

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ

ΝΕΣΤΟΡΙΟ 17/09/2025
Αρ. Πρωτ. : 3815

**Διακήρυξη για την Σύμβαση
Προμήθειας με τίτλο**

**«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ
ΓΡΑΜΜΟΥ / ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ
ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ**

**(ΥΠΟΕΡΓΟ 2 : ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ)»**

**με Ανοικτή Διαδικασία μέσω ΕΣΗΔΗΣ
εκτιμώμενης αξίας 48.500,00 € χωρίς ΦΠΑ**

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ:

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΕΡΓΟ «Δημιουργία εθνικού δικτύου
μονοπατιών και διαδρομών πεζοπορίας»
(κωδ. ΟΠΣ ΤΑ 5190260)
της Δράσης 16851- «Η προστασία της
βιοποικιλότητας ως κινητήριος μοχλός
βιώσιμης ανάπτυξης» (ΕΣΑΑ - ΠΔΕ)

Περιεχόμενα

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ.....	1
«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΓΑΡΜΜΟΥ / ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ	1
(ΥΠΟΕΡΓΟ 2 : ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ)»	1
ΜΕ ΑΝΟΙΚΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΕΣΗΔΗΣ ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ 48.500,00 € ΧΩΡΙΣ ΦΠΑ	1
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
1. ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	4
1.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑΣ ΑΡΧΗΣ	4
1.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ-ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	5
1.3 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	6
1.4 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	7
1.5 ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	10
1.6 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	10
1.7 ΑΡΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΑΨΗΣ.....	11
2. ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ.....	12
2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	12
2.1.1 Έγγραφα της σύμβασης	12
2.1.2 Επικοινωνία - Πρόσβαση στα έγγραφα της Σύμβασης.....	12
2.1.3 Παροχή Διευκρινίσεων	12
2.1.4 Γλώσσα.....	13
2.1.5 Εγγυήσεις.....	14
2.1.6 Προστασία Προσωπικών Δεδομένων	14
2.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	15
2.2.1 Δικαίωμα συμμετοχής	15
2.2.2 Εγγύηση συμμετοχής	15
2.2.3 Λόγοι αποκλεισμού.....	16
2.2.4 Καταλληλότητα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας	21
2.2.5 Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια	22
2.2.6 Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα.....	22
2.2.7 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης	22
2.2.8 Στήριξη στην ικανότητα τρίτων – Υπεργολαβία	22
2.2.8.1. Στήριξη στην ικανότητα τρίτων	22
2.2.8.2. Υπεργολαβία	23
2.2.9 Κανόνες απόδειξης ποιοτικής επιλογής.....	23
2.2.9.1 Προκαταρκτική απόδειξη κατά την υποβολή προσφορών	24
2.2.9.2 Αποδεικτικά μέσα.....	26
2.3 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΘΕΣΗΣ.....	32
2.3.1 Κριτήριο ανάθεσης	32
2.3.2 Βαθμολόγηση και κατάταξη προσφορών.....	32
2.3.3 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί.....	32
2.4 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ - ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	33
2.4.1 Γενικοί όροι υποβολής προσφορών	33
2.4.2 Χρόνος και Τρόπος υποβολής προσφορών	33
2.4.3 Περιεχόμενα Φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής- Τεχνική Προσφορά»	36
2.4.3.1 Δικαιολογητικά Συμμετοχής	36
2.4.3.2 Τεχνική προσφορά	37
2.4.4 Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά» / Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών.....	37
2.4.5 Χρόνος ισχύος των προσφορών.....	38

2.4.6	Λόγοι απόρριψης προσφορών.....	39
3.	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	41
3.1	ΑΠΟΣΦΡΑΓΙΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	41
3.1.1	Ηλεκτρονική αποσφράγιση προσφορών	41
3.1.2	Αξιολόγηση προσφορών.....	41
3.2	ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ - ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΥ ΑΝΑΔΟΧΟΥ	44
3.3	ΚΑΤΑΚΥΡΩΣΗ - ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	45
3.4	ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	46
3.5	ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	50
4.	ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	51
4.1	ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ (ΚΑΛΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ, ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗΣ, ΚΑΛΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ)	51
4.2	ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	51
4.3	ΌΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	51
4.4	ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ	52
4.5	ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ	53
4.6	ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΜΟΝΟΜΕΡΟΥΣ ΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	54
5.	ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	55
5.1	ΤΡΟΠΟΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ	55
5.2	ΚΗΡΥΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ ΕΚΠΤΩΤΟΥ - ΚΥΡΩΣΕΙΣ	56
5.3	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	58
5.4	ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ	58
6.	ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	59
6.1	ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΑΓΑΘΩΝ	59
6.2	ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΑΓΑΘΩΝ	59
6.3	ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΝΑΥΛΩΣΗΣ – ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΦΟΡΤΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ	61
6.4	ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ – ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	61
6.5	ΔΕΙΓΜΑΤΑ – ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ – ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ	61
6.6	ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ.....	61
6.7	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΙΜΗΣ	61
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΥΠ’ ΑΡΙΘ 38/2025 ΜΕΛΕΤΗ)		62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – ΕΕΕΣ)-		63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Έντυπο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ.....		64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ)		65

1. ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

1.1 Στοιχεία Αναθέτουσας Αρχής

Επωνυμία	ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ
Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.)	800255883
Κωδικός Αναθέτουσας Αρχής για την ηλεκτρονική τιμολόγηση ¹	1007.E81602.0001
Ταχυδρομική διεύθυνση	Δημαρχείο Νεστορίου
Πόλη	Νεστόριο Καστοριάς
Ταχυδρομικός Κωδικός	52051
Χώρα ²	Ελλάδα
Κωδικός NUTS ³	EL532
Τηλέφωνο	2467352300
Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (e-mail)	dimos_nestoriou@nestorio.gr
Αρμόδιος για πληροφορίες ⁴	Αλεξάνδρα Βραγγάλα Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, Καθαριότητας & Πρασίνου, Δήμου Νεστορίου Τηλ.: +302467352323 e-mail.: avragala@nestorio.gr
Γενική Διεύθυνση στο διαδίκτυο (URL)	www.nestorio.gr
Διεύθυνση του προφίλ αγοραστή στο διαδίκτυο (URL) ⁵	

Είδος Αναθέτουσας Αρχής

Η Αναθέτουσα Αρχή είναι ⁶ ο Δήμος Νεστορίου και ανήκει στην Γενική Κυβέρνηση (Υποτομέας Ο.Τ.Α.)⁷

Κύρια δραστηριότητα Α.Α.⁸

¹ Άρθρο 53 παρ. 2 περ. α του ν. 4412/2016. Ο κωδικός της αναθέτουσας αρχής για την ηλεκτρονική τιμολόγηση, όπως αυτός προσδιορίζεται στον επίσημο ιστότοπο της ΓΓΠΣΔΔ. Πρβλ. Απόφαση αριθμ. 63446/2021 Κ.Υ.Α (Β' 2338/02.06.2021) των Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Επικρατείας «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων», άρθρο 3 παρ.6, πεδίο «BT-46: Κωδικός αγοραστή», σε συνδυασμό με το πεδίο «BT-10: Στοιχείο αναφοράς Αγοραστή».

² Μόνο για συμβάσεις άνω των ορίων

³ Μόνο για συμβάσεις άνω των ορίων

⁴ Συμπληρώνεται το όνομα, η διεύθυνση, ο αριθμός τηλεφώνου, η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) της υπηρεσίας που διενεργεί τον διαγωνισμό, καθώς και ο αρμόδιος υπάλληλος της υπηρεσίας αυτής, άρθρο 53 παρ. 2 περ. γ του ν. 4412/2016

⁵ Εφόσον υπάρχει και για συμβάσεις άνω των ορίων

⁶ Αναφέρεται το είδος της Α.Α., πχ Υπουργείο, Περιφέρεια, Αποκεντρωμένη Διοίκηση, Νοσοκομείο, Δήμος, ΑΕ του Δημοσίου κλπ και αν αποτελεί "κεντρική κυβερνητική αρχή (ΚΚΑ)" ή "μη κεντρική αναθέτουσα αρχή" κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 περ. 2 και 3 του ν. 4412/2016

⁷ Αναφέρεται σε ποια υποδιαίρεση του δημόσιου τομέα ανήκει η Α.Α.: α) Γενική Κυβέρνηση (Υποτομέας Κεντρικής Κυβέρνησης, Υποτομέας ΟΤΑ, Υποτομέας ΟΚΑ) ή β) Δημόσιος Τομέας (Πλην Γενικής Κυβέρνησης) κατά τις υποδιαίρεσεις του άρθρου 14 του ν. 4270/14.

⁸ Επιλέγεται η κύρια δραστηριότητα της Α.Α., βλέπε και Παράρτημα II (Προκήρυξη Σύμβασης), Τμήμα Ι, παρ. 1.5, Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1986 της Επιτροπής (L 296). α) Γενικές δημόσιες υπηρεσίες β) Άμυνα, γ) Δημόσια τάξη και ασφάλεια,

Η κύρια δραστηριότητα της Αναθέτουσας Αρχής είναι οι Γενικές δημόσιες υπηρεσίες.

Εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο είναι το Ελληνικό Δίκαιο ⁹ :

Στοιχεία Επικοινωνίας ¹⁰

- α) Τα έγγραφα της σύμβασης είναι διαθέσιμα για ελεύθερη, πλήρη, άμεση & δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση μέσω της Διαδικτυακής Πύλης (www.promitheus.gov.gr) του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.¹¹
- β) Κάθε είδους επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών πραγματοποιείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες (εφεξής ΕΣΗΔΗΣ), το οποίο είναι προσβάσιμο από τη Διαδικτυακή Πύλη (www.promitheus.gov.gr) του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.
- γ) Περαιτέρω πληροφορίες είναι διαθέσιμες από:
την προαναφερθείσα Γενική Διεύθυνση στο διαδίκτυο (URL): www.promitheus.gov.gr ή από την διεύθυνση www.nestorio.gr

1.2 Στοιχεία Διαδικασίας-Χρηματοδότηση

Είδος διαδικασίας

Ο διαγωνισμός θα διεξαχθεί με την ανοικτή διαδικασία του άρθρου 27 του ν. 4412/16.

Χρηματοδότηση της σύμβασης¹²

Η προμήθεια είναι ενταγμένη στο έργο «**Δημιουργία εθνικού δικτύου μονοπατιών και διαδρομών πεζοπορίας**» (κωδ. ΟΠΣ ΤΑ 5190260) της Δράσης 16851- «**Η προστασία της βιοποικιλότητας ως κινητήριος μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης**» (ΕΣΑΑ - ΠΔΕ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και χρηματοδοτείται από τη ΣΑΤΑ 075 του Υπουργείου (κωδικός έργου στο ΠΔΕ 2023ΤΑ07500000)

Η δαπάνη για την εν λόγω σύμβαση βαρύνει τον ΚΑΕ: **64.7323.11** σχετική πίστωση του προϋπολογισμού του οικονομικού έτους 2025 του Δήμου Νεστορίου

Για την παρούσα διαδικασία έχει εκδοθεί η απόφαση με αρ. πρωτ. **3539/28-08-2025 (ΑΔΑΜ 25REQ017457107, ΑΔΑ 6ΔΟ0ΩΚ2-5ΡΚ)** για την ανάληψη υποχρέωσης/έγκριση δέσμευσης πίστωσης για το οικονομικό έτος **2025** και έλαβε **α/α 370** καταχώρησης στο μητρώο δεσμεύσεων/Βιβλίο εγκρίσεων & Εντολών Πληρωμής του φορέα Δήμου Νεστορίου¹³.

δ) Περιβάλλον, ε) Οικονομικές και δημοσιονομικές υποθέσεις, στ) Υγεία, ζ) Στέγαση και υποδομές κοινής ωφέλειας, η) Κοινωνική προστασία, θ) Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία, ι) Εκπαίδευση, ια) Τυχόν άλλη δραστηριότητα.

⁹ Συμπληρώνεται το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο (χώρα και νομοθέτημα/ματα)

¹⁰ Επιλέγονται και συμπληρώνονται τα αντίστοιχα εδάφια, πρβλ άρθρα 22 και 67 ν. 4412/16

¹¹ Εάν η πρόσβαση στα έγγραφα είναι περιορισμένη, αντί για τα αναφερόμενα στο α) συμπληρώνεται: «*Η πρόσβαση στα έγγραφα είναι περιορισμένη. Περαιτέρω πληροφορίες παρέχονται στην διεύθυνση (URL) :*»

¹² Το περιεχόμενο της παραγράφου διαμορφώνεται ανάλογα με την πηγή χρηματοδότησης (Πρβλ. παρ. 2 περ. ζ του άρθρου 53 του ν.4412/16 όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 16 του ν. 4782/21)

¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 4 του π.δ 80/2016 «*Ανάληψη υποχρεώσεων από τους διατάκτες*» (Α' 145) «4. Οι διακηρύξεις, οι αποφάσεις ανάθεσης και οι συμβάσεις που συνάπτονται για λογαριασμό όλων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης αναφέρουν απαραίτητα τον αριθμό και τη χρονολογία της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης, εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει το τρέχον οικονομικό έτος, τον αριθμό καταχώρησής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα, καθώς και τον αριθμό της απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης, σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη, συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος. Σε περίπτωση που η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει

1.3 Συνοπτική Περιγραφή φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της σύμβασης

Αντικείμενο της σύμβασης είναι η προβολή πεζοπορικών, ορειβατικών και ιστορικών διαδρομών στο όρος Γράμμος και περιλαμβάνει τα παρακάτω :

- 1)Επέκταση υφιστάμενου ιστοτόπου
- 2)Εφαρμογή για mobile συσκευές
- 3)Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου – οδηγός (ελληνικά)
- 4) Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου – οδηγός (αγγλικά)
- 5)Δημιουργία και παραγωγή ορειβατικού χάρτη

Τα προς προμήθεια είδη κατατάσσονται στους ακόλουθους κωδικούς του Κοινού Λεξιλογίου δημοσίων συμβάσεων (CPV) : ¹⁴

CPV	Ονομασία Αντικειμένου κατά CPV
72400000-4	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
22140000-3	ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ

Η παρούσα σύμβαση δεν υποδιαιρείται σε τμήματα

Προσφορές υποβάλλονται για το σύνολο του συμβατικού αντικειμένου.

Η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ανέρχεται στο ποσό των **48.500,00 €** μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ 24 % (εκτιμώμενη αξία συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ: € **60.140,00 €**) ΦΠΑ

Η διάρκεια της σύμβασης ορίζεται σε **δέκα μήνες** από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης

Αναλυτική περιγραφή του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της σύμβασης δίδεται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι** της παρούσας διακήρυξης.

Η σύμβαση θα ανατεθεί με το κριτήριο της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, **βάσει ¹⁵ τιμής**

αποκλειστικά και μόνον το επόμενο ή τα επόμενα οικονομικά έτη, οι διακηρύξεις, οι αποφάσεις ανάθεσης και οι συμβάσεις της παρούσας φέρουν μόνο τον αριθμό της πολυετούς έγκρισης, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 2» Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 2 γ) του ίδιου π.δ: “ «γ) Διακηρύξεις, όπου απαιτείται, και αποφάσεις ανάθεσης που εκδίδονται και συμβάσεις που συνάπτονται από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης είναι άκυρες, εφόσον δεν έχει προηγηθεί η έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης της παρ. 2 του άρθρου 2, υπό την επιφύλαξη της παρ. 4 του άρθρου 2 και της παρ. 4 του άρθρου 4»

¹⁴ Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 213/2008 της Επιτροπής της 28ης Νοεμβρίου 2007, όπως ισχύει.

Η πληροφορία αυτή, μεταξύ άλλων, χρησιμοποιείται για την ηλεκτρονική τιμολόγηση, και συγκεκριμένα αντιστοιχεί στο πεδίο «BT-158: Αναγνωριστικό ταξινόμησης Στοιχείου», του Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου. Πρβλ. Απόφαση αριθμ. 63446/2021 Κ.Υ.Α (Β' 2338/02.06.2021) των Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Επικρατείας «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων», άρθρο 3, παρ.16, πεδίο «BT-158: Αναγνωριστικό ταξινόμησης Στοιχείου».

¹⁵ Άρθρο 86 ν.4412/2016.

1.4 Θεσμικό πλαίσιο

Η ανάθεση και εκτέλεση της σύμβασης διέπονται από την κείμενη νομοθεσία και τις κατ' εξουσιοδότηση αυτής εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις, όπως ισχύουν, και ιδίως¹⁶:

- του ν. 4412/2016 (Α' 147) "Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)",
- του ν. 4700/2020 (Α' 127) «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις» και ιδίως των άρθρων 324-337,
- του ν. 4622/2019 (Α' 133) «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία & διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων & της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» και ιδίως του άρθρου 37,
- του ν. 4601/2019 (Α' 44) «Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις»,
- του άρθρου 11 του ν. 4013/2011 (Α' 204) «Σύσταση ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων και Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων...»,
- του ν. 3548/2007 (Α' 68) «Καταχώριση δημοσιεύσεων των φορέων του Δημοσίου στο νομαρχιακό και τοπικό Τύπο και άλλες διατάξεις»,
- του άρθρου 4 του π.δ. 118/2007 (Α' 150) *[συμπληρώνεται κατά περίπτωση]*,
- του άρθρου 5 της απόφασης με αριθμ. 11389/1993 (Β' 185) του Υπουργού Εσωτερικών *[συμπληρώνεται κατά περίπτωση]*,
- του ν. 3310/2005 (Α' 30) «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων», του π.δ/τος 82/1996 (Α' 66) «Ονομαστικοποίηση μετοχών Ελληνικών Ανωνύμων Εταιρειών που μετέχουν στις διαδικασίες ανάληψης έργων ή προμηθειών του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα»¹⁷, της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης και Επικρατείας με αρ. 20977/2007 (Β' 1673) σχετικά με τα «Δικαιολογητικά για την τήρηση των μητρώων του ν.3310/2005, όπως τροποποιήθηκε με τον ν.3414/2005», καθώς και των υπουργικών αποφάσεων, οι οποίες εκδίδονται, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 65 του ν. 4172/2013 (Α'167) για τον καθορισμό: α) των μη «συνεργάσιμων φορολογικά» κρατών και β) των κρατών με «προνομιακό φορολογικό καθεστώς»¹⁸,
- του π.δ. 39/2017 (Α' 64) «Κανονισμός εξέτασης προδικαστικών προσφυγών ενώπιων της Α.Ε.Π.Π.»,
- της υπ' αριθμ. της υπ' αριθμ. Κ.Υ.Α. 52445 ΕΞ 2023 (Β' 2385/12.04.2023) «Υποχρέωση υποβολής ηλεκτρονικών τιμολογίων από τους οικονομικούς φορείς»,

¹⁶ Η αναθέτουσα αρχή προσαρμόζει την παρ. 1.4 και τους όρους της διακήρυξης με βάση το αντικείμενο της σύμβασης και την κείμενη νομοθεσία, όπως ισχύει κατά την έναρξη της διαδικασίας ανάθεσης. Σε περίπτωση νομοθετικών μεταβολών και έως την επικαιροποίηση του παρόντος υποδείγματος από την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. οι αναθέτουσες αρχές έχουν την ευθύνη αντίστοιχης προσαρμογής των εν λόγω όρων.

¹⁷ Η υποχρέωση ονομαστικοποίησης μετοχών εταιρειών που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις, απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 3310/2005, σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων εκτιμώμενης αξίας ανώτερης του ενός εκατομμυρίου ευρώ (1.000.000,00 €)

¹⁸ Επισημαίνεται ότι, όπως προβλέπεται στο άρ. 65 του ν. 4172/2013, οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις εκδίδονται κάθε έτος. Πρβλ. τις με αριθμ.1024/2018 (Β 542) & ΠΟΛ1173/2017 (Β 4049) σχετικές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών.

- της υπ' αριθμ. 102080/24-10-2022 (Β' 5623/02.11.2022) απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Ρύθμιση θεμάτων σχετικά με την εξέταση επανορθωτικών μέτρων από την Επιτροπή της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016»,
- της υπ' αριθμ. 76928/13.07.2021 Απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Επικρατείας, : «Ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων λειτουργίας και διαχείρισης του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)» (Β' 3075),
- της υπ' αριθμ. 64233/08.06.2021 (Β' 2453/ 09.06.2021) Κοινής Απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με θέμα «Ρυθμίσεις τεχνικών ζητημάτων που αφορούν την ανάθεση των Δημοσίων Συμβάσεων Προμηθειών και Υπηρεσιών με χρήση των επιμέρους εργαλείων και διαδικασιών του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ)»,
- της υπ' αριθμ. 63446/2021 Κ.Υ.Α. (Β' 2338/02.06.2021) «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων»,
- της υπ' αριθμ. Κ.Υ.Α. οικ. 98979 ΕΞ2021 (Β' 3766/13.08.2021) «Ηλεκτρονική Τιμολόγηση στο πλαίσιο των Δημόσιων Συμβάσεων δυνάμει του ν. 4601/2019» (Α' 44),
- του ν. 5005/2022 (Α' 236) «Ενίσχυση δημοσιότητας και διαφάνειας στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο - Σύσταση ηλεκτρονικών μητρώων έντυπου και ηλεκτρονικού Τύπου - Διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης και λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις»,
- του ν. 4919/2022 (Α' 71) «Σύσταση εταιρειών μέσω των Υπηρεσιών Μίας Στάσης (Υ.Μ.Σ.) και τήρηση του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ.) - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1151 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132, όσον αφορά τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και διαδικασιών στον τομέα του εταιρικού δικαίου (L 186) και λοιπές επείγουσες διατάξεις»,
- του ν. 4914/2022 (Α' 61) «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας «Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Α.Ε.» και άλλες διατάξεις»,
- του ν. 4727/2020 (Α' 184) «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) – Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972 και άλλες διατάξεις»,
- του ν. 4624/2019 (Α' 137) «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις»,
- του ν. 4270/2014 (Α' 143) «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) – δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις»,
- της παρ. Ζ του ν. 4152/2013 (Α' 107) «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2011/7 της 16.2.2011 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές»,
- του ν. 3419/2005 (Α' 297) «Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.) και εκσυγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας»,
- του ν. 2859/2000 (Α' 248) «Κύρωση Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας»,
- του ν. 2690/1999 (Α' 45) «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» και ιδίως των άρθρων 1,2, 7, 11 και 13 έως 15,
- του ν. 2121/1993 (Α' 25) «Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα»,

- του π.δ. 80/2016 (Α' 145) «Ανάληψη υποχρεώσεων από τους Διατάκτες»,
- του π.δ 28/2015 (Α' 34) «Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία»,
- του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/576 του Συμβουλίου της 8ης Απριλίου 2022 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 833/2014 σχετικά με περιοριστικά μέτρα λόγω ενεργειών της Ρωσίας που αποσταθεροποιούν την κατάσταση στην Ουκρανία,
- του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του ΕΚ και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) ΟJ L 119
- των σε εκτέλεση των ανωτέρω νόμων εκδοθεισών κανονιστικών πράξεων, των λοιπών διατάξεων που αναφέρονται ρητά ή απορρέουν από τα οριζόμενα στα συμβατικά τεύχη της παρούσας, καθώς και του συνόλου των διατάξεων του ασφαλιστικού, εργατικού, κοινωνικού, περιβαλλοντικού και φορολογικού δικαίου που διέπει την ανάθεση και εκτέλεση της παρούσας σύμβασης, έστω και αν δεν αναφέρονται ρητά παραπάνω,

Η με αριθμ. **38/2025** μελέτη της Δ/σης Τεχνικών Υπηρεσιών, Καθαριότητας και Πρασίνου του Δήμου Νεστορίου η οποία εγκρίθηκε από την 47/2023(ΑΔΑ: Ψ2ΨΧΩΚ2-ΝΨΗ) απόφαση της Ο.Ε. του Δήμου.

- Η με αριθμ. 47/2023 απόφαση Ο.Ε. (ΑΔΑ: Ψ2ΨΧΩΚ2-ΝΨΗ) με την οποία εγκρίθηκε η υποβολή πρότασης στο ΥΠΕΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ : <<1-ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ>> με τίτλο έργου <<Δημιουργία εθνικού δικτύου μονοπατιών και διαδρομών πεζοπορίας>> και κωδικό έργου :MIS (ΟΠΣ) 5190260, με τίτλο «Δημιουργία ορειβατικού και πολιτισμικού πάρκου Γράμμου/Οργάνωση, αποτύπωση και χωροθέτηση σήμανσης πεζοπορικών, ορειβατικών και ιστορικών διαδρομών στο όρος Γράμμος», με χρηματοδότηση από το Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΣΑΤΑ 075, Κωδικός ΠΔΕ 2023ΤΑ07500000).
- Η με αριθμ. ΥΠΕΝ/ΓΡΓΓΦΠΥ/17299/556/13-02-2025 (ΑΔΑ: 6ΚΟΝ4653Π8-36Η) 1η Τροποποίηση της Απόφασης υπ' αριθμ. ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/116238/1985/24.10.2024 (ΑΔΑ-630Η4653Π8-8ΟΒ) με θέμα «Έγκριση Υπαγωγής Ωφελούμενων Φορέων στο Έργο «Δημιουργία εθνικού δικτύου μονοπατιών και διαδρομών πεζοπορίας» (κωδ. ΟΠΣ ΤΑ5190260), της Δράσης 16851 – «Η προστασία της βιοποικιλότητας ως κινητήριος μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης» που είναι ενταγμένο στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας»
- Η με αριθμ. 17/2025 απόφαση Δ.Ε. (ΑΔΑ: 6ΧΥΒΩΚ2-ΥΙΜ), με την οποία έγινε αποδοχή του έργου ένταξης με τίτλο «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ –Οργάνωση, αποτύπωση και χωροθέτηση Σήμανσης Πεζοπορικών, ορειβατικών και ιστορικών διαδρομών στο όρος Γράμμος», η αποδοχή προϋπολογισμού του έργου και η αναμόρφωση προϋπολογισμού 2025 του Δήμου με την εγγραφή της πίστωσης.
- Η με αριθμ. 21/2025 απόφαση Δ.Σ. . (ΑΔΑ: 6ΥΦΩΚ2-2ΙΨ), με την οποία έγινε η αναμόρφωση του Τεχνικού Προγράμματος του Δήμου με την εγγραφή της παραπάνω έργου.
- Η με αριθμ. 22/2025 απόφαση Δ.Σ. . (ΑΔΑ: ΨΩΦΩΚ2-ΥΒΜ), με την οποία έγινε η αναμόρφωση προϋπολογισμού 2025 του Δήμου με την εγγραφή της σχετικής πίστωσης.
- Η με αριθμ. 89/2025 (ΑΔΑ: ΡΤΜΕΩΚ2-ΑΗΙ) απόφαση της Ο.Ε. της Δήμου Νεστορίου σχετικά με τον ορισμό της επιτροπής διενέργειας του διαγωνισμού, αξιολόγησης των προσφορών και εισήγησης για ανάθεση και τον καθορισμό των όρων δημοπράτησης

- Το πρωτογενές αίτημα που καταχώρησε ο Δήμος Νεστορίου στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων, για την εκτέλεση της προμήθειας, το οποίο έλαβε Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ) «25REQ017455802»
- την με αρ. πρωτ. 3539 / 28-08-2025 απόφαση ανάληψης υποχρέωσης δαπάνης, με ΑΔΑΜ : 25REQ017457107 – ΑΔΑ 6Δ00ΩΚ2-5ΡΚ και με αντίστοιχο αριθμό καταχώρησης 434, στο Μητρώο Δεσμεύσεων του Δήμου.

1.5 Προθεσμία παραλαβής προσφορών

Η καταληκτική ημερομηνία παραλαβής των προσφορών είναι η **12/10/2025 και ώρα 15:00**

Η διαδικασία θα διενεργηθεί με χρήση του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημόσιων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ) Προμήθειες και Υπηρεσίες του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ (Διαδικτυακή Πύλη www.promitheus.gov.gr) <https://portal.eprocurement.gov.gr/webcenter/portal/TestPortal>

1.6 Δημοσιότητα

Η περίληψη¹⁹ και το πλήρες κείμενο της παρούσας Διακήρυξης καταχωρήθηκαν στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ).

Τα έγγραφα της σύμβασης της παρούσας Διακήρυξης καταχωρήθηκαν στη σχετική ηλεκτρονική διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης στο ΕΣΗΔΗΣ, η οποία έλαβε **Συστημικό Αύξοντα Αριθμό: 380593** και αναρτήθηκαν στη Διαδικτυακή Πύλη (www.promitheus.gov.gr) του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.

Περίληψη της παρούσας Διακήρυξης δημοσιεύεται και στον Ελληνικό Τύπο^{20 21 22}, σύμφωνα με το άρθρο 66 του Ν. 4412/2016 :

Σε 2 εβδομαδιαίες εφημερίδες του Νομού Καστοριάς .

Περίληψη της παρούσας Διακήρυξης, όπως προβλέπεται στην περίπτωση (ιστ) της παραγράφου 3 του άρθρου 76 του Ν.4727/2020, αναρτήθηκε στο διαδίκτυο, στον ιστότοπο <http://et.diavgeia.gov.gr/> (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΥΓΕΙΑ).

Η Διακήρυξη θα καταχωρηθεί στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, στη διεύθυνση (URL): www.nestorio.gr .

Γ. Έξοδα δημοσιεύσεων

Οι δαπάνες δημοσίευσης, καταβάλλονται από τον φορέα που έδωσε την εντολή καταχώρισης στην εφημερίδα, εντός των προθεσμιών του άρθρου 69Ζ του ν. 4270/2014 (Α' 143). Σε περίπτωση ανακήρυξης

¹⁹ Από 01.06.2021 καταργήθηκε η υποχρέωση σύνταξης προκήρυξης για συμβάσεις κάτω των ορίων (Πρβλ άρθρο 141 του ν.4782/2021, παρ. 1 περ.4)

²⁰ Η υποχρέωση δημοσίευσης της προκήρυξης σε μία τοπική εφημερίδα, που προβλέπεται στο άρθρο 4 του ΠΔ 118/2007/άρθρο 5 του ΕΚΠΟΤΑ, συνεχίζει να υφίσταται μέχρι και την 31/12/2023, οπότε και καταργείται. Πρβλ. άρθρο 377§1 περίπτ (59 και 82) και άρθρο 379 §12 ν. 4412/2016, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 του ν. 4782/2021.

²¹ Η υποχρέωση δημοσίευσης σε νομαρχιακές (νυν "περιφερειακές" κατά το αρ.16 του ν.4487/2017) και τοπικές εφημερίδες του ν.3548/2007, συνεχίζει να υφίσταται μέχρι και την 31/12/2023, οπότε και καταργείται, βλέπε άρθρο 377§1 περίπτ (35) και άρθρο 379 §12 ν. 4412/2016, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 του ν. 4782/2021.

²² Για τις δημοσιεύσεις περιλήψεων διαγωνισμών στον εθνικό τύπο, βλ. και ΠΙΝΑΚΑ 1 «ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ν.4412/2016», στην ιστοσελίδα της Αρχής, στη διαδρομή Αναθέτουσες Αρχές/Γενικές Οδηγίες/Υποστηρικτικό Υλικό.

αναδόχου της δημοσιευόμενης διαδικασίας, οι ως άνω δαπάνες παρακρατούνται από τον φορέα και αφαιρούνται από το τίμημα που οφείλει στον ανάδοχο για την προμήθεια.²³

1.7 Αρχές εφαρμοζόμενες στη διαδικασία σύναψης

Οι οικονομικοί φορείς δεσμεύονται ότι:

α) τηρούν και θα εξακολουθήσουν να τηρούν κατά την εκτέλεση της σύμβασης, εφόσον επιλεγούν, τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπιστεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α του ν. 4412/2016. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους,²⁴

β) δεν θα ενεργήσουν αθέμιτα, παράνομα ή καταχρηστικά καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ανάθεσης, αλλά και κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, εφόσον επιλεγούν,

γ) λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να διαφυλάξουν την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοιες.

²³ Πρβλ. άρθρο 26 ν. 5005/2022 (Α' 236), ως τροποποίησε άρθρο 4 ν. 3548/2007 (Α' 68) με την προσθήκη παρ. 4.

²⁴ Άρθρο 18 παρ. 2 του ν. 4412/2016.

2. ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

2.1 Γενικές Πληροφορίες

2.1.1 Έγγραφο της σύμβασης

Τα έγγραφα της παρούσας διαδικασίας σύναψης,²⁵ είναι τα ακόλουθα:

1. το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης [ΕΕΕΣ]
2. η παρούσα διακήρυξη και τα παραρτήματά της
3. οι συμπληρωματικές πληροφορίες που τυχόν παρέχονται στο πλαίσιο της διαδικασίας, ιδίως σχετικά με τις προδιαγραφές και τα σχετικά δικαιολογητικά
4. η με αριθ. **38/2025** Μελέτη²⁶
5. το σχέδιο της σύμβασης με τα Παραρτήματά της.

2.1.2 Επικοινωνία - Πρόσβαση στα έγγραφα της Σύμβασης

Όλες οι επικοινωνίες σε σχέση με τα βασικά στοιχεία της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, καθώς και όλες οι ανταλλαγές πληροφοριών, ιδίως η ηλεκτρονική υποβολή, εκτελούνται με τη χρήση της πλατφόρμας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ), η οποία είναι προσβάσιμη μέσω της Διαδικτυακής Πύλης (www.promitheus.gov.gr)²⁷.

2.1.3 Παροχή Διευκρινίσεων

Τα σχετικά αιτήματα παροχής διευκρινίσεων υποβάλλονται ηλεκτρονικά, το αργότερο **οκτώ (8) ημέρες** ημέρες πριν την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών και απαντώνται αντίστοιχα, στο πλαίσιο της παρούσας, στη σχετική ηλεκτρονική διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης στην πλατφόρμα του ΕΣΗΔΗΣ, η οποία είναι προσβάσιμη μέσω της Διαδικτυακής Πύλης (www.promitheus.gov.gr). Αιτήματα παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών – διευκρινίσεων υποβάλλονται από εγγεγραμμένους στο σύστημα οικονομικούς φορείς, δηλαδή από εκείνους που διαθέτουν σχετικά διαπιστευτήρια που τους έχουν χορηγηθεί (όνομα χρήστη και κωδικό πρόσβασης) και απαραίτητα το ηλεκτρονικό αρχείο με το κείμενο των ερωτημάτων είναι ηλεκτρονικά υπογεγραμμένο. Αιτήματα παροχής διευκρινίσεων που είτε υποβάλλονται με άλλον τρόπο, είτε το ηλεκτρονικό αρχείο που τα συνοδεύει δεν είναι ηλεκτρονικά

²⁵ Ως «έγγραφο διαδικασίας σύναψης της σύμβασης» ή «έγγραφο της σύμβασης», κατά την έννοια της περ. 14 της παρ.1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016 νοείται κάθε έγγραφο το οποίο παρέχει ή στο οποίο παραπέμπει η Α.Α./Α.Φ. με σκοπό να περιγράψει ή να προσδιορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης, συμπεριλαμβανομένης της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 63 και 293, της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62, της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης του άρθρου 291, αν χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, των τεχνικών προδιαγραφών, του περιγραφικού εγγράφου, των προτεινόμενων όρων της σύμβασης, των υποδειγμάτων για την προσκόμιση των εγγράφων από τους υποψηφίους και τους προσφέροντες, των πληροφοριών σχετικά με τις γενικές και ειδικές υποχρεώσεις και τυχόν πρόσθετων εγγράφων. Επίσης, στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται και η διακήρυξη ή η πρόσκληση σε διαπραγμάτευση στις οποίες αναφέρονται όλοι οι ειδικοί και γενικοί όροι σύναψης και εκτέλεσης της σύμβασης, το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), οι συμπληρωματικές πληροφορίες που παρέχει η αναθέτουσα αρχή δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 67 και της παρ. 2 του άρθρου 297, το σχέδιο της σύμβασης μετά των Παραρτημάτων αυτής και η τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων που περιλαμβάνει και τις εφαρμοστέες τεχνικές προδιαγραφές

²⁶ Συμπληρώνονται τυχόν άλλα έγγραφα σύμβασης ή τεύχη που η Α.Α. κρίνει αναγκαία με σκοπό να περιγράψει ή να προσδιορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης.

²⁷ Επιλέγεται κατά κανόνα η εκ του νόμου υποχρεωτική χρήση του ΕΣΗΔΗΣ για την πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης και την επικοινωνία. Οι επιλογές που ακολουθούν αφορούν περιπτώσεις που δεν είναι δυνατή εν όλω ή εν μέρει η ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης. Επιπλέον, σε περίπτωση που απαιτούνται ειδικά εργαλεία, συσκευές ή μορφότυποι περιγράφονται στο σημείο αυτό ταυτόχρονα με τον τρόπο πρόσβασης των ενδιαφερομένων.

υπογεγραμμένο, δεν εξετάζονται.

Η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών στις ακόλουθες περιπτώσεις²⁸:

α) όταν, για οποιονδήποτε λόγο, πρόσθετες πληροφορίες, αν και ζητήθηκαν από τον οικονομικό φορέα έγκαιρα δεν έχουν παρασχεθεί το αργότερο τέσσερις (4) ημέρες πριν από την προθεσμία που ορίζεται για την παραλαβή των προσφορών,

β) όταν τα έγγραφα της σύμβασης υφίστανται σημαντικές αλλαγές.

Η διάρκεια της παράτασης θα είναι ανάλογη με τη σπουδαιότητα των πληροφοριών που ζητήθηκαν ή των αλλαγών.

Όταν οι πρόσθετες πληροφορίες δεν έχουν ζητηθεί έγκαιρα ή δεν έχουν σημασία για την προετοιμασία κατάλληλων προσφορών, η παράταση της προθεσμίας εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής.

Η αναθέτουσα αρχή, με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της, δύναται να παρατείνει την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, τηρουμένων σε κάθε περίπτωση των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

Τροποποίηση των όρων της διαγωνιστικής διαδικασίας (πχ αλλαγή/μετάθεση της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών, καθώς και σημαντικές αλλαγές των εγγράφων της σύμβασης, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο) δημοσιεύεται στο ΚΗΜΔΗΣ²⁹.

2.1.4 Γλώσσα

Τα έγγραφα της σύμβασης έχουν συνταχθεί στην ελληνική γλώσσα.

Τυχόν προδικαστικές προσφυγές υποβάλλονται στην ελληνική γλώσσα.

Οι προσφορές, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτές, καθώς και τα αποδεικτικά έγγραφα σχετικά με τη μη ύπαρξη λόγου αποκλεισμού και την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής³⁰ συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα.

Τα αλλοδαπά δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα συνοδεύονται από μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα επικυρωμένη, είτε από πρόσωπο αρμόδιο κατά τις κείμενες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας είτε από πρόσωπο κατά νόμο αρμόδιο της χώρας στην οποία έχει συνταχθεί το έγγραφο.

Ενημερωτικά και τεχνικά φυλλάδια και άλλα έντυπα, εταιρικά ή μη, με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, δηλαδή έντυπα με αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά, όπως αριθμούς, αποδόσεις σε διεθνείς μονάδες, μαθηματικούς τύπους και σχέδια, που είναι δυνατόν να διαβαστούν σε κάθε γλώσσα και δεν είναι απαραίτητη η μετάφραση τους, μπορούν να υποβάλλονται σε άλλη γλώσσα, χωρίς να συνοδεύονται από μετάφραση στην ελληνική.³¹

Κάθε μορφής επικοινωνία με την αναθέτουσα αρχή, καθώς και μεταξύ αυτής και του αναδόχου, θα γίνονται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα³².

²⁸ Άρθρο 67 παρ.3 του ν. 4412/2016 & άρθρο 121 παρ.5 του ν. 4412/2016.

²⁹ Πρβλ έγγραφο ΕΑΑΔΗΣΥ με α.π. 4121/30-07-2020 « Διευκρινίσεις ως προς την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας στη διαγωνιστική διαδικασία σε περίπτωση τροποποίησης όρων της διακήρυξης» (ΑΔΑ: ΩΡΗ9ΟΞΤΒ-2ΧΖ)

³⁰ Άρθρο 80 παρ. 10 ν. 4412/2016

³¹ Άρθρο 92 παρ.4 του ν. 4412/2016

³² Με την επιφύλαξη της εν όλω ή εν μέρει σύνταξης των εγγράφων σε άλλη γλώσσα

2.1.5 Εγγυήσεις³³

Οι εγγυητικές επιστολές των παραγράφων 2.2.2 και 4.1. εκδίδονται από πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά την έννοια των περιπτώσεων β' και γ' της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4364/ 2016 (Α'13)³⁴, που λειτουργούν νόμιμα στα κράτη - μέλη της Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή στα κράτη-μέλη της ΣΔΣ και έχουν, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, το δικαίωμα αυτό. Μπορούν, επίσης, να εκδίδονται από το Τ.Μ.Ε.Δ.Ε. ή να παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με παρακατάθεση σε αυτό του αντίστοιχου χρηματικού ποσού³⁵. Αν συσταθεί παρακαταθήκη με γραμμάτιο παρακατάθεσης χρεογράφων στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα τοκομερίδια ή μερίσματα που λήγουν κατά τη διάρκεια της εγγύησης επιστρέφονται μετά τη λήξη τους στον υπέρ ου η εγγύηση οικονομικό φορέα.

Οι εγγυητικές επιστολές εκδίδονται κατ' επιλογή των οικονομικών φορέων από έναν ή περισσότερους εκδότες της παραπάνω παραγράφου.

Οι εγγυήσεις αυτές περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία: α) την ημερομηνία έκδοσης, β) τον εκδότη, γ) την αναθέτουσα αρχή προς την οποία απευθύνονται, δ) τον αριθμό της εγγύησης, ε) το ποσό που καλύπτει η εγγύηση, στ) την πλήρη επωνυμία, τον Α.Φ.Μ. και τη διεύθυνση του οικονομικού φορέα υπέρ του οποίου εκδίδεται η εγγύηση (στην περίπτωση ένωσης αναγράφονται όλα τα παραπάνω για κάθε μέλος της ένωσης), ζ) τους όρους ότι: αα) η εγγύηση παρέχεται ανέκκλητα και ανεπιφύλακτα, ο δε εκδότης παραιτείται του δικαιώματος της διαιρέσεως και της διζήσεως και ββ) ότι σε περίπτωση κατάπτωσης αυτής, το ποσό της κατάπτωσης υπόκειται στο εκάστοτε ισχύον τέλος χαρτοσήμου, η) τα στοιχεία της σχετικής διακήρυξης και την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών, θ) την ημερομηνία λήξης ή τον χρόνο ισχύος της εγγύησης, ι) την ανάληψη υποχρέωσης από τον εκδότη της εγγύησης να καταβάλει το ποσό της εγγύησης ολικά ή μερικά εντός πέντε (5) ημερών μετά από απλή έγγραφη ειδοποίηση εκείνου προς τον οποίο απευθύνεται και ια) στην περίπτωση των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, τον αριθμό και τον τίτλο της σχετικής σύμβασης³⁶.

Η περ. α' του προηγούμενου εδαφίου ζ' δεν εφαρμόζεται για τις εγγυήσεις που παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Η αναθέτουσα αρχή επικοινωνεί με τους εκδότες των εγγυητικών επιστολών, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους.

2.1.6 Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

Η αναθέτουσα αρχή ενημερώνει το φυσικό πρόσωπο που υπογράφει την προσφορά ως Προσφέρων ή ως Νόμιμος Εκπρόσωπος Προσφέροντος, ότι η ίδια ή και τρίτοι, κατ' εντολή και για λογαριασμό της, θα επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα που περιέχονται στους φακέλους της προσφοράς και τα αποδεικτικά μέσα τα οποία υποβάλλονται σε αυτήν, στο πλαίσιο του παρόντος Διαγωνισμού, για τον σκοπό της αξιολόγησης των προσφορών και της ενημέρωσης έτερων συμμετεχόντων σε αυτόν, λαμβάνοντας κάθε εύλογο μέτρο για τη διασφάλιση του απόρρητου και της ασφάλειας της επεξεργασίας των δεδομένων και της προστασίας τους από κάθε μορφής αθέμιτη επεξεργασία, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, κατά τα αναλυτικώς αναφερόμενα στην αναλυτική ενημέρωση που επισυνάπτεται στην παρούσα.

³³ Άρθρο 72 του ν. 4412/2 016

³⁴ Πρβλ. άρθρο 120 του ν.4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5/17.1.2017), καθώς και άρθρο 15 παρ.1 του ν.4541/2018 (ΦΕΚ Α' 93/31.5.2018),

³⁵ Τα γραμμάτια σύστασης χρηματικής παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, για την παροχή εγγυήσεων συμμετοχής και καλής εκτέλεσης (εγγυοδοτική παρακαταθήκη) συστήνονται σύμφωνα με την ειδική νομοθεσία που διέπει αυτό και ειδικότερα βάσει του άρθρου 4 του π.δ της 30 Δεκεμβρίου 1926/3 Ιανουαρίου 1927 ("Περί συστάσεως και αποδόσεως παρακαταθηκών και καταθέσεων παρά τω Ταμείω Παρακαταθηκών και Δανείων"). Πρβλ. το με αρ. πρωτ. 2756/23-5-2017 έγγραφο της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. (ΑΔΑ: 7ΝΣΡΟΞΤΒ-975).

³⁶ Παρ. 12 άρθρου 72 του ν. 4412/2016

2.2 Δικαίωμα Συμμετοχής - Κριτήρια Ποιοτικής Επιλογής

2.2.1 Δικαίωμα συμμετοχής

1. Δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης της παρούσας σύμβασης έχουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σε περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων, τα μέλη αυτών, που είναι εγκατεστημένα σε:

α) κράτος-μέλος της Ένωσης,

β) κράτος-μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.),

γ) τρίτες χώρες που έχουν υπογράψει και κυρώσει τη ΣΔΣ³⁷, στον βαθμό που η υπό ανάθεση δημόσια σύμβαση καλύπτεται από τα Παραρτήματα 1, 2, 4, 5, 6 και 7³⁸ και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος Ι της ως άνω Συμφωνίας, καθώς και

δ) σε τρίτες χώρες που δεν εμπίπτουν στην περίπτωση γ' της παρούσας παραγράφου και έχουν συνάψει διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες με την Ένωση σε θέματα διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων³⁹.

Στον βαθμό που καλύπτονται από τα Παραρτήματα 1, 2, 4 και 5, 6 και 7 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος Ι της ΣΔΣ, καθώς και τις λοιπές διεθνείς συμφωνίες από τις οποίες δεσμεύεται η Ένωση, οι αναθέτουσες αρχές επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς των χωρών που έχουν υπογράψει τις εν λόγω συμφωνίες μεταχείριση εξίσου ευνοϊκή με αυτήν που επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς της Ένωσης⁴⁰.

2. Οικονομικός φορέας συμμετέχει είτε μεμονωμένα είτε ως μέλος ένωσης. Οι ενώσεις οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων και των προσωρινών συμπράξεων, δεν απαιτείται να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή για την υποβολή προσφοράς. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει από τις ενώσεις οικονομικών φορέων να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή, εφόσον τους ανατεθεί η σύμβαση.

Στις περιπτώσεις υποβολής προσφοράς από ένωση οικονομικών φορέων, όλα τα μέλη της ευθύνονται έναντι της αναθέτουσας αρχής αλληλεγγύως και εις ολόκληρον⁴¹.

2.2.2 Εγγύηση συμμετοχής⁴²

2.2.2.1. Για την έγκυρη συμμετοχή στη διαδικασία σύναψης της παρούσας σύμβασης, κατατίθεται από τους συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς (προσφέροντες), εγγυητική επιστολή συμμετοχής⁴³, ποσού **εννιακοσίων εβδομήντα ευρώ (970,00 €)**⁴⁴.

³⁷ Βλ. σχετικά με ΣΔΣ https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gp_gpa_e.htm

³⁸ Σύμφωνα με το ισχύον κείμενο της ΣΔΣ, τα σχετικά παραρτήματα που αναφέρονται στο άρθρο 25 αντιστοιχούν πλέον στα 1, 2, 4, 5, 6 και 7.

³⁹ Επισημαίνεται ότι απαγορεύεται η συμμετοχή εξωχώρας εταιρείας από «μη συνεργάσιμα κράτη στον φορολογικό τομέα» κατά την έννοια των παρ. 3 και 4 του άρθρου 65 του ν. 4172/2013, καθώς και από κράτη που έχουν προνομιακό φορολογικό καθεστώς, όπως αυτά ορίζονται στον κατάλογο της απόφασης της παρ. 7 του άρθρου 65 του ως άνω Κώδικα, κατά τα αναφερόμενα στην περίπτωση α' και β' της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του ν. 3310/2005.

⁴⁰ Πρβλ. σχετικά, σελ. 8 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής C (2019) 5494 final «Κατευθυντήριες γραμμές για τη συμμετοχή προσφερόντων και αγαθών από τρίτες χώρες στην αγορά δημοσίων συμβάσεων της ΕΕ».

⁴¹ Άρθρο 19 ν. 4412/2016.

⁴² Παρ. 1, 2 και 12 του άρθρου 72 του ν.4412/2016.

⁴³ Σε περίπτωση υποβολής προσφοράς για ένα ή περισσότερα τμήματα της σύμβασης, το ύψος της εγγύησης συμμετοχής υπολογίζεται επί της εκτιμώμενης αξίας του/των προσφερομένου/ων τμήματος/τμημάτων (β' εδ. παρ. 1 άρθρου 72 ν. 4412/2016).

⁴⁴ Το ποσοστό της εγγύησης συμμετοχής δεν μπορεί να υπερβαίνει το 2% της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, εκτός ΦΠΑ, με ανάλογη στρογγυλοποίηση, μη συνυπολογιζομένων των δικαιωμάτων προαίρεσης και παράτασης της σύμβασης.

Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η εγγύηση συμμετοχής περιλαμβάνει και τον όρο ότι η εγγύηση καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν στην ένωση.

Η εγγύηση συμμετοχής πρέπει να ισχύει τουλάχιστον για τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήξη του χρόνου ισχύος της προσφοράς του άρθρου 2.4.5 της παρούσας, ήτοι μέχρι **13/08/2026**, άλλως η προσφορά απορρίπτεται. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, πριν από τη λήξη της προσφοράς, να ζητά από τους προσφέροντες να παρατείνουν, πριν τη λήξη τους, τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς και της εγγύησης συμμετοχής.

Οι πρωτότυπες εγγυήσεις συμμετοχής, πλην των εγγυήσεων που εκδίδονται ηλεκτρονικά, προσκομίζονται, σε κλειστό φάκελο με ευθύνη του οικονομικού φορέα, το αργότερο πριν την ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης των προσφορών που ορίζεται στην παρ. 3.1 της παρούσας, άλλως η προσφορά απορρίπτεται ως απαράδεκτη, μετά από γνώμη της Επιτροπής Διαγωνισμού.

2.2.2.2. Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στον ανάδοχο με την προσκόμιση της εγγύησης καλής εκτέλεσης.

Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στους λοιπούς προσφέροντες, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016⁴⁵.

2.2.2.3. Η εγγύηση συμμετοχής καταπίπτει εάν ο προσφέρων: α) αποσύρει την προσφορά του κατά τη διάρκεια ισχύος αυτής, β) παρέχει, εν γνώσει του, ψευδή στοιχεία ή πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 2.2.3 έως 2.2.8, γ) δεν προσκομίζει εγκαίρως τα προβλεπόμενα από την παρούσα δικαιολογητικά (παραγράφοι 2.2.9 και 3.2), δ) δεν προσέλθει εγκαίρως για υπογραφή του συμφωνητικού, ε) υποβάλει μη κατάλληλη προσφορά, με την έννοια της περ. 46 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016, στ) δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής να εξηγήσει την τιμή ή το κόστος της προσφοράς του εντός της τεθείσας προθεσμίας και η προσφορά του απορριφθεί⁴⁶, ζ) στις περιπτώσεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 103 του ν. 4412/2016, περί πρόσκλησης για υποβολή δικαιολογητικών από τον προσωρινό ανάδοχο, αν, κατά τον έλεγχο των παραπάνω δικαιολογητικών, σύμφωνα με τις παραγράφους 3.2 και 3.4 της παρούσας, διαπιστωθεί ότι τα στοιχεία που δηλώθηκαν στο ΕΕΕΣ είναι εκ προθέσεως απατηλά, ή ότι έχουν υποβληθεί πλαστά αποδεικτικά στοιχεία, ή αν, από τα παραπάνω δικαιολογητικά που προσκομίσθηκαν νομίμως και εμπροθέσμως, δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 ή η πλήρωση μιας ή περισσότερων από τις απαιτήσεις των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής.

2.2.3 Λόγοι αποκλεισμού⁴⁷

Αποκλείεται από τη συμμετοχή στην παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης (διαγωνισμό) οικονομικός φορέας, εφόσον συντρέχει στο πρόσωπό του (εάν πρόκειται για μεμονωμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο) ή σε ένα από τα μέλη του (εάν πρόκειται για ένωση οικονομικών φορέων) ένας ή περισσότεροι από τους ακόλουθους λόγους:

2.2.3.1. Όταν υπάρχει σε βάρος του αμετάκλητη⁴⁸ καταδικαστική απόφαση για ένα από τα ακόλουθα εγκλήματα:

⁴⁵ Άρθρο 72 παρ. 3 εδάφιο δεύτερο του ν. 4412/2016.

⁴⁶ Άρθρο 88 σε συνδυασμό με άρθρο 72 ν. 4412/2016

⁴⁷ Άρθρα 73 και 74 ν. 4412/2016

⁴⁸ Επισημαίνεται ότι η αναφορά στο ΕΕΕΣ σε “τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση” νοείται ως “αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση”, η δε σχετική δήλωση του οικονομικού φορέα στο Μέρος ΙΙΙ.Α. του ΕΕΕΣ αφορά μόνο σε αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις

α) συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 της απόφασης-πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2008, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (ΕΕ L 300 της 11.11.2008 σ.42), και τα εγκλήματα του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα (εγκληματική οργάνωση),

β) ενεργητική δωροδοκία, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της σύμβασης περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών-μελών της Ένωσης (ΕΕ C 195 της 25.6.1997, σ. 1) και στην παρ. 1 του άρθρου 2 της απόφασης-πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2003, για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα (ΕΕ L 192 της 31.7.2003, σ. 54), καθώς και όπως ορίζεται στο εθνικό δίκαιο του οικονομικού φορέα, και τα εγκλήματα των άρθρων 159Α (δωροδοκία πολιτικών προσώπων), 236 (δωροδοκία υπαλλήλου), 237 παρ. 2-4 (δωροδοκία δικαστικών λειτουργιών), 237Α παρ. 2 (εμπορία επιρροής – μεσάζοντες), 396 παρ. 2 (δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα) του Ποινικού Κώδικα,

γ) απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, κατά την έννοια των άρθρων 3 και 4 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5^{ης} Ιουλίου 2017 σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (L 198/28.07.2017) και τα εγκλήματα των άρθρων 159Α (δωροδοκία πολιτικών προσώπων), 216 (πλαστογραφία), 236 (δωροδοκία υπαλλήλου), 237 παρ. 2-4 (δωροδοκία δικαστικών λειτουργιών), 242 (ψευδής βεβαίωση, νόθευση κ.λπ.) 374 (διακεκριμένη κλοπή), 375 (υπεξαίρεση), 386 (απάτη), 386Α (απάτη με υπολογιστή), 386Β (απάτη σχετική με τις επιχορηγήσεις), 390 (απιστία) του Ποινικού Κώδικα και των άρθρων 155 επ. του Εθνικού Τελεωειακού Κώδικα (ν. 2960/2001, Α' 265), όταν αυτά στρέφονται κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συνδέονται με την προσβολή αυτών των συμφερόντων, καθώς και τα εγκλήματα των άρθρων 23 (διασυνοριακή απάτη σχετικά με τον ΦΠΑ) και 24 (επικουρικές διατάξεις για την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) του ν. 4689/2020 (Α' 103),

δ) τρομοκρατικά εγκλήματα ή εγκλήματα συνδεόμενα με τρομοκρατικές δραστηριότητες, όπως ορίζονται, αντιστοίχως, στα άρθρα 3-4 και 5-12 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/541 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 2017 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 88/31.03.2017) ή ηθική αυτουργία ή συνέργεια ή απόπειρα διάπραξης εγκλήματος, όπως ορίζονται στο άρθρο 14 αυτής, και τα εγκλήματα των άρθρων 187Α και 187Β του Ποινικού Κώδικα, καθώς και τα εγκλήματα των άρθρων 32-35 του ν. 4689/2020 (Α' 103),

ε) νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 141/05.06.2015) και τα εγκλήματα των άρθρων 2 και 39 του ν. 4557/2018 (Α' 139),

στ) παιδική εργασία και άλλες μορφές εμπορίας ανθρώπων, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 της Οδηγίας 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 2011, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 101 της 15.4.2011, σ. 1), και τα εγκλήματα του άρθρου 323Α του Ποινικού Κώδικα (εμπορία ανθρώπων).

Ο οικονομικός φορέας αποκλείεται, επίσης, όταν το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό. Η υποχρέωση του προηγούμενου εδαφίου αφορά:

- στις περιπτώσεις εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.), ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών (Ι.Κ.Ε.) και προσωπικών εταιρειών (Ο.Ε. και Ε.Ε.) τους διαχειριστές.
- στις περιπτώσεις ανωνύμων εταιρειών (Α.Ε.), τον διευθύνοντα Σύμβουλο, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και τα πρόσωπα στα οποία με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου έχει ανατεθεί το σύνολο της διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας.
- στις περιπτώσεις Συνεταιρισμών, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.
- σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις νομικών προσώπων, τον κατά περίπτωση νόμιμο εκπρόσωπο.

Εάν στις ως άνω περιπτώσεις (α) έως (στ) η κατά τα ανωτέρω, περίοδος αποκλεισμού δεν έχει καθοριστεί με αμετάκλητη απόφαση, αυτή ανέρχεται σε πέντε (5) έτη από την ημερομηνία της καταδίκης με αμετάκλητη απόφαση.

2.2.3.2. Στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν ο οικονομικός φορέας έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και αυτό έχει διαπιστωθεί από δικαστική ή διοικητική απόφαση με τελεσίδικη και δεσμευτική ισχύ, σύμφωνα με διατάξεις της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ή την εθνική νομοθεσία ή

β) όταν η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποδείξει με τα κατάλληλα μέσα ότι ο οικονομικός φορέας έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά την καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Αν ο οικονομικός φορέας είναι Έλληνας πολίτης ή έχει την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, οι υποχρεώσεις του που αφορούν στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης καλύπτουν τόσο την κύρια όσο και την επικουρική ασφάλιση.

Οι υποχρεώσεις των περ. α' και β' της παρ. 2.2.3.2 θεωρείται ότι δεν έχουν αθετηθεί εφόσον δεν έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες ή εφόσον αυτές έχουν υπαχθεί σε δεσμευτικό διακανονισμό που τηρείται.

Δεν αποκλείεται ο οικονομικός φορέας, όταν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του είτε καταβάλλοντας τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλει, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δεδουλευμένων τόκων ή των προστίμων είτε υπαγόμενος σε δεσμευτικό διακανονισμό για την καταβολή τους στο μέτρο που τηρεί τους όρους του δεσμευτικού κανονισμού.

2.2.3.3

..... (Διατηρείται για λόγους αρίθμησης)

2.2.3.4. Αποκλείεται⁴⁹ από τη συμμετοχή στη διαδικασία σύναψης της παρούσας σύμβασης, οικονομικός φορέας σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες καταστάσεις⁵⁰:

⁴⁹ Οι λόγοι της παραγράφου 2.2.3.4 αποτελούν δυνητικούς λόγους αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 73 παρ. 4 ν. 4412/2016. Κατά συνέπεια, η Α.Α. δύναται να επιλέξει όλους, μερικούς, ή, ενδεχομένως, και κανέναν από τους λόγους αποκλεισμού της παρ. 4, συνεκτιμώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπό ανάθεση σύμβασης (εκτιμώμενη αξία αυτής, ειδικές περιστάσεις κλπ), με σχετική πρόβλεψη στη διακήρυξη (πρβλ. αιτιολογική έκθεση νόμου 4412/2016 - άρθρο 73 παρ. 4). Επισημαίνεται, επίσης, ότι η επιλογή από την Α.Α. λόγου/ων αποκλεισμού της παρ. 4 διαμορφώνει αντιστοίχως τις επιλογές της στα σχετικά πεδία του ΕΕΕΣ, καθώς και τα μέσα απόδειξης του άρθρου 2.2.9.2.

⁵⁰ Ειδικά για τους δυνητικούς λόγους αποκλεισμού πρβλ. την Κατευθυντήρια Οδηγία 20/22-06-2017 της Αρχής (ΑΔΑ: ΩΡΞ3ΟΞΤΒ-9Ρ5). Ειδικότερα, όταν η αναθέτουσα αρχή εξετάζει τη συνδρομή των προϋποθέσεων εφαρμογής των δυνητικών λόγων αποκλεισμού που έχει συμπεριλάβει στα έγγραφα της σύμβασης, πρέπει να δίδει ιδιαίτερη προσοχή στην τήρηση της αρχής της αναλογικότητας (πρβλ και αιτιολογική σκέψη 101 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ).

(α) εάν έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016⁵¹, περί αρχών που εφαρμόζονται στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων,

(β) εάν τελεί υπό πτώχευση ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης ή τελεί υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού ή έχει αναστείλει τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία εξυγίανσης και δεν τηρεί τους όρους αυτής ή εάν βρίσκεται σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση προκύπτουσα από παρόμοια διαδικασία, προβλεπόμενη σε εθνικές διατάξεις νόμου. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να μην αποκλείει έναν οικονομικό φορέα ο οποίος βρίσκεται σε μία εκ των καταστάσεων που αναφέρονται στην περίπτωση αυτή, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύει ότι ο εν λόγω φορέας είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες διατάξεις και τα μέτρα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής του λειτουργίας,⁵²

(γ) εάν, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3Γ του άρθρου 44 του ν. 3959/2011 περί ποινικών κυρώσεων και άλλων διοικητικών συνεπειών, υπάρχουν επαρκώς εύλογες ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο οικονομικός φορέας συνήψε συμφωνίες με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού,

δ) εάν μία κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων κατά την έννοια του άρθρου 24 του ν. 4412/2016, δεν μπορεί να θεραπευθεί αποτελεσματικά με άλλα, λιγότερο παρεμβατικά, μέσα,

(ε) εάν μία κατάσταση στρέβλωσης του ανταγωνισμού από την πρότερη συμμετοχή του οικονομικού φορέα κατά την προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 48 του ν. 4412/2016, δεν μπορεί να θεραπευθεί με άλλα, λιγότερο παρεμβατικά, μέσα,

(στ) εάν έχει επιδείξει σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιώδους απαίτησης στο πλαίσιο προηγούμενης δημόσιας σύμβασης, προηγούμενης σύμβασης με αναθέτοντα φορέα ή προηγούμενης σύμβασης παραχώρησης που είχε ως αποτέλεσμα την πρόωρη καταγγελία της προηγούμενης σύμβασης, αποζημιώσεις ή άλλες παρόμοιες κυρώσεις,

(ζ) εάν έχει κριθεί ένοχος εκ προθέσεως σοβαρών απατηλών δηλώσεων κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της απουσίας των λόγων αποκλεισμού ή την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που απαιτούνται κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2.2.9.2 της παρούσας,

(η) εάν επιχείρησε να επηρεάσει με αθέμιτο τρόπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής, να αποκτήσει εμπιστευτικές πληροφορίες που ενδέχεται να του αποφέρουν αθέμιτο πλεονέκτημα στη διαδικασία σύναψης σύμβασης ή να παράσχει με απατηλό τρόπο παραπλανητικές πληροφορίες που ενδέχεται να επηρεάσουν ουσιωδώς τις αποφάσεις που αφορούν τον αποκλεισμό, την επιλογή ή την ανάθεση,

(θ) εάν η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποδείξει, με κατάλληλα μέσα ότι έχει διαπράξει σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα, το οποίο θέτει εν αμφιβόλω την ακεραιότητά του.

Εάν στις ως άνω περιπτώσεις (α) έως (θ) η περίοδος αποκλεισμού δεν έχει καθοριστεί με αμετάκλητη απόφαση, αυτή ανέρχεται σε τρία (3) έτη από την ημερομηνία έκδοσης πράξης που βεβαιώνει το σχετικό γεγονός.⁵³

⁵¹ Η αθέτηση της υποχρέωσης αυτής συνιστά σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα του οικονομικού φορέα κατά την έννοια της περίπτωσης θ' της παραγράφου 4 του άρθρου 73. Πρβλ. άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 4412/2106.

⁵² Σχετική δήλωση του προσφέροντος οικονομικού φορέα περιλαμβάνεται στο ΕΕΕΣ

⁵³ Παρ. 10 του άρθρου 73 ν.4412/2016.Επίσης, πρβλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 6271/30-11-2018 έγγραφο της Αρχής (ΑΔΑ Ψ3Κ8ΟΞΤΒ-09Β) σχετικά με την απόφαση ΔΕΕ της 24 Οκτωβρίου 2018 στην υπόθεση C-124/2017.

2.2.3.5.

..... (Διατηρείται για λόγους αρίθμησης)

2.2.3.6. Ο οικονομικός φορέας αποκλείεται σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σύναψης της παρούσας σύμβασης, όταν αποδεικνύεται ότι βρίσκεται, λόγω πράξεων ή παραλείψεων του, είτε πριν είτε κατά τη διαδικασία, σε μία από τις ως άνω περιπτώσεις.

2.2.3.7. Οικονομικός φορέας που εμπίπτει σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 2.2.3.1 και 2.2.3.4, εκτός από την περ. β αυτής, μπορεί να προσκομίζει στοιχεία⁵⁴, προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού (αυτοκάθαρση). Για τον σκοπό αυτόν, ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι έχει καταβάλει ή έχει δεσμευθεί να καταβάλει αποζημίωση για ζημιές που προκλήθηκαν από το ποινικό αδίκημα ή το παράπτωμα, ότι έχει διευκρινίσει τα γεγονότα και τις περιστάσεις με ολοκληρωμένο τρόπο, μέσω ενεργού συνεργασίας με τις ερευνητικές αρχές, και έχει λάβει συγκεκριμένα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, καθώς και μέτρα σε επίπεδο προσωπικού κατάλληλα για την αποφυγή περαιτέρω ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων. Τα μέτρα που λαμβάνονται από τους οικονομικούς φορείς αξιολογούνται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις του ποινικού αδικήματος ή του παραπτώματος. Εάν τα στοιχεία κριθούν επαρκή, ο εν λόγω οικονομικός φορέας δεν αποκλείεται από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης. Αν τα μέτρα κριθούν ανεπαρκή, γνωστοποιείται στον οικονομικό φορέα το σκεπτικό της απόφασης αυτής. Οικονομικός φορέας που έχει αποκλειστεί, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, με τελεσίδικη απόφαση, σε εθνικό επίπεδο, από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης ή ανάθεσης παραχώρησης δεν μπορεί να κάνει χρήση της ανωτέρω δυνατότητας κατά την περίοδο του αποκλεισμού που ορίζεται στην εν λόγω απόφαση⁵⁵.

2.2.3.8. Η απόφαση για τη διαπίστωση της επάρκειας ή μη των επανορθωτικών μέτρων κατά την προηγούμενη παράγραφο, εκδίδεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 8 και 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016⁵⁶, καθώς και στην υπ' αριθμ. 102080/24-10-2022 (Β' 5623/02.11.2022) απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων με θέμα: «*Ρύθμιση θεμάτων σχετικά με την εξέταση επανορθωτικών μέτρων από την Επιτροπή της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016*».

Η αναθέτουσα αρχή αποστέλλει στην Επιτροπή εξέτασης επανορθωτικών μέτρων της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016 το σχέδιο της απόφασής της περί της διαπίστωσης της επάρκειας ή μη των ληφθέντων από τον οικονομικό φορέα επανορθωτικών μέτρων, συνοδευόμενο από πλήρη φάκελο που περιλαμβάνει όλα τα σχετικά με την υπόθεση στοιχεία. Το σχέδιο της απόφασης της αναθέτουσας αρχής, μαζί με όλα τα σχετικά με την υπόθεση στοιχεία αποστέλλονται, ηλεκτρονικά στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου epanorthotika@eaadhsy.gr

Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας δεν έχει προσκομίσει, με δική του πρωτοβουλία, τα στοιχεία, με τα οποία αποδεικνύονται τα επικαλούμενα μέτρα αυτοκάθαρσης (εκδοθείσες αποφάσεις διοίκησης, αποδεικτικά εξόφλησης προστίμων, αλληλογραφία με αρμόδιες ελεγκτικές αρχές κ.λπ.), η αναθέτουσα αρχή, πριν από τη σύνταξη και αποστολή του σχεδίου απόφασης στην Επιτροπή, υποχρεούται να ζητήσει από τον οικονομικό φορέα την προσκόμισή τους, εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τις δέκα (10) ημέρες. Με την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας, θεωρείται ότι τα αιτούμενα στοιχεία δεν προσκομίστηκαν. Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας υποβάλει αίτημα για παράταση της ως άνω προθεσμίας, συνοδευόμενο από έγγραφα, με τα οποία αποδεικνύεται ότι έχει αιτηθεί τη χορήγηση των

⁵⁴ Σχετικά με την προσκόμιση αποδείξεων για τα επανορθωτικά μέτρα βλ. την απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2021 του ΔΕΕ στην υπόθεση C-387/19

⁵⁵ Παρ. 7 άρθρου 73 ν. 4412/2016.

⁵⁶ Πρβλ. απόφαση υπ' αριθμ. 111257-18/11/2022 (ΑΔΑ: ΨΠΓΟ46ΜΤΛΡ-0Ε3).

στοιχείων, η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την προθεσμία υποβολής, για όσο χρόνο απαιτηθεί για τη χορήγησή τους από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές.

Αν η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι τα στοιχεία που προσκόμισε ο οικονομικός φορέας δεν είναι πλήρη ή απαιτούνται διευκρινίσεις, πριν από την αποστολή του σχεδίου της απόφασής της στην Επιτροπή, καλεί τον οικονομικό φορέα για τη συμπλήρωση των σχετικών στοιχείων ή/και την παροχή διευκρινίσεων, εντός προθεσμίας, που δεν υπερβαίνει τις δέκα (10) ημέρες.

Αν ο οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στην πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, το γεγονός αυτό μνημονεύεται στο σχέδιο της απόφασης.

Με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, δεν εξετάζονται από την Επιτροπή επανορθωτικά μέτρα που επικαλείται ένας οικονομικός φορέας, προκειμένου να αποδείξει την αξιοπιστία του, εφόσον αυτά έχουν ληφθεί **μετά** την ημερομηνία λήξης υποβολής των προσφορών. Στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή δεν τα λαμβάνει υπόψη και δεν τα μνημονεύει στο σχέδιο της απόφασής της που αποστέλλει στην Επιτροπή.

Στην περίπτωση που, κατά την υποβολή του ΕΕΕΣ, από τον οικονομικό φορέα, δεν συνέτρεχε στο πρόσωπο του κάποιος από τους λόγους αποκλεισμού της παρ. 1 και της παρ. 4, εκτός από την περ. β' αυτής, του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, αλλά η συνδρομή του προέκυψε, κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας (οψιγενής μεταβολή), τα μέτρα αυτοκάθαρσης που επικαλείται, λαμβάνονται υπόψη από την αναθέτουσα αρχή, κατά τη σύνταξη του σχεδίου απόφασής της και εξετάζονται από την Επιτροπή.

Οι διαδικαστικές λεπτομέρειες εξέτασης και επανεξέτασης των επανορθωτικών μέτρων ρυθμίζονται αναλυτικά στην ως άνω υπουργική απόφαση.

2.2.3.9. Οικονομικός φορέας, σε βάρος του οποίου έχει επιβληθεί η κύρωση του οριζόντιου αποκλεισμού σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και για το χρονικό διάστημα που αυτή ορίζει, αποκλείεται από την παρούσα διαδικασία σύναψης της σύμβασης.

Κριτήρια Επιλογής⁵⁷

2.2.4 Καταλληλότητα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας⁵⁸

Οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία σύναψης της παρούσας σύμβασης απαιτείται να ασκούν εμπορική ή βιομηχανική ή βιοτεχνική δραστηριότητα συναφή με το αντικείμενο της προμήθειας.

Οι οικονομικοί φορείς που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτείται να είναι εγγεγραμμένοι σε ένα από τα επαγγελματικά ή εμπορικά μητρώα που τηρούνται στο κράτος

⁵⁷ Επιστημαίνεται ότι όλα τα κριτήρια επιλογής είναι προαιρετικά, τίθενται στην παρούσα διακήρυξη κατά την κρίση και τη διακριτική ευχέρεια της Α.Α. και πρέπει να σχετίζονται και να είναι ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης (άρθρο 75 παρ. 1 του ν. 4412/2016). Επιπλέον, οι Α.Α. μπορούν να επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς ως απαιτήσεις συμμετοχής μόνο τα κριτήρια που αναφέρονται στις παραγράφους 2.2.4, 2.2.5 και 2.2.6. Έχουν τη δυνατότητα, κατά συνέπεια, να επιλέξουν ένα, περισσότερα ή όλα ενδεχομένως τα ως άνω κριτήρια επιλογής, συνεκτιμώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπό ανάθεση σύμβασης (εκτιμώμενη αξία αυτής, ειδικές περιστάσεις κλπ), με σχετική πρόβλεψη στη διακήρυξη. Οι Α.Α. διαμορφώνουν αντίστοιχα τα πεδία του ΕΕΕΣ, σύμφωνα με την παράγραφο 2.2.9., καθώς και τα μέσα απόδειξης του άρθρου 2.2.9.2. Πρβλ. και την Κατευθυντήρια Οδηγία 13 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. "Κριτήρια ποιοτικής επιλογής δημοσίων συμβάσεων και έλεγχος καταλληλότητας: ειδικά η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια και η τεχνική και επαγγελματική ικανότητα" (ΑΔΑ ΩΒΥ70ΞΤΒ-ΤΛ7) και ειδικότερα τις Ενότητες III και IV παρ. 1 όπου παρατίθενται σχετικά παραδείγματα.

⁵⁸ Άρθρο 75 παρ. 2 ν. 4412/2016.

εγκατάστασής τους ή να ικανοποιούν οποιαδήποτε άλλη απαίτηση ορίζεται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016.

Στην περίπτωση οικονομικών φορέων εγκατεστημένων σε κράτος μέλους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ) ή σε τρίτες χώρες που έχουν προσχωρήσει στη ΣΔΣ, ή σε τρίτες χώρες που δεν εμπίπτουν στην προηγούμενη περίπτωση και έχουν συνάψει διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες με την Ένωση σε θέματα διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, απαιτείται να είναι εγγεγραμμένοι σε αντίστοιχα επαγγελματικά ή εμπορικά μητρώα.

Οι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα οικονομικοί φορείς απαιτείται να είναι εγγεγραμμένοι στο Βιοτεχνικό ή Εμπορικό ή Βιομηχανικό Επιμελητήριο ή στο Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού⁵⁹

Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων η καταλληλότητα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας θα πρέπει να καλύπτεται από όλα τα μέλη της ένωσης.

2.2.5 Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια⁶⁰

Όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια για την παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης, οι οικονομικοί φορείς δεν απαιτείται να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

2.2.6 Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα⁶¹

Όσον αφορά στην τεχνική και επαγγελματική ικανότητα για την παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης, οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να έχουν παράξει δύο τουλάχιστον προϊόντα (από κάθε ζητούμενο είδος) την τελευταία πενταετία (2 χάρτες, 2 βιβλία, 2 ιστοτόπους και 2 εφαρμογές)

Σε περίπτωση ένωσης προμηθευτών ή Κοινοπραξίας, τα παραπάνω στοιχεία τεκμηρίωσης της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας μπορούν να καλύπτονται αθροιστικά από τα μέλη της ένωσης ή της Κοινοπραξίας.

2.2.7 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης⁶²

Οι οικονομικοί φορείς για την παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης δεν απαιτείται να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

2.2.8 Στήριξη στην ικανότητα τρίτων – Υπεργολαβία

2.2.8.1. Στήριξη στην ικανότητα τρίτων⁶³

Οι οικονομικοί φορείς μπορούν, όσον αφορά στα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας (της παραγράφου 2.2.5) και τα σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα (της παραγράφου 2.2.6), να στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων, ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών

⁵⁹ Παράρτημα XI Προσαρτήματος Α ν. 4412/2016.

⁶⁰ Άρθρο 75 παρ. 3 ν. 4412/2016. Επισημαίνεται, περαιτέρω, ότι οι Α.Α. μπορούν (χωρίς αυτό να είναι υποχρεωτικό) να διαμορφώσουν την παρούσα παράγραφο είτε απαιτώντας, ως προς τα κριτήρια που επιλέγουν, ελάχιστα επίπεδα οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας, τα οποία πρέπει να καλύπτουν οι προσφέροντες οικονομικοί φορείς με αναφορά σε συγκεκριμένα μεγέθη (π.χ. κύκλος εργασιών 200.000 ευρώ τα 3 τελευταία έτη), είτε ζητώντας από τους οικονομικούς φορείς να δηλώσουν τις ζητούμενες πληροφορίες αναφέροντας τη μεθοδολογία με την οποία θα αξιολογήσουν τις πληροφορίες αυτές.

⁶¹ Άρθρο 75 παρ. 4 ν. 4412/2016.

⁶² Άρθρο 82 ν. 4412/2016. Επισημαίνεται ότι τα πρότυπα είναι προαιρετικά, ήτοι τίθενται στην παρούσα διακήρυξη, κατά την κρίση και τη διακριτική ευχέρεια της Α.Α. και πρέπει να σχετίζονται και να είναι ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης.

⁶³ Άρθρο 78 ν. 4412/2016

τους με αυτούς⁶⁴. Στην περίπτωση αυτή, αποδεικνύουν ότι θα έχουν στη διάθεσή τους τους αναγκαίους πόρους, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων στην ικανότητα των οποίων στηρίζονται.

Ειδικά, όσον αφορά τα κριτήρια επαγγελματικής ικανότητας που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στην περίπτωση στ' του Μέρους II του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 ή με την σχετική επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς, μπορούν να στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων, μόνο εάν οι τελευταίοι θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες⁶⁵. Τα φυσικά πρόσωπα που δηλώνονται από τον προσφέροντα στην Ομάδα Έργου και δεν αποτελούν ίδιους πόρους του προσφέροντος, κατά την παρ. 2.2.6.[Ι].γ της παρούσας, αποτελούν τρίτους, στην ικανότητα των οποίων στηρίζεται ο οικονομικός φορέας και απαιτείται η υποβολή διακριτών ΕΕΕΣ και των σχετικών αποδεικτικών μέσων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρούσα.⁶⁶ *[Ο τρόπος απόδειξης της συγκεκριμένης εργασιακής σχέσης που υφίσταται μεταξύ του οικονομικού φορέα και των προσώπων αυτών καθορίζεται με σαφήνεια από τους όρους της εκάστοτε διακήρυξης του διαγωνισμού, στην προκειμένη περίπτωση στην παράγραφο 2.2.9.2 της παρούσας]*

Η αναθέτουσα αρχή ελέγχει αν οι φορείς, στις ικανότητες των οποίων προτίθεται να στηριχθεί ο οικονομικός φορέας, πληρούν κατά περίπτωση τα σχετικά κριτήρια επιλογής και εάν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3.. Ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να αντικαταστήσει έναν φορέα στην ικανότητα του οποίου στηρίζεται, εφόσον ο τελευταίος δεν πληροί το σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, η οποία απευθύνεται στον οικονομικό φορέα μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ. Ο φορέας που αντικαθιστά φορέα του προηγούμενου εδαφίου δεν επιτρέπεται να αντικατασταθεί εκ νέου.

2.2.8.2. Υπεργολαβία

Ο οικονομικός φορέας αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει. Στην περίπτωση που ο προσφέρων αναφέρει στην προσφορά του ότι προτίθεται να αναθέσει τμήμα(τα) της σύμβασης υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους σε ποσοστό που υπερβαίνει το τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή ελέγχει ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 της παρούσας⁶⁷. Ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, εφόσον συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι αποκλεισμού της ως άνω παραγράφου 2.2.3.

2.2.9 Κανόνες απόδειξης ποιοτικής επιλογής

Το δικαίωμα συμμετοχής των οικονομικών φορέων και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής τους, όπως ορίζονται στις παραγράφους 2.2.1 έως 2.2.8, κρίνονται, κατά την υποβολή της προσφοράς με το ΕΕΕΣ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2.2.9.1, κατά την υποβολή των δικαιολογητικών της παραγράφου 2.2.9.2 και κατά τη σύναψη της σύμβασης, με την υπεύθυνη δήλωση της περ. δ' της παρ. 3 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016.

⁶⁴ Δύνανται, επίσης, να στηρίζονται και στις ικανότητες του/ των υπεργολάβων, στους οποίους προτίθενται να αναθέσουν την εκτέλεση τμήματος/ τμημάτων της υπό ανάθεσης σύμβασης.

⁶⁵ Άρθρο 78 παρ. 1 εδ. 2 του ν. 4412/2016.

⁶⁶ Για την έννοια του «τρίτου» οικονομικού φορέα σε περίπτωση σύμβασης ανεξαρτήτων υπηρεσιών πρβλ ενδεικτικά αποφάσεις ΣτΕ (ΕΑ) 107/2018, ΔΕΑ 140/2021 (Τμ. ΙΒ Αναστ.) σκ. 12, ΜΔΕΦΑΘ, Α' διακοπών 236/2019, ΜΔΕΦΑΘ, ΙΒ' 57/2019.

⁶⁷ Ο όρος αυτός μπορεί να τεθεί, κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής, και στην περίπτωση ποσοστού μικρότερου του 30% της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης (πρβλ. παρ. 5 άρθρου 131 του ν. 4412/2016).

Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, σύμφωνα με την παράγραφο 2.2.8. της παρούσας, οι φορείς στην ικανότητα των οποίων στηρίζεται υποχρεούνται να αποδεικνύουν, κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 2.2.9.1 και 2.2.9.2, ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 της παρούσας και ότι πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής κατά περίπτωση⁶⁸.

Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας αναφέρει στην προσφορά του ότι προτίθεται να αναθέσει τμήμα(τα) της σύμβασης υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους σε ποσοστό που υπερβαίνει το τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης, οι υπεργολάβοι υποχρεούνται να αποδεικνύουν, κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 2.2.9.1 και 2.2.9.2, ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 της παρούσας⁶⁹.

Αν μετά τη συμπλήρωση του ΕΕΕΣ και μέχρι τη ημέρα της έγγραφης πρόσκλησης για τη σύναψη του συμφωνητικού επέλθουν μεταβολές στις προϋποθέσεις, τις οποίες οι προσφέροντες είχαν δηλώσει ότι πληρούν, οι προσφέροντες οφείλουν να ενημερώσουν αμελλητί την αναθέτουσα αρχή⁷⁰.

2.2.9.1 Προκαταρκτική απόδειξη κατά την υποβολή προσφορών

Προς προκαταρκτική απόδειξη ότι οι προσφέροντες οικονομικοί φορείς: α) δεν βρίσκονται σε μία από τις καταστάσεις της παραγράφου 2.2.3 και β) πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής των παραγράφων 2.2.4, 2.2.5, 2.2.6 και 2.2.7 της παρούσας, προσκομίζουν κατά την υποβολή της προσφοράς τους, ως δικαιολογητικό συμμετοχής, το προβλεπόμενο από το άρθρο 79 παρ. 1 και 3 του ν. 4412/2016 Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), σύμφωνα με το επισυναπτόμενο στην παρούσα **Παράρτημα II**, το οποίο ισοδυναμεί με ενημερωμένη υπεύθυνη δήλωση, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986. Το ΕΕΕΣ⁷¹ καταρτίζεται βάσει του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/7 και συμπληρώνεται από τους προσφέροντες οικονομικούς φορείς σύμφωνα με τις οδηγίες του Παραρτήματος 1.⁷²

Το ΕΕΕΣ φέρει υπογραφή με ημερομηνία εντός του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο μπορούν να υποβάλλονται προσφορές. Αν στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της ημερομηνίας υπογραφής του ΕΕΕΣ και της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών έχουν επέλθει μεταβολές στα δηλωθέντα στοιχεία, εκ μέρους του, στο ΕΕΕΣ, ο οικονομικός φορέας αποσύρει την προσφορά του, χωρίς να απαιτείται απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Στη συνέχεια μπορεί να την υποβάλει εκ νέου με επίκαιρο ΕΕΕΣ.⁷³

Ο οικονομικός φορέας δύναται να διευκρινίζει τις δηλώσεις και πληροφορίες που παρέχει στο ΕΕΕΣ με συνοδευτική υπεύθυνη δήλωση, την οποία υποβάλλει μαζί με αυτό.⁷⁴

Κατά την υποβολή του ΕΕΕΣ, καθώς και της συνοδευτικής υπεύθυνης δήλωσης, είναι δυνατή, με μόνη την υπογραφή του κατά περίπτωση εκπροσώπου του οικονομικού φορέα, η προκαταρκτική απόδειξη των

⁶⁸ Άρθρο 78 παρ. 1 ν. 4412/2016.

⁶⁹ Άρθρο 131 παρ. 6 ν. 4412/2016

⁷⁰ Άρθρο 104 σε συνδυασμό με τις παρ. 4 και 5 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016

⁷¹ Το ΕΕΕΣ περιλαμβάνει τα ακόλουθα Μέρη: Μέρος I Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και την αναθέτουσα αρχή, Μέρος II Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα, Μέρος III Κριτήρια αποκλεισμού, Μέρος IV Κριτήρια Επιλογής, Μέρος VI Τελικές δηλώσεις.

⁷² Από τις 2-5-2019, παρέχεται η ηλεκτρονική υπηρεσία [Promitheus ESPDint \(https://espdint.eprocurement.gov.gr/\)](https://espdint.eprocurement.gov.gr/) <https://espd.eprocurement.gov.gr/> που προσφέρει τη δυνατότητα ηλεκτρονικής σύνταξης και διαχείρισης του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ). Μπορείτε να δείτε τη σχετική ανακοίνωση στη Διαδικτυακή Πύλη του ΕΣΗΔΗΣ www.promitheus.gov.gr <https://portal.eprocurement.gov.gr/webcenter/portal/TestPortal>.

ἰwaxxxxzzΠρβλ και το Διορθωτικό (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 17/65 της 23ης Ιανουαρίου 2018) στον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2016/7 για την καθιέρωση του τυποποιημένου εντύπου για το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας, με το οποίο επιλύθηκαν τα σχετικά ζητήματα ορολογίας που υπήρχαν στο αρχικό επίσημο ελληνικό κείμενο του Εκτελεστικού Κανονισμού, Μπορείτε να δείτε το σχετικό Διορθωτικό στην ακόλουθη διαδρομή [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007R\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0007R(01)&from=EL)

⁷³ Άρθρο 79Α παρ. 4 του ν. 4412/2016

⁷⁴ Άρθρο 79 παρ. 9 του ν. 4412/2016

λόγων αποκλεισμού που αναφέρονται στην παράγραφο 2.2.3 της παρούσας, για το σύνολο των φυσικών προσώπων που είναι μέλη του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του ή έχουν εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτόν.

Ως εκπρόσωπος του οικονομικού φορέα νοείται ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού, όπως προκύπτει από το ισχύον καταστατικό ή το πρακτικό εκπροσώπησης του κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς ή το αρμοδίως εξουσιοδοτημένο φυσικό πρόσωπο να εκπροσωπεί τον οικονομικό φορέα για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων ή για συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Στην περίπτωση υποβολής προσφοράς από ένωση οικονομικών φορέων το ΕΕΕΣ υποβάλλεται χωριστά από κάθε μέλος της ένωσης.

Ο οικονομικός φορέας φέρει την ειδική υποχρέωση να δηλώσει, μέσω του ΕΕΕΣ,⁷⁵ την κατάστασή του σε σχέση με τους λόγους που προβλέπονται στο άρθρο 73 του ν. 4412/2016 και την παράγραφο 2.2.3 της παρούσας⁷⁶ και ταυτόχρονα να επικαλεσθεί και τυχόν ληφθέντα μέτρα προς αποκατάσταση της αξιοπιστίας του.

Ιδίως επισημαίνεται ότι κατά την απάντηση οικονομικού φορέα στο σχετικό πεδίο του ΕΕΕΣ για τυχόν σύναψη συμφωνιών με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού, η συνδρομή περιστάσεων, όπως η πάροδος της τριετούς περιόδου της ισχύος του λόγου αποκλεισμού (παραγράφου 10 του άρθρου 73) ή η εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 3β του άρθρου 44 του ν. 3959/2011, σύμφωνα με την περ. γ της παραγράφου 2.2.3.4 της παρούσας, αναλύεται στο σχετικό πεδίο που προβάλλει κατόπιν θετικής απάντησης⁷⁷.

Όσον αφορά στις υποχρεώσεις του, ως προς την καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (περ. α' και β' της παρ. 2 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016), αυτές θεωρείται ότι δεν έχουν αθετηθεί, εφόσον δεν έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες ή εφόσον έχουν υπαχθεί σε δεσμευτικό διακανονισμό που τηρείται. Στην περίπτωση αυτή, ο οικονομικός φορέας δεν υποχρεούται να απαντήσει καταφατικά στο σχετικό πεδίο του ΕΕΕΣ με το οποίο ερωτάται εάν ο οικονομικός φορέας έχει ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή, κατά περίπτωση, εάν έχει αθετήσει τις παραπάνω υποχρεώσεις του⁷⁸.

Στην περίπτωση που ένας οικονομικός φορέας, δηλώνει ότι εμπίπτει σε μία από τις καταστάσεις της παρ. 2.2.3.1 και 2.2.3.4, εκτός από την περ. β' αυτής, για τις οποίες συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού, υποχρεούται, εφόσον επικαλεστεί μέτρα αυτοκάθαρσης για να αποδείξει την αξιοπιστία του, στο σχετικό πεδίο του ΕΕΕΣ, που εμφανίζεται κατόπιν της θετικής απάντησης που έδωσε περί συνδρομής κάποιου από τους ανωτέρω λόγους αποκλεισμού, να δηλώσει⁷⁹:

α. εάν τα μέτρα αυτοκάθαρσης, τα οποία έλαβε για τον συγκεκριμένο λόγο αποκλεισμού που έχει δηλώσει στο ΕΕΕΣ, έχουν ήδη κριθεί σε προγενέστερη διαδικασία στην οποία συμμετείχε, βάσει απόφασης που εκδόθηκε από την ίδια ή άλλη αναθέτουσα αρχή, κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής εξέτασης επανορθωτικών μέτρων.

β. εάν τα μέτρα κρίθηκαν ως επαρκή ή μη επαρκή, επισυνάπτοντας την απόφαση της περ. α με βάση την

⁷⁵ βλ. Δ.Ε.Ε. απόφαση της 19.6.2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, σκ. 28

⁷⁶ Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 754/2020, 753/2020 (Δ' Τμήμα)

⁷⁷ Παρ. 1 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 5 του άρθρου 235 του ν. 4635/2019.

⁷⁸ Παρ. 2^α άρθρου 73 σε συνδυασμό με την παρ. 8 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016

⁷⁹ Πρβλ. Άρθρο 5 της Υ.Α. υπ' αριθμ. 102080/24-10-2022 «Ρύθμιση θεμάτων σχετικά με την εξέταση επανορθωτικών μέτρων από την Επιτροπή της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016», ΦΕΚ Β/02-11-2022

οποία έχουν κριθεί τα συγκεκριμένα μέτρα αυτοκάθαρσης. Περαιτέρω, δηλώνεται εάν η ως άνω απόφαση έχει καταστεί «δεσμευτική», με την έννοια ότι, είτε δεν έχουν ασκηθεί τα προβλεπόμενα μέσα έννομης προστασίας είτε ασκήθηκαν και έχει εκδοθεί σχετική απόφαση.

γ. στην περίπτωση που τα μέτρα έχουν κριθεί ως μη επαρκή, εάν έχει λάβει πρόσθετα μέτρα αυτοκάθαρσης μετά την ημερομηνία που εκδόθηκε η απόφαση της περ. α και σε περίπτωση που ισχύει το ανωτέρω να προβεί σε ανάλυσή τους, αναγράφοντας υποχρεωτικά και την ημερομηνία κατά την οποία αυτά ελήφθησαν.

Ειδικά στην περίπτωση που έχουν συμπεριληφθεί στα έγγραφα της σύμβασης δυνητικοί λόγοι αποκλεισμού, για τους οποίους δεν έχουν προβλεφθεί πεδία δήλωσης πληροφοριών στο Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), σχετικά με την λήψη, εκ μέρους των οικονομικών φορέων, επανορθωτικών μέτρων, αυτά θα δηλώνονται (αναφέρονται) στην συμπληρωματική υπεύθυνη δήλωση της παρ. 9, του άρθρου 79 του ν. 4412/2016.

2.2.9.2 Αποδεικτικά μέσα⁸⁰

A. Για την απόδειξη της μη συνδρομής λόγων αποκλεισμού κατ' άρθρο 2.2.3 και της πλήρωσης των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής κατά τις παραγράφους 2.2.4, 2.2.5, 2.2.6 και 2.2.7, οι οικονομικοί φορείς προσκομίζουν τα δικαιολογητικά του παρόντος. Η προσκόμιση των εν λόγω δικαιολογητικών γίνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3.2 από τον προσωρινό ανάδοχο. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί από προσφέροντες, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να υποβάλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας.

Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής. Η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται στο Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), στο οποίο περιέχονται επίσης οι πληροφορίες που απαιτούνται για τον συγκεκριμένο σκοπό, όπως η ηλεκτρονική διεύθυνση της βάσης δεδομένων, τυχόν δεδομένα αναγνώρισης και, κατά περίπτωση, η απαραίτητη δήλωση συναίνεσης.

Οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλουν δικαιολογητικά, όταν η αναθέτουσα αρχή που έχει αναθέσει τη σύμβαση διαθέτει ήδη τα ως άνω δικαιολογητικά και αυτά εξακολουθούν να ισχύουν⁸¹.

Τα δικαιολογητικά του παρόντος υποβάλλονται και γίνονται αποδεκτά σύμφωνα με την παράγραφο 2.4.2.5. και 3.2 της παρούσας.

Τα αποδεικτικά έγγραφα συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα σύμφωνα με την παράγραφο 2.1.4.

⁸⁰ Άρθρο 80 ν. 4412/2016. Επισημαίνεται, περαιτέρω ότι η Α.Α. ζητεί από τους οικονομικούς φορείς να προσκομίσουν μόνο εκείνα τα αποδεικτικά μέσα που ανταποκρίνονται στους λόγους αποκλεισμού και στα κριτήρια επιλογής που έχει ορίσει στις παραγράφους 2.2.3 έως 2.2.8 της παρούσας. Εάν, για παράδειγμα, δεν απαιτήσει ελάχιστα επίπεδα χρηματοοικονομικής επάρκειας των οικονομικών φορέων, τότε δεν θα ζητήσει ούτε τα αποδεικτικά μέσα της παρ. Β.3 της παρούσας

⁸¹ Άρθρο 79 παρ. 6 ν. 4412/2016.

Β. 1. Για την απόδειξη της μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 οι προσφέροντες οικονομικοί φορείς προσκομίζουν αντίστοιχα τα δικαιολογητικά που αναφέρονται παρακάτω⁸². *[Λαμβανομένης υπόψη της Απόφασης ΣτΕ Δ' Τμ. 1939/2022 και έως την έκδοση οριστικής απόφασης από την Ολομέλεια του ΣτΕ (στην οποία έχει παραπεμφθεί η σχετική υπόθεση)]* Οι οικονομικοί φορείς μεριμνούν να διαθέτουν πιστοποιητικά, τα οποία να καλύπτουν και τον χρόνο υποβολής της προσφοράς, προκειμένου να τα υποβάλουν, εφόσον αναδειχθούν προσωρινοί ανάδοχοι. Τα εν λόγω πιστοποιητικά υποβάλλονται μαζί με τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα της παραγράφου 3.2 της παρούσας, από τον προσωρινό ανάδοχο, μέσω του υποσυστήματος, στον φάκελο «δικαιολογητικά προσωρινού αναδόχου».

Αν το αρμόδιο για την έκδοση των ανωτέρω κράτος-μέλος ή χώρα δεν εκδίδει τέτοιου είδους έγγραφα ή πιστοποιητικά ή όπου το έγγραφο ή τα πιστοποιητικά αυτά δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 2.2.3.1 και 2.2.3.2 περ. α' και β', καθώς και στην περ. β' της παραγράφου 2.2.3.4, τα έγγραφα ή τα πιστοποιητικά μπορεί να αντικαθίστανται από ένορκη βεβαίωση ή, στα κράτη - μέλη ή στις χώρες όπου δεν προβλέπεται ένορκη βεβαίωση, από υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού του κράτους - μέλους ή της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας. Οι αρμόδιες δημόσιες αρχές παρέχουν, όπου κρίνεται αναγκαίο, επίσημη δήλωση στην οποία αναφέρεται ότι δεν εκδίδονται τα έγγραφα ή τα πιστοποιητικά της παρούσας παραγράφου ή ότι τα έγγραφα αυτά δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 2.2.3.1 και 2.2.3.2 περ. α' και β', καθώς και στην περ. β' της παραγράφου 2.2.3.4. Οι επίσημες δηλώσεις καθίστανται διαθέσιμες μέσω του επιγραμμικού αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis) του άρθρου 81 του ν. 4412/2016.

Ειδικότερα οι οικονομικοί φορείς προσκομίζουν:

α) για την παράγραφο 2.2.3.1 απόσπασμα του σχετικού μητρώου, όπως του ποινικού μητρώου ή, ελλείψει αυτού, ισοδύναμο έγγραφο που εκδίδεται από αρμόδια δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους-μέλους ή της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας, από το οποίο προκύπτει ότι πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, που έχει εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή του.

Η υποχρέωση προσκόμισης του ως άνω αποσπάσματος αφορά και στα μέλη του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του εν λόγω οικονομικού φορέα ή στα πρόσωπα που έχουν εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στην ως άνω παράγραφο 2.2.3.1,

β) για την παράγραφο 2.2.3.2 πιστοποιητικό που εκδίδεται από την αρμόδια αρχή του οικείου κράτους - μέλους ή χώρας, που είναι εν ισχύ κατά τον χρόνο υποβολής του, άλλως, στην περίπτωση που δεν αναφέρεται σε αυτό χρόνος ισχύος, που έχει εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή του.

Ιδίως οι οικονομικοί φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα προσκομίζουν:

i) Για την απόδειξη της εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων της παραγράφου 2.2.3.2 περίπτωση (α) αποδεικτικό ενημερότητας εκδιδόμενο από την Α.Α.Δ.Ε.

ii) Για την απόδειξη της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων προς τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης της παραγράφου 2.2.3.2 περίπτωση α' πιστοποιητικό εκδιδόμενο από τον e-ΕΦΚΑ και υπεύθυνη δήλωση του οικονομικού φορέα αναφορικά με τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας έχει την εγκατάστασή του στην Ελλάδα αφορά Οργανισμούς κύριας και επικουρικής ασφάλισης) στους οποίους οφείλει να καταβάλλει εισφορές] .

⁸² Πρβλ. Απόφαση ΣτΕ Δ' Τμ. 1939/2022. Οι οικονομικοί φορείς μεριμνούν για την έκδοση και προσκόμιση των σχετικών πιστοποιητικών, έως την έκδοση οριστικής απόφασης από την Ολομέλεια του ΣτΕ (στην οποία έχει παραπεμφθεί η σχετική υπόθεση).

iii) Για την παράγραφο 2.2.3.2 περίπτωση α', πλέον των ως άνω πιστοποιητικών, υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχει εκδοθεί δικαστική ή διοικητική απόφαση με τελεσίδικη και δεσμευτική ισχύ για την αθέτηση των υποχρεώσεων τους όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

γ) για την παράγραφο 2.2.3.4⁸³ περίπτωση β' πιστοποιητικό που εκδίδεται από την αρμόδια αρχή του οικείου κράτους - μέλους ή χώρας, το οποίο έχει εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή του.

Ιδίως οι οικονομικοί φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα προσκομίζουν:

i) Ενιαίο Πιστοποιητικό Δικαστικής Φερεγγυότητας από το αρμόδιο Πρωτοδικείο, από το οποίο προκύπτει ότι δεν τελούν υπό πτώχευση, πτωχευτικό συμβιβασμό ή υπό αναγκαστική διαχείριση ή δικαστική εκκαθάριση ή ότι δεν έχουν υπαχθεί σε διαδικασία εξυγίανσης. Ειδικά για τη διαδικασία εξυγίανσης προσκομίζεται επιπλέον υπεύθυνη δήλωση του νόμιμου εκπροσώπου του οικονομικού φορέα ότι τηρούνται οι όροι της συμφωνίας εξυγίανσης. Για τις ΙΚΕ προσκομίζεται επιπλέον και πιστοποιητικό του Γ.Ε.Μ.Η. περί μη έκδοσης απόφασης λύσης ή κατάθεσης αίτησης λύσης του νομικού προσώπου, ενώ για τις ΕΠΕ προσκομίζεται επιπλέον πιστοποιητικό μεταβολών.

ii) Πιστοποιητικό του Γ.Ε.Μ.Η. από το οποίο προκύπτει ότι το νομικό πρόσωπο δεν έχει λυθεί και τεθεί υπό εκκαθάριση με απόφαση των εταίρων.

iii) Εκτύπωση της καρτέλας "Στοιχεία Μητρώου/ Επιχείρησης" από την ηλεκτρονική πλατφόρμα της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτά εμφανίζονται στο taxinet, από την οποία να προκύπτει η μη αναστολή της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους.

Προκειμένου για τα σωματεία και τους συνεταιρισμούς, το Ενιαίο Πιστοποιητικό Δικαστικής Φερεγγυότητας εκδίδεται για τα σωματεία από το αρμόδιο Πρωτοδικείο, και για τους συνεταιρισμούς για το χρονικό διάστημα έως τις 31.12.2019 από το Ειρηνοδικείο και μετά την παραπάνω ημερομηνία από το Γ.Ε.Μ.Η.

δ) για τις λοιπές περιπτώσεις της παραγράφου 2.2.3.4, υπεύθυνη δήλωση του προσφέροντος οικονομικού φορέα ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι οριζόμενοι στην παράγραφο λόγοι αποκλεισμού⁸⁴.

ε) για την παράγραφο 2.2.3.9. υπεύθυνη δήλωση του προσφέροντος οικονομικού φορέα περί μη επιβολής σε βάρος του της κύρωσης του οριζόντιου αποκλεισμού, σύμφωνα τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας.

B. 2. Για την απόδειξη της απαίτησης του άρθρου 2.2.4. (απόδειξη καταλληλότητας για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας) προσκομίζουν πιστοποιητικό/βεβαίωση του οικείου επαγγελματικού ή εμπορικού μητρώου του κράτους εγκατάστασης. Οι οικονομικοί φορείς που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσκομίζουν πιστοποιητικό/βεβαίωση του αντίστοιχου επαγγελματικού ή εμπορικού μητρώου του Παραρτήματος XI του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, με το οποίο πιστοποιείται αφενός η εγγραφή τους σε αυτό και αφετέρου το ειδικό επάγγελμά τους. Στην περίπτωση που χώρα δεν τηρεί τέτοιο μητρώο, το έγγραφο ή το πιστοποιητικό μπορεί να αντικαθίσταται από ένορκη βεβαίωση ή, στα κράτη - μέλη ή στις χώρες όπου δεν προβλέπεται ένορκη βεβαίωση, από υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας ότι δεν τηρείται τέτοιο μητρώο και ότι ασκεί τη δραστηριότητα που απαιτείται για την εκτέλεση του αντικειμένου της υπό ανάθεση σύμβασης.⁸⁵

⁸³ Εφόσον η αναθέτουσα αρχή την επιλέξει ως λόγο αποκλεισμού.

⁸⁴ Παρ. 4 του άρθρου 74 του ν. 4412/2016

⁸⁵ Πρβλ. Παράρτημα XI Προσαρτήματος Α ν. 4412/2016. Επισημαίνεται ότι η Α.Α. απαιτεί στην εκάστοτε διακήρυξη, κατά περίπτωση, για τους εγκατεστημένους στην Ελλάδα οικονομικούς φορείς βεβαίωση εγγραφής σε ένα από τα σχετικά Επιμελητήρια/ Μητρώα, κατά περίπτωση .

Οι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα οικονομικοί φορείς προσκομίζουν βεβαίωση εγγραφής στο Βιοτεχνικό ή Εμπορικό ή Βιομηχανικό Επιμελητήριο ή στο Μητρώο Κατασκευαστών Αμυντικού Υλικού ή πιστοποιητικό που εκδίδεται από την οικεία υπηρεσία του Γ.Ε.Μ.Η. των ως άνω Επιμελητηρίων. Για την απόδειξη άσκησης γεωργικού ή κτηνοτροφικού επαγγέλματος, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν σχετική βεβαίωση άσκησης επαγγέλματος, από αρμόδια διοικητική αρχή ή αρχή Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Επισημαίνεται ότι, τα δικαιολογητικά που αφορούν στην απόδειξη της απαίτησης του άρθρου 2.2.4 (απόδειξη καταλληλότητας για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας) γίνονται αποδεκτά, εφόσον έχουν εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή τους, εκτός εάν, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις αυτών, φέρουν συγκεκριμένο χρόνο ισχύος.

B.3. Για την απόδειξη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας της παραγράφου 2.2.5 οι οικονομικοί φορείς δεν απαιτείται να προσκομίσουν κανένα έγγραφο

B.4. Για την απόδειξη της τεχνικής ικανότητας της παραγράφου 2.2.6 οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να καταθέσουν αντίγραφα 2 τουλάχιστον προϊόντων που έχουν παράξει (από κάθε ζητούμενο είδος) την τελευταία πενταετία (2 χάρτες, 2 βιβλία, 2 ιστοτόπους και 2 εφαρμογές)

B.5. Για την απόδειξη της συμμόρφωσής τους με πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης της παραγράφου 2.2.7 οι οικονομικοί φορείς δεν απαιτείται να προσκομίσουν κανένα έγγραφο

B.6. Για την απόδειξη της νόμιμης εκπροσώπησης, στις περιπτώσεις που ο οικονομικός φορέας είναι νομικό πρόσωπο και εγγράφεται υποχρεωτικά ή προαιρετικά, κατά την κείμενη νομοθεσία, και δηλώνει την εκπροσώπηση και τις μεταβολές της σε αρμόδια αρχή (πχ ΓΕΜΗ), προσκομίζει σχετικό πιστοποιητικό ισχύουσας εκπροσώπησης, το οποίο πρέπει να έχει εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή του, εκτός αν αυτό φέρει συγκεκριμένο χρόνο ισχύος.

Ειδικότερα για τους ημεδαπούς οικονομικούς φορείς προσκομίζονται:

i) **για την απόδειξη της νόμιμης εκπροσώπησης**, στις περιπτώσεις που ο οικονομικός φορέας είναι νομικό πρόσωπο και υποχρεούται, κατά την κείμενη νομοθεσία, να δηλώνει την εκπροσώπηση και τις μεταβολές

της στο ΓΕΜΗ⁸⁶, προσκομίζει σχετικό πιστοποιητικό ισχύουσας εκπροσώπησης⁸⁷, το οποίο πρέπει να έχει εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή του.

ii) Για την **απόδειξη της νόμιμης σύστασης και των μεταβολών** του νομικού προσώπου γενικό πιστοποιητικό μεταβολών του ΓΕΜΗ, εφόσον έχει εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή του.

Στις λοιπές περιπτώσεις τα κατά περίπτωση νομιμοποιητικά έγγραφα σύστασης και νόμιμης εκπροσώπησης (όπως καταστατικά, πιστοποιητικά μεταβολών, αντίστοιχα ΦΕΚ, αποφάσεις συγκρότησης οργάνων διοίκησης σε σώμα, κλπ., ανάλογα με τη νομική μορφή του οικονομικού φορέα), συνοδευόμενα από υπεύθυνη δήλωση του νόμιμου εκπροσώπου ότι εξακολουθούν να ισχύουν κατά την υποβολή τους.

Σε περίπτωση που για τη διενέργεια της παρούσας διαδικασίας ανάθεσης έχουν χορηγηθεί εξουσίες σε πρόσωπο πλέον αυτών που αναφέρονται στα παραπάνω έγγραφα, προσκομίζεται επιπλέον απόφαση-

⁸⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 16 του ν. 4919/2022, στο ΓΕΜΗ **εγγράφονται υποχρεωτικά:**

- α) Η Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.) του ν. [4548/2018 \(Α' 104\)](#),
- β) η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) του ν. [3190/1955 \(Α' 91\)](#),
- γ) η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.) του ν. [4072/2012 \(Α' 86\)](#),
- δ) η Ομόρρυθμη και Ετερόρρυθμη (απλή ή κατά μετοχές) Εταιρεία του ν. [4072/2012](#),
- ε) ο Αστικός Συνεταιρισμός του ν. [1667/1986 \(Α' 196\)](#), στον οποίο περιλαμβάνονται ο αλληλασφαλιστικός, ο πιστωτικός, ο οικοδομικός συνεταιρισμός και η ενεργειακή κοινότητα,
- στ) η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Ε.Π.) και ο Συνεταιρισμός Εργαζομένων του ν. [4430/2016 \(Α' 205\)](#),
- ζ) ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (Κοιν.Σ.Π.Ε.) του [άρθρου 12](#) του ν. [2716/1999 \(Α' 96\)](#),
- η) η Αστική Εταιρεία με οικονομικό σκοπό του άρθρου 784 ΑΚ και του [άρθρου 270](#) του ν. [4072/2012](#),
- θ) ο Ευρωπαϊκός Όμιλος Οικονομικού Σκοπού του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2137/1985/ΕΟΚ (L 199, διορθωτικό L 247) που έχει την έδρα του στην ημεδαπή,
- ι) η Ευρωπαϊκή Εταιρεία του Κανονισμού (ΕΚ) 2157/2001 (L 294) που έχει την έδρα της στην ημεδαπή,
- ια) η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία του Κανονισμού (ΕΚ) 1435/2003 (L 207), που έχει την έδρα της στην ημεδαπή,
- ιβ) τα υποκαταστήματα ή πρακτορεία που διατηρούν στην ημεδαπή οι αλλοδαπές εταιρείες με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας, της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης και της ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρείας που έχουν την έδρα τους σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ),
- ιγ) τα υποκαταστήματα ή τα πρακτορεία που διατηρούν στην ημεδαπή οι αλλοδαπές εταιρείες που έχουν έδρα σε τρίτη χώρα και έχουν νομική μορφή ανάλογη με εκείνη των αλλοδαπών εταιρειών που αναφέρεται στην περ. ιβ),
- ιδ) τα υποκαταστήματα ή τα πρακτορεία, μέσω των οποίων ενεργούν εμπορικές πράξεις στην ημεδαπή τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων που έχουν την κύρια εγκατάσταση ή την έδρα τους στην αλλοδαπή και δεν εμπίπτουν στις περ. ιβ) και ιγ),
- ιε) η κοινοπραξία του [άρθρου 293](#) του ν. [4072/2012](#),
- ισα) οι ατομικές επιχειρήσεις με εγκατάσταση στην ημεδαπή και σκοπό το κέρδος που:
- ισα) διενεργούν εμπορικές πράξεις στο όνομά τους, κατά σύνηθες επάγγελμα, ή
- ισβ) διαθέτουν αγαθά ή υπηρεσίες ή διαμεσολαβούν στη διάθεση αυτών με επιχειρηματικό κίνδυνο, μέσω οργανωμένης υποδομής ή μέσω εκμετάλλευσης της εργασίας τρίτων προσώπων.

Στο Γ.Ε.ΜΗ. μπορούν να εγγράφονται προαιρετικά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί του ν. [4673/2020 \(Α' 52\)](#).

Δεν εγγράφονται στο Γ.Ε.ΜΗ.:

- α) οι αστικές εταιρείες για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας δικηγόρων, συμβολαιογράφων και δικαστικών επιμελητών,
- β) τα γραφεία ή υποκαταστήματα αλλοδαπών εταιρειών ή επιχειρήσεων που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα, σύμφωνα με το [άρθρο 25](#) του ν. [27/1975 \(Α' 77\)](#) και τον α.ν. [378/1968 \(Α' 82\)](#),
- γ) η Ναυτική Εταιρεία που συστήνεται κατά τον ν. [959/1979 \(Α' 192\)](#) και η Ναυτιλιακή Εταιρεία Πλοίων Αναψυχής (Ν.Ε.Π.Α.) που συστήνεται κατά τον ν. [3182/2003 \(Α' 220\)](#),
- δ) τα γραφεία αλλοδαπών εταιρειών που εγκαθίστανται στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον α.ν. [89/1967 \(Α' 132\)](#).

⁸⁷ Το πιστοποιητικό Ισχύουσας Εκπροσώπησης (καταχωρίσεις μεταβολών εκπροσώπησης) παρουσιάζει τις σχετικές με τη διοίκηση και εκπροσώπηση της εταιρείας καταχωρίσεις/μεταβολές στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο.

Το Αναλυτικό Πιστοποιητικό Εκπροσώπησης παρουσιάζει τα στοιχεία των προσώπων που διοικούν και εκπροσωπούν την εταιρεία αυτή τη στιγμή, καθώς και το εύρος των αρμοδιοτήτων τους

πρακτικό του αρμόδιου καταστατικού οργάνου διοίκησης του νομικού προσώπου με την οποία χορηγήθηκαν οι σχετικές εξουσίες. Όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα, εφόσον έχουν χορηγηθεί εξουσίες σε τρίτα πρόσωπα, προσκομίζεται εξουσιοδότηση του οικονομικού φορέα.

Οι αλλοδαποί οικονομικοί φορείς προσκομίζουν τα προβλεπόμενα, κατά τη νομοθεσία της χώρας εγκατάστασης, αποδεικτικά έγγραφα και εφόσον δεν προβλέπονται, υπεύθυνη δήλωση του νόμιμου εκπροσώπου, από την οποία αποδεικνύονται τα ανωτέρω ως προς τη νόμιμη σύσταση, μεταβολές και εκπροσώπηση του οικονομικού φορέα.

Οι ως άνω υπεύθυνες δηλώσεις γίνονται αποδεκτές, εφόσον έχουν συνταχθεί μετά την κοινοποίηση της πρόσκλησης για την υποβολή των δικαιολογητικών.

Από τα ανωτέρω έγγραφα πρέπει να προκύπτουν η νόμιμη σύσταση του οικονομικού φορέα, όλες οι σχετικές τροποποιήσεις των καταστατικών, το/τα πρόσωπο/α που δεσμεύει/ουν νόμιμα την εταιρεία κατά την ημερομηνία διενέργειας του διαγωνισμού (νόμιμος εκπρόσωπος, δικαίωμα υπογραφής κλπ.), τυχόν τρίτοι, στους οποίους έχει χορηγηθεί εξουσία εκπροσώπησης, καθώς και η θητεία του/των ή/και των μελών του οργάνου διοίκησης/ νόμιμου εκπροσώπου.

B.7. Οι οικονομικοί φορείς που είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημους καταλόγους⁸⁸ που προβλέπονται από τις εκάστοτε ισχύουσες εθνικές διατάξεις ή διαθέτουν πιστοποίηση από οργανισμούς πιστοποίησης που συμμορφώνονται με τα ευρωπαϊκά πρότυπα πιστοποίησης, κατά την έννοια του Παραρτήματος VII του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, μπορούν να προσκομίζουν στις αναθέτουσες αρχές πιστοποιητικό εγγραφής εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή ή το πιστοποιητικό που εκδίδεται από τον αρμόδιο οργανισμό πιστοποίησης.

Στα πιστοποιητικά αυτά αναφέρονται τα δικαιολογητικά βάσει των οποίων έγινε η εγγραφή των εν λόγω οικονομικών φορέων στον επίσημο κατάλογο ή η πιστοποίηση και η κατάταξη στον εν λόγω κατάλογο.

Η πιστοποιούμενη εγγραφή στους επίσημους καταλόγους από τους αρμόδιους οργανισμούς ή το πιστοποιητικό, που εκδίδεται από τον οργανισμό πιστοποίησης, συνιστά τεκμήριο καταλληλότητας όσον αφορά τις απαιτήσεις ποιοτικής επιλογής, τις οποίες καλύπτει ο επίσημος κατάλογος ή το πιστοποιητικό.

Οι οικονομικοί φορείς που είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημους καταλόγους απαλλάσσονται από την υποχρέωση υποβολής των δικαιολογητικών που αναφέρονται στο πιστοποιητικό εγγραφής τους. Ειδικώς, όσον αφορά την καταβολή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και των φόρων και τελών, προσκομίζονται πέραν της βεβαίωσης εγγραφής στον επίσημο κατάλογο και πιστοποιητικά, κατά τα οριζόμενα ανωτέρω στην περίπτωση B.1, υποπερ. i, ii και iii της περ. β.

B.8. Οι ενώσεις οικονομικών φορέων που υποβάλλουν κοινή προσφορά, υποβάλλουν τα παραπάνω, κατά περίπτωση δικαιολογητικά, για κάθε οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην ένωση, σύμφωνα με τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 19 παρ. 2 του ν. 4412/2016.

B.9. Στην περίπτωση που οικονομικός φορέας επιθυμεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων, σύμφωνα με την παράγραφο 2.2.8 για την απόδειξη ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους, προσκομίζει, ιδίως, σχετική έγγραφη δέσμευση των φορέων αυτών για τον σκοπό αυτό. Ειδικότερα, προσκομίζεται έγγραφο (συμφωνητικό ή σε περίπτωση νομικού προσώπου απόφαση του αρμόδιου οργάνου διοίκησης αυτού ή σε περίπτωση φυσικού προσώπου υπεύθυνη δήλωση), δυνάμει του οποίου αμφότεροι, διαγωνιζόμενος οικονομικός φορέας και τρίτος φορέας, εγκρίνουν τη μεταξύ τους συνεργασία για την κατά περίπτωση παροχή προς τον διαγωνιζόμενο της χρηματοοικονομικής ή/και τεχνικής ή/και επαγγελματικής ικανότητας του φορέα, ώστε αυτή να είναι στη διάθεση του διαγωνιζομένου για την εκτέλεση της Σύμβασης. Η σχετική αναφορά πρέπει να είναι λεπτομερής και να αναφέρει κατ' ελάχιστον τους συγκεκριμένους πόρους που θα είναι διαθέσιμοι για την εκτέλεση της σύμβασης και τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν αυτοί για την εκτέλεση της σύμβασης. Ο τρίτος θα δεσμεύεται ρητά ότι θα

⁸⁸ Άρθρο 83 ν. 4412/2016.

διαθέσει στον διαγωνιζόμενο τους συγκεκριμένους πόρους κατά τη διάρκεια της σύμβασης και ο διαγωνιζόμενος ότι θα κάνει χρήση αυτών σε περίπτωση που του ανατεθεί η σύμβαση.

Σε περίπτωση που ο τρίτος διαθέτει στοιχεία τεχνικής ή επαγγελματικής καταλληλότητας που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στην περίπτωση στ' του Μέρους II του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α του ν. 4412/2016 ή με τη σχετική επαγγελματική εμπειρία, θα δεσμεύεται ότι θα εκτελέσει τις εργασίες ή υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες, δηλώνοντας το τμήμα της σύμβασης που θα εκτελέσει.

B.10. Στην περίπτωση που ο οικονομικός φορέας δηλώνει στην προσφορά του ότι θα κάνει χρήση υπεργολάβων, στις ικανότητες των οποίων δεν στηρίζεται, προσκομίζεται υπεύθυνη δήλωση του προσφέροντος με αναφορά του τμήματος της σύμβασης το οποίο προτίθεται να αναθέσει σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας και υπεύθυνη δήλωση των υπεργολάβων ότι αποδέχονται την εκτέλεση των εργασιών.

B.11. Επισημαίνεται ότι γίνονται αποδεκτές:

- οι ένορκες βεβαιώσεις που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη, εφόσον έχουν συνταχθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους,
- οι υπεύθυνες δηλώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί μετά την κοινοποίηση της πρόσκλησης για την υποβολή των δικαιολογητικών. Σημειώνεται ότι δεν απαιτείται θεώρηση του γνησίου της υπογραφής τους.

2.3 Κριτήρια Ανάθεσης

2.3.1 Κριτήριο ανάθεσης⁸⁹

Κριτήριο ανάθεσης⁹⁰ της Σύμβασης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά: βάσει τιμής

2.3.2 Βαθμολόγηση και κατάταξη προσφορών

.....

2.3.3 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί⁹¹

.....

⁸⁹ Άρθρο 86 ν. 4412/2016 και τυποποιημένο έντυπο 2 Παραρτήματος II (Προκήρυξη σύμβασης), παρ. II.2.5 Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1986 της Επιτροπής (L 296)

⁹⁰ Τα κριτήρια ανάθεσης πρέπει να συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης, σύμφωνα με την παράγραφο 8 του άρθρου 86 του ν. 4412/2016. Διασφαλίζουν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού και συνοδεύονται από προδιαγραφές που επιτρέπουν την αποτελεσματική επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από τους προσφέροντες, προκειμένου να αξιολογείται ο βαθμός συμμόρφωσής τους προς τα κριτήρια ανάθεσης. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, οι Α.Α. επαληθεύουν αποτελεσματικά την ακρίβεια των πληροφοριών και αποδείξεων, τις οποίες παρέχουν οι προσφέροντες (παρ. 9 άρθρου 86). Πρβλ και Κατευθυντήρια Οδηγία 11/2015 Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. (ΑΔΑ ΩΛΝ4ΟΞΤΒ-ΜΙΦ)

⁹¹ Άρθρο 34 ν. 4412/2016 και Παράρτημα VI Προσαρτήματος Α ν. 4412/2016.

2.4 Κατάρτιση - Περιεχόμενο Προσφορών

2.4.1 Γενικοί όροι υποβολής προσφορών

Οι προσφορές υποβάλλονται με βάση τις απαιτήσεις που ορίζονται στη **Διακήρυξη και τα λοιπά τεύχη και Παραρτήματα**, για το σύνολο της προκηρυχθείσας προμήθειας.

Δεν επιτρέπονται εναλλακτικές προσφορές.

Η ένωση Οικονομικών Φορέων υποβάλλει κοινή προσφορά, η οποία υπογράφεται υποχρεωτικά ηλεκτρονικά είτε από όλους τους Οικονομικούς Φορείς που αποτελούν την ένωση, είτε από εκπρόσωπό τους νομίμως εξουσιοδοτημένο. Στην προσφορά δηλώνεται η έκταση και το είδος της συμμετοχής του κάθε μέλους της ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής αμοιβής μεταξύ τους, καθώς και ο εκπρόσωπος/συντονιστής αυτής. Η εν λόγω δήλωση περιλαμβάνεται είτε στο ΕΕΕΣ (Μέρος ΙΙ. Ενότητα Α) είτε στη συνοδευτική αυτού υπεύθυνη δήλωση που δύναται να υποβάλλουν τα μέλη της ένωσης. Για την υπογραφή της προδικαστικής προσφυγής από τον εκπρόσωπο / συντονιστή της ένωσης απαιτείται ρητή εξουσιοδότηση. Η εν λόγω εξουσιοδότηση μπορεί να περιλαμβάνεται είτε στο ΕΕΕΣ (Μέρος ΙΙ. Ενότητα Α), είτε στη συνοδευτική αυτού υπεύθυνη δήλωση, είτε στα έγγραφα συμφωνίας των οικονομικών φορέων για συμμετοχή στο διαγωνισμό ως ένωση, είτε στα πρακτικά των αρμοδίων οργάνων διοίκησης των μελών της ένωσης⁹².

Οι οικονομικοί φορείς μπορούν να αποσύρουν την προσφορά τους, πριν την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφοράς, χωρίς να απαιτείται έγκριση εκ μέρους του αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, υποβάλλοντας έγγραφη ειδοποίηση προς την αναθέτουσα αρχή μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ.⁹³

2.4.2 Χρόνος και Τρόπος υποβολής προσφορών

2.4.2.1. Οι προσφορές υποβάλλονται από τους ενδιαφερόμενους ηλεκτρονικά, μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, μέχρι την καταληκτική ημερομηνία και ώρα που ορίζει η παρούσα διακήρυξη, στην Ελληνική Γλώσσα, σε ηλεκτρονικό φάκελο, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στον ν.4412/2016, ιδίως στα άρθρα 36 και 37 και στην κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 5 του άρθρου 36 του ν.4412/2016 εκδοθείσα υπ' αριθμ. 64233/08.06.2021 (Β'2453/ 09.06.2021) Κοινή Απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με θέμα «Ρυθμίσεις τεχνικών ζητημάτων που αφορούν την ανάθεση των Δημοσίων Συμβάσεων Προμηθειών και Υπηρεσιών με χρήση των επιμέρους εργαλείων και διαδικασιών του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ)» (εφεξής Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες).

Για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς απαιτείται να διαθέτουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται τουλάχιστον από αναγνωρισμένο (εγκεκριμένο) πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/ΕΚ και σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και να εγγραφούν στο ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με την περ. β της παρ. 2 του άρθρου 37 του ν. 4412/2016 και τις διατάξεις του άρθρου 6 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες.

2.4.2.2. Ο χρόνος υποβολής της προσφοράς μέσω του ΕΣΗΔΗΣ βεβαιώνεται αυτόματα από το ΕΣΗΔΗΣ με υπηρεσίες χρονοσήμανσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 37 του ν. 4412/2016 και τις διατάξεις του άρθρου 10 της ως άνω κοινής υπουργικής απόφασης.

⁹² Πρβλ. ΔΕΦ Αθηνών, ΙΓ Τμήμα (Ακυρ.), 728/2023

⁹³ Άρθρο 15 ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

Μετά την παρέλευση της καταληκτικής ημερομηνίας και ώρας, δεν υπάρχει η δυνατότητα υποβολής προσφοράς στο ΕΣΗΔΗΣ. Σε περιπτώσεις τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, η αναθέτουσα αρχή ρυθμίζει τα της συνέχειας του διαγωνισμού με αιτιολογημένη απόφασή της.⁹⁴

2.4.2.3. Οι οικονομικοί φορείς υποβάλλουν με την προσφορά τους τα ακόλουθα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες:

(α) έναν ηλεκτρονικό (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής–Τεχνική Προσφορά», στον οποίο περιλαμβάνεται το σύνολο των κατά περίπτωση απαιτούμενων δικαιολογητικών και η τεχνική προσφορά, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και την παρούσα.

(β) έναν ηλεκτρονικό (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Οικονομική Προσφορά», στον οποίο περιλαμβάνεται η οικονομική προσφορά του οικονομικού φορέα και το σύνολο των κατά περίπτωση απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Από τον Οικονομικό Φορέα σημαίνονται, με χρήση της σχετικής λειτουργικότητας του ΕΣΗΔΗΣ, τα στοιχεία εκείνα της προσφοράς του που έχουν εμπιστευτικό χαρακτήρα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 21 του ν. 4412/2016. Εφόσον ένας οικονομικός φορέας χαρακτηρίζει πληροφορίες ως εμπιστευτικές, λόγω ύπαρξης τεχνικού ή εμπορικού απορρήτου, στη σχετική δήλωσή του αναφέρει ρητά όλες τις σχετικές διατάξεις νόμου ή διοικητικές πράξεις που επιβάλλουν την εμπιστευτικότητα της συγκεκριμένης πληροφορίας.

Δεν χαρακτηρίζονται ως εμπιστευτικές, πληροφορίες σχετικά με τις τιμές μονάδας, τις προσφερόμενες ποσότητες, την οικονομική προσφορά και τα στοιχεία της τεχνικής προσφοράς που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγησή της.

2.4.2.4. Εφόσον οι Οικονομικοί Φορείς καταχωρίσουν τα στοιχεία, με τα δεδομένα και συνημμένα ηλεκτρονικά αρχεία, που αφορούν δικαιολογητικά συμμετοχής-τεχνικής προσφοράς και οικονομικής προσφοράς τους στις αντίστοιχες ειδικές ηλεκτρονικές φόρμες του ΕΣΗΔΗΣ, στη συνέχεια, μέσω σχετικής λειτουργικότητας, εξάγουν αναφορές (εκτυπώσεις) σε μορφή ηλεκτρονικών αρχείων με μορφότυπο PDF, τα οποία αποτελούν συνοπτική αποτύπωση των καταχωρισμένων στοιχείων. Τα ηλεκτρονικά αρχεία των εν λόγω αναφορών (εκτυπώσεων) υπογράφονται ψηφιακά, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διατάξεις (περ. β της παρ. 2 του άρθρου 37) και επισυνάπτονται από τον Οικονομικό Φορέα στους αντίστοιχους υποφακέλους. Επισημαίνεται ότι η εξαγωγή και η επισύναψη των προαναφερθεισών αναφορών (εκτυπώσεων) δύναται να πραγματοποιείται για κάθε υποφάκελο ξεχωριστά, από τη στιγμή που έχει ολοκληρωθεί η καταχώριση των στοιχείων σε αυτόν⁹⁵.

2.4.2.5. Ειδικότερα, όσον αφορά τα συνημμένα ηλεκτρονικά αρχεία της προσφοράς, οι Οικονομικοί Φορείς τα καταχωρίζουν στους ανωτέρω (υπο)φακέλους μέσω του Υποσυστήματος, ως εξής :

Τα έγγραφα που καταχωρίζονται στην ηλεκτρονική προσφορά και δεν απαιτείται να προσκομισθούν και σε έντυπη μορφή, γίνονται αποδεκτά κατά περίπτωση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις:

α) είτε των άρθρων 13, 14 και 28 του ν. 4727/2020 (Α' 184) περί ηλεκτρονικών δημοσίων εγγράφων που φέρουν ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα και, εφόσον πρόκειται για αλλοδαπά δημόσια ηλεκτρονικά έγγραφα, εάν φέρουν επισημείωση e-Apostille

β) είτε των άρθρων 15 και 27⁹⁶ του ν. 4727/2020 (Α' 184) περί ηλεκτρονικών ιδιωτικών εγγράφων που φέρουν ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα

⁹⁴ Άρθρο 37 παρ. 4 του ν. 4412/2016 και άρθρο 4 παρ. 2 Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες.

⁹⁵ Άρθρο 13 παρ. 1.4 και 1.5 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

⁹⁶ Βλ. σχετικά με την ηλεκτρονική υπεύθυνη δήλωση το άρθρο εικοστό έβδομο της από 20.3.2020 Π.Ν.Π., (Α 68) - που κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4683/2020 (Α' 83)-κατά τις παραγράφους 1 και 2 του οποίου:" Η υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 (Α' 75) μπορεί να συντάσσεται στην Ενιαία Ψηφιακή Πύλη της Δημόσιας Διοίκησης του άρθρου 52 του ν.

γ) είτε του άρθρου 11 του ν. 2690/1999 (Α' 45)⁹⁷,

δ) είτε της παρ. 2 του άρθρου 37 του ν. 4412/2016, περί χρήσης ηλεκτρονικών υπογραφών σε ηλεκτρονικές διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων,

ε) είτε της παρ. 8 του άρθρου 92 του ν. 4412/2016, περί συνυποβολής υπεύθυνης δήλωσης στην περίπτωση απλής φωτοτυπίας ιδιωτικών εγγράφων.⁹⁸

Επιπλέον, δεν προσκομίζονται σε έντυπη μορφή τα ΦΕΚ⁹⁹ και ενημερωτικά και τεχνικά φυλλάδια και άλλα έντυπα, εταιρικά ή μη, με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, δηλαδή έντυπα με αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά, όπως αριθμούς, αποδόσεις σε διεθνείς μονάδες, μαθηματικούς τύπους και σχέδια.

Ειδικότερα, τα στοιχεία και δικαιολογητικά για τη συμμετοχή του Οικονομικού Φορέα στη διαδικασία καταχωρίζονται από αυτόν σε μορφή ηλεκτρονικών αρχείων με μορφότυπο PDF.

Έως την ημέρα και ώρα αποσφράγισης των προσφορών προσκομίζονται με ευθύνη του οικονομικού φορέα στην αναθέτουσα αρχή, σε έντυπη μορφή και σε κλειστό-ούς φάκελο-ους, στον οποίο αναγράφεται ο αποστολέας και ως παραλήπτης η Επιτροπή Διαγωνισμού του παρόντος διαγωνισμού, τα στοιχεία της ηλεκτρονικής προσφοράς του, τα οποία απαιτείται να προσκομισθούν σε πρωτότυπη μορφή. Τέτοια στοιχεία και δικαιολογητικά ενδεικτικά είναι :

α) η πρωτότυπη εγγυητική επιστολή συμμετοχής, πλην των περιπτώσεων που αυτή εκδίδεται ηλεκτρονικά, άλλως η προσφορά απορρίπτεται ως απαράδεκτη,

β) αυτά που δεν υπάγονται στις διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 2 του ν. 2690/1999¹⁰⁰,

γ) ιδιωτικά έγγραφα τα οποία δεν έχουν επικυρωθεί από δικηγόρο ή δεν φέρουν θεώρηση από υπηρεσίες και φορείς της περίπτωσης α' της παρ. 2 του άρθρου 11 του ν. 2690/1999 ή δεν συνοδεύονται από υπεύθυνη δήλωση για την ακρίβειά τους, καθώς και

δ) τα αλλοδαπά δημόσια έντυπα έγγραφα που φέρουν την επισημείωση της Χάγης (Apostille), ή προξενική θεώρηση και δεν έχουν επικυρωθεί από δικηγόρο¹⁰¹.

Σε περίπτωση μη υποβολής ενός ή περισσότερων από τα ως άνω στοιχεία και δικαιολογητικά που υποβάλλονται σε έντυπη μορφή, πλην της πρωτότυπης εγγύησης συμμετοχής, η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητήσει τη συμπλήρωση και υποβολή τους, σύμφωνα με το άρθρο 102 του ν. 4412/2016.

4635/2019, μέσω της ηλεκτρονικής εφαρμογής «e-Dilos». Η ηλεκτρονική υπεύθυνη δήλωση υποβάλλεται και γίνεται αποδεκτή σύμφωνα με τα οριζόμενα στο εικοστό τέταρτο άρθρο της παρούσας. 2. Η αυθεντικοποίηση που πραγματοποιείται για τη χρήση της ηλεκτρονικής εφαρμογής της παρ. 1 του παρόντος έχει την ίδια ισχύ με τη βεβαίωση γνήσιου υπογραφής του άρθρου 11 του ν. 2690/1999 (Α' 45). Η ημερομηνία που αναγράφεται στην προηγμένη ή εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης αντιστοιχεί στην ημερομηνία έκδοσης της ηλεκτρονικής υπεύθυνης δήλωσης. Εφόσον τηρούνται οι όροι του προηγούμενου εδαφίου, η ηλεκτρονική υπεύθυνη δήλωση, τόσο ως ηλεκτρονικό, όσο και ως έντυπο έγγραφο, συνιστά έγγραφο βέβαιης χρονολογίας".

97 Βλ. σχετικά, τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου: «1. [...]Στις περιπτώσεις που ο νόμος απαιτεί βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής του ενδιαφερομένου, αρκεί η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του ενδιαφερομένου, εφόσον το έγγραφο διακινείται ηλεκτρονικά» [...] 3. Τα ηλεκτρονικά έγγραφα υποβάλλονται και γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 13 έως 15 του ν. 4727/2020 (Α' 184).

98 Ομοίως προβλέπεται και στην περίπτωση υποβολής αποδεικτικών στοιχείων, σύμφωνα με το άρθρο 80 παρ. 13 του ν.4412/2016 . Πρβλ και άρθρο 13 παρ. 1.3.1 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

99 Σύμφωνα με την περ. ε' της παρ. 2 του ν. 2690/1999 (ΚΔΔ), «ε. Για τα αντίγραφα των Φύλλων Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) που έχουν προέλθει από πρωτότυπο ΦΕΚ σε έντυπη μορφή ή από ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή που έχει καταχωριστεί στην ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου, ισχύουν ανάλογα οι ρυθμίσεις του άρθρου αυτού...».

100 Ενδεικτικά συμβολαιογραφικές ένορκες βεβαιώσεις ή λοιπά συμβολαιογραφικά έγγραφα

101 Άρθρο 13 παρ. 1.6 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

Στα αλλοδαπά δημόσια έγγραφα και δικαιολογητικά εφαρμόζεται η Συνθήκη της Χάγης της 5ης.10.1961, που κυρώθηκε με τον ν. 1497/1984 (Α' 188), εφόσον συντάσσονται σε κράτη που έχουν προσχωρήσει στην ως άνω Συνθήκη, άλλως φέρουν προξενική θεώρηση. Απαλλάσσονται από την απαίτηση επικύρωσης (με Apostille ή Προξενική Θεώρηση) αλλοδαπά δημόσια έγγραφα όταν καλύπτονται από διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες που έχει συνάψει η Ελλάδα (ενδεικτικά «Σύμβαση νομικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου – 05.03.1984» (κυρωτικός ν.1548/1985, «Σύμβαση περί απαλλαγής από την επικύρωση ορισμένων πράξεων και εγγράφων – 15.09.1977» (κυρωτικός ν.4231/2014)). Επίσης, απαλλάσσονται από την απαίτηση επικύρωσης ή παρόμοιας διατύπωσης δημόσια έγγραφα που εκδίδονται από τις αρχές κράτους μέλους που υπάγονται στον Καν ΕΕ 2016/1191 για την απλούστευση των απαιτήσεων για την υποβολή ορισμένων δημοσίων εγγράφων στην ΕΕ, όπως, ενδεικτικά, το λευκό ποινικό μητρώο, υπό τον όρο ότι τα σχετικά με το γεγονός αυτό δημόσια έγγραφα εκδίδονται για πολίτη της Ένωσης από τις αρχές του κράτους μέλους της ιθαγένειάς του.

Επίσης, γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά ευκρινή φωτοαντίγραφα εγγράφων που έχουν εκδοθεί από αλλοδαπές αρχές και έχουν επικυρωθεί από δικηγόρο, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 περ. β' του άρθρου 11 του ν. 2690/1999 "Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας", όπως αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 1 παρ.2 του ν.4250/2014.

Οι πρωτότυπες εγγυήσεις συμμετοχής, πλην των εγγυήσεων που εκδίδονται ηλεκτρονικά, προσκομίζονται, με ευθύνη του οικονομικού φορέα, σε κλειστό φάκελο, στον οποίο αναγράφεται ο αποστολέας, τα στοιχεία του παρόντος διαγωνισμού και ως παραλήπτης η Επιτροπή Διαγωνισμού, το αργότερο πριν την ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης των προσφορών που ορίζεται στην παρ. 3.1 της παρούσας, άλλως η προσφορά απορρίπτεται ως απαράδεκτη, μετά από γνώμη της Επιτροπής Διαγωνισμού.

Η προσκόμιση των εγγυήσεων συμμετοχής πραγματοποιείται είτε με κατάθεση του ως άνω φακέλου στην υπηρεσία πρωτοκόλλου της αναθέτουσας αρχής, είτε με την αποστολή του ταχυδρομικώς, επί αποδείξει. Το βάρος απόδειξης της έγκαιρης προσκόμισης το φέρει ο οικονομικός φορέας. Το εμπρόθεσμο αποδεικνύεται με την επίκληση του αριθμού πρωτοκόλλου ή την προσκόμιση του σχετικού αποδεικτικού αποστολής κατά περίπτωση.

Στην περίπτωση που επιλεγεί η αποστολή του φακέλου της εγγύησης συμμετοχής ταχυδρομικώς, ο οικονομικός φορέας αναρτά, εφόσον δεν διαθέτει αριθμό έγκαιρης εισαγωγής του φακέλου του στο πρωτόκολλο της αναθέτουσας αρχής, το αργότερο έως την ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης των προσφορών, μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία», το σχετικό αποδεικτικό στοιχείο προσκόμισης (αποδεικτικό κατάθεσης σε υπηρεσίες ταχυδρομείου- ταχυμεταφορών), προκειμένου να ενημερώσει την αναθέτουσα αρχή περί της τήρησης της υποχρέωσής του σχετικά με την (εμπρόθεσμη) προσκόμιση της εγγύησης συμμετοχής του στον παρόντα διαγωνισμό.

2.4.3 Περιεχόμενα Φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής- Τεχνική Προσφορά»

2.4.3.1 Δικαιολογητικά Συμμετοχής

Τα στοιχεία και δικαιολογητικά για τη συμμετοχή των προσφερόντων στη διαγωνιστική διαδικασία περιλαμβάνουν με ποινή αποκλεισμού¹⁰² τα ακόλουθα υπό α, β και γ στοιχεία:

α) **το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ)**, όπως προβλέπεται στις παρ. 1 και 3 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016 και τη συνοδευτική υπεύθυνη δήλωση, με την οποία ο οικονομικός φορέας δύναται να διευκρινίζει τις πληροφορίες που παρέχει με το ΕΕΕΣ σύμφωνα με την παρ. 9 του ίδιου άρθρου,

β) **την εγγύηση συμμετοχής**, όπως προβλέπεται στο άρθρο 72 του ν.4412/2016 και τις παραγράφους 2.1.5 και 2.2.2 αντίστοιχα της παρούσας διακήρυξης.

¹⁰² Βλ. άρθρο 93 του ν. 4412/2016

γ) τα ζητούμενα στοιχεία Τεχνικής και Επαγγελματικής Ικανότητας (άρθρα 2.2.9.2.B4 και 2.2.6 της παρούσας διακήρυξης).

Οι προσφέροντες συμπληρώνουν το σχετικό υπόδειγμα ΕΕΕΣ, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας διακήρυξης ως Παράρτημα αυτής.

Η συμπλήρωσή του δύναται να πραγματοποιηθεί με χρήση του υποσυστήματος Promitheus ESPDint, προσβάσιμου μέσω της Διαδικτυακής Πύλης (<https://espd.eprocurement.gov.gr/>) του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ, ή άλλης σχετικής συμβατής πλατφόρμας υπηρεσιών διαχείρισης ηλεκτρονικών ΕΕΕΣ. Οι Οικονομικοί Φορείς δύνανται για τον σκοπό αυτό να αξιοποιήσουν το αντίστοιχο ηλεκτρονικό αρχείο με μορφότυπο XML που αποτελεί επικουρικό στοιχείο των εγγράφων της σύμβασης.

Το συμπληρωμένο από τον Οικονομικό Φορέα ΕΕΕΣ, καθώς και η τυχόν συνοδευτική αυτού υπεύθυνη δήλωση, υποβάλλονται σύμφωνα με την περίπτωση δ' της παραγράφου 2.4.2.5 της παρούσας, σε ψηφιακά υπογεγραμμένο ηλεκτρονικό αρχείο με μορφότυπο PDF.

[Αναλυτικές οδηγίες και πληροφορίες για το θεσμικό πλαίσιο, τον τρόπο χρήσης και συμπλήρωσης ηλεκτρονικών ΕΕΕΣ και της χρήση του υποσυστήματος Promitheus ESPDint είναι αναρτημένες σε σχετική θεματική ενότητα στη Διαδικτυακή Πύλη (<https://espd.eprocurement.gov.gr/>) του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.]

2.4.3.2 Τεχνική προσφορά

Η τεχνική προσφορά καλύπτει όλες τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί από την αναθέτουσα αρχή στην μελέτη **38/2025 Παραρτήματος Ι της Διακήρυξης**, περιγράφοντας ακριβώς πώς οι συγκεκριμένες απαιτήσεις και προδιαγραφές πληρούνται. Περιλαμβάνει ιδίως τα έγγραφα και δικαιολογητικά, βάσει των οποίων θα αξιολογηθεί η καταλληλότητα των προσφερόμενων ειδών, με βάση το κριτήριο ανάθεσης, σύμφωνα με τα αναλυτικώς αναφερόμενα στο ως άνω Παράρτημα^{103 104}.

Οι οικονομικοί φορείς αναφέρουν:

α) το τμήμα της σύμβασης που προτίθενται να αναθέσουν υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνουν¹⁰⁵.

Επίσης οι οικονομικοί φορείς πρέπει να υποβάλλουν **Υπεύθυνη δήλωση** στην οποία θα δηλώνουν:

- Ότι είναι εγγεγραμμένοι στο οικείο επιμελητήριο
- Το χρόνο ισχύος των προσφορών τους (δεν μπορεί να είναι μικρότερος των **εννέα μηνών** από την επόμενη της διενέργειας του διαγωνισμού, σύμφωνα με την παρ. 2.4.5 της παρούσας).
- Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προσφερομένων ειδών είναι σύμφωνα με τα οριζόμενα στην υπ' αριθ. **38/2025** μελέτη

2.4.4 Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά» / Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών

Η Οικονομική Προσφορά¹⁰⁶ συντάσσεται με βάση το αναγραφόμενο στην παρούσα κριτήριο ανάθεσης **[τιμή]**, όπως ορίζεται κατωτέρω

¹⁰³ Άρθρο 94 του ν. 4412/2016

¹⁰⁴ Αυτά περιλαμβάνουν τα αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν την τεχνική καταλληλότητα των προσφερομένων ειδών βάσει των οποίων θα αξιολογηθεί η τεχνική προσφορά. Αναφέρονται υποχρεωτικά τα αποδεικτικά στοιχεία που τυχόν προβλέπονται στις τεχνικές προδιαγραφές του προς προμήθεια αγαθού, σύμφωνα με Παράρτημα της Διακήρυξης και τυχόν υπόδειγμα τεχνικής προσφοράς.

¹⁰⁵ Άρθρο 58 του ν. 4412/2016.

¹⁰⁶ Άρθρο 95 του ν. 4412/2016

Τιμές

Η τιμή του προς προμήθεια αγαθού δίνεται σε ευρώ ανά μονάδα.¹⁰⁷

Εφόσον στο ηλεκτρονικό σύστημα δεν μπορεί να αποτυπωθεί αναλυτικά η οικονομική προσφορά, ο προσφέρων θα επισυνάψει στον (υπο)φάκελο “οικονομική προσφορά” την ηλεκτρονική οικονομική προσφορά του ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη καθώς και τα σχετικά ηλεκτρονικά αρχεία (σύμφωνα με το υπόδειγμα που υπάρχει στο Παράρτημα ΙΙΙ της παρούσας διακήρυξης) σε μορφή pdf.

Στην τιμή περιλαμβάνονται οι υπέρ τρίτων κρατήσεις, καθώς και κάθε άλλη επιβάρυνση, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, μη συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α., για την παράδοση του αγαθού στον τόπο και με τον τρόπο που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Οι προσφερόμενες τιμές είναι σταθερές καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης και δεν αναπροσαρμόζονται

Ως απαράδεκτες θα απορρίπτονται προσφορές στις οποίες: α) δεν δίνεται τιμή σε ΕΥΡΩ ή καθορίζεται σχέση ΕΥΡΩ προς ξένο νόμισμα, β) δεν προκύπτει με σαφήνεια η προσφερόμενη τιμή, με την επιφύλαξη του άρθρου 102 του ν. 4412/2016 και γ) η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό της σύμβασης.

2.4.5 Χρόνος ισχύος των προσφορών¹⁰⁸

Οι υποβαλλόμενες προσφορές ισχύουν και δεσμεύουν τους οικονομικούς φορείς για διάστημα **εννέα μηνών** από την επόμενη της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών

Προσφορά η οποία ορίζει χρόνο ισχύος μικρότερο από τον ανωτέρω προβλεπόμενο απορρίπτεται ως μη κανονική.

Η ισχύς της προσφοράς μπορεί να παρατείνεται εγγράφως, εφόσον τούτο ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, πριν από τη λήξη της, με αντίστοιχη παράταση της εγγυητικής επιστολής συμμετοχής σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 72 παρ. 1 του ν. 4412/2016 και την παράγραφο 2.2.2. της παρούσας, κατ' ανώτατο όριο για χρονικό διάστημα ίσο με την προβλεπόμενη ως άνω αρχική διάρκεια. Σε περίπτωση αιτήματος της αναθέτουσας αρχής για παράταση της ισχύος της προσφοράς, οι προσφορές των οικονομικών φορέων που αποδέχτηκαν την παράταση, πριν τη λήξη ισχύος των προσφορών τους, ισχύουν και τους δεσμεύουν για το επιπλέον αυτό χρονικό διάστημα.

Μετά τη λήξη και του παραπάνω ανώτατου ορίου χρόνου παράτασης ισχύος της προσφοράς, τα αποτελέσματα της διαδικασίας ανάθεσης ματαιώνονται, εκτός αν η αναθέτουσα αρχή κρίνει, κατά περίπτωση, αιτιολογημένα, ότι η συνέχιση της διαδικασίας εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, οπότε οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία μπορούν να επιλέξουν είτε να παρατείνουν την προσφορά και την εγγύηση συμμετοχής τους, εφόσον τους ζητηθεί πριν την πάροδο του ανωτέρω ανώτατου ορίου παράτασης της προσφοράς τους είτε όχι. Στην τελευταία περίπτωση, η διαδικασία συνεχίζεται με όσους παρατείνουν τις προσφορές τους και αποκλείονται οι λοιποί οικονομικοί φορείς.

Σε περίπτωση που λήξει ο χρόνος ισχύος των προσφορών και δεν ζητηθεί παράταση της προσφοράς, η αναθέτουσα αρχή δύναται με αιτιολογημένη απόφασή της, εφόσον η εκτέλεση της σύμβασης εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, να ζητήσει εκ των υστέρων από τους οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία να παρατείνουν την προσφορά τους.

¹⁰⁷ Εδώ πρέπει να καθορίζεται με σαφήνεια η σχετική μονάδα π.χ. λίτρα κ.α.

¹⁰⁸ Άρθρο 97 ν. 4412/2016

2.4.6 Λόγοι απόρριψης προσφορών¹⁰⁹

Η αναθέτουσα αρχή με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου και της αξιολόγησης των προσφορών, απορρίπτει προσφορά:

α) η οποία, με την επιφύλαξη του άρθρου 102 του ν. 4412/2016 περί συμπλήρωσης, αποκλίνει από απαράβατους όρους περί σύνταξης και υποβολής της προσφοράς, ή δεν υποβάλλεται εμπρόθεσμα με τον τρόπο και με το περιεχόμενο που ορίζεται στην παρούσα και συγκεκριμένα στις παραγράφους 2.4.1 (Γενικοί όροι υποβολής προσφορών), 2.4.2. (Χρόνος και τρόπος υποβολής προσφορών), 2.4.3. (Περιεχόμενο φακέλων δικαιολογητικών συμμετοχής, τεχνικής προσφοράς, ειδικά ως προς τους όρους, οι οποίοι ρητώς έχουν καθοριστεί, επί ποινή αποκλεισμού, στην παρούσα Διακήρυξη), 2.4.4. (Περιεχόμενο φακέλου οικονομικής προσφοράς, τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών, ειδικά ως προς τους όρους, οι οποίοι ρητώς έχουν καθοριστεί, επί ποινή αποκλεισμού, στην παρούσα Διακήρυξη), 2.4.5. (Χρόνος ισχύος προσφορών), 3.1. (Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών), 3.2 (Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου) της παρούσας,¹¹⁰

β) η οποία περιέχει ατελείς, ελλιπείς, ασαφείς ή λανθασμένες πληροφορίες ή τεκμηρίωση, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που περιέχονται στο ΕΕΕΣ, εφόσον αυτές δεν επιδέχονται συμπλήρωσης, διόρθωσης, αποσαφήνισης ή διευκρίνισης ή, εφόσον επιδέχονται, δεν έχουν αποκατασταθεί από τον προσφέροντα, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας, σύμφωνα το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 και την παρ. 3.1.2.1 της παρούσας διακήρυξης,

γ) για την οποία ο προσφέρων δεν παράσχει τις απαιτούμενες εξηγήσεις, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας ή η εξήγηση δεν είναι αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με την παρ. 3.1.2.1 της παρούσας και τα άρθρα 102 και 103 του ν. 4412/2016,

δ) η οποία είναι εναλλακτική προσφορά

ε) η οποία υποβάλλεται από έναν προσφέροντα που έχει υποβάλει δύο ή περισσότερες προσφορές. Ο περιορισμός αυτός ισχύει, υπό τους όρους της παραγράφου 2.2.3.4 περ. γ' της παρούσας (περ. γ' της παρ. 4 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016) και στην περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων με κοινά μέλη, καθώς και στην περίπτωση οικονομικών φορέων που συμμετέχουν είτε αυτοτελώς είτε ως μέλη ενώσεων

στ) η οποία είναι υπό αίρεση,

ζ) η οποία θέτει όρο αναπροσαρμογής,

η) για την οποία ο προσφέρων δεν παράσχει, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν σχετικής πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής, εξηγήσεις αναφορικά με την τιμή ή το κόστος που προτείνει σε αυτήν, στην περίπτωση που η προσφορά του φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή σε σχέση με τα αγαθά, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016,

θ) εφόσον διαπιστωθεί ότι είναι ασυνήθιστα χαμηλή διότι δε συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016,

ι) η οποία παρουσιάζει αποκλίσεις ως προς τους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης που έχουν ρητώς καθοριστεί, επί ποινή αποκλεισμού, στην παρούσα Διακήρυξη,

ια) η οποία παρουσιάζει ελλείψεις ως προς τα δικαιολογητικά που ζητούνται από τα έγγραφα της παρούσας Διακήρυξης, εφόσον αυτές δεν θεραπευτούν από τον προσφέροντα με την υποβολή ή τη συμπλήρωσή τους, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας, σύμφωνα με τα άρθρα 102 και 103 του ν. 4412/2016,

ιβ) εάν από τα δικαιολογητικά του άρθρου 103 του ν. 4412/2016, που προσκομίζονται από τον προσωρινό ανάδοχο, δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 της παρούσας

¹⁰⁹ Άρθρο 91 του ν. 4412/2016

¹¹⁰ Άρθρα 92 έως 97, άρθρο 100 καθώς και άρθρα 102 έως 104 του ν. 4412/16

ή η πλήρωση μιας ή περισσότερων από τις απαιτήσεις των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, σύμφωνα με τις παραγράφους 2.2.4. επ., περί κριτηρίων επιλογής,

ιγ) εάν κατά τον έλεγχο των ως άνω δικαιολογητικών του άρθρου 103 του ν.4412/2016, διαπιστωθεί ότι τα στοιχεία που δηλώθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, είναι εκ προθέσεως απατηλά, ή ότι έχουν υποβληθεί πλαστά αποδεικτικά στοιχεία.

3. ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ

3.1 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών

3.1.1 Ηλεκτρονική αποσφράγιση προσφορών¹¹¹

Το πιστοποιημένο στο ΕΣΗΔΗΣ, για την αποσφράγιση των προσφορών αρμόδιο όργανο της αναθέτουσας αρχής, ήτοι η επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης¹¹², **εφεξής Επιτροπή Διαγωνισμού**, προβαίνει στην έναρξη της διαδικασίας ηλεκτρονικής αποσφράγισης των φακέλων των προσφορών, κατά το άρθρο 100 του ν. 4412/2016, ακολουθώντας τα εξής στάδια:

- Ηλεκτρονική Αποσφράγιση του (υπό)φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής-Τεχνική Προσφορά» και του (υπό)φακέλου «Οικονομική Προσφορά», **την Πέμπτη 16 Οκτωβρίου 2025 και ώρα 9:30 πμ**

Στο στάδιο αυτό τα στοιχεία των προσφορών που αποσφραγίζονται είναι προσβάσιμα μόνο στα μέλη της Επιτροπής Διαγωνισμού και την αναθέτουσα αρχή.

3.1.2 Αξιολόγηση προσφορών

3.1.2.1 Μετά την κατά περίπτωση ηλεκτρονική αποσφράγιση των προσφορών η αναθέτουσα αρχή προβαίνει στην αξιολόγηση αυτών, μέσω των αρμόδιων πιστοποιημένων στο ΕΣΗΔΗΣ οργάνων της¹¹³, εφαρμοζόμενων κατά τα λοιπά των κειμένων διατάξεων.

Η αναθέτουσα αρχή, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητεί από τους προσφέροντες οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση, εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Η συμπλήρωση ή η αποσαφήνιση ζητείται και γίνεται αποδεκτή υπό την προϋπόθεση ότι δεν τροποποιείται η προσφορά του οικονομικού φορέα και ότι αφορά σε στοιχεία ή δεδομένα, των οποίων είναι αντικειμενικά εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας σε σχέση με το πέρας της καταληκτικής προθεσμίας παραλαβής προσφορών. Τα ανωτέρω ισχύουν κατ' αναλογία και για τυχόν ελλείπουσες δηλώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι βεβαιώνουν γεγονότα αντικειμενικώς εξακριβώσιμα¹¹⁴.

[Επισημαίνεται ότι οι διευκρινίσεις/ συμπληρώσεις, κατ'εφαρμογή της παρούσας παραγράφου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 102 του ν.4412/2016, ζητούνται από την αρμόδια Επιτροπή Αξιολόγησης των Προσφορών (Επιτροπή Διενεργείας Διαγωνισμού), μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία»:

- *είτε από την Επιτροπή, μέσω του πιστοποιημένου χρήστη της παρούσας ηλεκτρονικής διαδικασίας (χειριστή του διαγωνισμού), χωρίς τη σύνταξη διακριτού εγγράφου*

¹¹¹ Άρθρο 100 ν. 4412/2016 και άρθρο 16 ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

¹¹² Επισημαίνεται ότι, ως προς τις προθεσμίες για την ολοκλήρωση των ενεργειών της Επιτροπής Διενέργειας Διαγωνισμού ισχύουν τα οριζόμενα στο άρθρο 221Α του ν. 4412/2016

¹¹³ Στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, τα όργανα που γνωμοδοτούν προς τα αποφαινόμενα όργανα ((επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης) ελέγχουν, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, την καταλληλότητα των προσφερόντων, αξιολογούν τις προσφορές, εισηγούνται τον αποκλεισμό τους από τη διαδικασία, την απόρριψη των προσφορών, την κατακύρωση των αποτελεσμάτων, την αποδέσμευση ή κατάπτωση των εγγυήσεων, τη ματαίωση της διαδικασίας και γνωμοδοτούν για κάθε άλλο θέμα που ανακύπτει κατά τη διαδικασία ανάθεσης.

¹¹⁴ Άρθρο 102 του ν. 4412/2016. Πρβλ και έκθεση συνεπειών ρυθμίσεων επί του άρθρου 42 του ν. 4781/2021

- είτε, με αποστολή διακριτού εγγράφου της Επιτροπής, μέσω του πιστοποιημένου χρήστη της παρούσας ηλεκτρονικής διαδικασίας (χειριστή του διαγωνισμού), χωρίς, στην περίπτωση αυτή, να απαιτείται περαιτέρω έγκρισή του από το αποφαινόμενο όργανο.

Σημειώνεται ότι, όσο διαρκεί η διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών και μέχρι την αποστολή των σχετικών πρακτικών της Επιτροπής στον χειριστή του διαγωνισμού, προς έκδοση των σχετικών αποφάσεων, οι διευκρινίσεις ζητούνται από την Επιτροπή και δεν υπόκεινται σε προηγούμενη έγκριση του αποφαινόμενου οργάνου.

Σε κάθε περίπτωση, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης, εκ μέρους της Επιτροπής και τη διαβίβαση των σχετικών πρακτικών προς το αποφαινόμενο όργανο, το τελευταίο, δύναται, κατά την κρίση του, να ζητεί διευκρινίσεις, από τους προσφέροντες, για στοιχεία των προσφορών, για τα οποία δεν ζητήθηκαν, είτε ακόμη και για στοιχεία, για τα οποία έχει ήδη γνωμοδοτήσει σχετικά η Επιτροπή.

Το αποφαινόμενο όργανο διατηρεί το δικαίωμα να αναπέμψει στην Επιτροπή προς εξέταση και περαιτέρω διευκρινίσεις οποιοδήποτε ζήτημα, κατά την κρίση της, χρήζει διευκρινίσεων/ συμπληρώσεων.

Τα ανωτέρω ισχύουν και ως προς τα αιτήματα παροχής διευκρινίσεων-συμπληρώσεων, σε περιπτώσεις ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, καθώς και στο στάδιο της υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου].¹¹⁵

Ειδικότερα :

α) Η Επιτροπή Διαγωνισμού εξετάζει αρχικά την προσκόμιση της εγγύησης συμμετοχής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 72. Σε περίπτωση παράλειψης προσκόμισης, είτε της εγγύησης συμμετοχής ηλεκτρονικής έκδοσης, μέχρι την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών, είτε του πρωτοτύπου της έντυπης εγγύησης συμμετοχής, μέχρι την ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης, η Επιτροπή Διαγωνισμού συντάσσει πρακτικό στο οποίο εισηγείται την απόρριψη της προσφοράς ως απαράδεκτης.

Στη συνέχεια εκδίδεται από την αναθέτουσα αρχή απόφαση, με την οποία επικυρώνεται το ανωτέρω πρακτικό. Η απόφαση απόρριψης της προσφοράς του παρόντος εδαφίου εκδίδεται πριν από την έκδοση οποιασδήποτε άλλης απόφασης σχετικά με την αξιολόγηση των προσφορών της οικείας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης και κοινοποιείται σε όλους τους προσφέροντες, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ.

Κατά της εν λόγω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 3.4 της παρούσας.

Η αναθέτουσα αρχή επικοινωνεί παράλληλα με τους φορείς που φέρονται να έχουν εκδώσει τις εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους¹¹⁶.

β) Μετά την έκδοση της ανωτέρω απόφασης η Επιτροπή Διαγωνισμού προβαίνει αρχικά στον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής και εν συνεχεία στην αξιολόγηση των τεχνικών προσφορών των προσφερόντων των οποίων τα δικαιολογητικά συμμετοχής έκρινε πλήρη. Η αξιολόγηση γίνεται σύμφωνα με τους όρους της παρούσας και η διαδικασία αξιολόγησης ολοκληρώνεται με την καταχώριση σε πρακτικό των προσφερόντων, των αποτελεσμάτων του ελέγχου και της αξιολόγησης των δικαιολογητικών συμμετοχής και των τεχνικών προσφορών¹¹⁷.

γ) Στη συνέχεια η Επιτροπή Διαγωνισμού προβαίνει στην αξιολόγηση των οικονομικών προσφορών των προσφερόντων, των οποίων τα δικαιολογητικά συμμετοχής και η τεχνική προσφορά κρίθηκαν αποδεκτά,

¹¹⁵ Πρβλ. άρθρα 100 ν. 4412/2016, σε συνδυασμό με άρθρο 16 παρ. 3.2 της «ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

¹¹⁶ Άρθρο 72 παρ. 13 του ν. 4412/2016

¹¹⁷ Η αναθέτουσα αρχή δύναται να εγκρίνει το πρακτικό αυτό με εσωτερική της απόφαση.

συντάσσει πρακτικό στο οποίο καταχωρίζονται οι οικονομικές προσφορές κατά σειρά μειοδοσίας και εισηγείται αιτιολογημένα την αποδοχή ή απόρριψή τους, την κατάταξη των προσφορών και την ανάδειξη του προσωρινού αναδόχου.

Εάν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με το αντικείμενο της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται τα άρθρα 88 και 89 ν. 4412/2016. Εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, η προσφορά απορρίπτεται ως μη κανονική. *[Σε κάθε περίπτωση η κρίση της Α.Α. σχετικά με τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και την αποδοχή ή όχι των σχετικών εξηγήσεων εκ μέρους των προσφερόντων ενσωματώνεται στην κατωτέρω ενιαία απόφαση¹¹⁸]*

Στην περίπτωση ισότιμων προσφορών η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν ισότιμες προσφορές. Η κλήρωση γίνεται ενώπιον της Επιτροπής του Διαγωνισμού και παρουσία των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν τις ισότιμες προσφορές.¹¹⁹ *[Επισημαίνεται, ότι τα αποτελέσματα της κλήρωσης ενσωματώνονται ομοίως στην κατωτέρω ενιαία απόφαση]*

[Οι Α.Α., όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, μπορεί να αποφασίζουν να εξετάσουν τις προσφορές πριν από την επαλήθευση της μη συνδρομής λόγων αποκλεισμού και της πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής, σύμφωνα με τα άρθρα 73 έως 83. Όταν κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής, εξασφαλίζουν ότι ο έλεγχος μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού και πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής πραγματοποιείται κατά τρόπο αμερόληπτο και διαφανή, ώστε να μην ανατίθεται σύμβαση σε προσφέροντα που θα έπρεπε να είχε αποκλειστεί ή δεν πληροί τα κριτήρια επιλογής που έχει καθορίσει η αναθέτουσα αρχή¹²⁰. Στην περίπτωση που η Α.Α. κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής διαμορφώνει ανάλογα τις ως άνω παραγράφους αντιστρέφοντας τα ως άνω στάδια β και γ]

Στη συνέχεια, εφόσον το αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής εγκρίνει τα ανωτέρω πρακτικά, εκδίδεται απόφαση για τα αποτελέσματα όλων των ως άνω σταδίων¹²¹ («Δικαιολογητικά Συμμετοχής», «Τεχνική Προσφορά» και «Οικονομική Προσφορά») και η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί εγγράφως, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, τον πρώτο σε κατάταξη μειοδότη στον οποίον πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινός ανάδοχος») να υποβάλει τα δικαιολογητικά κατακύρωσης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 103 και την παράγραφο 3.2 της παρούσας, περί πρόσκλησης για υποβολή δικαιολογητικών. Η απόφαση έγκρισης των πρακτικών δεν κοινοποιείται στους προσφέροντες, δεν αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ και στη «ΔΙΑΥΓΕΙΑ» και ενσωματώνεται στην απόφαση κατακύρωσης.¹²²

Σε κάθε περίπτωση, όταν εξ αρχής έχει υποβληθεί μία προσφορά, τα αποτελέσματα όλων των σταδίων της διαδικασίας ανάθεσης, ήτοι Δικαιολογητικών Συμμετοχής, Τεχνικής Προσφοράς και Οικονομικής Προσφοράς, επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με την παράγραφο 3.3 της παρούσας, που εκδίδεται μετά το πέρας και του τελευταίου σταδίου της

¹¹⁸ Επισημαίνεται, ότι στις γνωμοδοτικές αρμοδιότητες της Επιτροπής Διαγωνισμού ανήκει ο ουσιαστικός έλεγχος και η αξιολόγηση των προσφορών, συμπεριλαμβανομένου και του ζητήματος της απόρριψης προσφορών ως ασυνήθιστα χαμηλών. Πρβλ και απόφαση ΣτΕ ΕΑ 184/2020

¹¹⁹ Άρθρο 90 παρ. 1 του ν. 4412/2016.

¹²⁰ Άρθρο 101 του ν. 4412/2016

¹²¹ Άρθρο 100 παρ. 2 του ν. 4412/2016

¹²² Πρβλ. άρθρο 100 παρ. 2 του ν. 4412/2016, σε συνδυασμό με άρθρο 10 παρ. 1 περ. ζ 'της ΚΥΑ ΚΗΜΔΗΣ]

διαδικασίας. Κατά της ανωτέρω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παράγραφο 3.4 της παρούσας¹²³.

3.2 Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου¹²⁴ - Δικαιολογητικά προσωρινού αναδόχου

Μετά την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή αποστέλλει σχετική ηλεκτρονική πρόσκληση στον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινό ανάδοχο»), μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, και τον καλεί να υποβάλει εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδοποίησης σε αυτόν, τα αποδεικτικά έγγραφα νομιμοποίησης και τα πρωτότυπα ή αντίγραφα όλων των δικαιολογητικών που περιγράφονται στην παράγραφο 2.2.9.2. της παρούσας Διακήρυξης, ως αποδεικτικά στοιχεία για τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού της παραγράφου 2.2.3 της Διακήρυξης, καθώς και για την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής των παραγράφων 2.2.4 - 2.2.8 αυτής.

Ειδικότερα, το σύνολο των στοιχείων και δικαιολογητικών της ως άνω παραγράφου αποστέλλονται από αυτόν σε μορφή ηλεκτρονικών αρχείων με μορφότυπο PDF, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα στην παράγραφο 2.4.2.5 της παρούσας.

Εντός της προθεσμίας υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης και το αργότερο έως την τρίτη εργάσιμη ημέρα από την καταληκτική ημερομηνία ηλεκτρονικής υποβολής των δικαιολογητικών κατακύρωσης, προσκομίζονται με ευθύνη του οικονομικού φορέα, στην αναθέτουσα αρχή, σε έντυπη μορφή και σε κλειστό φάκελο, στον οποίο αναγράφεται ο αποστολέας, τα στοιχεία του Διαγωνισμού και ως παραλήπτης η Επιτροπή Διαγωνισμού, τα στοιχεία και δικαιολογητικά, τα οποία απαιτείται να προσκομισθούν σε έντυπη μορφή (ως πρωτότυπα ή ακριβή αντίγραφα), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις της ως άνω παραγράφου 2.4.2.5¹²⁵.

Αν δεν προσκομισθούν τα παραπάνω δικαιολογητικά ή υπάρχουν ελλείψεις σε αυτά που υποβλήθηκαν, η αναθέτουσα αρχή καλεί τον προσωρινό ανάδοχο να προσκομίσει τα ελλείποντα δικαιολογητικά ή να συμπληρώσει τα ήδη υποβληθέντα ή να παράσχει διευκρινίσεις κατά το άρθρο 102 του ν. 4412/2016, εντός δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης σε αυτόν.

Ο προσωρινός ανάδοχος δύναται να υποβάλει προς την αναθέτουσα αρχή, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, αίτημα για παράταση της ως άνω προθεσμίας, συνοδευόμενο από αποδεικτικά έγγραφα περί αίτησης χορήγησης δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου. Στην περίπτωση αυτή η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την προθεσμία υποβολής αυτών, για όσο χρόνο απαιτηθεί για τη χορήγησή τους από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές. Ο προσωρινός ανάδοχος μπορεί να αξιοποιεί τη δυνατότητα αυτή τόσο εντός της αρχικής προθεσμίας για την υποβολή δικαιολογητικών, όσο και εντός της προθεσμίας για την προσκόμιση ελλειπόντων ή τη συμπλήρωση ήδη υποβληθέντων δικαιολογητικών, κατά την έννοια του άρθρου 102 του ν. 4412/2016, όπως προβλέπεται ανωτέρω. Η παρούσα ρύθμιση εφαρμόζεται αναλόγως και όταν η αναθέτουσα αρχή ζητήσει την προσκόμιση των δικαιολογητικών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής και πριν από το στάδιο κατακύρωσης, κατ' εφαρμογή της διάταξης του πρώτου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016, τηρουμένων των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

Απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, τηρουμένης της ανωτέρω διαδικασίας, εάν:

¹²³ Άρθρο 100 παρ. 6 του ν. 4412/2016

¹²⁴ Άρθρο 103 του ν. 4412/2016

¹²⁵ Πρβλ. άρθρο 17 της ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

i) κατά τον έλεγχο των παραπάνω δικαιολογητικών διαπιστωθεί ότι τα στοιχεία που δηλώθηκαν με το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) είναι εκ προθέσεως απατηλά, ή έχουν υποβληθεί πλαστά αποδεικτικά στοιχεία, ή

ii) δεν υποβληθούν στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα απαιτούμενα πρωτότυπα ή αντίγραφα των παραπάνω δικαιολογητικών, ή

iii) από τα δικαιολογητικά που προσκομίσθηκαν νομίμως και εμπροθέσμως, δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού, σύμφωνα με την παράγραφο 2.2.3 (λόγοι αποκλεισμού) ή η πλήρωση μιας ή περισσότερων από τις απαιτήσεις των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής σύμφωνα με τις παραγράφους 2.2.4 έως 2.2.8 (κριτήρια ποιοτικής επιλογής) της παρούσας.

Σε περίπτωση έγκαιρης και προσήκουσας ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής για μεταβολές στις προϋποθέσεις, τις οποίες ο προσωρινός ανάδοχος είχε δηλώσει με το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ) ότι πληροί, οι οποίες (μεταβολές) είτε επήλθαν, είτε έλαβε γνώση αυτών μετά τη δήλωση και μέχρι την ημέρα της σύναψης της σύμβασης (οψιγενείς μεταβολές), δεν καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του¹²⁶.

Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν υποβάλει αληθή ή ακριβή δήλωση ή δεν προσκομίσει ένα ή περισσότερα από τα απαιτούμενα έγγραφα και δικαιολογητικά ή δεν αποδείξει ότι: α) δεν βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις της παραγράφου 2.2.3 της παρούσας Διακήρυξης και β) πληροί τα σχετικά κριτήρια ποιοτικής επιλογής τα οποία έχουν καθοριστεί σύμφωνα με τις παραγράφους 2.2.4 -2.2.8 της παρούσας Διακήρυξης, η διαδικασία ματαιώνεται.

Η διαδικασία ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από την Επιτροπή του Διαγωνισμού, στο οποίο αναγράφεται η τυχόν συμπλήρωση δικαιολογητικών σύμφωνα με όσα ορίζονται ανωτέρω (παράγραφος 3.1.2.1.) και τη διαβίβασή του στο αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής για τη λήψη απόφασης είτε για την κατακύρωση της σύμβασης είτε για τη ματαίωση της διαδικασίας.

3.3 Κατακύρωση - σύναψη σύμβασης¹²⁷

3.3.1. Τα αποτελέσματα του ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών και της εισήγησης της Επιτροπής επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης, στην οποία ενσωματώνεται η απόφαση έγκρισης των πρακτικών των περ. α' & β' της παρ. 2 του άρθρου 100 του ν. 4412/2016 (περί αξιολόγησης των δικαιολογητικών συμμετοχής, της τεχνικής και της οικονομικής προσφοράς).

Η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης, εκτός από όσους αποκλείστηκαν οριστικά δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016, την απόφαση κατακύρωσης, στην οποία αναφέρονται υποχρεωτικά οι προθεσμίες για την αναστολή της σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 360 έως 372 του ν. 4412/2016, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, και, επιπλέον, αναρτά τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου στα «Συνημμένα Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού». Μετά την έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης οι προσφέροντες λαμβάνουν γνώση των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία και των στοιχείων που υποβλήθηκαν από αυτούς, με ενέργειες της αναθέτουσας αρχής¹²⁸. Κατά της απόφασης κατακύρωσης χωρεί

¹²⁶ Άρθρο 104 παρ. 2 και 3 του ν. 4412/2016

¹²⁷ Άρθρο 105 του ν. 4412/2016

¹²⁸ Πρβλ. άρθρο 16 παρ. 3 της ΚΥΑ ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

προδικαστική προσφυγή ενώπιον της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., σύμφωνα με την παράγραφο 3.4 της παρούσας. Δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής κατά της ανωτέρω απόφασης.¹²⁹

3.3.2. Η απόφαση κατακύρωσης καθίσταται οριστική, εφόσον συντρέξουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις σωρευτικά:

α) κοινοποιηθεί η απόφαση κατακύρωσης σε όλους τους οικονομικούς φορείς που δεν έχουν αποκλειστεί οριστικά,

β) παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή σε περίπτωση άσκησης, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης αίτησης αναστολής και ακύρωσης κατά της απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ και σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναστολής και ακύρωσης κατά της απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 372 του ν. 4412/2016,

γ) ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020, εφόσον απαιτείται,

και

δ) *[μόνο στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης]* ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλει, έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση, που υπογράφεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 79Α του ν. 4412/2016, στην οποία δηλώνεται ότι δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 του ν. 4412/2016. Η υπεύθυνη δήλωση ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή και μνημονεύεται στο συμφωνητικό. Εφόσον δηλωθούν οψιγενείς μεταβολές, η δήλωση ελέγχεται από την Επιτροπή Διαγωνισμού, η οποία εισηγείται προς το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο.

Μετά την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο, μέσω της λειτουργικότητας της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, να προσέλθει για υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής ειδικής πρόσκλησης. Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης του προηγούμενου εδαφίου στον ανάδοχο.

Στην περίπτωση που ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το ως άνω συμφωνητικό μέσα στην ταχθείσα προθεσμία, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής του και ακολουθείται η ίδια ως άνω διαδικασία για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται σύμφωνα με την παράγραφο 3.5 της παρούσας Διακήρυξης. Στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναζητήσει αποζημίωση, πέρα από την καταπίπτουσα εγγυητική επιστολή, ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 του ΑΚ.

Εάν η αναθέτουσα αρχή δεν απευθύνει την ειδική πρόσκληση για την υπογραφή του συμφωνητικού εντός χρονικού διαστήματος εξήντα (60) ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, με την επιφύλαξη της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημόσιου συμφέροντος ή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, ο ανάδοχος δικαιούται να απέχει από την υπογραφή του συμφωνητικού, χωρίς να εκπέσει η εγγύηση συμμετοχής του, καθώς και να αναζητήσει αποζημίωση ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 του ΑΚ.

3.4 Προδικαστικές Προσφυγές - Προσωρινή και οριστική Δικαστική Προστασία

Α. Κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί η συγκεκριμένη δημόσια σύμβαση και έχει υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της ενωσιακής ή εσωτερικής νομοθεσίας στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.), σύμφωνα με τα ειδικότερα

¹²⁹ Άρθρο 100 παρ. 2 του ν. 4412/2016

οριζόμενα στα άρθρα 346 επ. ν. 4412/2016 και 1 επ. του π.δ. 39/2017, στρεφόμενος με προδικαστική προσφυγή, κατά πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, προσδιορίζοντας ειδικώς τις νομικές και πραγματικές αιτιάσεις που δικαιολογούν το αίτημά του¹³⁰.

Σε περίπτωση προσφυγής κατά πράξης της αναθέτουσας αρχής, η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής είναι:

(α) δέκα (10) ημέρες από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης στον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα αν η πράξη κοινοποιήθηκε με ηλεκτρονικά μέσα ή

(β) δεκαπέντε (15) ημέρες από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης σε αυτόν αν χρησιμοποιήθηκαν άλλα μέσα επικοινωνίας, άλλως

(γ) δέκα (10) ημέρες από την πλήρη, πραγματική ή τεκμαιρόμενη, γνώση της πράξης που βλάπτει τα συμφέροντα του ενδιαφερόμενου οικονομικού φορέα. Ειδικά για την άσκηση προσφυγής κατά προκήρυξης, η πλήρης γνώση αυτής τεκμαίρεται μετά την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση στο ΚΗΜΔΗΣ.

Σε περίπτωση παράλειψης που αποδίδεται στην αναθέτουσα αρχή, η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής είναι δεκαπέντε (15) ημέρες από την επομένη της συντέλεσης της προσβαλλόμενης παράλειψης¹³¹.

Οι προθεσμίες ως προς την υποβολή των προδικαστικών προσφυγών και των παρεμβάσεων αρχίζουν την επομένη της ημέρας της προαναφερθείσας κατά περίπτωση κοινοποίησης ή γνώσης και λήγουν όταν περάσει ολόκληρη η τελευταία ημέρα και ώρα 23:59:59 και, αν αυτή είναι εξαιρετέα ή Σάββατο, όταν περάσει ολόκληρη η επόμενη εργάσιμη ημέρα και ώρα 23:59:59¹³².

Η προδικαστική προσφυγή συντάσσεται υποχρεωτικά με τη χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος Ι του π.δ/τος 39/2017 και κατατίθεται ηλεκτρονικά μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» στην ηλεκτρονική περιοχή του συγκεκριμένου διαγωνισμού, επιλέγοντας την ένδειξη «Προδικαστική Προσφυγή» σύμφωνα με το άρθρο 18 της Κ.Υ.Α. Προμήθειες και Υπηρεσίες.

Για το παραδεκτό της άσκησης της προδικαστικής προσφυγής κατατίθεται παράβολο από τον προσφεύγοντα υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 363 του ν. 4412/2016. Η επιστροφή του παραβόλου στον προσφεύγοντα γίνεται: α) σε περίπτωση ολικής ή μερικής αποδοχής της προσφυγής του, β) όταν η αναθέτουσα αρχή ανακαλεί την προσβαλλόμενη πράξη ή προβαίνει στην οφειλόμενη ενέργεια πριν από την έκδοση της απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ επί της προσφυγής, γ) σε περίπτωση παραίτησης του προσφεύγοντος από την προσφυγή του έως και δέκα (10) ημέρες από την κατάθεση της προσφυγής.

Η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής και η άσκησή της κωλύουν τη σύναψη της σύμβασης επί ποινή ακυρότητας, η οποία διαπιστώνεται με απόφαση της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. μετά από άσκηση προδικαστικής προσφυγής, σύμφωνα με τα άρθρα 368 του ν. 4412/2016 και 20 του π.δ. 39/2017. Όμως, μόνη η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής δεν κωλύει την πρόοδο της διαγωνιστικής διαδικασίας, υπό την επιφύλαξη χορήγησης από το Κλιμάκιο μέτρων προσωρινής προστασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 366 παρ. 1-2 ν. 4412/2016 και 15 παρ. 1-4 του π.δ. 39/2017.

Η προηγούμενη παράγραφος δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που, κατά τη διαδικασία σύναψης της παρούσας σύμβασης, υποβληθεί μόνο μία (1) προσφορά.

Μετά την, κατά τα ως άνω, ηλεκτρονική κατάθεση της προδικαστικής προσφυγής η αναθέτουσα αρχή, μέσω της λειτουργίας «Επικοινωνία»:

¹³⁰ Άρθρο 360 παρ. 1 του ν. 4412/2016 και 3 παρ. 1 π.δ. 39/2017.

¹³¹ Άρθρο 361 του ν. 4412/2016 και 4 του π.δ. 39/2017

¹³² Παρ. 2 του άρθρου 9 και άρθρο 18 της Κ.Υ.Α. ΕΣΗΔΗΣ Προμήθειες και Υπηρεσίες

α) Κοινοποιεί την προσφυγή το αργότερο έως την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την κατάθεσή της σε κάθε ενδιαφερόμενο τρίτο, ο οποίος μπορεί να θίγεται από την αποδοχή της προσφυγής, προκειμένου να ασκήσει το, προβλεπόμενο από τα άρθρα 362 παρ. 3 και 7 του π.δ. 39/2017, δικαίωμα παρέμβασής του στη διαδικασία εξέτασης της προσφυγής, για τη διατήρηση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης, προσκομίζοντας όλα τα κρίσιμα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του.

β) Διαβιβάζει στην Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα κατάθεσης, τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης, τα αποδεικτικά κοινοποίησης στους ενδιαφερόμενους τρίτους αλλά και την Έκθεση Απόψεων της επί της προσφυγής. Στην Έκθεση Απόψεων η αναθέτουσα αρχή μπορεί να παραθέσει αρχική ή συμπληρωματική αιτιολογία για την υποστήριξη της προσβαλλόμενης με την προδικαστική προσφυγή πράξης.

γ) Κοινοποιεί σε όλα τα μέρη την Έκθεση Απόψεων, τις Παρεμβάσεις και τα σχετικά έγγραφα που τυχόν τη συνοδεύουν, μέσω του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού το αργότερο έως την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την κατάθεσή τους.

δ) Συμπληρωματικά υπομνήματα κατατίθενται από οποιοδήποτε από τα μέρη μέσω της πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ, το αργότερο εντός πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση των απόψεων της αναθέτουσας αρχής.

Η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων της αίτησης αναστολής και ακύρωσης του άρθρου 372 του ν. 4412/2016 κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της αναθέτουσας αρχής.

Β. Όποιος έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ζητήσει, με το ίδιο δικόγραφο εφαρμοζόμενων αναλογικά των διατάξεων του π.δ. 18/1989, την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. και την ακύρωσή της ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Δικαστηρίου¹³³. Το αυτό ισχύει και σε περίπτωση σιωπηρής απόρριψης της προδικαστικής προσφυγής από την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. Δικαίωμα άσκησης του ως άνω ένδικου βοηθήματος έχει και η αναθέτουσα αρχή, αν η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. κάνει δεκτή την προδικαστική προσφυγή, αλλά και αυτός του οποίου έχει γίνει εν μέρει δεκτή η προδικαστική προσφυγή.

Με την απόφαση της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. λογίζονται ως συμπροσβαλλόμενες και όλες οι συναφείς προς την ανωτέρω απόφαση πράξεις ή παραλείψεις της αναθέτουσας αρχής, εφόσον έχουν εκδοθεί ή συντελεστεί αντιστοίχως έως τη συζήτηση της ως άνω αίτησης στο Δικαστήριο.

Η αίτηση αναστολής και ακύρωσης περιλαμβάνει μόνο αιτιάσεις που είχαν προταθεί με την προδικαστική προσφυγή ή αφορούν στη διαδικασία ενώπιον της Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. ή το περιεχόμενο των αποφάσεών της. Η αναθέτουσα αρχή, εφόσον ασκήσει την αίτηση της παρ. 1 του άρθρου 372 του ν. 4412/2016, μπορεί να προβάλει και οψιγενείς ισχυρισμούς αναφορικά με τους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι καθιστούν αναγκαία την άμεση ανάθεση της σύμβασης.¹³⁴

Η ως άνω αίτηση κατατίθεται στο αρμόδιο δικαστήριο μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση ή την πλήρη γνώση της απόφασης ή από την παρέλευση της προθεσμίας για την έκδοση της απόφασης επί της προδικαστικής προσφυγής, ενώ η δικάσιμος για την εκδίκαση της αίτησης δεν πρέπει να

¹³³ Πρβλ. άρθρο 372 παρ. 3 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το οποίο: «Αρμόδιο για την εκδίκαση των υποθέσεων του παρόντος είναι το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής. Κατ' εξαίρεση, διαφορές οποίες προκύπτουν από την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ, εκδικάζονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας». Κατά συνέπεια, με βάση την εκτιμώμενη αξία εκάστης σύμβασης, η α.α. συμπληρώνει στο παρόν άρθρο της Διακήρυξης, το αρμόδιο, ανά περίπτωση, Δικαστήριο, ήτοι το Διοικητικό Εφετείο ή το Συμβούλιο της Επικρατείας αναλόγως.

¹³⁴ Πρβλ. άρθρο 372 παρ. 1 και 2 του ν. 4412/2016.

απέχει πέραν των εξήντα (60) ημερών από την κατάθεση του δικογράφου.¹³⁵

Αντίγραφο της αίτησης με κλήση κοινοποιείται με τη φροντίδα του αιτούντος προς την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., την αναθέτουσα αρχή, αν δεν έχει ασκήσει αυτή την αίτηση, και προς κάθε τρίτο ενδιαφερόμενο, την κλήτευση του οποίου διατάσσει με πράξη του ο Πρόεδρος ή ο προεδρεύων του αρμόδιου Δικαστηρίου ή Τμήματος έως την επόμενη ημέρα από την κατάθεση της αίτησης. Ο αιτών υποχρεούται, επί ποινή απαραδέκτου του ενδίκου βοηθήματος, να προβεί στις παραπάνω κοινοποιήσεις εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) ημερών από την έκδοση και την παραλαβή της ως άνω πράξης του Δικαστηρίου. Εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την ως άνω κοινοποίηση της αίτησης κατατίθεται η παρέμβαση και διαβιβάζονται ο φάκελος και οι απόψεις των παθητικών νομιμοποιούμενων. Εντός της ίδιας προθεσμίας κατατίθενται στο Δικαστήριο και τα στοιχεία που υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς των διαδίκων.

Επιπρόσθετα, η παρέμβαση κοινοποιείται με επιμέλεια του παρεμβαίνοντος στα λοιπά μέρη της δίκης εντός δύο (2) ημερών από την κατάθεσή της, αλλιώς λογίζεται ως απαράδεκτη. Το διατακτικό της δικαστικής απόφασης εκδίδεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη συζήτηση της αίτησης ή από την προθεσμία για την υποβολή υπομνημάτων.

Η προθεσμία για την άσκηση και η άσκηση της αίτησης ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου κωλύουν τη σύναψη της σύμβασης μέχρι την έκδοση της οριστικής δικαστικής απόφασης, εκτός εάν με προσωρινή διαταγή ο αρμόδιος δικαστής αποφανθεί διαφορετικά. Επίσης, η προθεσμία για την άσκηση και η άσκηση της αίτησης κωλύουν την πρόοδο της διαδικασίας ανάθεσης για χρονικό διάστημα δεκαπέντε (15) ημερών από την άσκηση της αίτησης, εκτός εάν με την προσωρινή διαταγή ο αρμόδιος δικαστής αποφανθεί διαφορετικά.¹³⁶ Για την άσκηση της αίτησης κατατίθεται παράβολο, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 372 παρ. 5 του ν. 4412/2016.

Αν ο ενδιαφερόμενος δεν αιτήθηκε ή αιτήθηκε ανεπιτυχώς την αναστολή και η σύμβαση υπογράφηκε και η εκτέλεσή της ολοκληρώθηκε πριν από τη συζήτηση της αίτησης, εφαρμόζεται αναλόγως η παρ. 2 του άρθρου 32 του π.δ. 18/1989.

Αν το Δικαστήριο ακυρώσει πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής μετά τη σύναψη της σύμβασης, το κύρος της τελευταίας δεν θίγεται, εκτός αν πριν από τη σύναψη αυτής είχε ανασταλεί η διαδικασία σύναψης της σύμβασης. Στην περίπτωση που η σύμβαση δεν είναι άκυρη, ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να αξιώσει αποζημίωση, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 373 του ν. 4412/2016.

Με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 4412/2016, για την εκδίκαση των διαφορών του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται οι διατάξεις του π.δ. 18/1989.

Γ. Οι προθεσμίες των άρθρων 365, 366 και 367 του ν. 4412/2016 για την εξέταση των προδικαστικών προσφυγών και την έκδοση της απόφασης της ΕΑΔΗΣΥ, αναστέλλονται κατά το διάστημα από 1η μέχρι και 31 Αυγούστου 2023. Κατά το χρονικό διάστημα της αναστολής οι προδικαστικές προσφυγές, τα αιτήματα αναστολής της διαγωνιστικής διαδικασίας και τα αιτήματα λήψης προσωρινών μέτρων που αφορούν κατεπείγουσες περιπτώσεις για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή διαγωνιστικές διαδικασίες που αφορούν σε συμβάσεις προμηθειών, που χρηματοδοτούνται, εν όλω ή εν μέρει, από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, εξετάζονται από Κλιμάκια Διακοπών της ΕΑΔΗΣΥ, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου της.¹³⁷

¹³⁵ Πρβλ. άρθρο 372 παρ. 4 του ν. 4412/2016.

¹³⁶ Πρβλ. άρθρο 372 παρ. 6 του ν. 4412/2016.

¹³⁷ Πρβλ. άρθρο 60 παρ. 2 ν. 5043/2023 (Α' 91/13-04-2023)

3.5 Ματαίωση Διαδικασίας

Η αναθέτουσα αρχή ματαιώνει ή δύναται να ματαιώσει εν όλω ή εν μέρει, αιτιολογημένα, τη διαδικασία ανάθεσης, για τους λόγους και υπό τους όρους του άρθρου 106 του ν. 4412/2016, μετά από γνώμη της αρμόδιας Επιτροπής του Διαγωνισμού. Επίσης, αν διαπιστωθούν σφάλματα ή παραλείψεις σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ανάθεσης, μπορεί, μετά από γνώμη της ως άνω Επιτροπής, να ακυρώσει μερικώς τη διαδικασία ή να αναμορφώσει ανάλογα το αποτέλεσμα της ή να αποφασίσει την επανάληψή της από το σημείο που εμφιλοχώρησε το σφάλμα ή η παράλειψη.

Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή ματαιώνει τη διαδικασία σύναψης όταν αυτή αποβεί άγονη είτε λόγω μη υποβολής προσφοράς είτε λόγω απόρριψης όλων των προσφορών, καθώς και στην περίπτωση του δεύτερου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 105, περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης.

Επίσης, μπορεί να ματαιώσει τη διαδικασία: α) λόγω παράτυπης διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης, εκτός εάν μπορεί να θεραπεύσει το σφάλμα ή την παράλειψη σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 106, β) αν οι οικονομικές και τεχνικές παράμετροι που σχετίζονται με τη διαδικασία ανάθεσης άλλαξαν ουσιωδώς και η εκτέλεση του συμβατικού αντικείμενου δεν ενδιαφέρει πλέον την αναθέτουσα αρχή ή τον φορέα για τον οποίο προορίζεται το υπό ανάθεση αντικείμενο, γ) αν λόγω ανωτέρας βίας, δεν είναι δυνατή η κανονική εκτέλεση της σύμβασης, δ) αν η επιλεγείσα προσφορά κριθεί ως μη συμφέρουσα από οικονομική άποψη, ε) στην περίπτωση των παρ. 3 και 4 του άρθρου 97, περί χρόνου ισχύος προσφορών, στ) για άλλους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως ιδίως, δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος.

4. ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

4.1 Εγγυήσεις (καλής εκτέλεσης, προκαταβολής, καλής λειτουργίας)

4.1.1 Εγγύηση καλής εκτέλεσης και εγγύηση προκαταβολής:

Για την υπογραφή της σύμβασης απαιτείται η παροχή εγγύησης καλής εκτέλεσης, σύμφωνα με το άρθρο 72 παρ. 4 του ν. 4412/2016, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό 4% επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης και κατατίθεται μέχρι και την υπογραφή του συμφωνητικού.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης, προκειμένου να γίνει αποδεκτή, πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τα αναφερόμενα στην παράγραφο 2.1.5. στοιχεία της παρούσας και επιπλέον τον αριθμό και τον τίτλο της σχετικής σύμβασης. Το περιεχόμενό της είναι σύμφωνο με τα οριζόμενα στο άρθρο 72 του ν. 4412/2016.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής έναντι του αναδόχου.

Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά την παράγραφο 4.5, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, ο ανάδοχος οφείλει να καταθέσει μέχρι την υπογραφή της τροποποιημένης σύμβασης, συμπληρωματική εγγύηση καλής εκτέλεσης, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό 4% επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής στην περίπτωση παραβίασης, από τον ανάδοχο, των όρων της σύμβασης, όπως αυτή ειδικότερα ορίζει.

Ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον συμβατικό χρόνο φόρτωσης ή παράδοσης, για διάστημα **δύο (2) μηνών**

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης επιστρέφεται στο σύνολό της μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης.

Σε περίπτωση που στο πρωτόκολλο ποιοτικής και ποσοτικής παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η επιστροφή των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπροθέσμου. *[ή στην περίπτωση που τα αγαθά είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται τμηματικά]:* Αν τα αγαθά είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, τμηματικά, η εγγύηση καλής εκτέλεσης αποδεσμεύεται σταδιακά, κατά το ποσό που αναλογεί στην αξία του μέρους της ποσότητας των αγαθών που παραλήφθηκε οριστικά. Για τη σταδιακή αποδέσμευσή της απαιτείται προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Εάν στο πρωτόκολλο παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω σταδιακή αποδέσμευση γίνεται μετά την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπροθέσμου.

4.1.2.

4.2 Συμβατικό Πλαίσιο - Εφαρμοστέα Νομοθεσία

Κατά την εκτέλεση της σύμβασης εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 4412/2016, οι όροι της παρούσας Διακήρυξης και συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

4.3 Όροι εκτέλεσης της σύμβασης

4.3.1 Κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπιστεί με το δίκαιο της

Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α΄.

Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων από τον ανάδοχο και τους υπεργολάβους του ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση της σύμβασης και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

4.3.2 Στις συμβάσεις προμηθειών προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4819/2021, επιπλέον του όρου της παρ. 4.3.1 περιλαμβάνεται ο όρος ότι ο ανάδοχος υποχρεούται κατά την υπογραφή της σύμβασης και καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης να τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 1, 4 και 5 του άρθρου 11 του ν. 4819/2021. Η τήρηση των υποχρεώσεων ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή μέσω του αρχείου δημοσιοποίησης εγγεγραμμένων παραγωγών στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών (ΕΜΠΑ) που τηρείται στην ηλεκτρονική σελίδα του Ε.Ο.ΑΝ. εντός της προθεσμίας της παραγράφου 4 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016 και αποτελεί προϋπόθεση για την υπογραφή του συμφωνητικού, στο οποίο γίνεται υποχρεωτικά μνεία του αριθμού ΕΜΠΑ του υπόχρεου παραγωγού. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων της παρούσας παραγράφου έχει τις συνέπειες της παραγράφου 7 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016.¹³⁸

4.3.3. Ο ανάδοχος δεσμεύεται ότι :

α) σε όλα τα στάδια που προηγήθηκαν της σύμβασης δεν ενήργησε αθέμιτα, παράνομα ή καταχρηστικά και ότι θα εξακολουθήσει να μην ενεργεί κατ' αυτόν τον τρόπο κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης,

β) ότι θα δηλώσει αμελλητί στην αναθέτουσα αρχή, από τη στιγμή που λάβει γνώση, οποιαδήποτε κατάσταση (ακόμη και ενδεχόμενη) σύγκρουσης συμφερόντων (προσωπικών, οικογενειακών, οικονομικών, πολιτικών ή άλλων κοινών συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων και αντικρουόμενων επαγγελματικών συμφερόντων) μεταξύ των νόμιμων ή εξουσιοδοτημένων εκπροσώπων του καθώς και υπαλλήλων ή συνεργατών τους οποίους απασχολεί στην εκτέλεση της σύμβασης (π.χ. με σύμβαση υπεργολαβίας) και μελών του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής που εμπλέκονται καθ' οιονδήποτε τρόπο στη διαδικασία εκτέλεσης της σύμβασης ή/και μπορούν να επηρεάσουν την έκβαση και τις αποφάσεις της αναθέτουσας αρχής περί την εκτέλεσή της, οποτεδήποτε και εάν η κατάσταση αυτή προκύψει κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης¹³⁹.

Οι υποχρεώσεις και οι απαγορεύσεις της ρήτρας αυτής, στην περίπτωση που ο ανάδοχος είναι ένωση, ισχύουν για όλα τα μέλη της ένωσης, καθώς και για τους υπεργολάβους που χρησιμοποιεί. Στο συμφωνητικό περιλαμβάνεται σχετική δεσμευτική δήλωση τόσο του αναδόχου όσο και των υπεργολάβων του.

4.4 Υπεργολαβία

4.4.1. Ο ανάδοχος δεν απαλλάσσεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις και ευθύνες λόγω ανάθεσης της εκτέλεσης τμήματος/τμημάτων της σύμβασης σε υπεργολάβους. Η τήρηση των υποχρεώσεων της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016 από υπεργολάβους δεν αίρει την ευθύνη του κυρίου αναδόχου.

4.4.2. Κατά την υπογραφή της σύμβασης ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι συμμετέχουν στην εκτέλεση αυτής, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Επιπλέον, υποχρεούται να γνωστοποιεί στην αναθέτουσα αρχή κάθε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με κάθε νέο υπεργολάβο, τον οποίο ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στην εν λόγω σύμβαση, προσκομίζοντας τα σχετικά συμφωνητικά/δηλώσεις συνεργασίας¹⁴⁰. Σε περίπτωση διακοπής της συνεργασίας του αναδόχου με

¹³⁸ Άρθρο 130 του ν.4412/2016

¹³⁹ Πρβλ. άρθρο 24 του ν. 4412/2016

¹⁴⁰ Πρβλ. παρ. 2 του άρθρου 78 του ν. 4412/2016

υπεργολάβο/ υπεργολάβους της σύμβασης, αυτός υποχρεούται σε άμεση γνωστοποίηση της διακοπής αυτής στην αναθέτουσα αρχή, οφείλει δε να διασφαλίσει την ομαλή εκτέλεση του τμήματος/ των τμημάτων της σύμβασης είτε από τον ίδιο, είτε από νέο υπεργολάβο, τον οποίο θα γνωστοποιήσει στην αναθέτουσα αρχή κατά την ως άνω διαδικασία.

4.4.3. Η αναθέτουσα αρχή επαληθεύει τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, όπως αυτοί περιγράφονται στην παράγραφο 2.2.3. και με τα αποδεικτικά μέσα της παραγράφου 2.2.9.2 της παρούσας, εφόσον το(α) τμήμα(τα) της σύμβασης, το(α) οποίο(α) ο ανάδοχος προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνουν σωρευτικά το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης. Επιπλέον, προκειμένου να μην αθετούνται οι υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016, δύναται να επαληθεύσει τους ως άνω λόγους και για τμήμα ή τμήματα της σύμβασης που υπολείπονται του ως άνω ποσοστού.

Όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού απαιτεί ή δύναται να απαιτήσει την αντικατάστασή του, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στις παρ. 5 και 6 του άρθρου 131 του ν. 4412/2016.

4.4.4......

4.5 Τροποποίηση σύμβασης κατά τη διάρκειά της¹⁴¹

Η σύμβαση μπορεί να τροποποιείται κατά τη διάρκειά της, χωρίς να απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, μόνο σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 και κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής της περ. β' της παρ. 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016.^{142 143}

Μετά τη λύση της σύμβασης λόγω της έκπτωσης του αναδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 203 του ν. 4412/2016 και την παράγραφο 5.2. της παρούσας¹⁴⁴, όπως και σε περίπτωση καταγγελίας για όλους λόγους της παραγράφου 4.6, πλην αυτού της περ. (α), η αναθέτουσα αρχή δύναται να προσκαλέσει τον επόμενο, κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην παρούσα διαδικασία ανάθεσης της συγκεκριμένης σύμβασης και να του προτείνει να αναλάβει το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και σε τίμημα που δεν θα υπερβαίνει την προσφορά που αυτός είχε υποβάλει (ρήτρα υποκατάστασης)¹⁴⁵. Η σύμβαση συνάπτεται εφόσον εντός της ταχθείσας προθεσμίας περιέλθει στην αναθέτουσα αρχή έγγραφη και ανεπιφύλακτη αποδοχή της. Η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας θεωρείται ως απόρριψη της πρότασης.

¹⁴¹ Πρβλ. άρθρο 132 του ν. 4412/2016

¹⁴² Πρβλ. άρθρο 201 του ν. 4412/2016, σε συνδυασμό με την περίπτωση στ' της παρ. 11 του άρθρου 221. Ειδικά για την περίπτωση των Κεντρικών Αρχών Αγορών, για ζητήματα τροποποίησης συμφωνιών - πλαίσιο και συμβάσεων κεντρικών προμήθειών που συνάπτονται από αυτές, γνωμοδοτεί η επιτροπή της περ. α' της παρ. 11 του άρθρου 221 ((επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης)

¹⁴³ Δυνατότητα της Α.Α. να προβλέψει στη διακήρυξη ρήτρες αναθεώρησης/ προαιρέσεις. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον πρόκειται για σαφείς, ακριβείς και ρητές ρήτρες αναθεώρησης, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται και ρήτρες αναθεώρησης τιμών ή προαιρέσεις, επιτρέπεται η τροποποίηση της σύμβασης χωρίς νέα διαδικασία σύναψης, ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας της τροποποίησης. Οι ρήτρες αυτές αναφέρουν το αντικείμενο και τη φύση των ενδεχόμενων τροποποιήσεων ή προαιρέσεων, καθώς και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να ενεργοποιηθούν. Οι προβλεπόμενες τροποποιήσεις ή προαιρέσεις δεν πρέπει να μεταβάλουν τη συνολική φύση της σύμβασης (Πρβλ. άρθρο 132 παρ. 1 α' του ν. 4412/2016).

¹⁴⁴ Βλ. ιδίως την περ. γ' της παρ.4 του άρθρου 203 του ν. 4412/2016

¹⁴⁵ Άρθρο 132, παρ. 1δ) περ. αα' του ν. 4412/2016.

Πρβλ., επίσης, Κατευθυντήρια Οδηγία 22 της Αρχής, με τίτλο «Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους», Κεφάλαιο ΙΙΙ.Δ. σημείο Ι, σελ. 17 (ΑΔΑ: 7ΜΥΤΟΞΤΒ-ΖΓΖ).

4.6 Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης¹⁴⁶

4.6.1. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, με τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγείλει τη σύμβαση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον:

α) η σύμβαση υποστεί ουσιώδη τροποποίηση, κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 132 του ν. 4412/2016, που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης

β) ο ανάδοχος, κατά τον χρόνο της ανάθεσης της σύμβασης, τελούσε σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 2.2.3.1 και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης της σύμβασης,

γ) η σύμβαση δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, η οποία έχει αναγνωριστεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

δ) ο ανάδοχος καταδικαστεί αμετάκλητα, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης, για ένα από τα αδικήματα που αναφέρονται στην παρ. 2.2.3.1 της παρούσας,

ε) ο ανάδοχος πτωχεύσει ή υπαχθεί σε διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης ή τεθεί υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο ή υπαχθεί σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού ή αναστείλει τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες ή υπαχθεί σε διαδικασία εξυγίανσης και δεν τηρεί τους όρους αυτής ή εάν βρεθεί σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση, προκύπτουσα από παρόμοια διαδικασία, προβλεπόμενη σε εθνικές διατάξεις νόμου.

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να μην καταγγείλει τη σύμβαση, υπό την προϋπόθεση ότι ο ανάδοχος ο οποίος θα βρεθεί σε μία από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην περίπτωση αυτή αποδεικνύει ότι είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες διατάξεις και τα μέτρα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής του λειτουργίας.

στ) ο ανάδοχος παραβεί αποδεδειγμένα τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη δέσμευση ακεραιότητας της παρ. 4.3.3. της παρούσας, όπως αναλυτικά περιγράφονται στο συνημμένο στην παρούσα σχέδιο σύμβασης.

¹⁴⁶ Άρθρο 133 του ν. 4412/2016 Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης

5. ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

5.1 Τρόπος πληρωμής¹⁴⁷

5.1.1. Η πληρωμή του αναδόχου θα πραγματοποιηθεί με τον πιο κάτω τρόπο :

Το **100%** της συμβατικής αξίας μετά την οριστική παραλαβή των αγαθών

Η πληρωμή του συμβατικού τιμήματος θα γίνεται με την προσκόμιση των νόμιμων παραστατικών και δικαιολογητικών που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 200 παρ. 4 του ν. 4412/2016¹⁴⁸, καθώς και κάθε άλλου δικαιολογητικού που τυχόν ήθελε ζητηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες που διενεργούν τον έλεγχο και την πληρωμή.

5.1.2. Τον ανάδοχο βαρύνουν οι υπέρ τρίτων κρατήσεις, καθώς και κάθε άλλη επιβάρυνση, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, μη συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α., για την παράδοση του αγαθού στον τόπο και με τον τρόπο που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης. Ιδίως βαρύνεται με τις ακόλουθες κρατήσεις:

α) Για τις συμβάσεις αξίας άνω των χιλίων (1.000) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, ανεξαρτήτως της πηγής προέλευσης της χρηματοδότησης, κράτηση ύψους 0,1%, η οποία υπολογίζεται επί της αξίας κάθε πληρωμής προ φόρων και κρατήσεων της αρχικής, καθώς και κάθε συμπληρωματικής σύμβασης υπέρ της Ενιαίας Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων.¹⁴⁹

β) Κράτηση ύψους 0,02% υπέρ της ανάπτυξης και συντήρησης του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ, η οποία υπολογίζεται επί της αξίας, εκτός ΦΠΑ, της αρχικής, καθώς και κάθε συμπληρωματικής σύμβασης. Το ποσό αυτό παρακρατείται σε κάθε πληρωμή από την αναθέτουσα αρχή στο όνομα και για λογαριασμό του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 36 του ν. 4412/2016. **Μέχρι την έκδοση της κοινής απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 36 του ν. 4412/2016, η ως άνω κράτηση δεν επιβάλλεται**¹⁵⁰.

Οι υπέρ τρίτων κρατήσεις υπόκεινται στο εκάστοτε ισχύον αναλογικό τέλος χαρτοσήμου 3% και στην επ' αυτού εισφορά υπέρ ΟΓΑ 20 %.

Με κάθε πληρωμή θα γίνεται η προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία παρακράτηση φόρου εισοδήματος αξίας **4 %** επί του καθαρού ποσού .

5.1.3. Σε περίπτωση υποβολής ηλεκτρονικού τιμολογίου, ο ανάδοχος συμπληρώνει στο πεδίο BT-11: Στοιχείο αναφοράς αγαθού του Εθνικού Μορφότυπου Ηλεκτρονικού Τιμολογίου¹⁵¹:

1) «ο κωδικοποιημένος Ενάριθμος» [όταν οι δαπάνες βαρύνουν τον προϋπολογισμό **Δημοσίων Επενδύσεων**],

¹⁴⁷ Για τα τιμολόγια που εκδίδονται κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, ανεξαρτήτως αξίας αυτών, οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να παραλαμβάνουν και να επεξεργάζονται ηλεκτρονικά τιμολόγια που είναι σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 148 έως και 153 του ν. 4601/2019 (Α' 44) και των, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 154 του νόμου αυτού, κανονιστικών αποφάσεων.

¹⁴⁸ Άρθρο 200 παρ. 4 του ν. 4412/2016, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 102 του ν. 4782/2021.

¹⁴⁹ Άρθρο 350, παρ. 3 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει.

¹⁵⁰ Πρβλ. παρ. 1 άρθρου 25 του ν. 5039/2023 (Α' 83), σύμφωνα με την οποία: «Στο άρθρο 376 του ν. 4412/2016 (Α' 147) περί μεταβατικών διατάξεων, προστίθεται παρ. 18, ως εξής: «18. Μέχρι την έκδοση της κοινής απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 36 η κράτηση της παρ. 1 του ιδίου άρθρου του πρώτου εδαφίου της ίδιας παραγράφου δεν επιβάλλεται.»

¹⁵¹ Πρβλ. Απόφαση αριθμ. 63446/2021 (Β' 2338/02.06.2021) Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Επικρατείας «Καθορισμός Εθνικού Μορφότυπου ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων», άρθρο 3 παρ.2, πεδίο «BT-11: Στοιχείο αναφοράς αγαθού / υπηρεσίας / μελέτης / έργου»

5.2 Κήρυξη οικονομικού φορέα έκπτωτου - Κυρώσεις

5.2.1. Ο ανάδοχος κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος¹⁵² από τη σύμβαση και από κάθε δικαίωμα που απορρέει από αυτήν, με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου (Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής):

- α) στην περίπτωση της παρ. 7 του άρθρου 105 περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης,
- β) στην περίπτωση που δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη σύμβαση ή/και δεν συμμορφωθεί με τις σχετικές γραπτές εντολές της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τις κείμενες διατάξεις, εντός του συμφωνημένου χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης,
- γ) εφόσον δεν φορτώσει, δεν παραδώσει ή δεν αντικαταστήσει τα συμβατικά αγαθά ή δεν επισκευάσει ή δεν συντηρήσει αυτά μέσα στον συμβατικό χρόνο ή στον χρόνο παράτασης που του δόθηκε, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 206 του ν. 4412/2016 με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου.

Στην περίπτωση συνδρομής λόγου έκπτωσης του αναδόχου από σύμβαση κατά την ως άνω περίπτωση γ', η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί στον ανάδοχο ειδική όχληση, στην οποία μνημονεύει τις διατάξεις του άρθρου 203 του ν. 4412/2016¹⁵³ και περιλαμβάνει συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί ο ανάδοχος, προκειμένου να συμμορφωθεί, μέσα σε προθεσμία **30 ημερών** από την κοινοποίηση της ανωτέρω όχλησης. Αν η προθεσμία που τάχθηκε με την ειδική όχληση, παρέλθει, χωρίς ο ανάδοχος να συμμορφωθεί, κηρύσσεται έκπτωτος μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας συμμόρφωσης, με απόφαση της αναθέτουσας αρχής.

Ο ανάδοχος δεν κηρύσσεται έκπτωτος για λόγους που ανάγονται σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας.

Στον οικονομικό φορέα, που κηρύσσεται έκπτωτος από τη σύμβαση, επιβάλλονται, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, το οποίο υποχρεωτικά καλεί τον ενδιαφερόμενο προς παροχή εξηγήσεων, αθροιστικά οι παρακάτω κυρώσεις:

- α) ολική κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής ή καλής εκτέλεσης της σύμβασης κατά περίπτωση,
- β) είσπραξη εντόκως της προκαταβολής που χορηγήθηκε στον έκπτωτο από τη σύμβαση ανάδοχο, είτε από ποσό που δικαιούται να λάβει, είτε με κατάθεση του ποσού από τον ίδιο, είτε με κατάπτωση της εγγύησης προκαταβολής. Ο υπολογισμός των τόκων γίνεται από την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής από τον ανάδοχο μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης κήρυξης του ως έκπτωτου, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο επιτοκίου για τόκο από δικαιοπραξία, από την ημερομηνία δε αυτή και μέχρι την επιστροφή της, με το ισχύον κάθε φορά επιτόκιο για τόκο υπερημερίας *[η περίπτωση αυτή συμπληρώνεται εφόσον προβλέπεται η χορήγηση προκαταβολής]*.

γ) Καταλογισμός του διαφέροντος, που προκύπτει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, αναθέτοντας το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης στον επόμενο κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που είχε λάβει μέρος στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης. Αν ο οικονομικός φορέας του προηγούμενου εδαφίου δεν αποδεχθεί την ανάθεση της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, από τρίτο οικονομικό φορέα, είτε με διενέργεια νέας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, είτε με προσφυγή στη διαδικασία διαπραγμάτευσης, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 32 του ν. 4412/2016. Το διαφέρον υπολογίζεται με τον ακόλουθο τύπο:

$\Delta = (\text{TKT} - \text{TKE}) \times \Pi$ Όπου: Δ = Διαφέρον που θα προκύψει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα,

¹⁵² Άρθρο 203 του ν. 4412/2016

σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα. Το διαφέρον λαμβάνει θετικές τιμές, αλλιώς θεωρείται ίσο με μηδέν.

TKT = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα στον νέο ανάδοχο.

TKE = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τη σύμβαση από την οποία κηρύχθηκε έκπτωτος ο οικονομικός φορέας.

Π = Συντελεστής προσαύξησης προσδιορισμού της έμμεσης ζημίας που προκαλείται στην αναθέτουσα αρχή από την έκπτωση του αναδόχου ο οποίος λαμβάνει την τιμή 1,01 .

Ο καταλογισμός του διαφέροντος επιβάλλεται στον έκπτωτο οικονομικό φορέα με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, που εκδίδεται σε αποκλειστική προθεσμία δεκαοκτώ (18) μηνών μετά την έκδοση και την κοινοποίηση της απόφασης κήρυξης εκπτώτου, και εφόσον κατακυρωθεί η προμήθεια των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα σε τρίτο οικονομικό φορέα. Για την είσπραξη του διαφέροντος από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα μπορεί να εφαρμόζεται η διαδικασία του Κώδικα Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων. Το διαφέρον εισπράττεται υπέρ της αναθέτουσας αρχής.

δ) Επιπλέον, μπορεί να επιβληθεί προσωρινός αποκλεισμός του αναδόχου από το σύνολο των συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών των φορέων που εμπήτουν στις διατάξεις του ν. 4412/2016 κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 74 του ως άνω νόμου, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις. *[η κύρωση του οριζόντιου αποκλεισμού δύναται να επιβληθεί μετά την έκδοση του προβλεπόμενου π.δ.]*

5.2.2. Αν το αγαθό φορτωθεί - παραδοθεί ή αντικατασταθεί μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου και μέχρι τη λήξη του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 206 του ν. 4412/16, επιβάλλεται πρόστιμο¹⁵⁴ πέντε τοις εκατό (5%) επί της συμβατικής αξίας της ποσότητας που παραδόθηκε εκπρόθεσμα.

Το παραπάνω πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας των εκπρόθεσμα παραδοθέντων αγαθών, χωρίς ΦΠΑ. Εάν τα αγαθά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα επηρεάζουν τη χρησιμοποίηση των αγαθών που παραδόθηκαν εμπρόθεσμα, το πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας της συνολικής ποσότητας αυτών.

Κατά τον υπολογισμό του χρονικού διαστήματος της καθυστέρησης για φόρτωση- παράδοση ή αντικατάσταση των αγαθών, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, δεν λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος που παρήλθε πέραν του εύλογου, κατά τα διάφορα στάδια των διαδικασιών, για τον οποίο δεν ευθύνεται ο ανάδοχος και παρατείνεται, αντίστοιχα, ο χρόνος φόρτωσης - παράδοσης.

Εφόσον ο ανάδοχος έχει λάβει προκαταβολή, εκτός από το προβλεπόμενο κατά τα ανωτέρω πρόστιμο, καταλογίζεται σε βάρος του και τόκος επί του ποσού της προκαταβολής, που υπολογίζεται από την επομένη της λήξης του συμβατικού χρόνου, μέχρι την προσκόμιση του συμβατικού αγαθού, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο του ποσοστού του τόκου υπερημερίας. *[η περίπτωση αυτή συμπληρώνεται εφόσον προβλέπεται η χορήγηση προκαταβολής].*

Η είσπραξη του προστίμου και των τόκων επί της προκαταβολής γίνεται με παρακράτηση από το ποσό πληρωμής του αναδόχου ή, σε περίπτωση ανεπάρκειας ή έλλειψης αυτού, με ισόποση κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αντίστοιχα, εφόσον ο ανάδοχος δεν καταθέσει το απαιτούμενο ποσό.

¹⁵⁴ Άρθρο 207 του ν. 4412/2016.

Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, το πρόστιμο και οι τόκοι επιβάλλονται αναλόγως σε όλα τα μέλη της ένωσης.

5.3 Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των συμβάσεων¹⁵⁵

Ο ανάδοχος μπορεί κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις, δυνάμει των όρων των άρθρων 5.2 (Κήρυξη οικονομικού φορέα εκπτώτου - Κυρώσεις), 6.1. (Χρόνος παράδοσης αγαθών), 6.4. (Απόρριψη συμβατικών αγαθών – αντικατάσταση), καθώς και κατ' εφαρμογή των συμβατικών όρων, να ασκήσει προσφυγή για λόγους νομιμότητας και ουσίας ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης. Η εμπρόθεσμη άσκηση της προσφυγής αναστέλλει τις επιβαλλόμενες κυρώσεις. Επί της προσφυγής αποφασίζει το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο, ύστερα από γνωμοδότηση του προβλεπόμενου στο τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 11 του άρθρου 221 του ν.4412/2016 οργάνου, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την άσκησης της, άλλως θεωρείται ως σιωπηρώς απορριφθείσα. Κατά της απόφασης αυτής δεν χωρεί η άσκηση άλλης οποιασδήποτε φύσης διοικητικής προσφυγής. Αν κατά της απόφασης που επιβάλλει κυρώσεις δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η προσφυγή ή αν απορριφθεί αυτή από το αποφαινόμενο αρμοδίως όργανο, η απόφαση καθίσταται οριστική. Αν ασκηθεί εμπρόθεσμα προσφυγή, αναστέλλονται οι συνέπειες της απόφασης μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί.

5.4 Δικαστική επίλυση διαφορών

Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση που συνάπτεται στο πλαίσιο της παρούσας Διακήρυξης, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο Διοικητικό Εφετείο της Περιφέρειας στην οποία εκτελείται η σύμβαση, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 1 έως και 6 του άρθρου 205Α του ν. 4412/2016¹⁵⁶. Πριν από την άσκηση της προσφυγής στο Διοικητικό Εφετείο προηγείται υποχρεωτικά η τήρηση της ενδικοφανούς διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 205 του ν. 4412/2016 και την παράγραφο 5.3 της παρούσας, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Αν ο ανάδοχος της σύμβασης είναι κοινοπραξία, η προσφυγή ασκείται είτε από την ίδια είτε από όλα τα μέλη της. Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς διαδικασίας αν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

¹⁵⁵ Άρθρο 205 του ν. 4412/2016. Για την εξέταση των προβλεπόμενων προσφυγών, συγκροτείται ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, τριμελές ή πενταμελές), τα μέλη του οποίου είναι διαφορετικά από τα μέλη του γνωμοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα θέματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία εκτέλεσης.

¹⁵⁶ Άρθρο 205Α του ν. 4412/2016.

6. ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

6.1 Χρόνος παράδοσης αγαθών

6.1.1. Ο ανάδοχος υποχρεούται να παραδώσει την προμήθεια σε δώδεκα (12) μήνες , από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης .

Ο συμβατικός χρόνος παράδοσης των αγαθών μπορεί να παρατείνεται, πριν από τη λήξη του αρχικού συμβατικού χρόνου παράδοσης, υπό τις ακόλουθες σωρευτικές προϋποθέσεις: α) τηρούνται οι όροι του άρθρου 132 περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, β) έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνωμοδότηση αρμόδιου συλλογικού οργάνου, είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και εφόσον συμφωνεί ο ανάδοχος, είτε ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου, το οποίο υποβάλλεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη του συμβατικού χρόνου, γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης. Στην περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης, ο χρόνος παράτασης δεν συνυπολογίζεται στον συμβατικό χρόνο παράδοσης¹⁵⁷.

Στην περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης έπειτα από αίτημα του αναδόχου, επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 5.2.2 της παρούσας.

Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του οργάνου της περ. β' της παρ. 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, ο συμβατικός χρόνος φόρτωσης παράδοσης των αγαθών μπορεί να μετατίθεται. Μετάθεση επιτρέπεται μόνο όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι, που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών. Στις περιπτώσεις μετάθεσης του συμβατικού χρόνου φόρτωσης παράδοσης δεν επιβάλλονται κυρώσεις.

6.1.2. Εάν λήξει ο συμβατικός χρόνος παράδοσης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, εάν λήξει ο παραταθείς, κατά τα ανωτέρω, χρόνος, χωρίς να παραδοθεί το αγαθό, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.

6.1.3. Ο ανάδοχος υποχρεούται να ειδοποιεί την υπηρεσία που εκτελεί την προμήθεια, την αποθήκη υποδοχής των αγαθών και την επιτροπή παραλαβής, για την ημερομηνία που προτίθεται να παραδώσει το αγαθό, τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες νωρίτερα.

Μετά από κάθε προσκόμιση αγαθού στην αποθήκη υποδοχής αυτών, ο ανάδοχος υποχρεούται να υποβάλει στην υπηρεσία αποδεικτικό, θεωρημένο από τον υπεύθυνο της αποθήκης, στο οποίο αναφέρεται η ημερομηνία προσκόμισης, το αγαθό, η ποσότητα και ο αριθμός της σύμβασης σε εκτέλεση της οποίας προσκομίστηκε.

6.2 Παραλαβή αγαθών - Χρόνος και τρόπος παραλαβής αγαθών

6.2.1. Η παραλαβή των αγαθών γίνεται από επιτροπές, πρωτοβάθμιες ή και δευτεροβάθμιες, που συγκροτούνται σύμφωνα με την παρ. 11 περ. β του άρθρου 221 του ν. 4412/16¹⁵⁸ κατά τα οριζόμενα στο

¹⁵⁷ Παρ. 1 και 2 άρθρου 206

¹⁵⁸ Άρθρο 221 παρ. 11 β) του ν. 4412/2016: «Για την παρακολούθηση και την παραλαβή της σύμβασης προμήθειας συγκροτείται τριμελής ή πενταμελής επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης. Εφόσον απαιτούνται ειδικές γνώσεις, ένα τουλάχιστον μέλος της επιτροπής πρέπει να έχει την αντίστοιχη ειδικότητα. Εφόσον μεταξύ των υπηρετούντων στην αναθέτουσα αρχή δεν υπάρχει υπάλληλος με την αντίστοιχη ειδικότητα, η αναθέτουσα αρχή ζητεί τη συνδρομή άλλων φορέων του δημοσίου ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Το όργανο αυτό εισηγείται για όλα τα θέματα παραλαβής του φυσικού αντικείμενου της σύμβασης, προβαίνοντας σε μακροσκοπικούς, λειτουργικούς ή και επιχειρησιακούς ελέγχους του προς παραλαβή αντικείμενου της σύμβασης, εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση ή κρίνεται αναγκαίο, συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα, παρακολουθεί και ελέγχει την προσηκούσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου και εισηγείται τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων. Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου μπορεί να συγκροτείται δευτεροβάθμια επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με τις παραπάνω αρμοδιότητες. [...]»

άρθρο 208 του ως άνω νόμου. Κατά την διαδικασία παραλαβής των αγαθών διενεργείται ποσοτικός και ποιοτικός έλεγχος και εφόσον το επιθυμεί μπορεί να παραστεί και ο προμηθευτής. Ο ποιοτικός έλεγχος των αγαθών γίνεται μακροσκοπικά

Το κόστος της διενέργειας των ελέγχων βαρύνει τον ανάδοχο.

Η επιτροπή παραλαβής, μετά τους προβλεπόμενους ελέγχους συντάσσει πρωτόκολλα (μακροσκοπικό – οριστικό- παραλαβής του αγαθού με παρατηρήσεις –απόρριψης των αγαθών) σύμφωνα με την παρ.3 του άρθρου 208 του ν. 4412/16.

Τα πρωτόκολλα που συντάσσονται από τις επιτροπές (πρωτοβάθμιες – δευτεροβάθμιες) κοινοποιούνται υποχρεωτικά και στους αναδόχους.

Αγαθά που απορρίφθηκαν ή κρίθηκαν παραληπτέα με έκπτωση επί της συμβατικής τιμής, με βάση τους ελέγχους που πραγματοποίησε η πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής, μπορούν να παραπέμπονται για επανεξέταση σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής ύστερα από αίτημα του αναδόχου ή αυτεπάγγελτα σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 208 του ν.4412/16. Τα έξοδα βαρύνουν σε κάθε περίπτωση τον ανάδοχο.

Επίσης, εάν ο τελευταίος διαφωνεί με τα αποτελέσματα των εργαστηριακών εξετάσεων που διενεργήθηκαν από πρωτοβάθμιες ή δευτεροβάθμιες επιτροπές παραλαβής μπορεί να ζητήσει εγγράφως εξέταση κατ'έφεση των οικείων αντιδειγμάτων, μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την γνωστοποίηση σε αυτόν των αποτελεσμάτων της αρχικής εξέτασης, με τον τρόπο που περιγράφεται στην παρ. 8 του άρθρου 208 του ν. 4412/2016.

Το αποτέλεσμα της κατ'έφεση εξέτασης είναι υποχρεωτικό και τελεσίδικο και για τα δύο μέρη.

Ο ανάδοχος δεν μπορεί να ζητήσει παραπομπή σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής μετά τα αποτελέσματα της κατ'έφεση εξέτασης.

6.2.2. Η παραλαβή των αγαθών και η έκδοση των σχετικών πρωτοκόλλων παραλαβής πραγματοποιείται εντός **τριάντα (30) ημερών** το πολύ από την ημερομηνία διενέργειας των προβλεπόμενων ελέγχων.

Αν η παραλαβή των αγαθών και η σύνταξη του σχετικού πρωτοκόλλου δεν πραγματοποιηθεί από την επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής μέσα στον οριζόμενο από τη σύμβαση χρόνο, , θεωρείται ότι η παραλαβή συντελέστηκε αυτοδίκαια, με κάθε επιφύλαξη των δικαιωμάτων του Δημοσίου και εκδίδεται προς τούτο σχετική απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, με βάση μόνο το θεωρημένο από την υπηρεσία που παραλαμβάνει τα αγαθά αποδεικτικό προσκόμισης τούτων, σύμφωνα δε με την απόφαση αυτή η αποθήκη του φορέα εκδίδει δελτίο εισαγωγής του αγαθού και εγγραφής του στα βιβλία της, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η πληρωμή του αναδόχου.

Ανεξάρτητα από την, κατά τα ανωτέρω, αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του αναδόχου, πραγματοποιούνται οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι από επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής που δεν πραγματοποίησε την παραλαβή στον προβλεπόμενο από τη σύμβαση χρόνο. Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από την ως άνω παράγραφο 1 και το άρθρο 208 του ν. 4412/2016 και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα. Οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολής και καλής εκτέλεσης δεν επιστρέφονται πριν από την ολοκλήρωση όλων των προβλεπόμενων από τη σύμβαση ελέγχων και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Το κείμενο της διάταξης είναι διαφορετικό (εν μέρει, τουλάχιστον).

¹⁵⁹ Στο άρθρο αυτό η Α.Α. μπορεί να χρησιμοποιήσει μεταβατικά τις οδηγίες που δίνονται στην ΥΑ Π1/2489/6.09.1995 (Β' 764), η οποία δεν έχει καταργηθεί.

6.3 Ειδικοί όροι ναύλωσης – ασφάλισης - ανακοίνωσης φόρτωσης και ποιοτικού

Δεν απαιτούνται

6.4 Απόρριψη συμβατικών αγαθών – Αντικατάσταση

6.4.1. Σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρης ή μέρους της συμβατικής ποσότητας των αγαθών, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, μπορεί να εγκρίνεται αντικατάστασή της με άλλη, που να είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή.

6.4.2. Αν η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, η προθεσμία που ορίζεται για την αντικατάσταση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του 1/2 του συνολικού συμβατικού χρόνου, ο δε ανάδοχος θεωρείται ως εκπρόθεσμος και υπόκειται σε κυρώσεις λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης. Αν ο ανάδοχος δεν αντικαταστήσει τα αγαθά που απορρίφθηκαν μέσα στην προθεσμία που του τάχθηκε και εφόσον έχει λήξει ο συμβατικός χρόνος, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες κυρώσεις.

6.4.3. Η επιστροφή των αγαθών που απορρίφθηκαν γίνεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 213 του ν. 4412/2016.

6.5 Δείγματα – Δειγματοληψία – Εργαστηριακές εξετάσεις

Δεν απαιτούνται

6.6 Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας¹⁶⁰

Δεν απαιτείται.

6.7 Αναπροσαρμογή τιμής¹⁶¹

Δεν προβλέπεται αναπροσαρμογή τιμής.

6.8 Επικαιροποίηση τεχνικών προδιαγραφών κατά την εκτέλεση της σύμβασης ¹⁶²

.....

Νεστόριο,-09-2025

Ο Δήμαρχος Νεστορίου

Γκοσλιόπουλος Χρήστος

¹⁶⁰ Άρθρο 215 του ν. 4412/2016

¹⁶¹ Άρθρο 53 παρ. 9 και 9α του ν. 4412/2016. Πρβλ και την με αριθμ. πρωτ. 95213/05-10-2022 εγκύκλιο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, με θέμα «Εγκύκλιος εφαρμογής των παρ. 9 έως 10^α του άρθρου 53 του ν.4412/2016, περί εφαρμογής της ρήτρας αναπροσαρμογής των τιμών στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών» (ΑΔΑ: 6Μ8Ο46ΜΤΛΡ-ΔΛΓ).

¹⁶² Πρβλ. ιδίως Ελ.Συν Τμ. VI 57/2011, Κλ. ΣΤ' 373/2019 & 158/2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – Αναλυτική Περιγραφή Φυσικού και Οικονομικού Αντικειμένου της Σύμβασης (ΥΠ' ΑΡΙΘ 38/2025 ΜΕΛΕΤΗ)

Δήμος Νεστορίου

Μελέτη για τη δημιουργία του

Ορειβατικού και Πολιτισμικού Πάρκου Γράμμου

**Οργάνωση, αποτύπωση και χωροθέτηση σήμανσης
πεζοπορικών, ορειβατικών και ιστορικών διαδρομών
στο όρος Γράμμος**

Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Νεστορίου

Νεστόριο, Νοέμβριος 2024

Αρ. Μελέτης : 38/2025

Υποέργο 2 : Προβολή

1. Πλαίσιο Έργου

Εισαγωγή

Ο Γράμμος συνιστά ένα μεγάλο συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην Πίνδο και τα βουνά της Βόρειας Ελλάδας, ενώ παράλληλα τοποθετείται διαμήκως πάνω στην ορειογραμμή με την Αλβανία. Η περιοχή διατήρησε την αυθεντικότητά της λόγω της απομακρυσμένης γεωγραφικά θέσης και του ιδιαίτερου ιστορικού της μεθοριακής ζώνης.

Με κύρια χαρακτηριστικά το αλπικό τοπίο, τα μεγάλα υψόμετρα, τις αλπικές λίμνες (Γκιστόβα, λίμνες Αρενών και πολλές άλλες), την πλούσια βλάστηση, την ιδιαίτερη και πλούσια χλωρίδα και πανίδα και την ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική των οικισμών, ο Γράμμος συνιστά έναν ξεχωριστό προορισμό για ομάδες ορειβατών, φυσιολατρών και περιηγητών. Η καλή πρόσβαση με ασφαλοστρωμένους δρόμους και το γεγονός της μεθοριακότητας αποτελούν ενισχυτικά στοιχεία. Ακόμα, οι παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες, όπως η εκτατική κτηνοτροφία, η μελισσοτροφία και η υλοτομία, που είναι ακόμα έντονες και δυναμικές, συνεισφέρουν στην περιγραφή ενός παραδοσιακού προσώπου, ιδιαίτερα φιλικού προς τον επισκέπτη.

Βασικές αδυναμίες της περιοχής, σε σχέση με την ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας, αποτελούν η έλλειψη υποδομών διαμονής, εστίασης και εξυπηρέτησης στην ορεινή ζώνη, η έλλειψη καταφυγίων και κυρίως οι ελλείψεις στην υποδομή οργάνωσης, επισημάνσης και σήμανσης των διαδρομών, αλλά και προβολή και ενημέρωση. Τα παλαιότερα έργα είτε είχαν εστιάσει σε εκτός του κυρίως ορεινού όγκου διαδρομές, είτε οι υλοποιήσεις εφθάρησαν και δεν είναι πλέον λειτουργικές.

Την τελευταία αυτή αδυναμία ήρθε να καλύψει εν μέρει το πρόγραμμα Interreg Cult2Routes Ελλάδα-Αλβανία. **Στη διάρκεια του προγράμματος Interreg και σε σχέση με την υποδομή και προβολή των προοπτικών υπαίθριων δραστηριοτήτων της περιοχής έγιναν τα παρακάτω:**

1. **Σήμανση 5 πεζοπορικών διαδρομών**, δηλαδή των διαδρομών Λιανοτόπι – Βλαχόστρατα-Γράμμοστα, Γιαννοχώρι – Αλεβίτσα, Πευκόφυτο - Λίμνες Αρένες (Μουτσάλια), Επαρχιακή Οδός Νεστορίου- Καταρράκτης Τσούκας - μονή Τσούκας – Νεστόριο και Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης - Πύργος Κοτύλης.

2. Σήμανση των 5 πλέον δημοφιλών ορειβατικών διαδρομών, δηλαδή

2.1 των τριών βασικών διαδρομών προς τη λίμνη Γκιστόβα: **Γράμμοστα - Λεύκα - Λίμνη Γκιστόβα** (η πιο δημοφιλής διαδρομή προσπέλασης της λίμνης Γκιστόβα), **Γράμμοστα – Λιβάδι Φακού - Λίμνη Γκιστόβα** (η συντομότερη πρόσβαση στη Γκιστόβα, η διαδρομή που συνήθως ακολουθούν οι τοπικοί οδηγοί για εξοικονόμηση χρόνου), **Γράμμοστα - Λιβάδι Φρίγκα - Λίμνη Γκιστόβα** (η ευκολότερη προσπέλαση της λίμνης Γκιστόβα, πολύ βολική ως κατάβαση ή ως μέρος αγώνα ορεινού τρεξίματος) και

2.2 των δύο βασικών προσπελάσεων της ψηλότερης κορυφής του Γράμμου (κορυφή Τσκούκα Πέτσικ ή «2520»), ήτοι της πορείας **Γράμμοστα - Λιβάδι Φακού - Κορυφή 2520**, που είναι και η κύρια διαδρομή για την κορυφή και της συνδετήριας διαδρομής **Λίμνη Γκιστόβα - Κορυφή 2520**.

3. Επιπλέον, στον τομέα της προβολής και ενημέρωσης του πεζοπορικού κόσμου και των επισκεπτών παρήχθησαν τα πιο κάτω μέσα:

- Κατασκευή του ιστοτόπου <https://www.grammostrails.gr> για το Νεστόριο και το Γράμμο.
- Κατασκευή mobile εφαρμογής **topoguide Γράμμος** σε Android & iOS για την ορειβασία και τη φύση του Γράμμου.
- Παραγωγή **βιβλίου-οδηγού 80 σελίδων** για την ορειβασία και το πολιτισμό της περιοχής του έργου,
- Παραγωγή **χάρτη πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών**.
- Παραγωγή **φυλλαδίου παρουσίασης των αξιοθέατων και εξυπηρετήσεων** της περιοχής.

Συνοπτικά, οι διαδρομές που εντάχθηκαν στο Interreg φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών που σημάνθηκαν στο πλαίσιο του Interreg

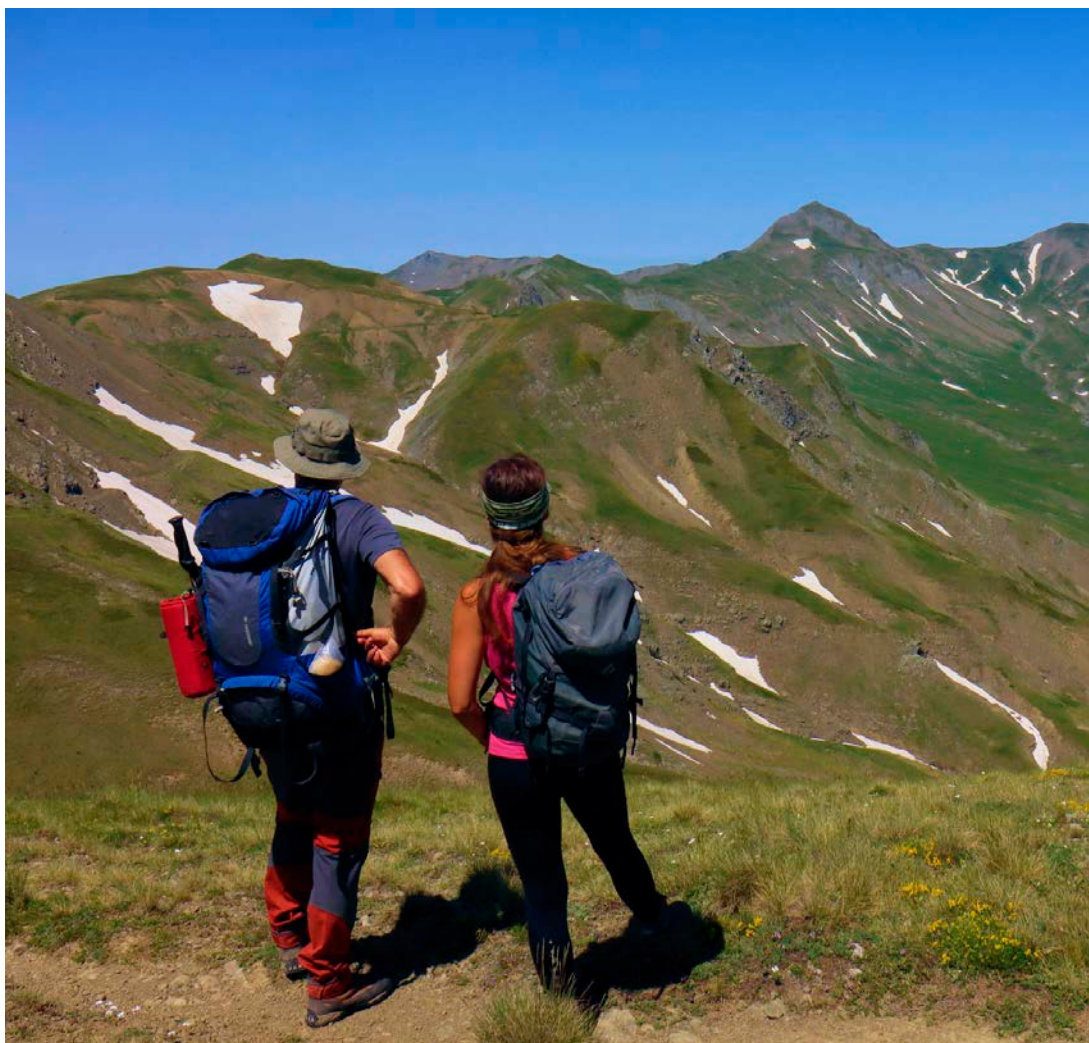
Όνομα διαδρομής	Δυσκολία	Μήκος m	Χρόνος h
Λιανοτόπι - Βλαχόστρατα – Γράμμοστα	2/5	6600	3h
Γιαννοχώρι - Αλεβίτσα	2/5	5760	2h
Πευκόφυτο - Λίμνες Αρένες (Μουτσάλια)	3/5	6440	3h
Πάρκο Εθν. Συμφιλίωσης-Πύργος Κοτύλης	1/5	1950	1h
Επ. Οδός Νεστορίου- Καταρράκτης Τσούκας - μονή Τσούκας - Νεστόριο	1/5	2480	1h30
Γράμμοστα - Λιβάδι Φακού - Κορυφή 2520	1/5	11.1	5h30
Γράμμοστα - Λεύκα - Λίμνη Γκιστόβα	2/5	6.6	3h
Γράμμοστα - Λιβάδι Φρίγκα - Λίμνη Γκιστόβα	2/5	6.8	3
Γράμμοστα – Λιβάδι Φακού - Λίμνη Γκιστόβα	2/5	7.8	3h30
Λίμνη Γκιστόβα - Κορυφή 2520	3/5	3.6	2h

Εισαγωγή στην περιοχή μελέτης

Γεωγραφία-Γεωμορφολογία

Το όρος Γράμμος είναι, μετά τον Όλυμπο, το Σμόλικα και το Καϊμάκτσαλαν, το τέταρτο ψηλότερο βουνό της χώρας. Αποτελεί ένα εκτενές ορεινό συγκρότημα που απλώνεται στα σύνορα της Ηπείρου, της Δ. Μακεδονίας και της Αλβανίας. Οι ορεινοί σχηματισμοί, που περιβάλλουν τον Γράμμο, τόσο από την πλευρά της Αλβανίας όσο και της Ελλάδας, διαμορφώνουν έναν ενιαίο φυσικό χώρο με κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά.

Το υψόμετρο του κυρίως συγκροτήματος κυμαίνεται από τα 600μ. έως και τα 2520μ., υψόμετρο της ψηλότερης κορυφής Τσούκα Πέτσικ (ή «2520»).

Τον κεντρικό ορεινό όγκο του Γράμμου καταλαμβάνει η κορυφογραμμή κατά μήκος των Ελληνοαλβανικών συνόρων. Με κατεύθυνση Ν-ΝΔ – Β-ΒΑ διέρχεται από τις κορυφές Καμενίκ (2041μ), Γκόλιο (1936μ), 2169μ, Μαύρη Πέτρα (2431μ), 2520μ, Σακκούλι (2412μ), Μπαταρός (2030μ). Στο κεντρικό του τμήμα δεσπόζουν οι κορυφές Περήφανο (2442μ), Κιάφα (2398μ) και Σούφλικας (2140μ).

ενώ στα ανατολικά βρίσκονται οι Επάνω (2192μ) και Κάτω Αρένες (2075μ), στη βάση των οποίων βρίσκονται και οι ομώνυμες λίμνες.

Η ιδιαίτερη αυτή γεωγραφική του θέση έφερε συχνά τον Γράμμο στο προσκήνιο όλων των μεγάλων ιστορικών γεγονότων του 2ου αιώνα. Ταυτόχρονα, όμως, συνέβαλε και στη διαμόρφωση εκείνων των οικολογικών χαρακτηριστικών που καθιστούν τον Γράμμο μια από τις σημαντικότερες ορεινές περιοχές βιοαποθέματος, καθώς φιλοξενεί ένα μεγάλο φάσμα ξεχωριστών και σπάνιων βιοτόπων, από τα παραποτάμια τοπία των κοιλάδων του Αλιάκμονα και του Σαρανταπόρου και τα δάση οξιάς και μαύρης πεύκης, ως τα αλπικά λιβάδια της κορυφογραμμής του.

Εκατό περίπου εκατομμύρια χρόνια πριν, ο Γράμμος άρχισε να αναδύεται από το υποθαλάσσιο αυλάκι που καταλάμβανε τότε την περιοχή της σημερινής Πίνδου. Το μακρινό αυτό γεωλογικό παρελθόν αποκαλύπτουν σήμερα τα απολιθώματα και τα όστρακα που συναντά κανείς στους ασβεστόλιθους της ευρύτερης ζώνης του Γράμμου και ιδιαίτερα στην περιοχή του Απολιθωμένου Δάσους στο χωριό Νόστιμο.

Από την πλευρά της Μακεδονίας, και συγκεκριμένα στις ανατολικές όχθες του Σαραντάπορου, αναπτύσσεται κατά μήκος του άνω ρου το **Βόιον όρος**. Πρόκειται για μια επιμήκη και επιβλητική κορυφογραμμή που κυμαίνεται στο υψόμετρο των 1.800 μέτρων, σε νοτιοανατολική κατεύθυνση.

Από το νότιο και ανατολικό τμήμα του Γράμμου πηγάζουν ρέματα και μικρά ποτάμια τα οποία σχηματίζουν τον Σαραντάπορο, παραπόταμο του Αώου και φυσικό όριο με τα γειτονικά βουνά Βόιο και Σμόλικα. Από την ίδια ζώνη πηγάζουν και οι διάφοροι παραπόταμοι του Αλιάκμονα, ο οποίος πηγάζει λίγο χαμηλότερα της ψηλότερης κορυφής του βουνού, στην τοποθεσία Πέντε Βρύσες.

Ο Αλιάκμονας και ο Σαραντάπορος διαμόρφωσαν, με την πάροδο του χρόνου, δυο ευρύτατες ορεινές κοιλάδες. Τα φυσικά χαρακτηριστικά τους, με τις ομαλές κλίσεις και την υπήνεμη έκθεση, δημιούργησαν ιδανικές συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου, ευνοώντας έτσι και τη μόνιμη εγκατάσταση πληθυσμών στα χωριά Αετομηλίτσα, Πληκάτι, Γράμμοστα, Γιαννοχώρι, Χρυσή, Κοτύλη, Πευκόφυτο κλπ.

Κλίμα

Το κλίμα της περιοχής είναι ορεινό και χαρακτηρίζεται από μεγάλο ύψος ετήσιων κατακρημνισμάτων. Ο μέσος όρος βροχοπτώσεων ξεπερνά κατά τόπους τα 2.000 χιλιοστά ετησίως και οι πιο βροχεροί μήνες είναι ο Νοέμβριος και ο Δεκέμβριος. Το καλοκαίρι είναι δροσερό και ο χειμώνας δριμύς και μεγάλης διάρκειας (7 – 10 μήνες). Η ξηρή περίοδος είναι πολύ μικρή, τείνει δε να εξαφανιστεί στις υψηλές περιοχές, όπου η κατανομή των βροχοπτώσεων μέσα στο έτος είναι σχεδόν ομοιόμορφη. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 8ο και 12οC, ανάλογα με την υψομετρική ζώνη. Η μέση ετήσια ελάχιστη θερμοκρασία παρατηρείται τον Ιανουάριο και η αντίστοιχη μέγιστη τον Αύγουστο, ενώ το φθινόπωρο είναι θερμότερο από την άνοιξη. Οι δυο μεγάλοι ποταμοί, Σαραντάπορος και Αλιάκμωνας, τα πολυάριθμα ρυάκια αλλά και οι χείμαρροι τροφοδοτούνται με άφθονα όμβρια ύδατα αλλά και υπογείως λόγω της τήξης του χιονιού. Έτσι, ο Γράμμος χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τρεχούμενων νερών από τα ανώτερα έως τα χαμηλότερα υψόμετρα, ακόμα και εν μέσω των θερμών καλοκαιρινών μηνών.

Η χιονοκάλυψη επηρεάζεται και αυτή από τις ιδιαίτερες ορεογραφικές συνθήκες. Το χιόνι καλύπτει το έδαφος 7 – 9 μήνες το χρόνο, ιδίως στις περιοχές μεγάλου υψομέτρου της Β. Πίνδου.

Η βλάστηση του Γράμμου

Γράμμος: Τα λιβάδια ανάμεσα στη Γράμμοστα και τη Μπαρούγκα

Λίγες είναι οι περιοχές της Ελλάδας που έχουν τόσο μεγάλη δασοκάλυψη, όσο η περιοχή του Γράμμου. Αν και διασπασμένα από τους ποταμούς, τους βραχώνες και τις παλιές συνοικήσεις και τις αγροτικές ζώνες τους, τα δάση του Γράμμου απλώνονται από τα πεδινά χωριά μέχρι τα αλπικά λιβάδια, τα οποία και περιβάλλουν από τα ανατολικά, τα νότια και τα δυτικά. Πολύ λιγότερο δασωμένη εμφανίζεται η

βόρεια πλευρά του συγκροτήματος, που ανήκει στην Αλβανία, προφανώς λόγω ενός πολύ εντονότερου ιστορικού χρήσης.

Το ημιορεινό τοπίο συντίθενται από τις τυπικές μορφές κάλυψης της Βόρειας Ελλάδας, δηλαδή ένα μωσαϊκό από αροτριάιες καλλιέργειες, σπωρώνες και νησίδες φυσικής βλάστησης, καθώς και από αδιάσπαστες λουρίδες παρόχθιας βλάστησης. Κατά τόπους θα βρούμε μεγάλες συστάδες δρυών, αλλού εμφανώς ταλαιπωρημένες και με πρεμνοφυή δομή και αλλού ώριμες και συμπαγείς.

Γράμμος: Η διαδοχή των ειδών του ορεινού δάσους: δρύες, μικτό δάσος οξιάς-ελάτης, αμιγές δάσος οξιάς

Οι βραχώνες, τα φαράγγια και οι ορθοπλαγιές δεν έχουν στο Γράμμο τα μεγέθη που έχουμε συνηθίσει από την Πίνδο και τα βουνά της Νότιας Ελλάδας. Εδώ, ο ασβεστόλιθος - και η συνοδή βλάστηση - εμφανίζεται σε συγκεκριμένες θέσεις, ενώ οι εκτενείς σχηματισμοί της μέσης ζώνης ανήκουν στις ιδιότυπες ψαμμιτικές στρώσεις του φλύσχη, ένα πεδίο που δεν ευνοεί την ανάπτυξη βραχύφυλης χλωρίδας.

Γράμμος: Το δάσος των κωνοφόρων το χειμώνα

Ο φλύσχος καλύπτει όλη τη νότια και ανατολική ημιορεινή ζώνη και επεκτείνεται έως και όλο το Βόϊο.

Η ορεινή ζώνη καλύπτεται από φαινομενικά απέραντα δάση ελάτης, μαύρης πεύκης και οξιάς. Η παρόχθια βλάστηση ακολουθεί το μέσο ρου του Αλιάκμονα μέχρι ένα υψόμετρο, ενώ ψηλότερα περιορίζεται σε ιτιές και λυγαριές, πλαισιωμένες από τα πανταχού παρόντα μαυρόπευκα.

Το δασοόριο διατηρεί το δαντελωτό περίγραμμα που έχουν διαμορφώσει οι κλιματικές συνθήκες, οι ανθρώπινες παρεμβάσεις και οι πυρκαγιές και το συντηρεί η βόσκηση. Πάνω από το δάσος και μέχρι τις κορυφές απλώνονται τα υποαλπικά λιβάδια, εντυπωσιακά τόσο ως προς την έκταση, όσο και ως προς την ομοιογένεια της βλάστησής τους. Τα γυμνά αλπικά λιβάδια - μια εικόνα που δεν θυμίζει Ελλάδα - είναι το τοπίο που χαρακτηρίζει περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο το Γράμμο.

Αγροτικά και αγροδοασικά τοπία

Γράμμος: Αγροδασικό τοπίο στα Στενά, κοντά στο Νεστόριο

Στη ζώνη γύρω από το Νεστόριο και τα χωριά του, τόσο κατά μήκος του άξονα του Αλιάκμονα, όσο και στους παραπόταμούς του, το τοπίο χαρακτηρίζεται από τις τυπικές αγροτικές ενότητες της ημιορεινής ζώνης της βόρειας Ελλάδας, δηλαδή ένα μωσαϊκό από αροτριάιες καλλιέργειες, οπωρώνες και νησίδες φυσικής βλάστησης, όπως συστάδες δρυών και ρεματιές.

Γράμμος: Μίξη χωραφιών, άγριων και ήμερων οπωρώνων, βραχώνων και συστάδων ορεινού δάσους στο Γιαννοχώρι

Στη χαμηλότερη ζώνη, δηλαδή στα χωριά Καλή Βρύση, Χιονάτο, Μεσόβραχος, Στενά και Διποταμιά, το μωσαϊκό χωραφιών και συστάδων δρυοδασών, παρόχθιας βλάστησης και κωνοφόρων διαγράφεται πιο έντονα το χειμώνα, οπότε οι γεωργικές εκτάσεις καλύπτονται από χιόνι.

Γράμμος: Χειμερινό τοπίο ανάμεσα στο Χιονάτο και τα Στενά

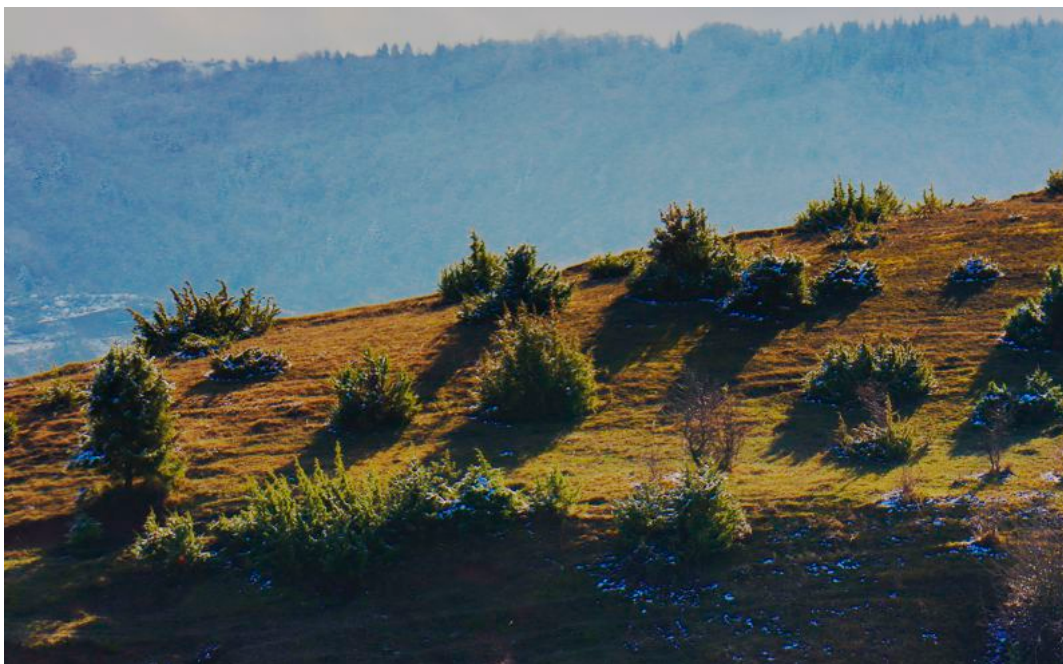
Οι αγροδασικές εκτάσεις είναι απέραντες και για ένα μεγάλο διάστημα του χρόνου - από το τέλος του φθινοπώρου μέχρι τα μέσα της άνοιξης - ήσυχες και αδιατάρακτες. Έτσι, η ζώνη αυτή υποδέχεται μέρος των πληθυσμών των μεγάλων θηλαστικών, που δεν μπορούν να συντηρηθούν στο χιονισμένο ορεινό δάσος.

Βασικό συστατικό της δασικής βλάστησης της ζώνης αυτής είναι οι βελανιδιές, που εδώ αντιπροσωπεύονται από τη Μακεδονική δρυ (*Quercus trojana*), κυρίως στα πιο βραχώδη και αποστραγγιζόμενα εδάφη και τον Τσέρο (*Quercus cerris*) στις πιο πλούσιες γαίες.

Γράμμος: Η Μακεδονική δρυς (*Quercus trojana*) διατηρεί τα φύλλα της όλο το χειμώνα, για να τα ρίξει στις αρχές της άνοιξης

Στις πετρώδεις ζώνες με έντονη βόσκηση, όπως για παράδειγμα την περίμετρο των μόνιμων κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, η βλάστηση συντίθεται κυρίως από αγκαθωτούς θάμνους, μη εδώδιμες πόες και διάσπαρτα άτομα κοινής αρκεύθου (*Juniperus communis*), είδος με σκληρές και μη βρώσιμες βελόνες.

Γράμμος: Κακόμορφα άτομα κοινής Αρκεύθου (*Juniperus communis*), ταλαιπωρημένα από το κοπάδι της γειτονικής στάνης. Κοντά στο Νεστόριο

Όσο ανεβαίνουμε προς την ορεινή ζώνη, το ποσοστό των ημιφυσικών και φυσικών βιοτόπων μεγαλώνει, καθώς προστίθενται ξηρικά λιβάδια, βραχώνες και ολοένα μεγαλύτερες λόχμες δάσους. Στα λιβάδια - άλλοτε γεωργικές ζώνες - γύρω από τις παλιές συνοικήσεις του μέσου ρου του Αλιάκμονα, όπως την Παλαιά Κοτύλη, τον Άγιο Ζαχαρία, το Γλυκονέρι και τη Σλίμνιτσα, τους οπωρώνες αντικαθιστούν τα ημιάγρια καρποφόρα (αγριοκορομηλιές, αγριαχλαδιές κλπ) και οι καρποφόροι θάμνοι, με σημαντικότερους τα βάτα (*Rubus* sp.).

Δρυοδάση

Γράμμος: Συστάδες Τσέρου (*Quercus cerris*) κοντά στο Νεστόριο

Στις κοιλάδες του Αλιάκμονα, από τα ανατολικά μέχρι και τη γραμμή των χωριών μόνιμης κατοίκησης (από το Νεστόριο μέχρι τη Νέα Κοτύλη), συναντάμε μεγάλα δάση φυλλοβόλων δρυών. Εδώ επικρατεί ο Τσέρος (*Quercus cerris*), συχνά αναμειγμένος με κωνοφόρα, κυρίως άτομα μαύρης πεύκης και λιγότερο ελάτης.

Γράμμος: Μικτό δάσος δρυών, ελάτης και μαύρης πεύκης, κοντά στην Νέα Κοτύλη

Στα αντίστοιχα δρυοδάση των κοιλάδων των παραπόταμων του Σαραντάπορου (Πευκόφυτο, Χρυσή έως και Επταχώρι), που έχουν πιο θερμές και ξηρές συνθήκες και συνήθως φτωχότερα εδάφη φλύσχη, κυριαρχούν η Χνοώδης βελανιδιά (*Quercus rubescens*) και η μακεδονική δρυς (*Quercus trojana*), επίσης σε συνδυασμό με την ανθεκτική μαύρη πεύκη και υπόροφο από το χαρακτηριστικό χρυσόξυλο (*Cotinus coggygria*). Σε καλύτερες ποιότητες τόπου, θα βρούμε την μακεδονική δρυ σε μίξη με οστριές, γαύρους, φράξους και κέδρα.

Το ορεινό δάσος

Στα μεγαλύτερα υψόμετρα της περιοχής εμφανίζεται η ορεινή ζώνη βλάστησης που συντίθεται από δάση οξιάς (*Fagus moesiaca*), ελάτης (*Abies borisii-regis*) και μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*).

Η υβριδογενής ελάτη εμφανίζεται σε μικρές συστάδες και μεμονωμένα άτομα.

Γράμμος: Δάσος ελάτης (*Abies borisii-regis*) στο Λιανοτόπι

Το κυρίαρχο είδος στο ορεινό δάσος είναι η μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*), καταλαμβάνοντας περίπου το 1/3 των δασοσκεπών εκτάσεων, όπου σχηματίζει εξίσου αμιγείς και μικτές συστάδες με οξιά, δρυ και ελάτη. Η μαύρη πεύκη ευδοκimeί τόσο σε πλούσια εδάφη στη ζώνη του ασβεστόλιθου και των πλουτώνιων πετρωμάτων, όσο και σε απότομες πλαγιές με ξηρούς, αποσαθρωμένους φλύσχες.

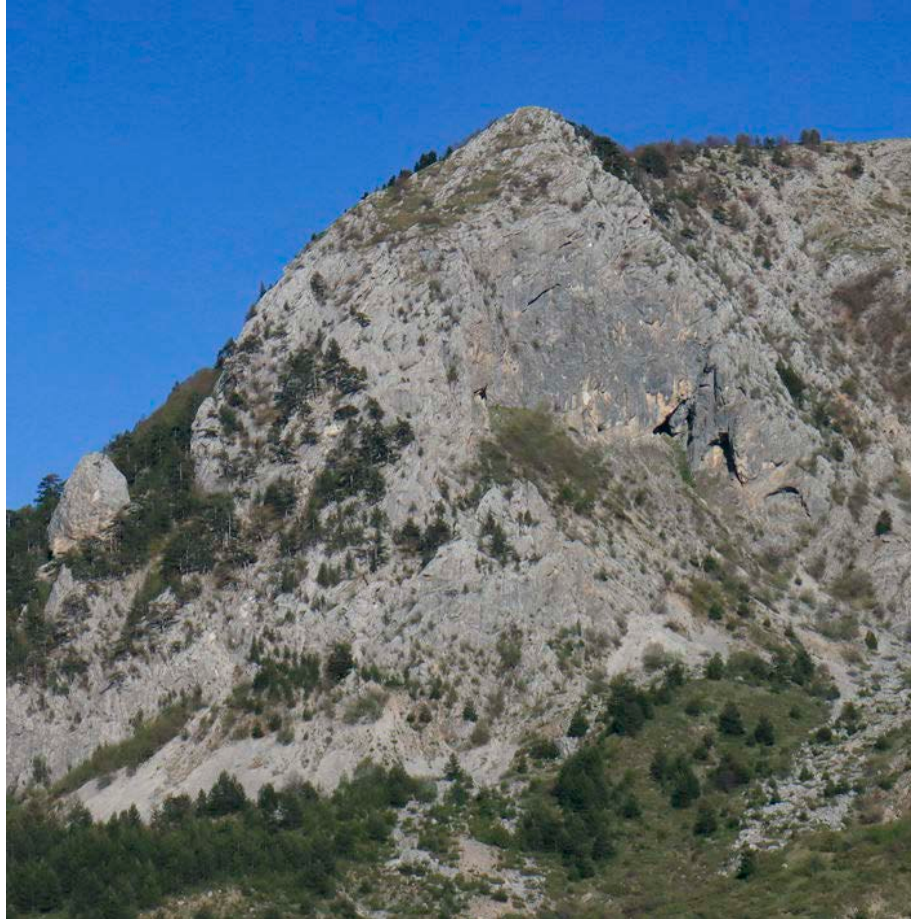
Οι συστάδες της μαύρης πεύκης είναι στην πλειοψηφία τους σχεδόν ομήλικες, μονόροφες και μέσης ή νεαρής ηλικίας.

Γράμμος: Δάσος μαύρης πεύκης με άτομα ελάτης και οξιές στον Πύργο Κοτύλης

Η οξιά (*Fagus moesiaca*) καταλαμβάνει στην περιοχή συνήθως θέσεις με βορινές εκθέσεις, από το κάτω όριο της ορεινής ζώνης και μέχρι το δασοόριο.

Βραχώνες, σάρες, φαράγγια και ορθοπλαγιές

Γράμμος: Ο μεγάλος ασβεστολιθικός σχηματισμός Σκάλα απέναντι από τη Γράμμοστα

Οι ασβεστολιθικοί κάθετοι τοίχοι, οι ανάλογοι λιθώνες (σάρες) και βραχώνες έχουν τοπική εμφάνιση στο Γράμο. Πιο συχνά συναντάμε μικρότερους βραχώδεις σχηματισμούς από ψαμμίτη, οφιόλιθο και πρασινόλιθο.

Στους λιθώνες του πρασινόλιθου συναντάμε τα σερπεντινόφιλα είδη *Campanula hawkinsiana*, *Silene haussknechtii*, *Thymus teucrioides* subsp. *alpinus*, *Cardamine glauca*, *Arenaria conferta* subsp. *serpentini* και *Oxyria digyna*. Τα περισσότερα είδη αυτού του οικοτόπου έχουν πολύ περιορισμένη εξάπλωση στην Ελλάδα.

Στους ασβεστολιτικούς βραχώνες θα βρούμε ομάδες από *Geranium aristatum*, *Geranium sylvaticum*, *Achillea holosericea*, *Actaea spicata*, *Polystichum lonchitis*, *Asplenium fissum*, *Doronicum columnae*, *Saxifraga paniculata*, *Nepeta spruneri*, *Linaria peloponnesiaca*, *Dianthus integer* subsp. *minutiflorus* και *Vincetoxicum hirundinaria*.

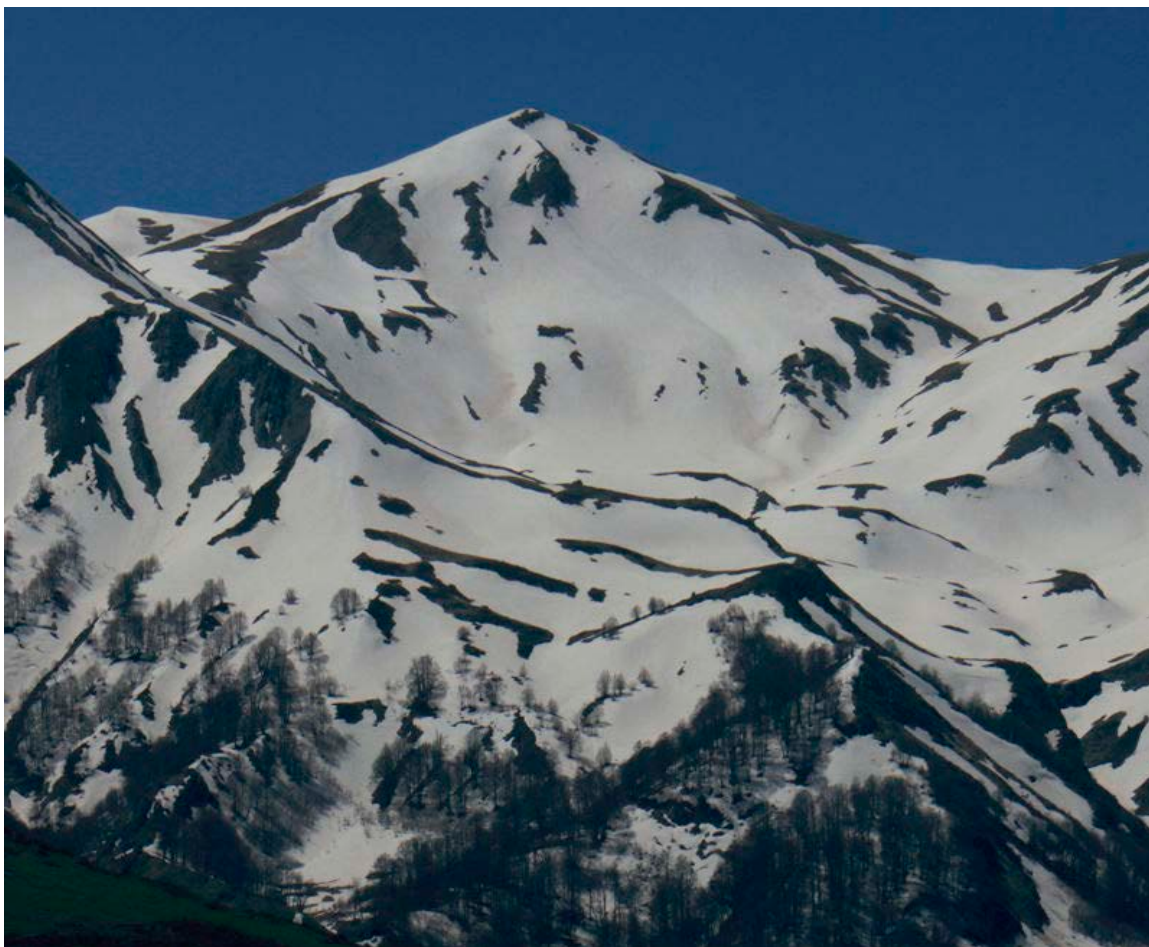
Γράμμος: Σάρα σε βραχώνα φλύσχη, πάνω από τη Σλίμνιτσα

Στους πιο απόκρημνους ασβεστόλιθους, αλλά και στις αντίστοιχες θέσεις στο φλύσχη, θα βρούμε μια ποικιλία ειδών ευρείας εξάπλωσης, όπως τα *Asplenium septentrionale*, *Saxifraga paniculata*, *Sedum album*, *Sedum urvillei*, *Euphrasia salisburgensis*, *Cerastium decalvans*, *Aubrieta scardica*, *Malcolmia orsiniana*, *Draba lasiocarpa*, *Edraianthus graminifolius*, *Centaurea deustiformis*, *Silene parnassica*, *Silene pindicola*, *Silene pusilla* και *Sempervivum marmoreum*.

Υποαλπικοί και αλπικοί λειμώνες

Η ελάχιστη βλάστηση των υποαλπικών και αλπικών λιβαδιών αποτελείται από νανόμορφους και έρποντες θάμνους κυρίως νανώδη κέδρα (*Juniperus communis* subsp. *nana*) ενώ σπανιότερα εμφανίζονται η Χαμοκερασιά (*Prunus prostrata*) και τα *Daphne oleoides* και *Daphne mezereum*.

Στα πεδία αυτά αφθονούν οι νανώδεις, προσαρμοσμένοι στη βόσκηση ακανθώδεις θάμνοι των ειδών *Astragalus sirinicus* και *Eryngium amethystinum* και χαμαίφυτα με προσκεφαλαιοειδή ανάπτυξη, όπως τα *Astragalus depressus*, *Sideritis raeseri* subsp. *raeseri*, *Thymus boissieri*, *Thymus longicaulis* και *Acinos alpinus*.

Γράμμος: Η αλπική ζώνη βρίσκεται καλυμμένη από το χιόνι κατά τους 9 μήνες του χρόνου

Οι ασβεστόφιλοι αλπικοί λειμώνες εμφανίζονται σε περιοχές με υπόθεμα ασβεστόλιθο ή φλύσχη. Τα επικρατούντα είδη είναι τα *Trifolium parnassi*, *Silene roemerii* subsp. *macrocarpa*, *Phleum alpinum*, *Genista depressa*, *Lotus corniculatus*, *Plantago holosteum*, *Hieracium cymosum*, *Minuartia verna*, *Veronica orsiniana* subsp. *orsiniana*, *Geranium subcaulescens*, *Primula veris*, *Alopecurus gerardii*, *Crocus cvijicii* κ.ά.

Ψηλότερα και κυρίως στα πυριτιούχα υποστρώματα εκτείνονται ποολίβαδα, που υπόκεινται σε παρατεταμένη βόσκηση και χαρακτηρίζονται από την έντονη παρουσία του αγρωστώδους *Nardus stricta*.

Βλάστηση στάσιμων νερών

Χάρη στη μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν τα αδιαπέρατα πλουτώνια πετρώματα (πρασινόλιθοι, οφιόλιθοι κ.α.) στο Γράμο, διαμορφώνονται κατά τόπους μικρές ή μεγαλύτερες κοιλάτρες που φιλοξενούν επιφάνειες νερού. Οι λίμνες αυτές μπορεί να τροφοδοτούνται από παρακείμενες πηγές, οπότε είναι μόνιμες ή από την τήξη του χιονιού, οπότε μπορεί να αποξηραίνονται στο τέλος του καλοκαιριού. Οι περισσότερες έχουν μικρό βάθος (10-50 εκ.).

Η βλάστηση που περιβάλλει τις λίμνες μέσου υψομέτρου συντίθεται από φυτά των χαμηλών τυρφώνων, όπως τα *Typha domingensis*, *Carex pendula*, *Carex paniculata*, *Carex ovalis*, *Juncus articulatus*, *Juncus inflexus*, *Juncus conglomeratus* και *Equisetum palustre*. Αντίθετα, οι λίμνες μεγάλου υψομέτρου δεν έχουν ιδιαίτερη βλάστηση: οι όχθες αποικούνται απο αγροστώδη και υδρόφιλα είδη των αλπικών λιβαδιών.

Γράμμος: Αλπική λιμνούλα στο Γκούμπελ

Μερικές λίμνες μέσου υψομέτρου αναπτύσσονται σε θέσεις με ασβεστόλιθο, ο οποίος περιβάλλει διαπεράτες λεκάνες. Η γνωστότερη από τις θέσεις αυτές είναι η μεγάλη λίμνη των Αρενών, πιο γνωστή ως Μουτσάλια. Λόγω των εδαφικών συνθηκών, απουσιάζει η τυπική βλάστηση των χαμηλών τυρφώνων που περιγράψαμε πιο πάνω: αντίθετα εδώ θα βρούμε πιο κοινά υδροχαρή είδη, όπως τα *Alisma plantago-aquatica*, *Caltha palustris*, *Eleocharis palustris*, *Carex pendula*, *Veratrum album*, *Dactylorhiza baumanniana*, *Primula veris*, *Mentha longifolia* και *Juncus conglomeratus*.

Παρόχθια βλάστηση

Η βλάστηση κατά μήκος των ποταμών και των ρεμάτων αναπτύσσεται γραμμικά στις όχθες του πλέγματος των παραποτάμων του Αλιάκμονα και του Σαραντάπορου. Η σύνθεση των ειδών της παρόχθιας βλάστησης σχετίζεται περισσότερο με την προσαρμογή ή εξάρτησή των ειδών από την παρουσία του νερού και λιγότερο με τις εδαφικές ή κλιματικές συνθήκες, οι οποίες άλλωστε παρουσιάζουν σχετική ομοιομορφία κατά μήκος των κοιλάδων.

Χαρακτηριστικά είδη της παρόχθιας βλάστησης είναι το πλατάνι (*Platanus orientalis*), το σκλήθρο (*Alnus glutinosa*), που μπορεί να σχηματίζει συστάδες ή λόχμες με μορφή στοών, οι ιτιές (*Salix elaeagnos*, *Salix alba*), η οστριά (*Ostrya carpinifolia*), η λεύκα (*Populus alba*) και ο γαύρος (*Carpinus orientalis* subsp. *orientalis*).

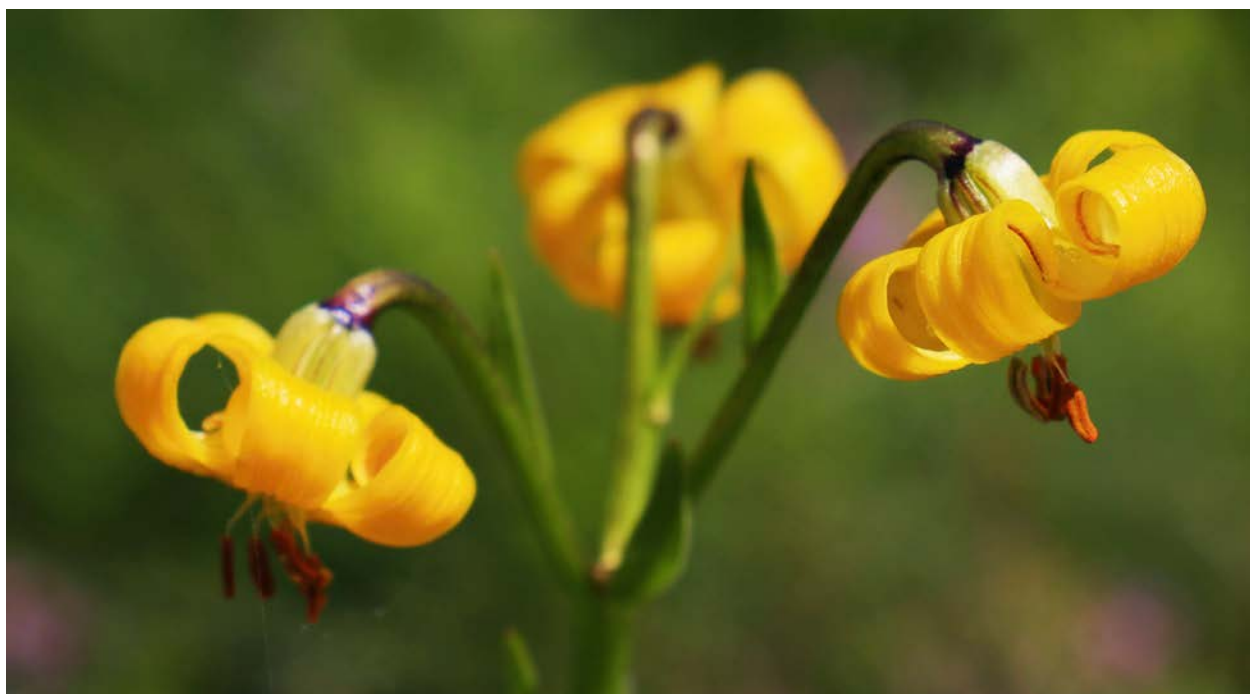
Γράμμος: Λεκάνη της Γράμμοστας, θαμνώνες ιτιών κατά μήκος του άνω του Αλιάκμονα

Σε πιο ανοιχτές κοίτες και συνήθως σε μεγαλύτερα υψόμετρα, οι ιτιές σχηματίζουν ένα είδος θαμνώνα, που φυσικά αναπτύσσεται γραμμικά κατά μήκος της σταθερής όχθης του ρεύματος. Τα είδη που συνθέτουν τους θαμνώνες αυτούς είναι τα *Salix elaeagnos*, *Salix viminalis* και *Salix caprea*, ενώ στα πιο γρήγορα ρέματα θα βρούμε και τα *Salix alba* και *Salix fragilis*.

Η χλωρίδα του Γράμμου

Η χλωρίδα του Γράμμου αποτελείται από έναν ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό ειδών. Εκτιμάται ότι, παρόλη την απουσία ορισμένων βιοτόπων, όπως οι μεσογειακοί θαμνώνες και τα φρύγανα, που φιλοξενούν μεγάλο αριθμό ειδών, η βιοποικιλότητα της περιοχής ξεπερνά τα 1000 είδη και ενδεχομένως πλησιάζει τα 1500.

Στη χλωρίδα του Γράμμου περιλαμβάνονται αρκετά σπάνια ή και ενδημικά είδη. Έχουν καταγραφεί πολλά κεντροευρωπαϊκά είδη, όπως και πολλά ενδημικά της Βαλκανικής. Ανάμεσα στα πιο ενδιαφέροντα είδη περιλαμβάνονται τουλάχιστον 18 ελληνικά ενδημικά και 3 στενοενδημικά (είδη που βρίσκονται αποκλειστικά στο Γράμμο), περίπου 70 βαλκανικά ενδημικά ή υποενδημικά. Στα δάση και τα υποαλπικά λιβάδια θα βρούμε περισσότερα από 40 είδη ορχεοειδών.

Γράμμος: *Lilium albanicum*

Λιβάδια της μέσης ζώνης

Linum punctatum**Campanula patula****Cynoglossum columnae**

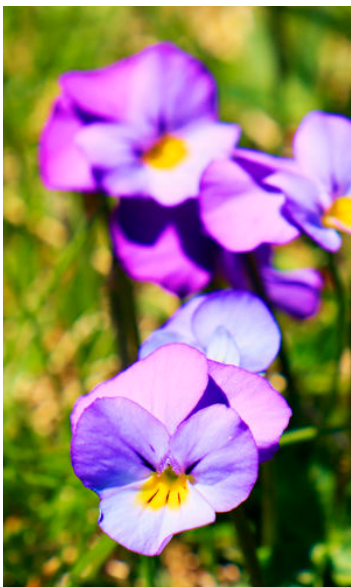
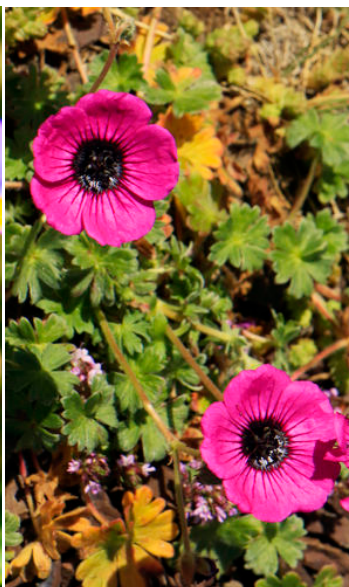
Στο Γράμμο, τα λιβάδια και τα ξέφωτα της ζώνης του δάσους έχουν πολύ πλούσια χλωρίδα. Τα περισσότερα είδη των βιοτόπων αυτών είναι γνωστά και στην νότια ορεινή Ελλάδα, ενώ πολλά ολοκληρώνουν στα βουνά μας μια ευρύτερη βαλκανική ή κεντροευρωπαϊκή εξάπλωση.

Αλπικά λιβάδια

Αναμφίβολα, ένας από τους πλουσιότερους σε ποικιλία ειδών βιοτόπους του Γράμμου είναι τα λιβάδια που κατά σύμβαση λέμε αλπικά, δηλαδή οι γυμνές από ψηλή βλάστηση εκτάσεις ανάμεσα στη Γράμμοστα (1380 μ.) και τις κορυφές (2000-2520 μ.). Τα λιβάδια του Γράμμου απέχουν πολύ από το να αποτελούν έναν ενιαίο βιότοπο: μέσα στις στροφές του χρόνου και τις πτυχώσεις του αναγλύφου κρύβονται δεκάδες διαφορετικές καταστάσεις συνθηκών και συνεπώς οικοτόπων. Οι χιονούρες που χρονοτριβούν μέσα στις ρεματιές, τα ρυάκια που υπερχειλίζουν και μετατρέπουν για λίγους μήνες το ξερό γρασίδι σε υγρό λιβάδι, οι σκουρόχρωμοι βραχώνες που πυρακτώνονται το καλοκαιρινό μεσημέρι και οι μικρές λίμνες αποτελούν μερικούς από τους αναρίθμητους οικοτόπους των φαινομενικά ομοιόμορφων αυτών τοπίων. Και όλες αυτές οι καταστάσεις αποικούνται από τα συναφή είδη χλωρίδας.

Centaurea pichleri**Plantago alpina****Verbascum longifolium**

Αν και υπάρχουν πολλά είδη που τα συναντάμε σε ένα μεγάλο εύρος περιβαλλόντων, όπως η κοινή κενταύρια *Centaurea pichleri* ή το *Plantago alpina*, σε κάθε διαφορετικό συνδυασμό υψομέτρου, εδάφους, προσανατολισμού, ιστορικού χρήσης και περιβαλλοντικών καταστάσεων θα εντοπίσουμε διαφορετικά κυρίαρχα είδη. Για παράδειγμα, γύρω από τις στάνες - ακόμα και γύρω από τις θέσεις παλιών, μόλις ορατών εγκαταστάσεων - θα βρούμε τα πανύψηλα *Verbascum longifolium*, τα υγρά λιβάδια είναι κατάστικτα από τις πολύχρωμες *Dactylorhiza sambucina*, στα μαύρα πλουτώνια επικρατούν χρωματικά οι *Viola albanica*, ενώ η κορυφογραμμή του Σούφλικα φιλοξενεί αναπάντεχα πολλά *Lilium albanicum*.

Gentiana verna**Viola epirota****Geranium subcaulescens**

Δύο από τα πιο χαρακτηριστικά φυτά των λιβαδιών του Γράμμου είναι οι δύο ορεινές Γεντιανές, η *Gentiana verna* και η *Gentiana lutea*, με την τελευταία να έχει έντονη και σχεδόν διαρκή παρουσία, καθώς οι ψηλοί βλαστοί της ορθώνονται στο τοπίο σχεδόν όλο το χρόνο.

Γράμμος: Πρίμουλες (*Primula veris*) απλωμένες στο λιβάδι του Φάγκου να στεγνώσουν

Την άνοιξη, τα λιβάδια είναι κατάσπαρτα από ανοιξιάτικες Πρίμουλες (*Primula veris*). Ο όρθιος βλαστός με τα κεκλιμένα κίτρινα άνθη και η πλούσια ροζέτα με τα σαρκώδη φύλλα συλλέγονται μανιωδώς από ντόπιους και Αλβανούς, αποξηραίνονται και εξάγονται σε μεγάλες ποσότητες για την παραγωγή φαρμακευτικών αφεψημάτων και καταπλασμάτων. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι το αφέψημα από τα "δρακάκια" - έτσι λέγονται τοπικά οι ανοιξιάτικες πρίμουλες - έχει αποχρεμπτικές, διουρητικές, αντιφλεγμονώδεις και ηρεμιστικές ιδιότητες και συνιστάται κατά της περικαρδίτιδας, του πονοκεφάλου, της αϋπνίας και της νευραλγίας, ενώ τα πέταλα των ανθέων διαθέτουν στυπτικές ιδιότητες και εφαρμόζονται ως επάλειψη για την πρόληψη της μόλυνσης των πληγών.

Daphne oleoides**Vaccinium myrtillus**

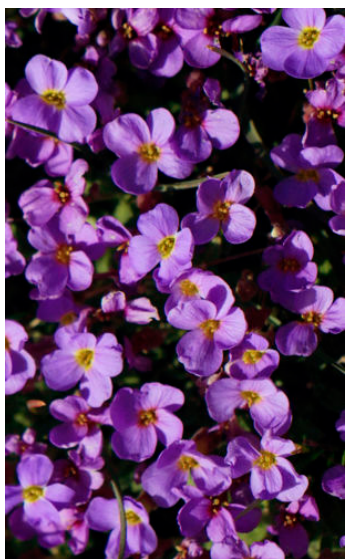
Από την άλλη, αξίζει να σημειώσουμε ότι τα αλπικά λιβάδια του Γράμμου δεν είναι μια ορεινή έρημος, όπως τα βραχοτόπια των Κρητικών βουνών. Για τον άνθρωπο, τροφική σημασία έχουν κάποιες εδώδιμες πόες, όπως τα λάπατα, ενώ τα ζώα αναζητούν τους καρπούς των *Daphne* και τα μύρτιλα (*Vaccinium myrtillus*) που μπορεί να είναι τοπικά άφθονα.

Βραχώνες και πετροπλαγιές

Myosotis alpestris**Saxifraga adscendens****Sempervivum marmoreum**

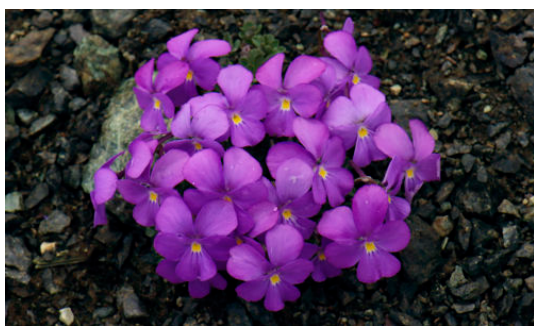
Ανάμεσα στα φυτά που συναντάμε στο Γράμο, πολλά είδη, όπως η *Achillea abrotanoides*, η *Artemisia eriantha*, η *Saxifraga adscendens*, η *Saxifraga paniculata*, η *Euphorbia glabriflora* και το *Sempervivum marmoreum*, ευδοκιμούν τόσο στα πλουτώνια, όσο και στους ασβεστόλιθους.

Βραχώνες και πετροπλαγιές ασβεστόλιθου

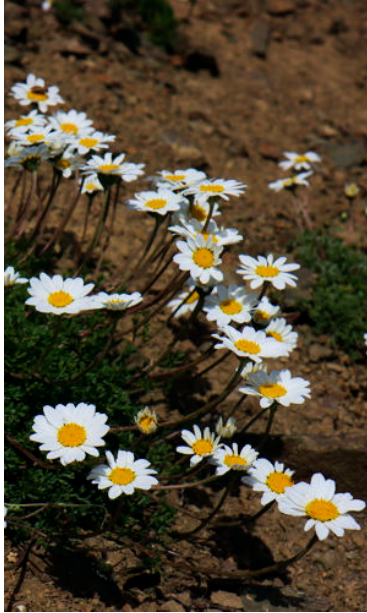
Aubrieta deltoidea**Pedicularis graeca****Edraianthus graminifolius**

Τα πιο συνηθισμένα είδη των ασβεστολιθικών βράχων είναι η γνωστή από όλα τα ελληνικά βουνά *Aubrieta deltoidea*, το χαρακτηριστικό είδος των βαλκανικών ορέων *Pedicularis graeca*, ο βαλκανο-ιταλικός *Edraianthus graminifolius*, ο φίλος των πετροπλαγιών *Cerastium banaticum* subsp. *speciosum*, η *Arabis alpina*, ο *Thymus boissieri* και το τσάι του βουνού *Sideritis raeseri*.

Σάρες και πετροπλαγιές των κορυφών

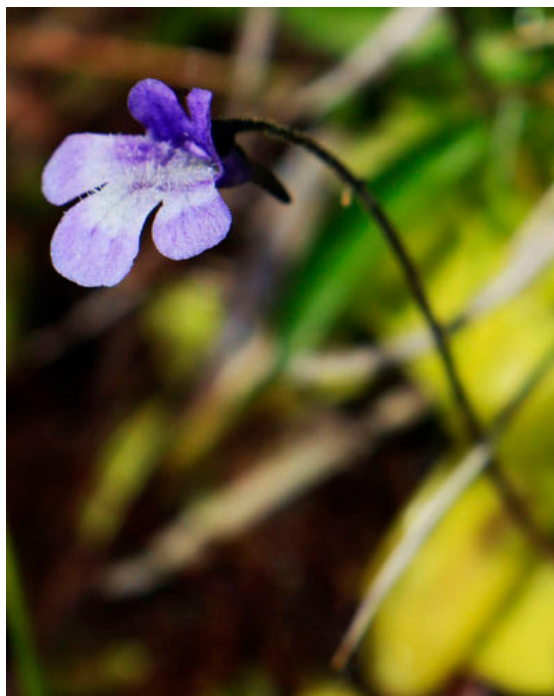
Viola albanica**Viola velutina**

Εκτός του Σούφλικα, του Γκούμπελ, των Αρενών και της Σκάλας, που είναι ασβεστολιθικοί όγκοι, οι άλλες κορυφές του Γράμμου συντίθενται σχεδόν αποκλειστικά από πλουτώνια πετρώματα (οφιόλιθους, πρασινόλιθους και σερπεντίνες). Αν και οι πλαγιές τους δεν είναι απόκρημνες, έχουν αρκετή κλίση και καλύπτονται από μια διαδοχή από σάρες, κερματισμένους βραχώνες και φυσικές αναβαθμίδες εδαφογένεσης.

Anthemis tenuiloba**Aubrieta scardica****Erigeron glabratus**

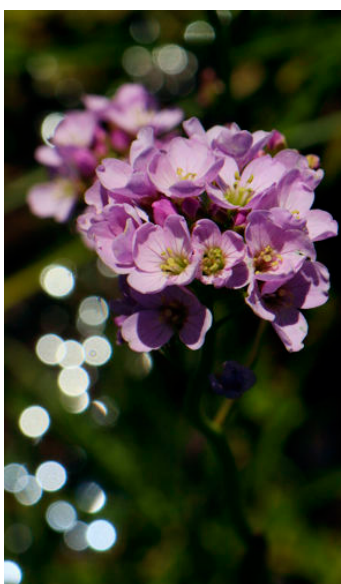
Η φυτοκάλυψη αυτών των οικοτόπων εμφανίζει μεγάλα κενά, που τα δημιουργούν στείρα εδάφη και βράχια. Ανάμεσα στα αγροστώδη της αλπικής ζώνης, θα εντοπίσουμε εύκολα μεγάλες ομάδες από *Anthemis tenuiloba* και *Aubrieta scardica*, βιόλες (*Viola albanica* και *Viola velutina*), αλπικά μη-μελησμόνει (*Myosotis alpestris* subsp. *suaveolens*), αλλά και είδη των βράχων, όπως οι σαξιφράγες (*Saxifraga adscendens* και *Saxifraga paniculata*).

Πηγές και νερά στους πρασινόλιθους

Pinguicula balcanica**Pinguicula crystallina**

Στο Γράμμο έχουν καταγραφεί τα δύο σαρκοφάγα είδη του γένους *Pinguicula*: η *Pinguicula balcanica*, γνωστή από λίγες θέσεις στη Ελλάδα, καθώς και η πολύ πιο διαδεδομένη *Pinguicula crystallina* subsp. *hirtiflora*.

Narcissus poeticus**Cardamine acris****Geum coccineum**

Σε θέσεις κοντά στις αλπικές λίμνες θα βρούμε κατά τόπους τα πορφυρά *Geum coccineum* και πολύ αφθονότερους νάρκισσους (*Narcissus poeticus*). Μέσα στις υποαλπικές λίμνες, σε υψόμετρα χαμηλότερα από 2000 μ., ανάμεσα στα υδροχαρή φυτά, υψώνονται οι πανέμορφες *Cardamine acris*.

Πανίδα

Θηλαστικά

Γράμμος: Μια ομάδα Μυώτιδες (*Myotis* sp.) διημερεύουν σε ερείπιο της περιοχής

Στον Γράμμο έχουν καταγραφεί πάνω από 35 είδη θηλαστικών. Σε ότι αφορά στα μεγάλα θηλαστικά, πιο σημαντική είναι η παρουσία του λύκου και της αρκούδας. Ένας μικρός πληθυσμός αγριόγιδων (*Rupicapra rupicapra*) διασώζεται στις βραχώδεις κορυφές, διαρκώς πιεζόμενα από το λαθραίο κυνήγι και την εκτεταμένη παρουσία των κοπαδιών. Στα δάση ζουν ζαρκάδια και αγριογούρουνα, ενώ η ευρύτερη περιοχή φιλοξενεί όλα τα μεσαία και μικρά θηλαστικά της βιογεωγραφικής ζώνης και ιδιαίτερα πολλά είδη νυκτερίδων, ανάμεσα στα οποία και είδη με καθαρά κεντρο-βαλκανική εξάπλωση.

Τα θηλαστικά του Γράμμου

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Κατάσταση πληθυσμού στο Γράμμο
Αρκούδα	<i>Ursus arctos</i>	Σταθερή
Λύκος	<i>Canis lupus</i>	Σποραδική παρουσία
Βίδρα	<i>Lutra lutra</i>	Σταθερή
Αλεπού	<i>Vulpes vulpes</i>	Σταθερή
Αγριόγατα	<i>Felis silvestris</i>	Σταθερή

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Κατάσταση πληθυσμού στο Γράμμο
Κουνάβι	Martes foina	Σταθερή
Ασβός	Meles meles	Σταθερή
Νυφίτσα	Mustela nivalis	Σταθερή
Αγριόγιδο	Rupicapra rupicapra	Απειλούμενο
Ζαρκάδι	Capreolus capreolus	Σταθερή
Αγριογούρουνο	Sus scrofa	Σταθερή
Λαγός	Lepus europaeus	Σταθερή
Σκατζόχοιρος	Erinaceus roumanicus	Σταθερή
Σκίουρος	Sciurus vulgaris	Σταθερή
Κηπομυγαλίδα	Crocidura suaveolens	Σταθερή
Τυφλοπόντικας	Talpa caeca	Σταθερή
Δασομυωξός	Glis glis	Σταθερή
Ρυγχοσκαπτοποποντικός	Pitymys subteraneus	Σταθερή
Σκαπτοποντικός του Felten	Microtus felteni	Σταθερή
Δασοποντικός	Apodemus sylvaticus	Σταθερή
Κρικοποντικός	Apodemus flavicolis	Σταθερή
Σταχτοποντικός	Mus domesticus	Σταθερή
Μυωτίδα του Bechstein	Myotis bechsteini	Άγνωστη
Μυωτίδα του Daubenton	Myotis daubentoni	Άγνωστη
Μυωτίδα του Natterer	Myotis nattererii	Άγνωστη
Μικρομυωτίδα	Myotis blythii	Άγνωστη
Πυρρομυωτίδα	Myotis emarginatus	Άγνωστη
Μικρός νυκτοβάτης	Nyctalus leisleri	Άγνωστη
Νυχτερίδα του Nathusius	Pipistrellus nathusii	Άγνωστη
Ωτονυχτερίδα	Plecotus auritus	Άγνωστη
Πτερυγονυχτερίδα	Miniopterus schreibersii	Άγνωστη
Τρανορινόλοφος	Rhinolophus ferrumequinum	Άγνωστη
Μικρορινόλοφος	Rhinolophus hipposideros	Άγνωστη

Γράμμος: Αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*)

Το αγριόγιδο είναι ένα μεσαίου μεγέθους αιγοειδές με κατανομή αποκλειστικά σε ορεινές περιοχές με υψόμετρο πάνω από 2000 μέτρα. Το σώμα του είναι ιδιαίτερα γεροδεμένο και έχει χαρακτηριστικές καστανόμαυρες ρίγες στις δύο πλευρές του προσώπου του, που διαγράφονται έντονα ανάμεσα στις υπόλευκες λουρίδες της μύτης και του λαιμού. Τα κέρατά του είναι μικρά και γυρίζουν χαρακτηριστικά προς τα πίσω.

Ειδικές προσαρμογές, όπως η αυξημένη σωματική θερμοκρασία (39.5 βαθμοί), η μεγάλη καρδιά με πολύ ισχυρά μυϊκά τοιχώματα και ο μεγάλος αριθμός ερυθρών αιμοσφαιρίων, δίνουν στο ζώο μια αντοχή πέρα από το συνηθισμένο. Αντίστοιχα, η άνεσή του στην κίνηση στις ορθοπλαγιές είναι παροιμιώδης. Κανένας θηρευτής δεν μπορεί να το ακολουθήσει στο ακραίο αλπικό πεδίο και έτσι το αγριόγιδο δεν έχει πρακτικά άλλο εχθρό από τον άνθρωπο.

Στην Ελλάδα, το αγριόγιδο είναι το μοναδικό άγριο σπληφόρο που ζει στην ανώτερη υψομετρική ζώνη των βουνών, πάνω από το όριο του δάσους. Στο Γράμο θα συναντήσουμε μεμονωμένα άτομα ή πολύ μικρές ομάδες στις Αρένες, το Σούφλικα, το Χάρο και άλλες απόκρημνες ζώνες.

Στα δάση του Γράμμου ζουν και μάλλον ευημερούν διασπαρτοι πληθυσμοί ζαρκαδιών (*Capreolus capreolus*) και αγριογούρουνων (*Sus scrofa*). Τα ζαρκάδια είναι μάλλον αραιά κατανεμημένα στα απέραντα δάση της περιοχής, είναι όμως σχετικά εύκολο να τα δει κανείς, ακόμα και μέσα στη μέρα.

Γράμμος: Ίχνη Λύκου (*Canis lupus*) στο διάσελο Κιάφα

Αντίστοιχα, τα αγριογούρουνα έχουν φτάσει σε ένα καλό πληθυσμιακό επίπεδο, αν κρίνει κανείς από τα συχνά σημάδια "ανασκαφών", τα "λουτρά" τους και τους πυκνούς ντορούς. Δεν είναι σπάνιο να συναντήσει κανείς τις σχετικά μεγάλες οικογενειακές ομάδες τους, καθώς μετακινούνται με θόρυβο μέσα στο δάσος.

Ο λύκος εμφανίζεται σποραδικά στο Γράμο. Η παρουσία του φαίνεται ότι πιο σταθερή στην περίμετρο του μεγάλου βουνού, σε περιοχές όπου η παρουσία κοπαδιών μικρών ζώων είναι μονιμότερη.

Γράμμος: Ίχνη αρκούδας στο ρέμα της Γράμμοστας

Η αρκούδα, με την εντυπωσιακή παρουσία της και τη μακρά ιστορία συνύπαρξης με τον άνθρωπο, αποτελεί σήμερα το πιο εμβληματικό ζωικό είδος των βουνών της Πίνδου. Πρόκειται για το πιο μεγάλος άγριο θηλαστικό των βαλκανικών βουνών, με το ύψος των ενήλικων ζώων να φτάνει τα 2 μ. Θεωρείται ζώο με ιδιαίτερη ευφυΐα, καλή μνήμη και ισχυρή ικανότητα προσανατολισμού. Πριν από λίγες δεκαετίες, κυρίως λόγω του κατακερματισμού των βιοτόπων της και της παράνομης θήρευσης, οι πληθυσμοί της αρκούδας στην Πίνδο είχαν φτάσει στο όριο της εξαφάνισης. Σήμερα όμως, χάρη στη στήριξη που παρέχουν οι τοπικές κοινωνίες και οι αρμόδιοι φορείς, υπολογίζεται ότι ο ελάχιστος πληθυσμός ξεπερνά τα 350 άτομα.

Η παρουσία της αρκούδας στο Γράμο είναι συνεχής, τόσο χρονικά όσο και χωρικά. Είναι εύκολο να δούμε ίχνη της στους δασικούς δρόμους και τα μαλακά εδάφη.

Γράμμος: Σκίουρος (*Sciurus vulgaris*)

Οι λαγοί (*Lepus europaeus*) και οι αλεπούδες (*Vulpes vulpes*) αφθονούν και καλύπτουν όλες τις υψομετρικές ζώνες. Στα χαμηλά και μέσα υψόμετρα ζουν επίσης ασβοί (*Meles meles*), κουνάβια (*Martes foina*), σκίουροι (*Sciurus vulgaris*), αγριόγατες (*Felis sylvestris*), νυφίτσες (*Mustela nivalis*) και σκαντζόχοιροι (*Erinaceus roumanicus*). Τέλος, σε όλα τα παρακλάδια του Αλιάκμονα έχει καταγραφεί η παρουσία της Βίδρας (*Lutra lutra*).

Έχουν καταγραφεί επίσης πολλά είδη μικροθηλαστικών, δηλαδή ποντίκια, μυωξοί (όπως ο μεγάλος Δασομυωξός (*Glis glis*), μυγαλές όπως η Ετροuscoμυγαλίδα (*Suncus etruscus*) και ο Τυφλοπόντικας (*Talpa caeca*).

Στις νυχτερίδες αναφέρονται από κοινά είδη, όπως οι ρινόλοφοι *Rhinolophus ferrum-equinum* και *Rhinolophus hipposideros*, έως μάλλον ασυνήθιστα, όπως η *Myotis emarginatus*, η *Myotis nattererii* και η *Miniopterus schreibersii*.

Ορνιθοπανίδα του Γράμμου

Στην περιοχή Γράμμου και το Δυτικό Βόιο έχουν καταγραφεί συνολικά 145 είδη πουλιών, από τα οποία φωλιάζουν περισσότερα από 100.

Ως το βουνό με τα μεγαλύτερα αλπικά λιβάδια, προικισμένο με απέραντα δάση, γεμάτο με κοπάδια μικρών κτηνοτροφικών ζώων και φορτισμένο με ελάχιστη κατοίκηση, ο Γράμμος φιλοξένησε μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα όλη την ορεινή ορνιθοπανίδα της Βαλκανικής.

Στις κορυφές και τις ράχες κυριαρχούσε ο Χρυσαιτός (*Aquila chrysaetos*), ενώ στα λιβάδια έβοσκαν - κυριολεκτικά - οι αλπικές Κοκκινοκαλιακούδες (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*). Παράλληλα, οι παλιότερες πηγές αναφέρουν την παρουσία του Ασπροπάρη (*Neophron percnopterus*), του Όρνιου (*Gyps fulvus*) και του Μαυρόγυπα (*Aegypius monachus*), πουλιά που βεβαίως δεν σχετίζονται με τα μεγάλα υψόμετρα, αλλά με την πρωτόγονη κτηνοτροφία των αλπικών λιβαδιών. Σήμερα κανένα είδος γύπα δεν καταγράφεται στην περιοχή.

Τέλος, από τα δάση της περιοχής αναφέρονταν προπολεμικά είδη που σήμερα επιβιώνουν μόνο στη Ροδόπη, όπως Αγριόκουρκος (*Tetrao urogallus*), ο Λυροπετεινός (*Tetrao tetrix*) και η Αγριόκοτα (*Tetrastes bonasia*).

Τα πουλιά του Γράμμου: Όρνιο (*Gyps fulvus*)

Οι απότομες αλλαγές που έγιναν στη διάρκεια και μετά το τέλος του Εμφυλίου, δηλαδή αρχικά η έντονη - αν και άγηση - παρουσία του ανθρώπου και μετά η ερήμωση του ορεινού τόξου, σήμανε

άμεσα και την απόσυρση μεγάλου αριθμού ειδών, που βρίσκονταν σε συνθήκες οικολογικής παγίδευσης με την παραδοσιακή οικονομία.

Σήμερα στο αλπικό πεδίο θα συναντήσουμε λιγοστά είδη των ορεινών οικοσυστημάτων μεγάλου υψομέτρου. Σε ότι αφορά τα αρπακτικά, παραμένουν ο Χρυσαιτός και 2-3 μικρότεροι αετοί, ενώ το Όρνιο περνά ακόμα σποραδικά. Πιο προφανή είναι τα στρουθιόμορφα και ανάμεσά τους είδη που είναι προσαρμοσμένα στις καιρικές συνθήκες και τους πόρους του μεγάλου υψομέτρου, όπως ο Χιονόστρουθος (*Montifringilla nivalis*), η Χιονάδα (*Eremophila alpestris*) και ο Χινοψάλτης (*Prunella collaris*).

Παρατηρούνται επίσης αρκετά είδη που έχουν ευρεία υψομετρική κάλυψη, όπως πετροπέρδικες (*Alectoris graeca*), βλαχοτσίχλωνα (*Emberiza hortulana*) και χρυσοτσίχλωνα (*Emberiza citrinella*), πετροκόττιδες (*Monticola saxatilis*), μικρογαλιάντρες (*Calandrella brachydactyla*) και χωροκελάδες (*Anthus campestris*).

Στα δάση του Γράμμου ζει ακόμα ο Μπούφος (*Bubo bubo*) και ο Μαύρος Δρυοκολάπτης (*Dryocopus martius*), μαζί με οκτώ ακόμα είδη δρυοκολαπτών.

Σημειώνουμε ωστόσο ότι στο Γράμο λείπουν οι βιότοποι της χαμηλότερης ζώνης και κυρίως οι πιο χαρακτηριστικοί τύποι της Μεσογειακής βλάστησης, όπως τα φρύγανα και οι θαμνώνες, που στα άλλα βουνά της περιμέτρου της χώρας χαρίζουν όχι μόνο μεγαλύτερη βιοποικιλότητα, αλλά κυρίως την ευκαιρία μιας εποχιακής συμπληρωματικότητας των ζωνών διατροφής και καταφυγής. Εδώ έχουμε κυρίως ορεινούς βιοτόπους, που ο πλούτος τους βασίζεται κύρια στο μωσαϊκό που έχουν συνδιαμορφώσει το ανάγλυφο, οι εδαφικές και κλιματικές συνθήκες και ο ανθρώπινος παράγοντας. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε ακόμα το καθεστώς της μεθοριακότητας, που χάρισε στην περιοχή στιγμές ηρεμίας μέσα στην αλληλουχία των παλιρροιών που συνοδεύει την ιστορία των ανθρώπων.

Τέλος, σε έρευνες που έγιναν στην ευρύτερη περιοχή έχουν παρατηρηθεί και ορισμένα είδη που, αφήνοντας τη λίμνη της Καστοριάς, περιπλανώνται στα ποτάμια και τις λιμνούλες της περιοχής σε αναζήτηση τροφής, όπως ο Κορμοράνος (*Phalacrocorax carbo*), ο Ποταμότρυγγας (*Actitis hypoleucos*), ο Σταχτοτσικνιάς (*Ardea cinerea*) και ο Ποταμοσφυριχτής (*Charadrius dubius*). Οι περιστασιακές αυτές εμφανίσεις δεν περιλαμβάνονται στον πιο κάτω πίνακα.

Αρπακτικά

Αν εξαιρέσει κανείς την απώλεια των τριών ειδών γύπα (Ασπροπάρης *Neophron percnopterus*, Όρνιο *Gyps fulvus* και Μαυρόγυπας *Aegypius monachus*) που είχαν καταγραφεί παλαιότερα στην περιοχή, ο Γράμμος διατηρεί ακέραια την ποικιλότητα της орνιθοπανίδας ενός μεγάλου ορεινού περιβάλλοντος. Στην πιο ευαίσθητη από τις ταξινομικές ομάδες πουλιών, τα αρπακτικά, η περιοχή φιλοξενεί ένα αξιόλογο αριθμό ημερόβιων και νυχτόβιων ειδών.

Τα πουλιά του Γράμμου: Φιδαετός (*Circus gallicus*)

Απο τα μεγάλα γεράκια του δάσους (γένος *Accipiter*) θα βρούμε εδώ και τα τρία ελληνικά είδη, ενώ από τα μικρά γεράκια (γένος *Falco*) θα συναντήσουμε τα αναμενόμενα για το εύρος βιοτόπων της περιοχής. Από τους μεγάλους αετούς συναντάμε το Χρυσαετό, το Σταυραετό και το Φιδαετό. Ο Φιδαετός είναι καλοκαιρινός επισκέπτης - έρχεται στις αρχές Μαρτίου, φωλιάζει στα ψηλά δέντρα του πευκοδάσους και φεύγει τον Σεπτέμβριο.

Τα πουλιά του Γράμμου: Ξεφτέρι (*Accipiter nisus*)

Τα περισσότερα από τα υπόλοιπα ημερόβια αρπακτικά είναι είδη ευρείας κατανομής, που ζουν κυρίως στο πλούσιο μωσαϊκό βιοτόπων της περιβάλλουσας ζώνης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει στην αρχή του καλοκαιριού η παρουσία νεαρών λιβαδόκιρκων (*Circus pygargus*), που έρχονται εδώ από τους περιλίμνιες εκτάσεις της Καστοριάς και της Φλώρινας.

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Όρνιο	Griffon vulture	<i>Gyps fulvus</i>
Χρυσαιτός	Golden eagle	<i>Aquila chrysaetos</i>
Φιδαιτός	Short-toed snake eagle	<i>Circaetus gallicus</i>
Γερακαετός	Booted eagle	<i>Aquila pennata</i>
Σπιζαιτός	Bonelli's eagle	<i>Aquila fasciata</i>
Γερακίνα	Common buzzard	<i>Buteo buteo</i>
Αετογερακίνα	Long-legged buzzard	<i>Buteo rufinus</i>
Σφηκιάρης	European honey buzzard	<i>Pernis apivorus</i>
Σαΐνι	Levant sparrowhawk	<i>Accipiter brevipes</i>
Διτλοσάινο	Eurasian goshawk	<i>Accipiter gentilis</i>
Ξεφτέρι	Eurasian sparrowhawk	<i>Accipiter nisus</i>
Πετρίτης	Peregrine falcon	<i>Falco peregrinus</i>
Βραχοκιρκίνεζο	Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>
Μαυροπετρίτης	Eleonora's falcon	<i>Falco eleonora</i>

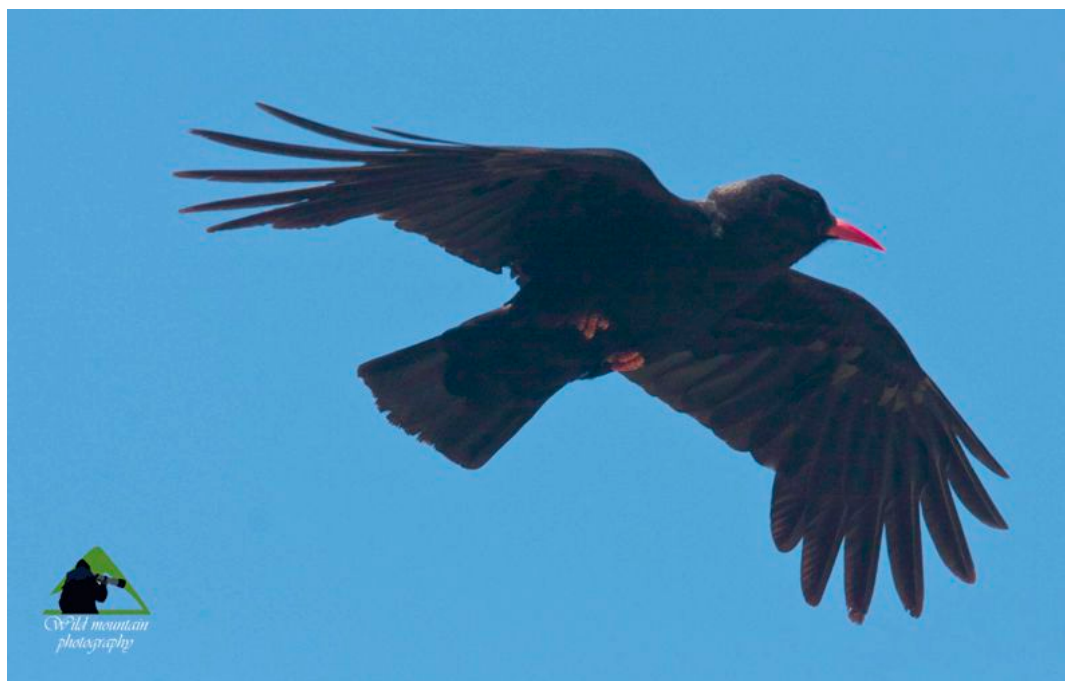
Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Δεντρογέρακο	Eurasian hobby	Falco subbuteo
Μαυροκιρκίνεζο	Red-footed falcon	Falco vespertinus
Δεντρογέρακο	Eurasian hobby	Falco subbuteo
Λιβαδόκιρκος	Montagu's harrier	Circus pygargus

Νυχτοπούλια

Στα νυχτόβια αρπακτικά, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι οι καταγραφές του Αιγωλιού (*Aegolius funereus*) και του Μπούφου (*Bubo bubo*).

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Μπούφος	Eagle owl	Bubo bubo
Αιγωλιός	Boreal owl	Aegolius funereus
Κουκουβάγια	Little Owl	Athene noctua
Χουχουριστής	Tawny Owl	Strix aluco
Γκιώνης	Scops Owl	Otus scops

Κορακοειδή

Τα πουλιά του Γράμμου: Κοκκινοκαλιακούδα (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*)

Στις κορυφές γυροπετούν μικρές ομάδες από Κοκκινοκαλιακούδες, ένα επιδέξιο κορακοειδές των αλπικών τοπίων με έντονα κερματισμένη εξάπλωση στην Ελλάδα και συνολικά πολύ μικρό πληθυσμό.

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Κόρακας	Raven	Corvus corax
Κοκκινοκαλιακούδα	Red-billed chough	Pyrrhocorax pyrrhocorax
Κιτρινοκαλιακούδα	Alpine chough	Pyrrhocorax graculus
Κουρούνα	Carrion crow	Corvus cornix
Κίσσα	Eurasian jay	Garrulus glandarius
Καρακάξα	Eurasian magpie	Pica pica
Ψαρόνι	Common starling	Sturnus vulgaris

Δρυοκολάπτες

Χάρη στη μεγάλη ποικιλία δασικών περιβαλλόντων - ώριμα δάση οξιάς και κωνοφόρων, ανοιχτές συστάδες, λιβάδια με ιστάμενα νεκρά δέντρα, ζώνες που υλομούνται και ανέγγιχτες περιοχές - οι δρυοκολάπτες, μεγάλα εντομοφάγα πουλιά που βασίζονται στην ύπαρξη άρρωστων και νεκρών δέντρων, αντιπροσωπεύονται εδώ με 9 από τα 10 ελληνικά είδη (δεν έχει καταγραφεί ο *Picoides tridactylus*, που στη χώρα μας ενδημεί μόνο στην οροσειρά της Ροδόπης).

Η σπουδαία αυτή ποικιλότητα ενισχύεται από το γεγονός της παρουσίας κάποιων σπάνιων ειδών, όπως ο Μαύρος Δρυοκολάπτης και ο Λευκονώτης Δρυοκολάπτης.

Τα διάφορα είδη δρυοκολαπτών μοιράζονται την περιοχή και τις τροφικές πηγές με μικρές επικαλύψεις.

Τα πουλιά του Γράμμου: Μεσαίος Δρυοκολάπτης (Dendrocopos medius)

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τυπικός βιότοπος
Μαύρος Δρυοκολάπτης	Black woodpecker	Dryocopus martius
Πράσινος Δρυοκολάπτης	European green woodpecker	Picus viridis
Σταχτής Δρυοκολάπτης	Grey-headed woodpecker	Picus canus
Λευκονώτης Δρυοκολάπτης	White-backed woodpecker	Dendrocopos leucotos
Πευκοδρυοκολάπτης	Great spotted woodpecker	Dendrocopos major
Μεσαίος Δρυοκολάπτης	Middle spotted woodpecker	Leiopicus medius
Βαλκανικός Δρυοκολάπτης	Syrian woodpecker	Dendrocopos syriacus
Νανοδρυοκολάπτης	Lesser spotted woodpecker	Dryobates minor
Στραβολαίμης	Eurasian wryneck	Jynx torquilla

Κορακιάμορφα

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
----------------	---------------	--------------------

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Μελισσοφάγος	European bee-eater	Merops apiaster
Τσαλαπετεινός	Eurasian hoopoe	Upupa epops

Πελαργοί

Τα πουλιά του Γράμμου: Μαυροπελαργός (Ciconia nigra)

Ο κοινός Λευκοπελαργός φωλιάζει σε πολλές θέσεις στην περίμετρο του βουνού, ενώ μέσα στα όρια της περιοχής φωλιάζει ο Μαυροπελαργός.

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Λευκοπελαργός	White stork	Ciconia ciconia
Μαυροπελαργός	Black stork	Ciconia nigra

Περιστερόμορφα

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Τρυγόνι	European turtle dove	Streptopelia turtur
Φασσοπερίστερο	Stock dove	Columba oenas
Φάσσα	Common wood pigeon	Columba palumbus

Χελιδόνια & σταχτάρες

Τα πουλιά του Γράμμου: Σπιτοχελίδονο (*Delichon urbicum*)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Σπιτοχελίδονο	Western house martin	<i>Delichon urbicum</i>
Σταβλοχελίδονο	Barn swallow	<i>Hirundo rustica</i>
Μιλοχελίδονο	Red-rumped swallow	<i>Cecropis daurica</i>
Οχθοχελίδονο	Sand martin	<i>Riparia riparia</i>
Βραχοχελίδονο	Eurasian crag martin	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>
Βουνοσταχτάρα	Alpine swift	<i>Tachymarptis melba</i>
Σταχτάρα	Common swift	<i>Apus apus</i>
Ωχροσταχτάρα	Pallid swift	<i>Apus pallidus</i>

Ορνιθόμορφα

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Πετροπέρδικα	Rock partridge	<i>Alectoris graeca</i>
Μπεκάτσα	Eurasian woodcock	<i>Scolopax rusticola</i>
Ορτύκι	Common quail	<i>Coturnix coturnix</i>

Κούκοι

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Κούκος	Common cuckoo	Cuculus canorus

Σπίζες

Τα πουλιά του Γράμμου: Χιονάδα (Eremophila alpestris)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Καρδερίνα	European goldfinch	Carduelis carduelis
Σπίνος	Eurasian chaffinch	Fringilla coelebs
Χειμωνόσπινος	Brambling	Fringilla montifringilla
Χιονόστρουθος	White-winged snowfinch	Montifringilla nivalis
Σταυρομύτης	Red crossbill	Loxia curvirostra
Φανέτο	Common linnet	Linaria cannabina
Σκαρθάκι	European serin	Serinus serinus
Φλώρος	European greenfinch	Chloris chloris
Λούγαρο	Eurasian siskin	Spinus spinus
Κοκκοθραύστης	Hawfinch	Coccothraustes coccothraustes
Πύρρουλας	Eurasian bullfinch	Pyrrhula pyrrhula

Τσίχλες

Τα πουλιά του Γράμμου: Κεδρότσιχλα (Turdus pilaris)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Τσαρτσάρα	Mistle thrush	Turdus viscivorus
Τσίχλα	Song thrush	Turdus philomelos
Κεδρότσιχλα	Fieldfare	Turdus pilaris
Κοκκινότσιχλα	Redwing	Turdus iliacus
Κοτσύφι	Common blackbird	Turdus merula
Γαλαζοκότσυφας	Blue rock thrush	Monticola solitarius
Χιονοκότσυφας	Ring ouzel	Turdus torquatus
Πυρροκότσυφας	Common rock thrush	Monticola saxatilis

Τσιχλόνια

Τα πουλιά του Γράμμου: Σιρλοτσιχλονο (Emberiza cirrus)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Τσιφτάς	Corn bunting	Miliaria calandra
Αμπελουργός	Black-headed bunting	Emberiza melanocephala
Βλαχοτσιχλονο	Ortolan bunting	Emberiza hortulana
Βουνοτσιχλονο	Rock bunting	Emberiza cia
Σιρλοτσιχλονο	Cirl bunting	Emberiza cirrus
Χρυσοτσιχλονο	Yellowhammer	Emberiza citrinella
Φρυγανοτσιχλονο	Cretzschmar's bunting	Emberiza caesia

Σπουργίτια

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Σπιτοσπουργίτης	House sparrow	Passer domesticus
Δεντροσπουργίτης	Eurasian tree sparrow	Passer montanus

Κεφαλάδες

Τα πουλιά του Γράμμου: Κοκκινοκεφαλός (Lanius senator)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Αετομάχος	Red backed shrike	Lanius collurio
Κοκκινοκεφαλός	Woodchat shrike	Lanius senator

Σουσουράδες & Κελάδες

Τα πουλιά του Γράμμου: Σταχτοσουσουράδα (*Motacilla cinerea*)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Λευκοσουσουράδα	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>
Σταχτοσουσουράδα	Grey Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>
Κιτρινοσουσουράδα	Western Yellow Wagtail	<i>Motacilla flava</i>
Ωχροκελάδα	Tawny pipit	<i>Anthus campestris</i>
Νεροκελάδα	Water pipit	<i>Anthus spinoletta</i>
Δεντροκελάδα	Tree pipit	<i>Anthus trivialis</i>

Κορυδαλλοί

Τα πουλιά του Γράμμου: Δεντροσταρήθρα (*Lullula arborea*)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Κατσουλιέρης	Crested lark	<i>Galerida cristata</i>
Σιταρήθρα	Eurasian skylark	<i>Alauda arvensis</i>
Δεντροσταρήθρα	Woodlark	<i>Lullula arborea</i>
Μικρογαλιάντρα	Greater short-toed lark	<i>Calandrella brachydactyla</i>
Χιονάδα	Horned lark	<i>Eremophila alpestris</i>

Ποταμίδες & Στριτσιδες

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Κιτρινοστριτσιδα	Icterine warbler	<i>Hippolais icterina</i>

Παπαδίτσες, τσομπανάκοι και συγγενή

Τα πουλιά του Γράμμου: Λοφιοπαπαδίτσα (*Lophophanes cristatus*).

Στα δάση του Γράμμου, που αποτελούνται από ένα μωσαϊκό συστάδων μαύρης πεύκης, ελάτης και οξιάς, ζει μια μεγάλη ποικιλία από είδη πουλιών των δασικών εκτάσεων.

Πιο πλούσιο σε ευκαιρίες φωλιάσματος και διατροφής είναι το δάσος της οξιάς. Το βαρύ θρόϊσμα των πυκνών φυλλωμάτων της, μόλις που διακόπτεται από τις ψιλές φωνίτσες που αφήνουν οι δενδροβάτες, οι παπαδίτσες, οι φυλλοσκόποι και οι βασιλίσκοι.

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Καλόγερος	Great tit	<i>Parus major</i>
Ελατοπαπαδίτσα	Coal tit	<i>Periparus ater</i>
Αιγίθαλος	Long-tailed tit	<i>Aegithalos caudatus</i>
Γαλαζοπαπαδίτσα	Eurasian blue tit	<i>Cyanistes caeruleus</i>
Λοφιοπαπαδίτσα	Crested tit	<i>Lophophanes cristatus</i>
Βουνοπαπαδίτσα	Willow tit	<i>Poecile montanus</i>
Καστανοπαπαδίτσα	Marsh tit	<i>Poecile palustris</i>
Τοιχοδρόμος	Wallcreeper	<i>Tichodroma muraria</i>
Κλειδωνάς	Sombre tit	<i>Poecile lugubris</i>
Τρυποφράκτης	Wren	<i>Troglodytes troglodytes</i>

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Καμποδεντροβάτης	Short-toed treecreeper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Βουνοδεντροβάτης	Eurasian treecreeper	<i>Certhia familiaris</i>
Βραχοτσοπανάκος	Western rock nuthatch	<i>Sitta neumayer</i>
Δεντροτσοπανάκος	Eurasian nuthatch	<i>Sitta europaea</i>

Τσιροβάκοι, τριλιστές & βασιλίσκοι

Τα πουλιά του Γράμμου: Πυρροβασιλίσκος (*Regulus ignicapilla*)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Μαυροσκούφης	Eurasian blackcap	<i>Sylvia atricapilla</i>
Γερακοτσιροβάκος	Barred warbler	<i>Sylvia nisoria</i>
Κοκκινοτσιροβάκος	Eastern subalpine warbler	<i>Curruca cantillans</i>
Θαμνοτσιροβάκος	Common whitethroat	<i>Curruca communis</i>
Βουνοτσιροβάκος	Lesser Whitethroat	<i>Curruca curruca</i>
Δεντροτσιροβάκος	Western Orphean warbler	<i>Sylvia hortensis</i>
Πυρροβασιλίσκος	Common firecrest	<i>Regulus ignicapilla</i>
Χρυσοβασιλίσκος	Goldcrest	<i>Regulus regulus</i>

Ψάλτες

Τα πουλιά του Γράμμου: Χιονοψάλτης (*Prunella collaris*)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Χιονοψάλτης	Alpine accentor	<i>Prunella collaris</i>
Θαμνοψάλτης	Dunnock	<i>Prunella modularis</i>

Φυλλοσκόποι

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Θαμνοφυλλοσκόπος	Willow warbler	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Δασοφυλλοσκόπος	Wood warbler	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
Δενδροφυλλοσκόπος	Common chiffchaff	<i>Phylloscopus collybita</i>
Βουνοφυλλοσκόπος	Eastern Bonelli's warbler	<i>Phylloscopus orientalis</i>

Αιγοθηλίδες

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Γιδοβύζι	European nightjar	<i>Caprimulgus europaeus</i>

Μυγοχάφτες

Τα πουλιά του Γράμμου: Καρβουνιάρης (Phoenicurus ochruros)

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Σταχτομυγοχάφτης	Spotted flycatcher	Muscicapa striata
Κρικομυγοχάφτης	Collared flycatcher	Ficedula albicollis
Δρυομυγοχάφτης	Semicollared flycatcher	Ficedula semitorquata
Μαυρομυγοχάφτης	European pied flycatcher	Ficedula hypoleuca
Νανομυγοχάφτης	Red-breasted flycatcher	Ficedula parva
Καρβουνιάρης	Black redstart	Phoenicurus ochruros
Φοινίκουρος	Common redstart	Phoenicurus phoenicurus
Σταχτοπετρόκλης	Northern wheatear	Oenanthe oenanthe
Ασπροκωλίνα	Western black-eared wheatear	Oenanthe melanoleuca
Καστανολαίμης	Whinchat	Saxicola rubetra
Μαυρολαίμης	European stonechat	Saxicola rubicola
Κοκκινολαίμης	European robin	Erithacus rubecula
Αηδόνι	Common nightingale	Luscinia megarhynchos
Γαλαζολαίμης	Bluethroat	Luscinia svecica

Νεροκότσυφες

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Νεροκότσυφας	White-throated dipper	Cinclus cinclus

Παρυδάτια

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Δασότρυγγας	Green sandpiper	Tringa ochropus

Οριολίδες

Ελληνικό όνομα	Αγγλικό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Συκοφάγος	Eurasian Golden Oriole	Oriolus Oriolus

Ερπετά και αμφίβια

Γράμμος: Λαφίτης του Ασκληπιού (*Zamenis longissimus*)

Στο Γράμο έχουν καταγραφεί 11 είδη αμφιβίων και 18 είδη ερπετών. Όπως είναι αναμενόμενο, η ποικιλότητα των ερπετών είναι μεγαλύτερη στα χαμηλά και μεσαία υψόμετρα, όπου θα συναντήσουμε τα περισσότερα αμφίβια, σχεδόν όλα τα φίδια (μαζί με το Στεφανοφόρο, που ωστόσο "ανεβαίνει" μέχρι την αλπική ζώνη) και τις περισσότερες σαύρες, άποδες και τετράποδες.

Τα ερπετά και αμφίβια του Γράμμου

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τυπικός βιότοπος
Ουροδελή		
Σαλαμάνδρα	<i>Salamandra salamandra</i>	Υγρές ζώνες του ορεινού δάσους
Αλπικός τρίτωνας	<i>Ichthyosaura alpestris</i>	Αλπικές και υποαλπικές λίμνες
Μακεδονικός τρίτωνας	<i>Triturus macedonicus</i>	Υποαλπικές λίμνες και άλλα στάσιμα νερά
Λισσοτρίτωνας	<i>Lissotriton graecus</i>	Λίμνες και άλλα στάσιμα νερά χαμηλού υψομέτρου
Άνουρα		
Χωματόφρυνος	<i>Bufo bufo</i>	Δασικό μωσαϊκό στην χαμηλή ζώνη
Πράσινος φρύνος	<i>Bufo viridis</i>	Υγρές ζώνες του ημιορεινού και ορεινού δάσους
Κιτρινομπομπίνα	<i>Bombina variegata</i>	Στάσιμα νερά του ορεινού δάσους

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τυπικός βιότοπος
Δενδροβάτραχος	<i>Hyla arborea</i>	Δασικό μωσαϊκό στην χαμηλή ζώνη
Ευκίνητος βάτραχος	<i>Rana dalmatina</i>	Υγρές γωνιές και στάσιμα νερά στο ημιορεινό και ορεινό δάσος
Ελληνικός βάτραχος	<i>Rana graeca</i>	Ψυχρά, ρέοντα νερά στην ημιορεινή και ορεινή ζώνη
Βαλτοβάτραχος	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Στάσιμα νερά στην ημιορεινή και ορεινή ζώνη
Χελώνες		
Μεσογειακή χελώνα	<i>Testudo hermanni</i>	Ημιορεινά ανοιχτά δάση
Σαύρες		
Κονάκι	<i>Anguis fragilis</i>	Σκιερά ημιορεινά δάση φυλλοβόλων
Αβλέφαρος	<i>Ablepharus kitaibelii</i>	Φυλλάδα των ημιορεινών δασών φυλλοβόλων
Βουνόσαυρα	<i>Lacerta agilis</i>	Πολύ ανοιχτό δάσος κωνοφόρων, λιβάδια έως τα 2000 μ. υψόμετρο
Τρανόσαυρα	<i>Lacerta trilineata</i>	Φωτεινοί δασικοί βιότοποι στη χαμηλή και μέση υψομετρική ζώνη
Πρασινόσαυρα	<i>Lacerta viridis</i>	Φωτεινοί δασικοί βιότοποι στη μέση και ανώτερη υψομετρική ζώνη
Σιλιβούτι	<i>Podarcis erhardii</i>	Βραχώδεις θέσεις στη χαμηλή και μέση υψομετρική ζώνη
Τοιχογουστέρα	<i>Podarcis muralis</i>	Βραχώδεις και λιβαδικές θέσεις στη μέση και ανώτερη υψομετρική ζώνη
Φίδια		
Νερόφιδο	<i>Natrix natrix</i>	Στάσιμα και ρέοντα ύδατα έως τα 1500 μ.
Έφιος	<i>Dolichophis caspius</i>	Ημιορεινά δάση με διάκενα
Δενδρογαλιά	<i>Hierophis gemonensis</i>	Ημιορεινά δάση με διάκενα, ορεινά λιβάδια
Σαΐτα	<i>Platycephalus najadum</i>	Ημιορεινά δάση με διάκενα, ορεινά λιβάδια έως τα 2000 μ.
Στεφανοφόρος	<i>Coronella austriaca</i>	Ημιορεινά και ορεινά λιβάδια έως τα 2500 μ.
Λαφίτης του Ασκληπιού	<i>Zamenis longissimus</i>	Ανοιχτά δάση και λιβάδια έως τα 2000 μ.

Ελληνικό όνομα	Επιστημονικό όνομα	Τυπικός βιότοπος
Σπιτόφιδο	<i>Zamenis situla</i>	Πετρότοποι, ανοιχτά δάση και λιβάδια έως τα 1500 μ.
Σαπίτης	<i>Malpolon insignitus</i>	Ανοιχτά δάση και λιβάδια έως τα 1500 μ.
Οχιά	<i>Vipera ammodytes</i>	Ανοιχτοί, πετρώδεις βιότοποι έως τα 1500 μ.
Αστρίτης	<i>Vipera berus</i>	Πετρώδεις βιότοποι και λιβάδια πάνω από τα 1500 μ.

Στις χαμηλότερες ζώνες θα βρούμε όλα τα αμφίβια που αναφέρονται από την περιοχή: σε υγρές ζώνες στο ύψος των αγρών και των ποταμών θα συναντήσουμε τον συνήθη Πρασινόφρυνο (*Bufo viridis*), τον ογκώδη Χωματόφρυνο (*Bufo bufo*) και τον δυσδιάκριτο Δενδροβάτραχο (*Hyla arborea*), ενώ σε όλα τα σχετικά μόνιμα στάσιμα νερά - λούτσες και νερολακούβες στην άκρη των δρόμων - θα εντοπίσουμε εύκολα την πανταχού παρούσα Κιτρινομπομπίνα (*Bombina variegata*).

Γράμμος: Αβλέφαρος (*Ablepharus kitaibelii*)

Στις ξηρότερες περιοχές θα συναντήσουμε τις συνήθεις σαύρες της χαμηλής ζώνης: τα ευκίνητα Σιλιβούτια (*Podarcis erhardii*) και τις θορυβώδεις Τρανόσαυρα (*Lacerta trilineata*) και Πρασινόσαυρα (*Lacerta viridis*). Κάτω από την άφθονη φυλλάδα του θαμνώνα κυνηγάει ο σχεδόν αόρατος Αβλέφαρος (*Ablepharus kitaibelii*), ενώ το Ελληνικό Κονάκι (*Anguis graeca*) μπορεί να βρεθεί σε κάθε ενδιαίτημα της ζώνης αυτής.

Γράμμος: Αλπικός Τρίτωνας (*Ichthyosaura alpestris*)

Στις μόνιμες επιφάνειες στάσιμου ή πολύ αργά ρέοντος νερού θα βρούμε τα δύο είδη τρίτωνια της χαμηλής και μέσης ζώνης, πιο συχνά τον Ελληνικό Κοινό Τρίτωνια (*Lissotriton vulgaris*) και σε πιο ορεινά νερά τον Μακεδονικό Τρίτωνια (*Triturus macedonicus*). Στις άφθονες υποαλπικές και αλπικές λίμνες θα βρούμε μεγάλους πληθυσμούς του Αλπικού Τρίτωνια (*Ichthyosaura alpestris*).

Γράμμος: Αρσενική Οχιά (*Vipera ammodytes*)

Με εξαίρεση τον Στεφανοφόρο, που προτιμά πιο δροσερά περιβάλλοντα, στη χαμηλή ζώνη ζουν πρακτικά όλα τα είδη φιδιών του Γράμμου: η Σαΐτα (*Platycephalus najadum*), η Δενδρογαλιά (*Hierophis gemonensis*), το Σπιτόφιδο (*Zamenis situla*), ο Λαφίτης του Ασκληπιού (*Zamenis longissimus*), ο Εφίος (*Dolichophis caspius*), ο Σαπίτης (*Malpolon insignitus*) και η κοινή Οχιά (*Vipera ammodytes*).

Το Νερόφιδο (*Natrix natrix*) ενδημεί σε υγρά λιβάδια και μόνιμα νερά.

Γράμμος: Νερόφιδο (*Natrix natrix*)

Στη ζώνη του ορεινού δάσους, ένα περιβάλλον που δεν ευνοεί τα ερπετά, θα συναντήσουμε τις αργές Σαλαμάνδρες (*Salamandra salamandra*), ενώ σε όλα τα ρεόντα νερά θα βρούμε διάσπαρτες ομάδες από Ευκίνητους βάτραχους (*Rana dalmatina*).

Γράμμος: Στεφανοφόρος (*Coronella austriaca*)

Στην ανώτερη υψομετρικά ζώνη, δηλαδή από το δασοόριο μέχρι και τις κορυφές, θα συναντήσουμε μόνο Κιτρινομπομπίνες (*Bombina variegata*) και λίγες διστακτικές Τοιχόσαυρες (*Podarcis muralis*). Τα μοναδικά φίδια που μπορεί να συναντήσουμε στην αλπική ζώνη είναι ο Αστρίτης (*Vipera berus*) και ο Στεφανοφόρος (*Coronella austriaca*), που τον βρίσκουμε μέχρι και τα 2500 μ.

1.1 Σύστημα κατοίκησης και παραγωγής

Ο κύριος οικισμός της περιοχής είναι το Νεστόριο. Στα νοτιοανατολικά, στην ηπειρώτικη κοιλάδα του Σαρανταπόρου, απλώνονται τα φημισμένα "μαστοροχώρια". Οι κάτοικοί τους για αιώνες κατάφεραν να αξιοποιούν το μόνο φυσικό υλικό που διέθετε ο τόπος σε αφθονία, την πέτρα, και αναδείχθηκαν στους πιο γνωστούς μαστόρους των Βαλκανίων, χτίζοντας γεφύρια, εκκλησίες, σπίτια αλλά και τον μύθο ότι αυτοί ήταν "που χτίσανε τον κόσμο".

Το Νεστόριο

Εικόνα 1: Το

Νεστόριο

Το Νεστόριο είναι έδρα του δήμου Νεστορίου, που περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ακριτών, Αρρένων, Γράμμου και Νεστορίου. Κατά την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός του δήμου Νεστορίου ήταν 2.646 κάτοικοι. Ο οικισμός χωρίζεται σε Κάτω και Πάνω Νεστόριο με συνολικό πληθυσμό 964 κατοίκων. Το κέντρο του συμπλέγματος βρίσκεται σε υψόμετρο 890 μέτρων.

Η περιοχή του Νεστορίου κατοικείθηκε από τα προϊστορικά χρόνια. Δίπλα στη σημερινή κώμη, βρέθηκαν λείψανα αρχαίου οικισμού, που ήταν χτισμένος στη νότια πλαγιά του όγκου "Κάστρο". Ο ίδιος ο λόφος Κάστρο (1.017 με.) αποτελεί φυσική ακρόπολη. Στα ιστορικά χρόνια, είναι γνωστό ότι στη θέση αυτή βρισκόταν μεγάλος οικισμός με το όνομα Βάπτυν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκκλησίες του οικισμού: παλαιότερη είναι η Κοίμηση της Θεοτόκου, κτισμένη το 1816, ενώ εκκλησία των Ταξιαρχών, μεγάλη τρίκλιτη [βασιλική](#), είναι κτισμένη το [1858](#). Άλλα ενδιαφέροντα κτίσματα είναι ο πετρόκτιστος νερόμυλος του 19ου αιώνα με τις μυλόπετρες στις δυο νεροτριβές ^[5] και το μοναστήρι της Παναγίας της Τσούκας.

Στο Νεστόριο γίνεται χρόνο και συγκεκριμένα τα τελευταία Σαββατοκύριακα του Ιουλίου, το [River Party](#), που περιλαμβάνει [μουσικές](#) εκδηλώσεις στα πλαίσια κατασκήνωσης όπου συμμετέχουν γνωστοί καλλιτέχνες. Ο [Θεσμός](#) αυτός ξεκίνησε το [1978](#), και σταδιακά απέκτησε πανελλήνια εμβέλεια.

Το Νεστόριο παρέχει πλήθος εξυπηρετήσεων και υποδομών (εστίαση, διαμονή, προμήθειες) και αποτελεί την πύλη εισόδου στην ενότητα του Γράμμου.

Κατά μήκος του οδικού άξονα προσέγγισης του Γράμμου ή στα παρακλάδια του βρίσκονται οι μικροί οικισμοί Πεύκο, Γιανοχώρι, Λιβαδότοπος, Τρίλοφο (Σλίμνιτσα), Μονόπυλο, Παλαιά Κοτύπη, Κοτύλη, Πευκόφυτο και Χρυσή.

Ξεκινώντας το 1978, ως μια αυθόρμητη απόπειρα μιας παρέας ομογενών που επέστρεφαν στα χωριά τους κάθε καλοκαίρι, το River Party μετασχηματίστηκε χρόνο με τον χρόνο σε ένα πολυήμερο μουσικό Φεστιβάλ που φιλοξενεί κάθε χρόνο μεγάλα ονόματα της ελληνικής σκηνής. Την πρώτη εβδομάδα κάθε Αυγούστου, το φαράγγι του Αλιάκμονα έξω από το Νεστόριο ζωντανεύει από δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους που έρχονται για να κατασκηνώσουν, να τραγουδήσουν και να διασκεδάσουν μαζί.

Οι εκδηλώσεις με τον καιρό εμπλουτίστηκαν και με άλλες δραστηριότητες, όπως εξορμήσεις στα γύρω βουνά, αθλοπαιδιές, εκθέσεις κ.ο.κ., αποτελώντας ένα εξαιρετικό πρότυπο για την αναζωογόνηση της ελληνικής υπαίθρου.

3.1. Σκοπός του έργου της αποτύπωσης και σήμανσης

Σκοπός του έργου αποτύπωσης και σήμανσης των ορειβατικών διαδρομών που περιγράφει η παρούσα μελέτη, σε συνδυασμό με το έργο που ήδη πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Interreg, είναι η δυναμική ανάπτυξη του πεζοπορικού και ορειβατικού τουρισμού στην περιοχή του Γράμμου.

Τα έργα της παρούσας πρότασης, πάνω στη βάση που δημιουργήθηκε από το πρόγραμμα Interreg, κάνουν εφικτό ως βραχυπρόθεσμο στόχο, και μάλιστα στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, την ανασύνταξη του πλέγματος των ορειβατικών διαδρομών και τη διαμόρφωση μιας πρότασης προς τους Έλληνες και ξένους επισκέπτες της περιοχής, η οποία θα περιλαμβάνει πλέον ΟΛΕΣ τις γνωστές και πολυσύχναστες διαδρομές, με πύλη εισόδου το Νεστόριο και πεδίο ανάπτυξης τη λεκάνη του χωριού Γράμμος (Γράμμοστα).

Μεσοπρόθεσμα, οι ενέργειές μας πρέπει να απευθυνθούν σε και να προσκαλέσουν στην περιοχή ένα ευρύτερο κοινό. Πρέπει λοιπόν να γίνει ο επαναπροσδιορισμός του ορειβατικού πεδίου του Γράμμου, με γνώμονα τη δημιουργία ενός προορισμού εναλλακτικού τουρισμού. Στην κατεύθυνση αυτή, πρέπει να περάσουμε στην οργάνωση ενός ορειβατικού πάρκου, με σημεία ενδιαφέροντος το αλπικό πεδίο, τις μεγάλες διαδρομές και την ιστορική μνήμη. Στη φάση αυτή πρέπει να αναπτυχθούν συνέργειες με τη ζώνη του δήμου Κόνιτσας και συγκεκριμένα με τα χωριά Αετομηλίτσα και Πληκάτι. Παράλληλα, πρέπει να αναπτυχθεί η ιδέα της διασύνδεσης του Ζαγορίου με τις Πρέσπες, μέσω μιας μεγάλης διαδρομής που πρέπει εξ'αρχής να σχεδιαστεί με σκοπό την πιστοποίηση κατά τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πεζοπόρων.

Μακροπρόθεσμος στόχος είναι η δημιουργία ενός διεθνούς κέντρου ορεινών δραστηριοτήτων στο τρίπτυχο φύση, ορειβασία και πολιτισμός των μεθορίων.

3.1. Ένταξη του πεζοπορικού δυναμικού του Γράμμου στο διεθνές και εθνικό πεζοπορικό πλαίσιο

Τα στοιχεία που κάνουν στο Γράμμο ελκυστικό στο πλαίσιο της ελληνικής ορειβατικής σκηνής είναι ποικίλα και ισχυρά, καθώς για τα περισσότερα από αυτά ο Γράμμος αναδεικνύεται στο μοναδικό πεδίο στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος των ορειβατικών διαδρομών εκτυλίσσεται σε πολύ εύκολο τεχνικά πεδίο. Ενώ πρόκειται για μεγάλες πορείες, με απαιτήσεις σε γνώσεις προσανατολισμού και σχετικά καλό εξοπλισμό, οι διαδρομές στο Γράμμο είναι σχεδόν όλες σε πολύ εύκολο πεδίο, που δεν απαιτεί ιδιαίτερες δεξιότητες.

Παράλληλα, το γεγονός ότι ο ορειβάτης μπορεί να βρεθεί εύκολα σε μεγάλα υψόμετρα (αρκετές κορυφές ξεπερνούν τα 2400μ.) είναι από μόνο του ένα πολύ ιδιαίτερο στοιχείο, δεδομένου ότι τα περισσότερα μεγάλα βουνά της χώρας κορυφώνονται στη ζώνη των 2000-2200 μέτρων.

Η γεωμορφολογία του Γράμμου, με τις ατελείωτες ομαλές πλαγιές και την αμφιθεατρική διάταξη γύρω από το χωριό Γράμμοστα, είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για πεζοπορία. Μέσα στο τοπίο αυτό, απλώνονται μεγάλα αλπικά λιβάδια που ενδείκνυνται για διασχίσεις και μεγάλες κυκλικές πορείες.

Ένα ακόμα δώρο της γεωλογίας, ο μεγάλος αριθμός αλπικών και υπαλπικών λιμνών και τα άφθονα τρεχούμενα νερά, χαρίζουν στο Γράμμο μια ιδιαίτερη θέση στο σύνολο των ελληνικών βουνών, που είναι συχνά άνυδρα και βραχώδη.

Με το παρόν αλλά κυρίως με το υπό ανάπτυξη πλέγμα ορειβατικών πορειών, ο ορειβάτης μπορεί να κάνει μεγάλες και ενδιαφέρουσες διαδρομές. Περαιτέρω, στον ευρύτερο χώρο ο πεζοπόρος μπορεί να προσπελάσει απομακρυσμένους οικισμούς, μέσα από ένα εύρος διαδρομών για όλα τα επίπεδα φυσικής κατάστασης των ορειβατών.

Τέλος, ο Γράμμος έχει ένα μεγάλο δυναμικό διαδρομών ορειβατικού σκι. Το σπόρ αυτό είναι αναπτυσσόμενο και μπορεί να προσελκύσει κοινό από όλη την Ευρώπη, δεδομένων των ασταθών συνθηκών χιονοκάλυψης των τελευταίων ετών στα μεγάλα ευρωπαϊκά πεδία.

Ένα ακόμα θετικό στοιχείο, είναι η ύπαρξη στο Νεστόριο μιας μικρής αλλά πολύ ικανής ομάδας επαγγελματιών που ειδικεύονται στη συνοδεία ομάδων στο βουνό. Το στοιχείο αυτό είναι ένα συγκριτικό πλεονέκτημα που πρέπει να προβληθεί και να καλλιεργηθεί.

Συνοπτικά, τα ισχυρά ελκτικά στοιχεία της περιοχής είναι:

- Μοναδική πανίδα (αγριόγιδο, αρκούδα, λύκος, ζαρκάδι, βίδα κα.)
- Μοναδική χλωρίδα
- Παρθένα δάση
- Απέραντα αλπικά λιβάδια
- Ιστορία
- Αρχαία και θρησκευτικά μνημεία
- Αρχιτεκτονική

- Γαστρονομικές εμπειρίες: μανιτάρια, βότανα, κυνήγι
- River Party

Συμπληρωματικά πλεονεκτήματα της περιοχής, πέραν του καθαρά ορειβατικού τουρισμού, είναι το πολιτισμικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα μεγάλα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής, όπως η μονή Αγίου Ζαχαρία, η μονή Ζωοδόχου Πηγής, η μονή Τσούκας και η μονή Αγίου Γεωργίου στο Επταχώρι, αλλά και οι πολυάριθμες και αξιόλογες μεταβυζαντινές εκκλησίες στο Νεστόριο, Τρίλοφο, Παλαιά Κοτύλη, Γιαννοχώρι κ.α.

Οι κύριες αδυναμίες της περιοχής, τουλάχιστον στην παρούσα φάση, είναι οι πιο κάτω:

- Έλλειψη καταλυμάτων στην ορεινή ζώνη κατάλληλα να φιλοξενήσουν μεγάλο αριθμό ατόμων.
- Τα υφιστάμενα καταλύματα είναι διαθέσιμα μόνο τους θερινούς μήνες.
- Έλλειψη ορειβατικού καταφυγίου και καταφυγίου ανάγκης.
- Έλλειψη οποιασδήποτε υποδομής σήμανσης.
- Απουσία ενός προγράμματος προβολής και προώθησης.

Περαιτέρω, οι προοπτικές ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή πρέπει να περιλάβουν ενέργειες υποδομής και προβολής, όπως:

- Τη σήμανση όλων των διαδρομών.
- Την ανάδειξη του Γράμμου ως πεδίο ορειβατικού σκι.
- Τη συστηματική παρουσία σε Social networks, φωτογραφικό υλικό και βίντεο.
- Τη συμπλήρωση του περιεχομένου του ιστοτόπου που δημιουργήθηκε από το πρόγραμμα Interreg (grammostrails.gr) και τη διασύνδεσή του με άλλους ιστοτόπους.
- Τη διοργάνωση εκδηλώσεων (πχ. συνάντηση Συνοδών Βουνού, Πανελλήνια Ορειβατική Συνάντηση κλπ).
- Τη δημιουργία καναλιού YouTube με βίντεο για όλες τις διαδρομές.
- Την πρόσκληση και ξενάγηση στην περιοχή ατόμων με σημαντική θέση στον ορειβατικό χώρο και στο χώρο του εναλλακτικού τουρισμού.
- Την πρόσκληση δημοσιογράφων με σκοπό τη δημιουργία ειδικών αφιερωμάτων για τη δυναμική του Γράμμου.

Σκοπιμότητας της ανάπτυξης ενός Ορειβατικού και Πολιτισμικού Πάρκου στο Γράμμο

Όπως αναφέραμε πιο πάνω, στην περιοχή του Γράμμου και του Νεστορίου έχει ολοκληρωθεί ένα σημαντικό σκέλος του προγράμματος Interreg Cult2Routes και ισυγκεκριμένα η σήμανση 10 διαδρομών, 5 πεζοπορικών και 5 ορειβατικών. Η πολύτιμη αυτή υποδομή έχει ήδη αυξήσει σημαντικά την ελκτικότητα της περιοχής.

Ωστόσο, οι 10 αυτές διαδρομές είναι μικρό μέρος του πλούτου της ζώνης Γράμμου-Νεστορίου, μιας περιοχής με εξαιρετικά κατάλληλο πεδίο για τον τουρισμό εμπειρίας. Η περαιτέρω ανάπτυξη του πλέγματος πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών είναι απόλυτα αναγκαία για να εκπτυχθεί το δυναμικό της περιοχής και να επικυρωθεί το όραμα της τοπικής κοινωνίας, που ανυπομονεί να δει τον τόπο της να αποκτά επιτέλους την θέση που του αξίζει στο ελληνικό και ευρωπαϊκό πεζοπορικό γίγνεσθαι.

Έτσι, έχουμε θέσει ως στόχο να αναπτύξουμε και να προσφέρουμε σε ένα ευρύ κοινό, όχι 3 ή 4 αλλά **όλες** τις δημοφιλείς ορειβατικές διαδρομές στο Γράμμο. Επίσης, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να αποκατασταθεί η πεζοπορική διασύνδεση του Γράμμου με το Νεστόριο, πάνω στα σπουδαία προαιώνια μονοπάτια και να αποκατασταθούν σημαντικές τοπικές συνδέσεις. Μέρος των μονοπατιών αυτών καθαρίστηκαν και σημάνθηκαν με προηγούμενα προγράμματα, η υποδομή αυτή έχει ωστόσο φθαρεί και χρειάζεται να ανασυσταθεί και να δημιουργήσει μια νέα βάση.

Ωστόσο, η ανάπτυξη του πλέγματος διαδρομών στο Γράμμο δεν έχει αποκλειστικά αντικείμενο τη γνωριμία με το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και τη διευκόλυνση της διεπαφής του επισκέπτη με το μεγάλο βουνό. Το σπουδαιότερο στοιχείο του Γράμμου είναι ότι όλες οι διαδρομές σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τις πολιτικές, τις στρατηγικές και τις εξελίξεις στη διάρκεια της πλέον πολυσήμαντης φάσης της πρόσφατης ιστορίας της χώρας, της περιόδου του Εμφυλίου. Η πεζοπορία στο Γκούμπελ, την κορυφή 2520, την Κιάφα, το Λιανοτόπι και την Αλεβίτσα αποκαλύπτει εμφατικά κατά χώρον την έκφραση ενός πολύχρονου αγώνα, που όχι μόνο σημάδεψε την πορεία της χώρας, αλλά έδωσε απάντηση στις ιδεολογικές και φιλοσοφικές διαπάλες του 20ού αιώνα. Έτσι, η ανάπτυξη των υποδομών του πεζοπορικού και ορειβατικού τουρισμού στο Γράμμο αποτελεί μια πολύπτυχη επένδυση, που έρχεται να συναντήσει το Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης, την ανακατασκευή της Νοσοκομειούπολης του ΔΣΕ, τις προσπάθειες ανασύστασης της ταυτότητας των συντελεστών της τοπικής ιστορίας και εν τέλει να εξυπηρετήσει τη μετάβαση από μια πολική θεώρηση του Εμφυλίου ως ενός στρατιωτικο-πολιτικού γεγονότος προς τα μεγαλειώδη αποκαλυπτήρια μιας κορυφαίας φάσης του φιλοσοφικού συνεχούς που συντάραξε τον 20^ο αιώνα και επηρέασε βαθύτατα την εξέλιξή του.

Πέραν των αμπρί, χαρακωμάτων, πολυβολείων και άλλων κτηρίων, που αν και άφωνα, παραμένουν ανεξίτηλα στο έδαφος, το μείζον πολιτισμικό μνημείο του Γράμμου είναι η Νοσοκομειούπολη του του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, που αναπτύχθηκε στη ζώνη της παλιάς φυσικής διόδου προς τη Γράμμοστα και λειτούργησε στη διάρκεια της πιο κρίσιμης φάσης του Εμφυλίου.

Όπως και τα άλλα νοσοκομεία του ΔΣΕ , το συγκρότημα του Γράμμου αποτελεί μια κορυφαία απόδειξη της διαπίστωσης των κοινωνικών επιστημών ότι ο ανθρώπινος πολιτισμός άρχισε τη μέρα που ένας άνθρωπος περιέθαλψε το σπασμένο πόδι ενός άλλου ανθρώπου, καθώς αυτό ήταν όρος και προϋπόθεση για να συνεχίσει να ζει μέσα σ' ένα περιβάλλον όπου μέχρι τότε ο τραυματίας γίνονταν βορά των άλλων άγριων θηρίων.

Έτσι, το Νοσοκομείο του ΔΣΕ αποτελεί ένα μείζον μνημείο πολιτισμού : μέσα στην αγριότητα του πολέμου χιλιάδες τραυματίες διασώθηκαν ακριβώς γιατί υπήρχε πρόβλεψη και φροντίδα για τη νοσηλεία τους. Η ανακάλυψη ενός νοσοκομείου αλλοτινής εποχής προσθέτει στο πολιτιστικό απόθεμα της ανθρωπότητας.

Το κεντρικό νοσοκομείο του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας στον Γράμμο άρχισε να κατασκευάζεται την άνοιξη του 1948 ενόψει των μεγάλων μαχών που αναμένονταν να αρχίσουν στην περιοχή. Ο στόχος ήταν να μπορεί να περιθάλπει ως και 1.200 τραυματίες. Από τα δύο βιβλία που έγραψαν σχετικά οι γιατροί του ΔΣΕ Σακελαρίου και Τζαμαλούκας (έκδοση “Σύγχρονη Εποχή”), καθώς και από υλικά που υπάρχουν στο αρχείο του ΚΚΕ προκύπτει ότι:

Επιλέχθηκε κατάλληλο μέρος σε δασωμένη περιοχή στην ανατολική πλευρά του υψώματος Σκάλα, σε υψόμετρο 1400 μέτρων, με άφθονο νερό, δυτικά πάνω από το Παλιοχώρι και αριστερά του μονοπατιού (Βλαχόστρατα) που πάει προς τη Γράμμοστα. Το νοσοκομείο ήταν κοντά στον δρόμο που έρχεται από το Σγούρο. Πήρε το όνομα Νοσοκομείο του Αρχηγείου του Γράμμου. Μαζεύτηκαν χτίστες, μαραγκοί και άλλοι ειδικοί. Η επίβλεψη του έργου ανατέθηκε στον Μιχάλη Σουμελίδη. Οι βασικές κατασκευές τέλειωσαν στο διάστημα Απρίλη – Μάη 1948. Χτίστηκαν θάλαμοι ασθενών με κορμούς δέντρων πάνω σε βάσεις από πέτρα, ενώ ξεχωριστά κτίσματα έγιναν για το φαρμακείο, τα μαγειρεία και τον στρατωνισμό των μαχητών και μαχητριών καθώς και για άλλους βοηθητικούς χώρους. Χτίστηκε χειρουργικός θάλαμος μεγάλος ο οποίος επέτρεπε συγχρόνως να χειρουργούν δύο και τρεις γιατροί. Οι λιγοστοί γιατροί, με τη βοήθεια του υγειονομικού και άλλου προσωπικού , παρά τις τρομακτικές ελλείψεις, την πλήρη απουσία των κατάλληλων συνθηκών που απαιτούσε το έργο τους, επιτέλεσαν άθλους. Κατάφεραν να περιθάλψουν και να σώσουν τη ζωή χιλιάδων μαχητών και μαχητριών του ΔΣΕ. Μόνο στο χώρο Γράμμου - Βίτσι τα αντάρτικα νοσοκομεία περιέθαλψαν συνολικά περί τους 12.000 μαχητές και μαχήτριες. Από το νοσοκομείο του Γράμμου το 1948 έφτασαν να περνούν και 200 τραυματίες σε μια μόνο μέρα . Ο αρχίατρος του νοσοκομείου Ν. Σακελαρίου έγραψε χαρακτηριστικά:

“Έγινε μια αντάρτικη νοσοκομειούπολη πολύ καλή, ίσως θα υπάρχει και τώρα, έστω και κατεστραμμένη, που θα μπορούν να την επισκέπτονται και να θαυμάζουν τι μπορεί να φτιάσει ο λαός όταν το καταλαβαίνει δικό του”.

Ένας μεγάλος αριθμός αυτών των κτισμάτων έχουν ήδη ανακαλυφθεί, αποκαλυφθεί και αποκατασταθεί σε σημαντικό βαθμό ως προς τη βασική τους τοιχοποιία. 26 κτίσματα έχουν αποκαλυφθεί, 31 έχουν εντοπιστεί, ενώ δίπλα στον μικρό καταρράκτη στο ποτάμι που κατεβαίνει από τη Στάνη Λάμπρου έχουν βρεθεί και τα σημάδια από την εγκατάσταση μιας ηλεκτρογεννήτριας. Σ' έναν από τους θαλάμους βρέθηκε και η δομή του ξύλινου πατώματός του, ενώ σε αρκετούς εντοπίστηκαν ιατρικά υλικά.

Μια συνεργασία τοπογράφων μηχανικών, αρχιτεκτόνων, αρχαιολόγων και ιστορικών τεκμηρίωσε τα δομικά χαρακτηριστικά των κτιρίων και απέδειξε πως αυτά είναι σύμφωνα με τις γραπτές οδηγίες – προδιαγραφές που είχαν δοθεί από το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ (οι σχετικές αναφορές υπάρχουν τόσο στο βιβλίο του Βλαντά, όσο και στο αρχείο του ΚΚΕ).

Το σύνολο του χώρου όπου απλώνονταν το μεγάλο νοσοκομείο του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας είναι πλέον επισκέψιμο. Η αποκατάσταση των διαδρόμων εξυπηρέτησης των κτηρίων, που πλέον θα μετατραπούν σε μονοπάτια περιήγησης, είναι αντικείμενο της παρούσας πρότασης. Τα έργα έχουν περιληφθεί στον γενικό προϋπολογισμό. Η υλοποίηση της σήμανσης θα γίνει με την επίβλεψη ειδικού συμβούλου.

Πίνακας πεζοποριών και ορειβατικών διαδρομών που περιλαμβάνονται στην παρούσα πρόταση

Όνομα διαδρομής	Δυσκολία	Μήκος m	Χρόνος h
Νεστόριο-Κοντάρι-River Party	1/5	4621	2h
Το Μονοπάτι της Αρκούδας (Νεστόριο)	2/5	10544	4h
Το φαράγγι Καζαντζίνε (Νεστόριο)	3/5	4986	2h30
Νέα Κοτύλη-Νεστόριο	2/5	12719	4h30
Νέα Κοτύλη-Παλαιά Κοτύλη	2/5	5729	2h
Γράμμοστα-Κιάφα-Περήφανο	2/5	11395	5h
Γράμμοστα-ράχη Φαρμάκη-Κιάφα-Περήφανο	2/5	12130	5h
Γράμμοστα-Φακού-Σκάλα-Περήφανο	2/5	12718	6h
Γράμμοστα-Τσουμιά-Λίμνες Αρένες	2/5	18511	6h30
Στάνη Λάμπρου-Σούφλικας-Λιανοτόπι	3/5	19727	7h
Γράμμοστα-Μπαρούγκα-κορυφή Γκούμπελ	2/5	6301	3h
Γράμμοστα-Διάσελο Μπαρούγκα-Αυχένας Γκούμπελ-Λίμνη Γκιστόβα	2/5	12581	5h
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα direct	2/5	2241	2h
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα από Τρακοσάρα	2/5	3937	2h

Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ	1/5	1000	0h30
Μικρό Νοσοκομείο ΔΣΕ (Σπηλιά Ανταρτών)	1/5	2100	1h
Συνολικό μήκος	141.780		

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΤΑΣΗΣ

1. Η περιοχή χωρικής αρμοδιότητας των ωφελούμενων να διαθέτει εντός των ορίων της Προστατευόμενες Περιοχές, ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000.

Η ενότητα βρίσκεται μέσα ή γύρω από τη ζώνη Natura Κορυφές όρους Γράμμος (GR1320002), μιας από τις μεγαλύτερες και πιο μεγάλες Natura της Ελλάδας.

Εικόνα 2. Η περιοχή Natura Κορυφές όρους Γράμμος (GR1320002) και οι διαδρομές της πρότασης με μπλε γραμμές).

2. Η πρόταση να αποδεικνύει πολύ καλή γνώση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής παρέμβασης.

Η περιοχή εφαρμογής της πρότασης αφορά στην ευρύτερη περιοχή του όρους Γράμμος, τέταρτο σε ύψος βουνό της Ελλάδας, ζώνη απορροής των σημαντικών ποταμών Αλιάκμονας και Σαραντάπορος. Η ζώνη είναι άριστα μελετημένη και όλες οι περιβαλλοντικές συνιστώσες (βλάστηση, χλωρίδα, πανίδα μεγάλων θηλαστικών, άλλες ρυθμιστικές λειτουργίες των απέραντων δασών της περιοχής) είναι γνωστές.

3. Η πρόταση να έχει καταγεγραμμένα τα σημεία ειδικού ενδιαφέροντος και φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών ή άλλα μνημείων και αξιοθέατων.

Η περιοχή περιλαμβάνει τη λίμνη με το μεγαλύτερο υψόμετρο στην Ελλάδα (λίμνη Γκιστόβα), πολλές άλλες αλπικές λίμνες του Γράμμου και τις λίμνες Αρένες (Μουτσάλια), τα τεράστια δάση Μαύρης Πεύκης και Οξιάς, ένα σπάνιο απόθεμα Λευκόδερμης Πεύκης (ρόμπολο) και οικοτόπους με πλούσια πανίδα (λύκος, αρκούδα, ζαρκάδι, αγριόγιδο). Παράλληλα, το πολιτισμικό απόθεμα της ζώνης (βυζαντινές και μεταβυζαντινές μονές και εκκλησίες μεγάλης αρχιτεκτονικής και θρησκευτικής αξίας, γεφύρια και κρήνες, δεκάδες θέσεις και περιοχές γεωλογικού ενδιαφέροντος, πλήθος θέσεων με ιστορική αναφορά στην περίοδο του Εμφυλίου, ανάμεσα στα οποία και η περιοχή του Μοσκομείου του ΔΣΕ) είναι γνωστό, μελετημένο σε βάθος και παρουσιασμένο σε έγκυρα έντυπα και πολλούς ιστοτόπους, ανάμεσα στους οποίους και ο επίσημος ιστότοπος του Δήμου Νεστορίου, ο ιστότοπος του Πάρκου Εθνικής Συμφιλίωσης και ο ιστότοπος των ορειβατικών διαδρομών του Γράμμου που κατασκευάστηκε πρόσφατα στο πλαίσιο του προγράμματος Interreg.

4. Η πρόταση να συνοδεύεται από Επιστολή Στήριξης (Letter of Support) δημοσίων φορέων ή/και εθελοντικών οργανώσεων για την εξασφάλιση της στήριξης του έργου και την τεκμηρίωση της βιωσιμότητάς του σε βάθος χρόνου.

Η πρόταση γίνεται από τον ίδιο το Δήμο Νεστορίου και εντάσσεται στο πλαίσιο ευρύτερης πρότασης της ΠΕ. Καστοριάς, που υποβάλλεται από την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας.

5. Το προτεινόμενο δίκτυο των μονοπατιών θα πρέπει να διαθέτει διαδρομές που εντάσσονται σε κάποιο από τα πέντε (5) είδη διαδρομών.

Η πρόταση αφορά στη δημιουργία 16 πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών, υψηλής πεζοπορικής αξίας. Οι διαδρομές είναι ήδη γνωστές στους έλληνες ορειβάτες.

6. Εξ' αρχής σχεδιασμός δικτύου ή αναβάθμιση υφιστάμενου δικτύου μονοπατιών σε μικρούς νησιωτικούς, μικρούς ορεινούς, μεσαίους ηπειρωτικούς και δήμους παραμεθόριων περιοχών.

Ο Δήμος Νεστορίου είναι ορεινός και παραμεθόριος. Η πρόταση αφορά αναβάθμιση υφιστάμενου δικτύου διαδρομών, αρκεντές από τις οποίες έχουν ήδη δεχθεί παρεμβάσεις σε παλαιότερα προγράμματα αλλά έχουν φθαρεί. Οι 16 διαδρομές της πρότασης αποτελούν συνέχεια και συμπλήρωση των 10 διαδρομών που βελτιώθηκαν και σημάνθηκαν από το πρόσφατο Interreg του Δήμου Νεστορίου.

7. Δίκτυα μονοπατιών που αφορούν σε πυρόπληκτες περιοχές με καταστροφές δασών 100% μεγαλύτερες το διάστημα αυτό από το εθνικό μέσο όρο.

Παρόλο που η περιοχή υπέστη τοπικές βλάβες από πυρκαγιές τις τελευταίες δεκαετίες, το τοπίο της δεν έχει αλλοιωθεί και αναδίδει την αίσθηση ενός άθικτου δασικού τοπίου.

8. Ολοκληρωμένο πλάνο προβολής του δικτύου των μονοπατιών και των σχετιζόμενων με αυτό περιοχών και δραστηριοτήτων.
Η πρόταση περιλαμβάνει πλήρες και συνεκτικό σχέδιο προβολής, που αποτελεί επέκταση υφιστάμενης υποδομής (υπάρχουν ήδη βιβλίο-οδηγός, χάρτης ορειβατικών διαδρομών, ειδικός ιστότοπος για τις ορειβατικές διαδρομές Γράμμου και Νεστορίου και ειδική mobile εφαρμογή της οικογένειας topoguide για συσκευές Android & iOS. Παράλληλα, ο Δήμος Νεστορίου έχει ήδη συμμετοχή σε εκθέσεις και ανάλογες εκδηλώσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
9. Η Διοικητική επιχειρησιακή και λειτουργική ικανότητα του ωφελούμενου δικαιούχου υλοποίησης της πρότασης.
Ο Δήμος Νεστορίου είναι ένας δήμος με έμπειρη Τεχνική Υπηρεσία που έχει μεγάλη πείρα και κατάλληλο εξοπλισμό για έργα πρασίνου και φυσικού περιβάλλοντος. Παρόλο που ο δήμος είναι μικρός, έχει επιδείξει ισχυρή διαχειριστική ικανότητα και πείρα σε έγκαιρες επιχειρησιακές παρεμβάσεις, εκτελώντας πολλά, μεγάλα και σύνθετα έργα.
10. Πρόσθετη οικονομική αξία μονοπατιού στην τοπική οικονομία.
Η τοπική κοινωνία, τόσο του Νεστορίου, όσο και των μεμονωμένων οικισμών, αναμένει έντονα ενέργειες που θα προσελκύσουν ένα διαφορετικό τουρισμό στην περιοχή – προς το παρόν το κύριο ελκτικό στοιχείο στην περιοχή είναι το κυνήγι – και θα επεκταθούν χρονικά σε όλο το έτος, δημιουργώντας θέσεις εργασίας πέραν της διαμονής. Χάρη σε ένα πρόγραμμα κατάρτισης Συνοδών Βουνού, το Νεστόριο διαθέτει πέντε ενεργούς Συνοδούς Βουνού, καλά εξοπλισμένους με μέσα μεταφοράς κλπ. Δεδομένης της σχετικής επάρκειας καταλυμάτων στο Νεστόριο, το δυναμικό αυτό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί πλήρως και να δημιουργήσει πολλαπλασιαστικά ωφέλη για τον τόπο.
11. Ρεαλιστικότητα του χρονοδιαγράμματος και του προϋπολογισμού της πρότασης, καθώς και η αποτελεσματικότητά της.
Ο Δήμος Νεστορίου έχει επαρκή εμπειρία στην υλοποίηση αρκετά μεγάλων και σαφώς περίπλοκων προγραμμάτων. Η πρόταση αφορά ένα έργο τεχνικών και λειτουργικών αναγκών που μπορούν να αντιμετωπιστούν με επάρκεια και μέσα στο χρονοδιάγραμμα του προγράμματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

α/α	ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΒΑΘΜΟΣ
1	Η περιοχή χωρικής αρμοδιότητας των ωφελούμενων να διαθέτει εντός των ορίων της Προστατευόμενες Περιοχές, ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000.	10
2	Η πρόταση να αποδεικνύει πολύ καλή γνώση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής παρέμβασης.	5
3	Η πρόταση να έχει καταγεγραμμένα τα σημεία ειδικού ενδιαφέροντος και φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών ή άλλα μνημείων και αξιοθέατων.	15
4	Η πρόταση να συνοδεύεται από Επιστολή Στήριξης (Letter of Support) δημοσίων φορέων ή/και εθελοντικών οργανώσεων για την εξασφάλιση της στήριξης του έργου και την τεκμηρίωση της βιωσιμότητάς του σε βάθος χρόνου.	5
5	Το προτεινόμενο δίκτυο των μονοπατιών θα πρέπει να διαθέτει διαδρομές που εντάσσονται σε κάποιο από τα πέντε (5) είδη διαδρομών.	15
6	Εξ' αρχής σχεδιασμός δικτύου ή αναβάθμιση υφιστάμενου δικτύου μονοπατιών σε μικρούς νησιωτικούς, μικρούς ορεινούς, μεσαίους ηπειρωτικούς και δήμους παραμεθόριων περιοχών.	20
7	Δίκτυα μονοπατιών που αφορούν σε πυρόπληκτες περιοχές με καταστροφές δασών 100% μεγαλύτερες το διάστημα αυτό από το εθνικό μέσο όρο.	1
8	Ολοκληρωμένο πλάνο προβολής του δικτύου των μονοπατιών και των σχετιζόμενων με αυτό περιοχών και δραστηριοτήτων.	5
9	Η Διοικητική επιχειρησιακή και λειτουργική ικανότητα του ωφελούμενου δικαιούχου υλοποίησης της πρότασης.	5
10	Πρόσθετη οικονομική αξία μονοπατιού στην τοπική οικονομία.	30
11	Ρεαλιστικότητα του χρονοδιαγράμματος και του προϋπολογισμού της πρότασης, καθώς και η αποτελεσματικότητά της.	15

Μεθοδολογία

Μεθοδολογία αποτύπωσης

Η μελέτη αποτύπωσης έγινε με την πάγια μέθοδο που χρησιμοποιεί η εταιρεία μας στις καταγραφές μεγάλων και σύνθετων πεζοπορικών δικτύων.

Πριν το πεδίο: Έρευνα αναγνώρισης και ταυτοποίησης της διαδρομής. Συγκέντρωση όλων των εναλλακτικών.

Στο πεδίο: δύο ερευνητές περπατούν με σταθερό ρυθμό τα ημερήσια τμήματα, αποτυπώνοντας το ίχνος της κύριας όδευσης και επισημαίνοντας τα παράπλευρα παρακλάδια. Παράλληλα, καταχωρούνται, τόσο χαρτογραφικά όσο και φωτογραφικά, μετά από σύντομη αξιολόγηση, πλήθος πληροφοριών σχετικών με το τοπίο, τη βλάστηση, τις παλιότερες και σημερινές χρήσεις γης, τα ίχνη αγροτικών και άλλων συνοικίσεων, τα σημεία υδροληψίας, τους γεωτόπους και τα ενδιαφέροντα καρστικά φαινόμενα κλπ. Η καταγραφή γίνεται με την εφαρμογή Trail Creator, που λειτουργεί σε αποκλειστική κινητή συσκευή με GPS αυξημένης ακρίβειας. Η χωρική πληροφορία αποθηκεύεται σε συντεταγμένες του Παγκόσμιου Γεωδαιτικού Συστήματος (WGS84).

Μετά το πεδίο: ειδικός συνεργάτης ελέγχει τα ίχνη των καταγραφών και τα διορθώνει πάνω στις νεότερες αεροφωτογραφίες της Κτηματολόγιον Α.Ε. Η επεξεργασία γίνεται στο λογισμικό ArcInfo της ESRI. Τα διορθωμένα ίχνη και τα σχετικά σημεία φέρουν πλέον συντεταγμένες στο Ελληνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς (GGRS87).

Μεθοδολογία μελέτης σήμανσης

Η αποτύπωση των θέσεων των πινακίδων και σημαδιών έγινε με μεγάλη προσοχή, με τη βοήθεια ειδικής χαρτογραφικής εφαρμογής και με βάση συντεταγμένες σημείων που έχουν ορατότητα του προηγούμενου και του επόμενου σημαδιού.

- Η ομάδα των δύο ατόμων ελέγχει την άμεση ορατότητα 2 θέσεων στο πεδίο προκειμένου να καθοριστούν οι θέσεις δυο σημαδιών.
- Καταγράφονται πέντε τύποι υποστρώματος: βράχος, δέντρο, πάσσαλος, κολώνα ΔΕΗ και άλλο.
- Ελέγχεται η ποιότητα του υποστρώματος όπου θα μπει το σημάδι.
- Σημειώνονται διάφορες παρατηρήσεις που αφορούν στις πιθανές παραλλαγές του σημαδιού.
- Οι θέσεις των σημαδιών προσαρμόζονται στη διορθωμένη αποτύπωση του ίχνους.
- Εκτιμάται η απόσταση και η ορατότητα ανάμεσα στα σημάδια και γίνονται αλλαγές.

Πινακίδες: Υπολογίζονται τα μετρητικά στοιχεία, γράφονται τα κείμενα επί τόπου, επιλέγεται το φωτογραφικό υλικό, συντάσσεται ο χάρτης.

Υλοποίηση σήμανσης

Η σήμανση θα γίνει με τέσσερα μέσα:

1. **Πινακίδα δικτύου.** Μεγάλη πινακίδα 70x100cm που θα εγκατασταθεί στο χωριό Γράμμοστα (ένα ακόμα αντίγραφο μπορεί να μπει στο Νεστόριο).
2. **Πινακίδα διαδρομής** (πινακίδες 50x70cm - περιλαμβάνουν χάρτες, φωτογραφίες, κείμενα σε ελληνικά & αγγλικά και μετρητικά στοιχεία).
3. **Πινακίδες κατεύθυνσης.** Μπαίνουν σε καίρια σημεία, πάνω σε διακλαδώσεις του υπό μελέτη δικτύου
4. **Κατευθυντήρια και επιβεβαιωτικά σημάδια** με πινακίδες 20x20cm σε πασσάλους και βράχια.

Οι πινακίδες θα ακολουθήσουν τις σχεδιαστικές και αισθητικές αρχές που τέθηκαν από την αντίστοιχη μελέτη σήμανσης του Interreg, ώστε να υπάρξει ομοιομορφία και ευκολία ανάγκωσης. Παρατίθενται φωτογραφίες από τη σήμανση που έγινε στο πρόγραμμα Interreg.

Διαδρομές

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα-Τσουμιά-Λίμνες Αρένες

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-Τσουμιά-Λίμνες Αρένες	Μήκος = 18511 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1365. Μέγιστο υψόμετρο = 2183. Ανάβαση = 1151 m. Κατάβαση = -806 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 8h6min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κεντρικός χωματόδρομος : 126 m (1 %) Χωματόδρομος : 1604 m (9 %) Κακός χωματόδρομος : 7115 m (38 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 1880 m (10 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 92 m (0 %) Πεζόδρομος : 2227 m (12 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 2023 m (11 %) Σαφές μονοπάτι : 3265 m (18 %) Ασαφές μονοπάτι : 179 m (1 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

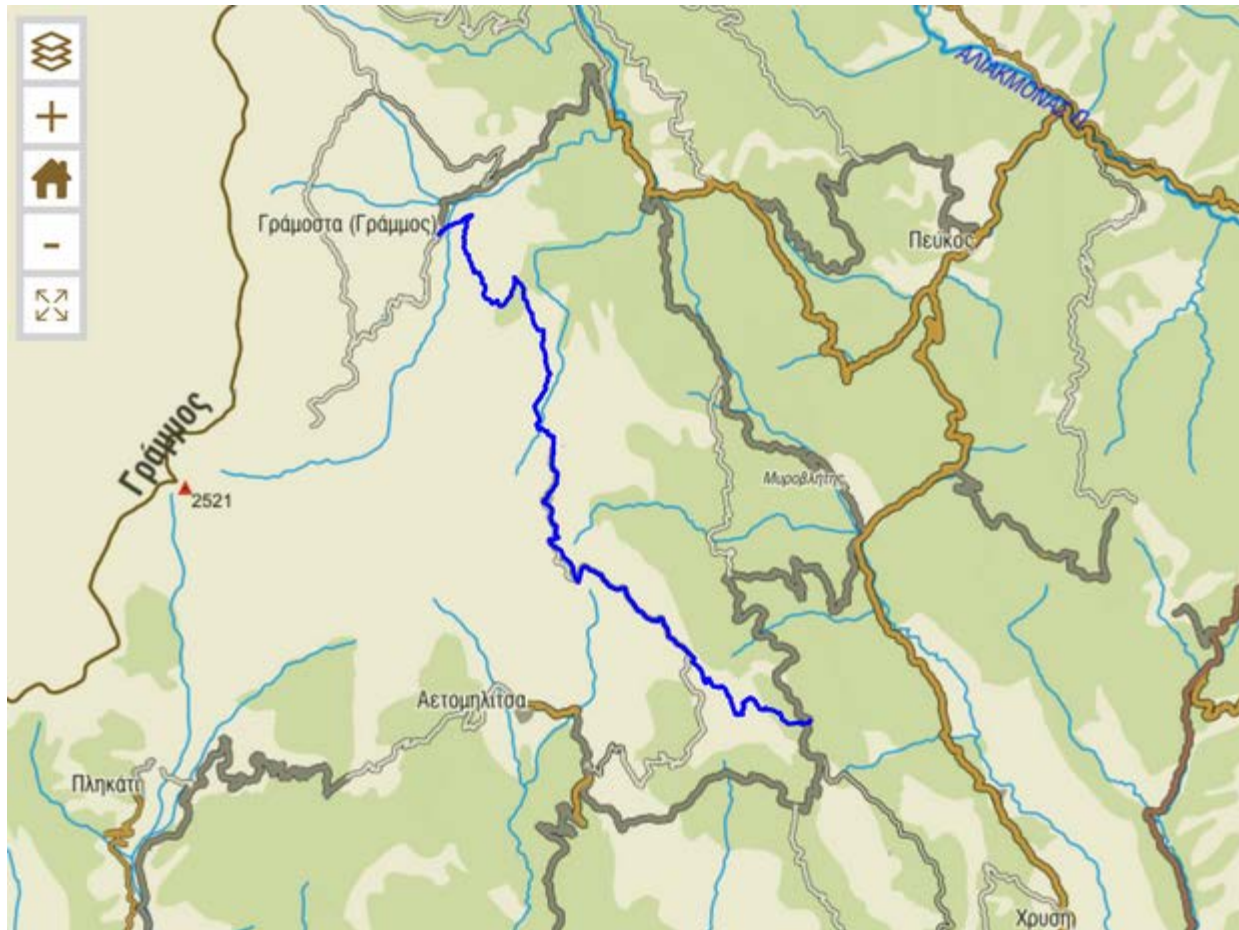
Από τη λίμνη Μουτσάλια θα πάρουμε το χωματόδρομο προς τα βόρεια και θα τον αφήσουμε στο μεγάλο λιβάδι Τριακοσάρα. Στο μέσον του λιβαδιού, ξεκινά ένα ωραίο μονοπάτι, στην αρχή ασαφές αλλά σύντομα ευδιάκριτο και κάπως σημασμένο με παλιά κόκκινα σημάδια. Το μονοπάτι αναζητά τον πιο βατό δρόμο μέσα από τους βραχώνες της Επάνω Αρένας και νικώντας τους βγαίνει σε υπέροχα αλπικά λιβάδια με λιμνούλες.

Από εδώ, θα μπορούμε σύντομα στο χωματόδρομο προς τη ράχη Τσούμια. Πριν τα Τσούμια θα συναντήσουμε τον κλάδο του δρόμου που έρχεται από την Αετομηλίτσα και εξυπηρετεί τις στάνες της λεκάνης, καθότι η ζώνη αυτή ανήκει διοικητικά στην Ήπειρο και αποτελεί τμήμα των παλιών στανοτοπιών της Αετομηλίτσας. Ο δρόμος, που είναι κακής βατότητας και μοιάζει εγκαταλελειμένος, μαιανδρίζει στις πτυχές της κορυφογραμμής και περνώντας κάτω από την Μαύρη Πέτρα, μια μεγάλη πυραμίδα μαύρου βράχου, κατηφορίζει στο λιβάδι Κοτάρια, κάτω από τη σκιά της Κιάφας.

Εδώ θα περάσουμε κοντά από τις εγκαταστάσεις μιας μεγάλης κτηνοτροφικής μονάδας της Αετομηλίτσας και θα ανέβουμε μέχρι το πρώτο από μια σειρά περάσματα σε ράχες και μικρά διάσελα. Κατά τόπους, και με την υπόδειξη μιας αραιής σήμανσης με κόκκινα σημάδια, μπορούμε να κόψουμε δρόμο από πατημένα μονοπάτια. Σε μία από αυτές τις συντομεύσεις, θα βρούμε τη Βρύση Τολίκα στο δεξί μας χέρι, μοναδική φροντισμένη πηγή όλης της διαδρομής.

Μετά το βαθύ ρέμα στη Στάνη Λάμπρου, όπου συνήθως ο δρόμος είναι κομμένος, ανηφορίζουμε και φτάνουμε στις πλαγιές της ράχης Φαρμάκη. Από εδώ και πέρα ο χωματόδρομος είναι πιο βατός και κατηφορίζει απότομα σε μια σειρά από λιβάδια, μέχρι διακλάδωση. Εδώ πάμε δεξιά και περνώντας μπροστά από το νεότευκτο εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής φτάνουμε στη γέφυρα της Γράμμοστας και καταλήγουμε στην μεγάλη ενοριακή εκκλησία του οικισμού.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 8 πινακίδες κατεύθυνσης και 72 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 144 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα-Μπαρούγκα-κορυφή Γκούμπελ

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-Μπαρούγκα-κορυφή Γκούμπελ	Μήκος = 6301 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1359. Μέγιστο υψόμετρο = 2247. Ανάβαση = 889 m. Κατάβαση = -33 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 3h17min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κεντρικός χωματόδρομος : 485 m (8 %) Χωματόδρομος : 2007 m (32 %) Κακός χωματόδρομος : 308 m (5 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 252 m (4 %) Σαφές μονοπάτι : 100 m (2 %) Ασαφές μονοπάτι με σήμανση : 2515 m (40 %) Ασαφές μονοπάτι : 634 m (10 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

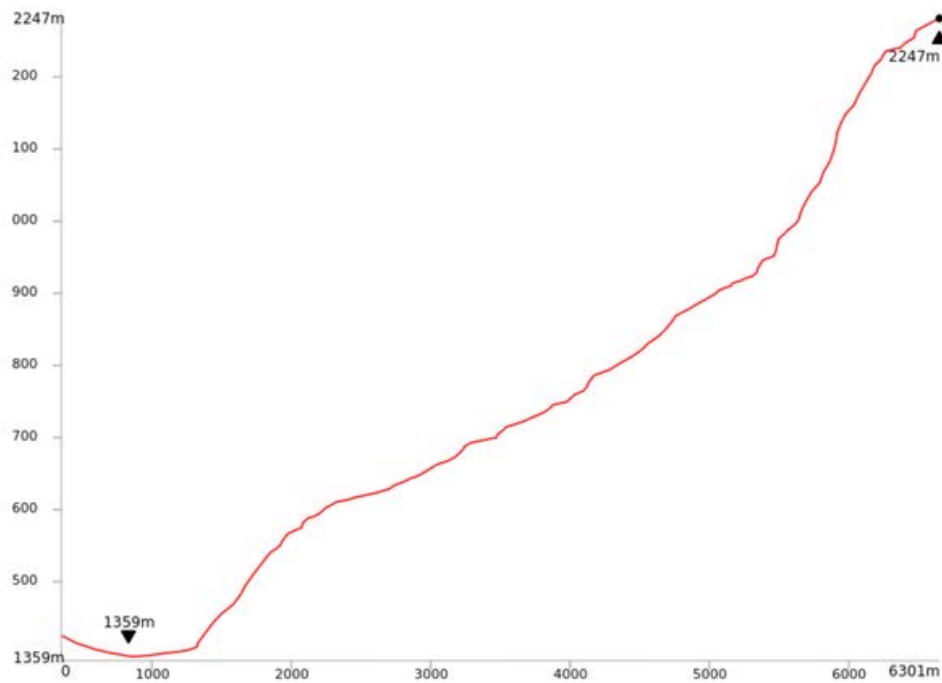
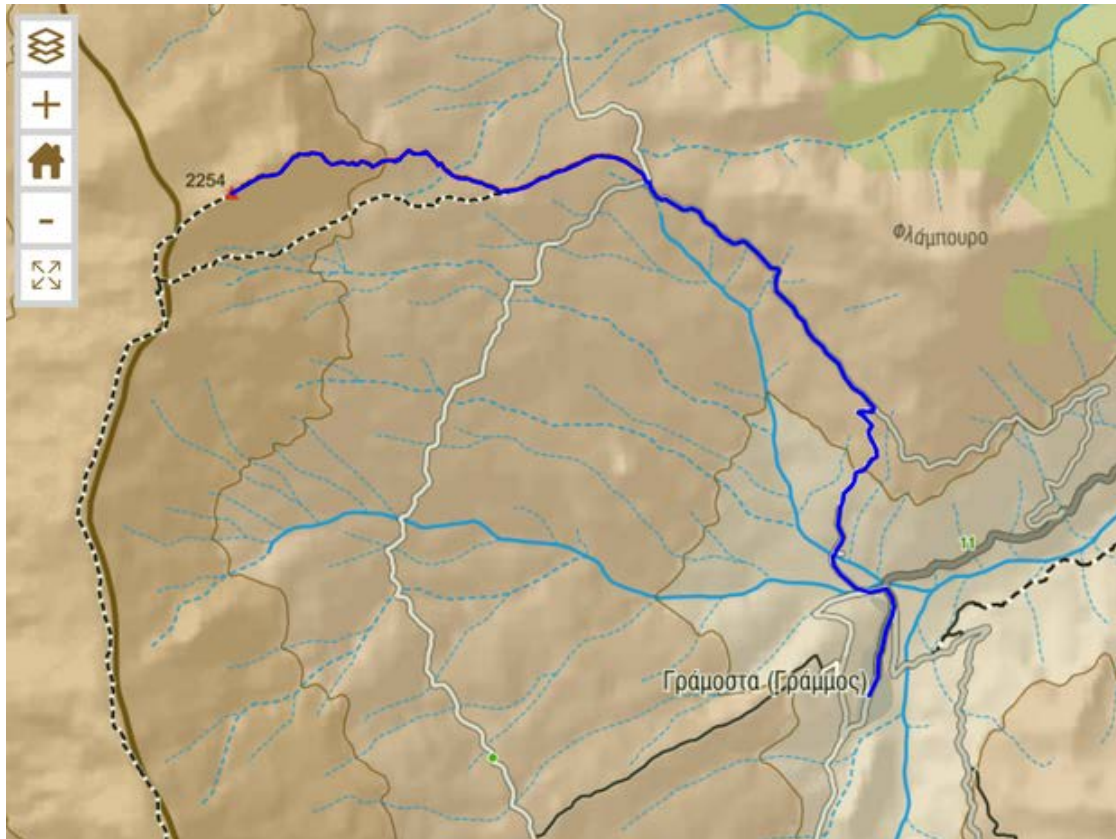
Η πορεία ξεκινά από τον κεντρικό δρόμο της Γράμμοστας. Ακολουθούμε το δρόμο προς το Νεστόριο και μετά τη μεγάλη οδική γέφυρα τον αφήνουμε για να μπούμε σε μονοπάτι που έχει χαραχθεί παλιότετερα και σήμερα το χρησιμοποιούν τα κοπάδια. Το μονοπάτι συναντά το χωματόδρομο για τα λιβάδια Μούζα και τη Φούσια. Στο σημείο αυτό μπορούμε να έρθουμε και απο τη διακλάδωση της Φούσιας, από τον χωματόδρομο.

Ακολουθούμε το δρόμο αυτόν, που οδηγεί στο διάσελο Μπαρούγκα και εκεί διακλαδίζεται αριστερά για Γκιστόβα και ευθεία για το λιβάδι Μούζα. Μπορούμε να έρθουμε μέχρι εδώ με όχημα (με απλό όχημα το καλοκαίρι, αποκλειστικά με όχημα 4X4 τους υπόλοιπους μήνες). Στο διάσελο και ακριβώς στο θέση της διακλάδωσης των δρόμων, ξεκινά το μονοπάτι προς την κορυφή, σημαδεμένο με σχετικά πυκνά κόκκινα σημάδια, κατά τόπους αρκετά πατημένο, ενώ αλλού ασαφές.

Ακολουθούμε το μονοπάτι και ανηφορίζουμε ομαλά στην αρχή προς χαμηλή ράχη και μετά στον κύριο άξονα της ράχης. Σύντομα, τα σημάδια αποκλίνουν από το κεντρικό μονοπάτι της ράχης προς τα δεξιά και οδηγούν μέσα από λιβάδια προς τη βάση της κορυφής. Εδώ η κλίση αλλάζει απότομα και τα σημάδια μας οδηγούν μέσα από επικλινή διαδοχικά φυσικά σκαλιά στην αρχή ενός βραχύδους διαδρόμου/περάσματος. Ανεβαίνουμε χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες τα σπασμένα βράχια του διαδρόμου. Συνεχίζουμε σε βραχύδη κόψη με εύκολα τεχνικά περάσματα. Στο τέλος των περασμάτων αυτών βρισκόμαστε στις χορταριασμένες πλαγιές της κορυφής. Συνεχίζουμε την πορεία μας έντονα ανηφορικά στις πλαγιές αυτές.

Μετά από αρκετή συνεχή ανηφορική κίνηση βρισκόμαστε στον κώνο της κορυφής. Στα τελευταία μέτρα πριν την κορυφή θα συναντήσουμε διαδοχικές οχυρώσεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που περιβάλλουν τη νότια πλευρά του βουνού.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 κεντρικές πινακίδες, 1 πινακίδες διαδρομής, 8 πινακίδες κατεύθυνσης και 58 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 116 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα-ράχη Φαρμάκη-Κιάφα-Περήφανο

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-ράχη Φαρμάκη-Κιάφα-Περήφανο	Μήκος = 12131 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1365. Μέγιστο υψόμετρο = 2430. Ανάβαση = 1345 m. Κατάβαση = -305 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 6h39min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Χωματοδρόμος : 1604 m (13 %) Κακός χωματοδρόμος : 1627 m (13 %) Πεζόδρομος : 671 m (6 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 2668 m (22 %) Σαφές μονοπάτι : 414 m (3 %) Ασαφές μονοπάτι : 5146 m (42 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Από την ενοριακή εκκλησία του χωριού Γράμμος (ή Γράμμοστα), ανηφορίζουμε τον κτηνοτροφικό δρόμο προς τη ράχη Φαρμάκη. Χρησιμοποιούμε τις συντομεύσεις που έχουν χαράξει τα κοπάδια στα λιβάδια προκειμένου να κόψουμε δρόμο. Αφήνουμε το χωματόδρομο στον αυχένα ανάμεσα στη ράχη Φαρμάκη και τα υψώματα Φλάμπουρα.

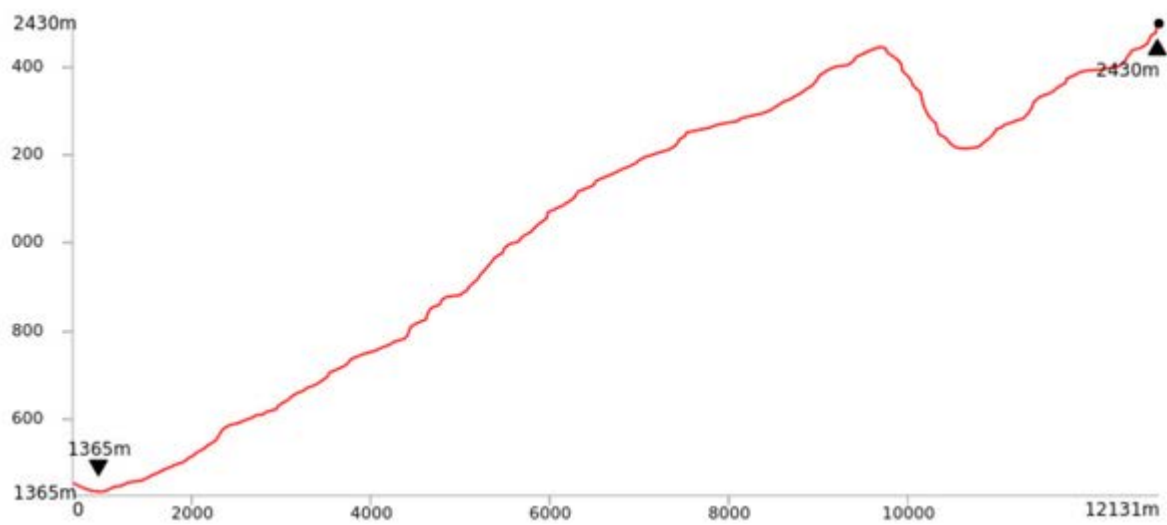
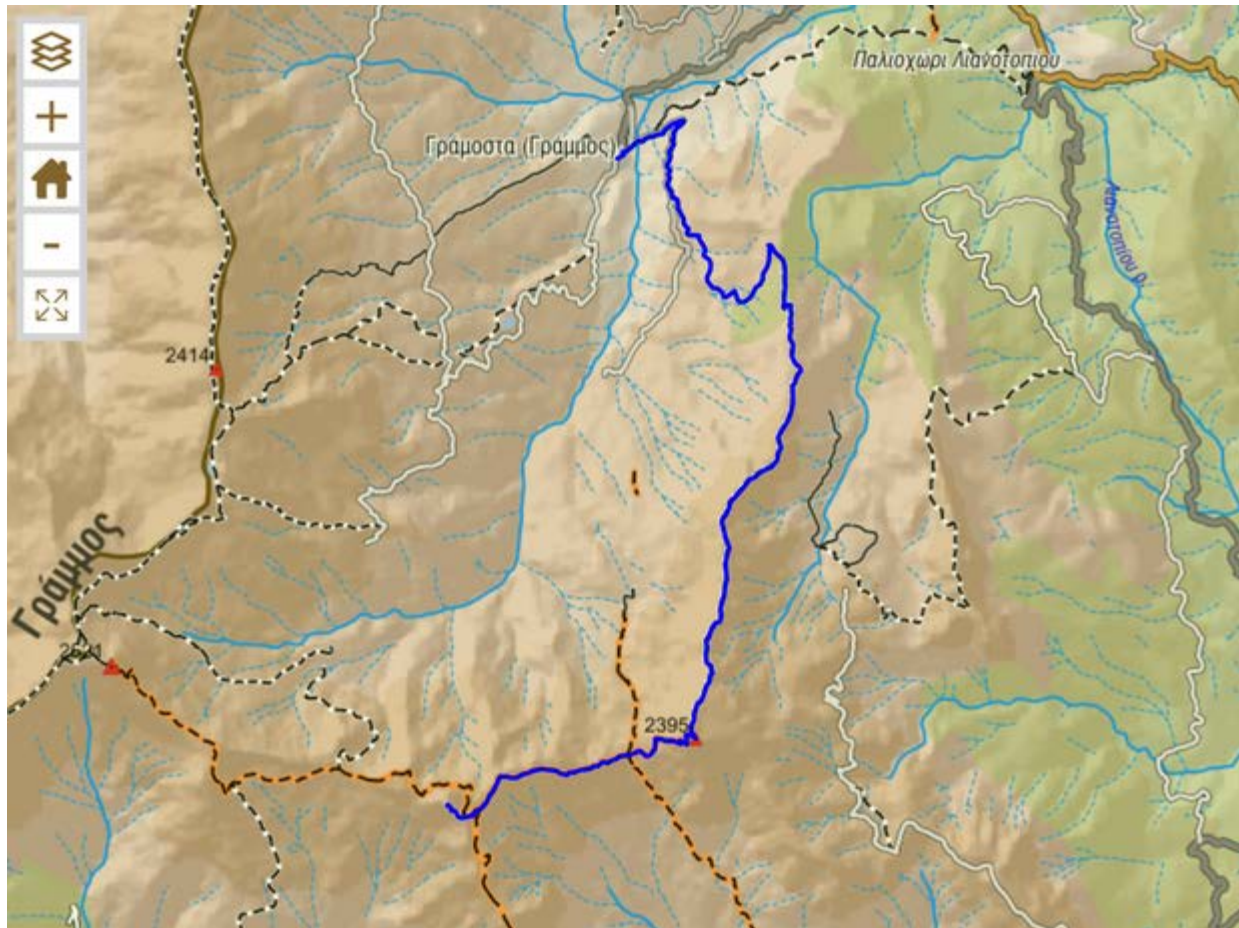
Πάνω στον άξονα της ράχης ξεκινάει κτηνοτροφικό μονοπάτι που αποφεύγει μια μεγάλη συστάδα οξιές από τα δεξιά της. Το ακολουθούμε και φτάνουμε στην αρχή της ράχης, όπου αρχίζουν τα αλπικά λιβάδια. Σύντομα φτάνουμε σε εγκατάσταση κεραίας (αναμεταδότης σήματος ίντερνετ) και συνεχίζουμε πάνω στη ράχη μέχρι τη βάση της σκουρόχρωμης κορυφής Φαρμάκη (2142μ.).

Παρακάμπτουμε την κορυφή με μονοπάτι που κατευθύνεται στη βόρεια όψη της. Συνεχίζουμε την πορεία μας από την κορυφογραμμή μέχρι να φτάσουμε στη βάση του απόκρημνου όγκου της κορυφής Κιάφα. Ανηφορίζουμε την Α όψη της κορυφής Κιάφα με αχνό μονοπάτι που ελίσσεται ανάμεσα στα βράχια. Βγαίνουμε σε λιβάδι και καταλήγουμε στην κορυφή Κιάφα (2395μ.) περνώντας ανάμεσα από τα ερείπια ποικίλων οχυρώσεων του Εμφυλίου. Ανάμεσα στις οχυρώσεις αυτές βρίσκεται και ένα σαφέστερο ερείπιο που είναι ότι απέμεινε από μονόκλιτη εκκλησία.

Από την κορυφή Κιάφα θα κατέβουμε στο διάσελο της Κιάφας. Η κατάβαση αυτή είναι ιδιαίτερα απότομη και σε σαθρό πεδίο. Παρόλο που υπάρχουν αρκετά κόκκινα σημάδια, αυτά δεν είναι ορατά στην κατεύθυνση της κατάβασης. Ξεκινάμε την κατάβαση από το τριγωνομετρικό και εντοπίζουμε με δυσκολία τα σημάδια τα οποία κατευθύνονται με πλάγια κατεύθυνση προς τα δεξιά. Σύντομα εντοπίζουμε ίχνος μονοπατιού που κατηφορίζει έντονα προς τα αριστερά και φέρει σημάδια στην κατεύθυνση της ανάβασης. Κάνουμε ένα μεγάλο ελιγμό στην απότομη αυτή ζώνη και κατευθυνόμαστε προς τις χλοερές πλαγιές στα δεξιά μας. Η περισσότερο ομαλότερη αυτή ζώνη μας οδηγεί στο διάσελο της Κιάφας. Εδώ μπορούμε να ξεκουραστούμε σε πέτρινο παγκάκι που παλιότερα έφερε πινακίδα.

Από εδώ θα ακολουθήσουμε πολύ εμφανές χωμάτινο μονοπάτι προς τις αιχμηρές κορυφές που δημιουργούν την ορεογραφική σύνδεση με το Περήφανο. Το μονοπάτι έχει μια αραιή σήμανση με κόκκινα σημάδια και περιτρέχει από τη Β πλευρά την κορυφή και συνδέεται με τον παλιό στρατιωτικό δρόμο που έρχεται από τον Γκέσο. Ακολουθώντας το δρομάκι αυτό φτάνουμε σύντομα στην κορυφή Περήφανο στα 2444μ.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 3 πινακίδες κατεύθυνσης και 50 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 100 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα- Διάσελο Μπαρούγκα–Αυχένas Γκούμπελ– Λίμνη Γκιστόβα

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-Διάσελο Μπαρούγκα–Αυχένas Γκούμπελ–Λίμνη Γκιστόβα	Μήκος = 12582 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1359. Μέγιστο υψόμετρο = 2403. Ανάβαση = 1159 m. Κατάβαση = -195 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 7h30min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κεντρικός χωματόδρομος : 485 m (4 %) Χωματόδρομος : 2045 m (16 %) Κακός χωματόδρομος : 308 m (2 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 252 m (2 %) Σαφές μονοπάτι : 725 m (6 %) Ασαφές μονοπάτι με σήμανση : 782 m (6 %) Ασαφές μονοπάτι : 7984 m (63 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

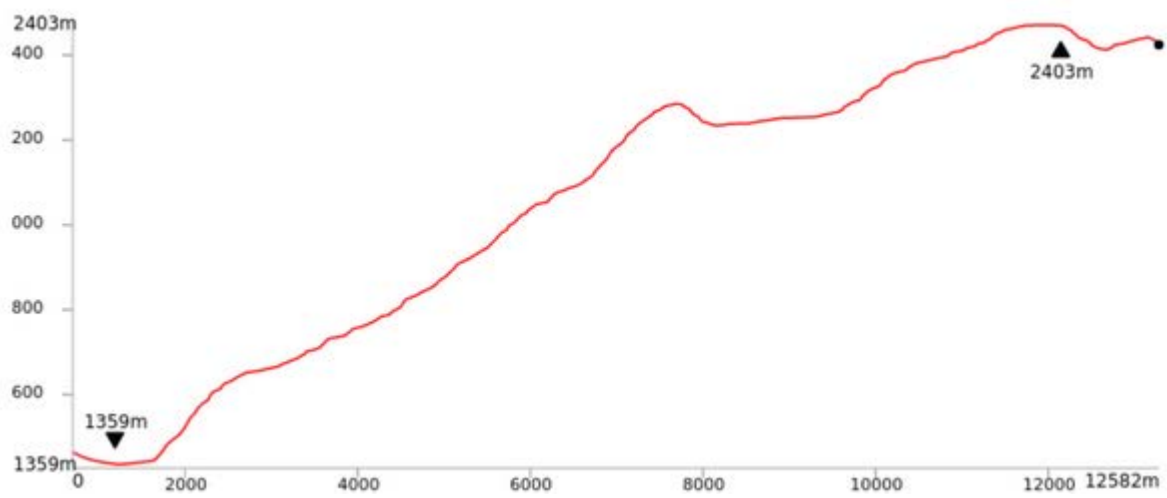
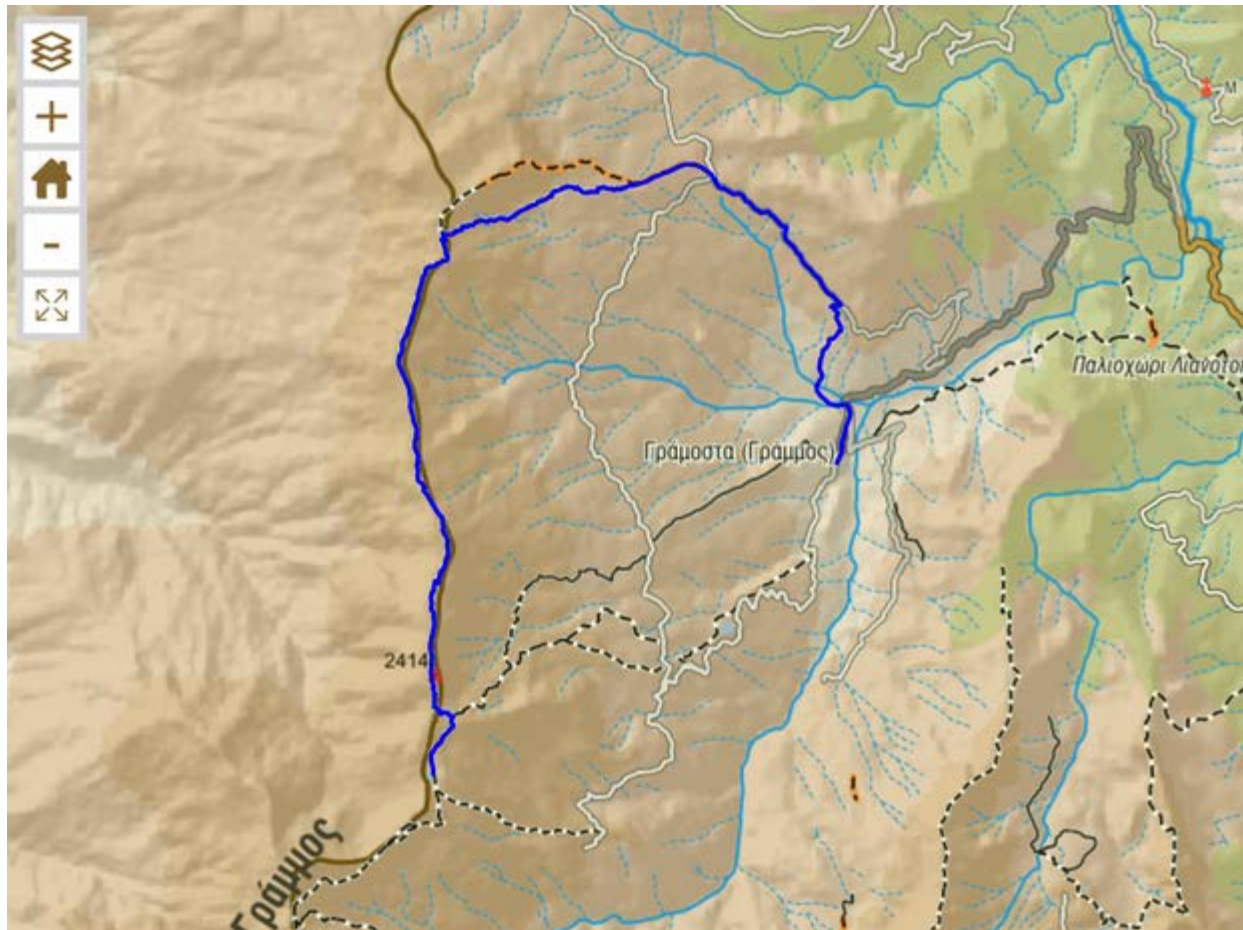
Το διάσελο Μπαρούγκα είναι ένας ομαλός αυχένas ανάμεσα στην κορυφή Γκούμπελ και τις μικρότερες κορυφές Φλάμπουρο και Πόρτα Οσμάν. Η περιοχή λέγεται επίσης και Τυροκομείο, τοπωνύμιο που αναφέρεται στο παλιό τυροκομείο που λειτουργούσε στα λιβάδια του αυχένas. Το τυροκομείο δεν σώζεται σήμερα και στη θέση του θα δούμε 2-3 καλύβες κτηνοτρόφων.

Μπορούμε να φτάσουμε στο διάσελο Μπαρούγκα είτε οδικώς (ο χωματόδρομος εξυπηρετεί τον κτηνοτροφικό συνοικισμό Φούσια και είναι βατός τη θερινή περίοδο) είτε πεζοπορικά, με τη βοήθεια παλιού μονοπατιού που ξεκινά από το χωριό Γράμμοστα και ανηφορίζει απότομα προς το χωματόδρομο προς Φούσια και Μπαρούγκα.

Από το διάσελο Μπαρούγκα παίρνουμε μια διαδοχή από μικρά μονοπάτια, που διατρέχουν τις ομαλές πλαγιές και ράχες στη νότια βάση της κορυφής Γκούμπελ (ένα ακόμα μονοπάτι, σχετικά συνεπώς σημαδεμένο με κόκκινα σημάδια, αποκλίνει προς τα δεξιά και αποτελεί την αμεσότερη ανάβαση προς την κορυφή του Γκούμπελ).

Βγαίνουμε στην κορυφογραμμή, που αποτελεί και συνοριογραμμή με την Αλβανία, στα δυτικά του Γκούμπελ. Με εξαίρεση λίγα σημεία που η κορυφογραμμή χάνει απότομα ύψος, εν γένει ακολουθούμε μια πολύ ομαλή και ευχάριστη όδευση, με μικρά ανεβοκατεβάσματα. Πριν τη ράχη Μουτσέλη, συναντάμε μερικά παλιά οχυρωματικά έργα και την Πυραμίδα των συνόρων, με τον αριθμό 3. Μετά τη Μουτσέλη, ανηφορίζουμε αρκετά στην κορυφή Σακούλη και κατεβαίνουμε προς τον αυχένas με τα υψώματα της Γκιστόβας. Από εδώ μπορούμε να φτάσουμε στη Γκιστόβα είτε άμεσα, πάνω από τη ράχη, είτε να την παρακάμψουμε, χάνοντας λίγο ύψος και να συνδεθούμε με το κύριο μονοπάτι προς τη λίμνη, που είναι αρκετά εμφανές και ομαλό.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 4 πινακίδες κατεύθυνσης και 46 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 92 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα- Κιάφα-Περήφανο

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-Κιάφα-Περήφανο	Μήκος = 11396 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1365. Μέγιστο υψόμετρο = 2430. Ανάβαση = 1142 m. Κατάβαση = -102 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 5h6min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Χωματόδρομος : 2395 m (21 %) Κακός χωματόδρομος : 2201 m (19 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 2630 m (23 %) Πεζόδρομος : 216 m (2 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 3390 m (30 %) Σαφές μονοπάτι : 508 m (4 %) Ασαφές μονοπάτι με σήμανση : 55 m (0 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

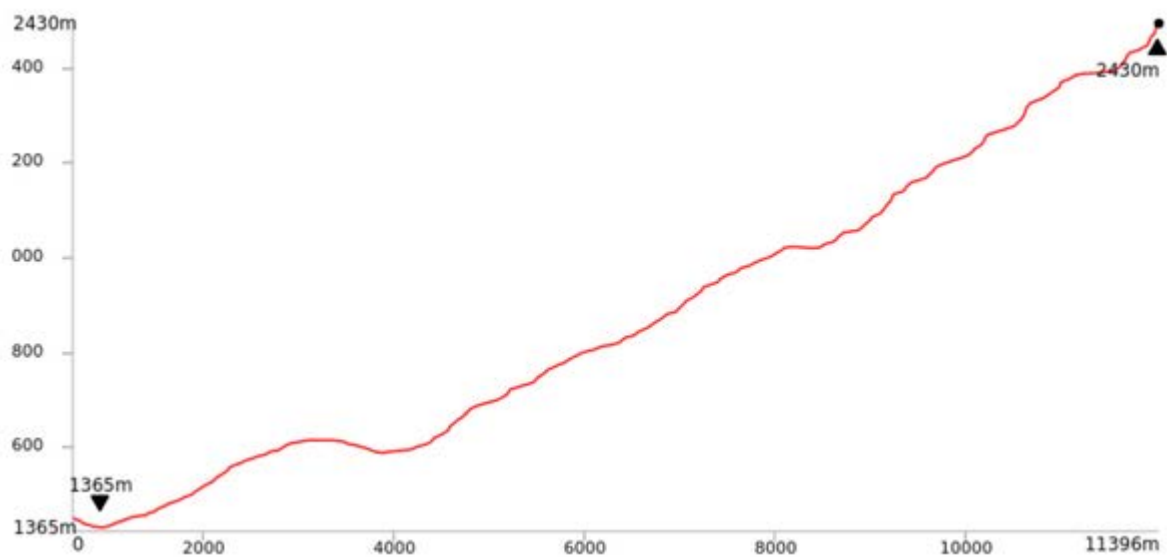
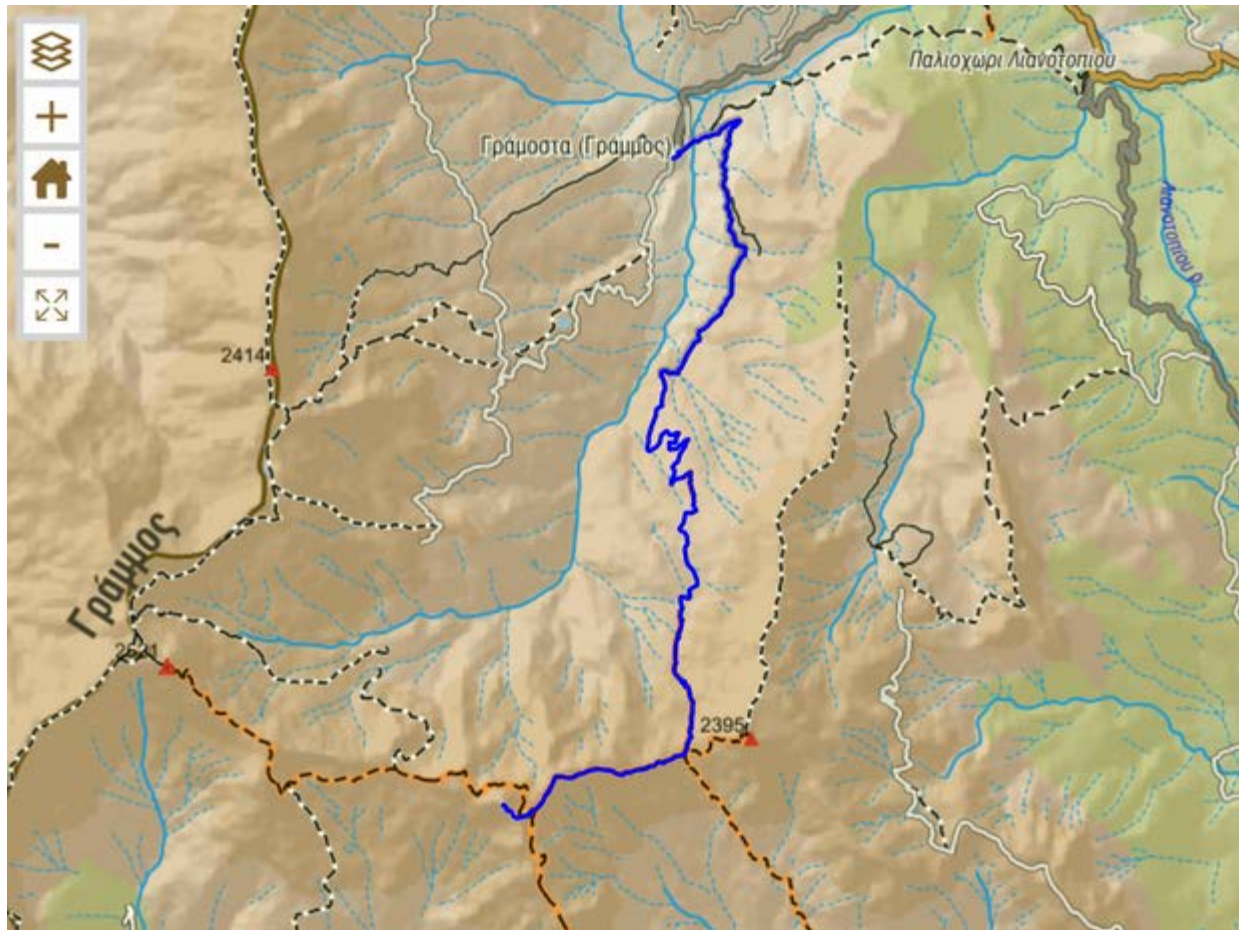
Ξεκινάμε από την ενοριακή εκκλησία του χωριού Γράμμος (ή Γράμμοστα) και κατηφορίζουμε στο ποτάμι. Δρασκελίζουμε το μεγάλο και συχνά θυμωμένο ρέμα με τη βοήθεια μεγάλης οδικής γέφυρας. Από εδώ και για περίπου 6.5 χλμ θα περπατήσουμε πάνω ή κοντά στον κτηνοτροφικό δρόμο που εξυπηρετεί την τελευταία στάνη του χωριού, στους πρόποδες της Κιάφας.

Ο δρόμος είναι μέτριας ως και κακής βατότητας και χρησιμοποιείται ελάχιστα από οχήματα. Περνάμε μπροστά από το ημιτελές εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής και συνεχίζουμε μέχρι διακλάδωση, όπου θα πάρουμε το δεξί παρακλάδι (στην ουσία, συνεχίζουμε ευθεία).

Ο χωματόδρομος κάνει ελιγμούς στην πλαγιά και έχει ένα παρακλάδι που εξυπηρετεί μεγάλη κτηνοτροφική εγκατάσταση δίπλα σε λιμνούλα. Είτε από το παρακλάδι αυτό, είτε από τον ίδιο το χωματόδρομο, είτε από το ίχνος μονοπατιών που έχουν χαράξει τα ζώα στα λιβάδια, φτάνουμε στο τέλος του δρόμου, σε μικρή λάκκα με λείψανα μαντριού. Λίγο πάνω από τον περιφραγμένο χώρο, υπάρχει εποχική πηγή.

Εδώ θα βρούμε το ίχνος του παλιού μονοπατιού προς Αετομηλίτσα, που διατηρεί κάποια σήμανση με κόκκινα/άσπρα σημάδια. Το μονοπάτι έχει διασπαστεί από τα βοοειδή, όλοι ωστόσο οι ντοροί συγκλίνουν στο πέρασμα της Κιάφας, όπου και παλιά βάση πινακίδας, που σήμερα χρησιμεύει ως παγκάκι. Εδώ θα αφήσουμε το μονοπάτι και θα κινηθούμε προς τα δυτικά, στον άξονα της ράχης και πάνω σε ευδιάκριτο μονοπάτι, σημαδεμένο με πρόχειρα αλλά σχετικά συνεπή κόκκινα σημάδια. Το μονοπάτι περνά από έναν μικρό ώμο και χάνει λίγο ύψος, για να περάσει ομαλά κάτω από τις βραχουριές μιας μικρής κορυφής. Βγαίνουμε σε πιο ομαλό πεδίο και συνεχίζουμε πάνω στην κόψη μέχρι να συναντήσουμε το παλιό στρατιωτικό δρομάκι από το Γέσο προς το Περήφανο. Σε πολύ πιο εύκολο πεδίο πλέον, συνεχίζουμε στο δρομάκι μέχρι το ψηλότερο σημείο του κώνου της κορυφής Περήφανο.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 7 πινακίδες κατεύθυνσης και 62 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 124 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Γράμμοστα-Φακού-Σκάλα-Περήφανο

Διαδρομή	Ανάλυση
Γράμμοστα-Φακού-Σκάλα-Περήφανο	Μήκος = 12719 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1392. Μέγιστο υψόμετρο = 2430. Ανάβαση = 1349 m. Κατάβαση = -309 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 5h43min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Χωματόδρομος : 291 m (2 %) Κακός χωματόδρομος : 5977 m (47 %) Καλντερίμι με σήμανση : 1797 m (14 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 258 m (2 %) Σαφές μονοπάτι : 4225 m (33 %) Ασαφές μονοπάτι : 170 m (1 %)

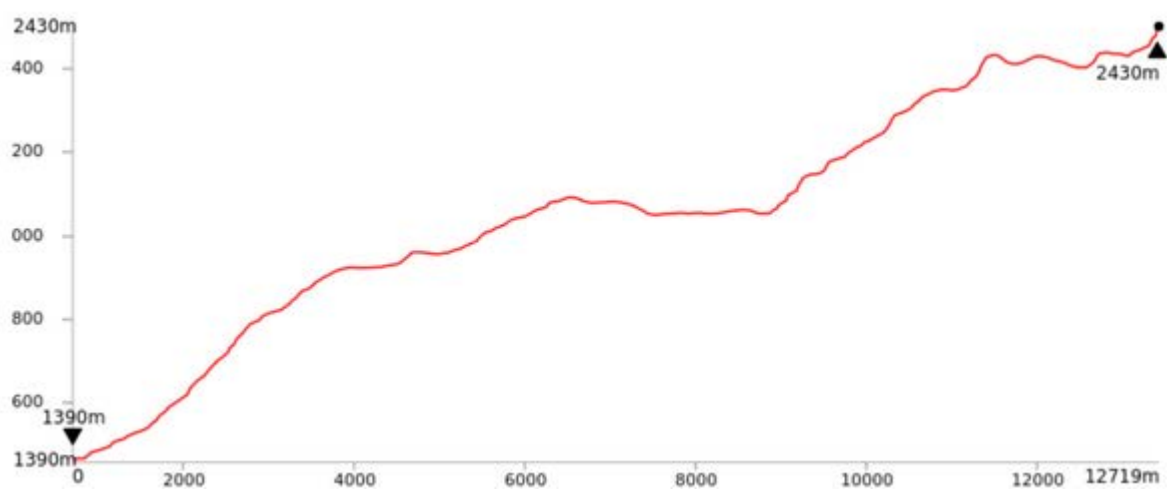
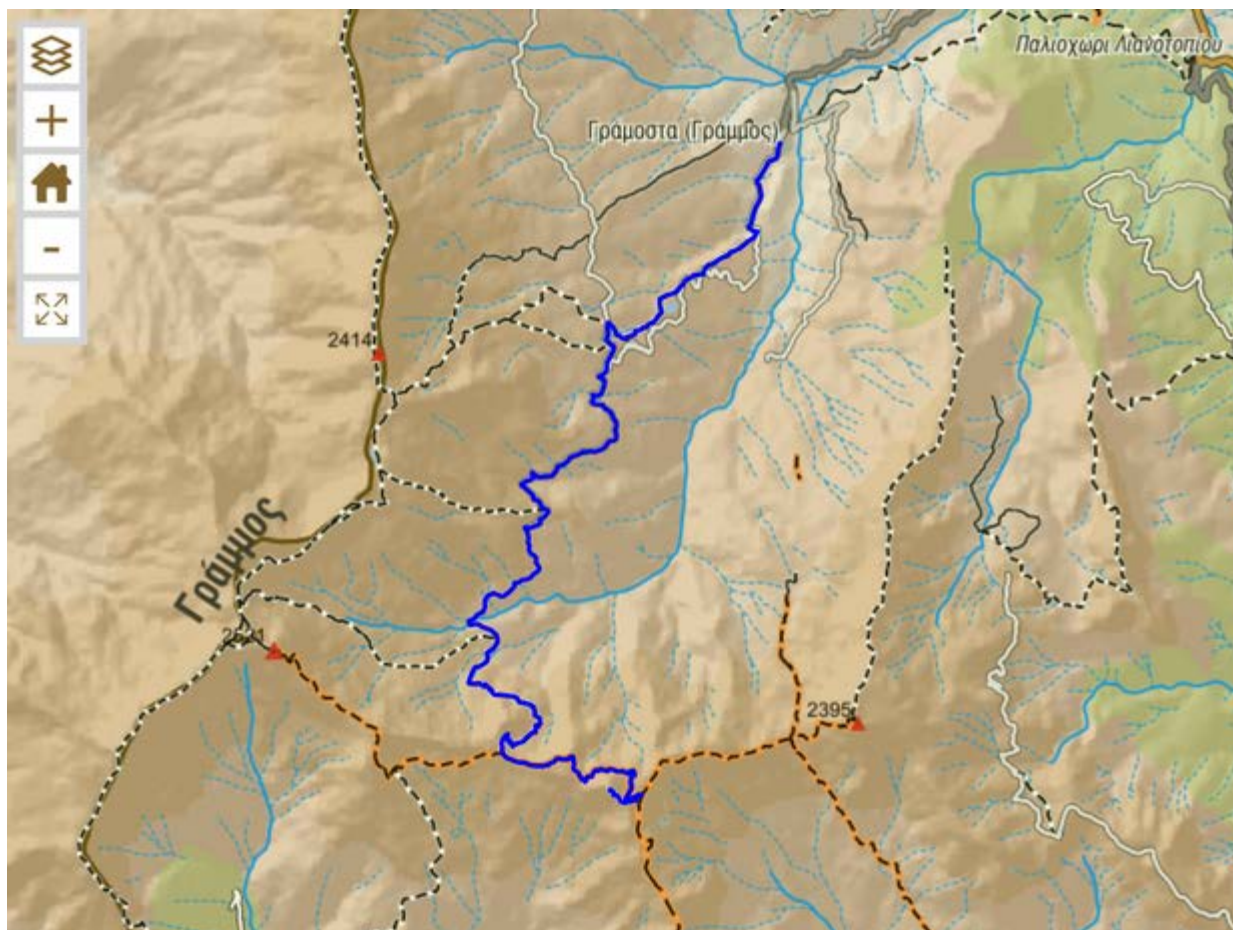
Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Από το χωριό Γράμμος (ή Γράμμοστα), παίρνουμε τον αγροτικό δρόμο προς τη Λεύκα. Στη χαρακτηριστική διακλάδωση (υψόμετρο 1850 μ., πέτρινο εικονοστάσι) ακολουθούμε τον αριστερό κλάδο προς το λιβάδι Φάγκου. Στο σημείο αυτό μπορούμε να φτάσουμε και από το μονοπάτι που εξυπηρετεί την ανάβαση στη Γκιστόβα.

Μετά από 5.5 χλμ στο χωματόδρομο, και αφού περάσουμε το μεγάλο ρέμα που δημιουργείται από τις πηγές Πεντάβρυσο και σχηματίζει έναν εντυπωσιακό καταρράκτη, φτάνουμε στο λιβάδι Φάγκου. Εδώ, ανάμεσα σε 3 τσιμεντένια καλύβια, υπάρχει πηγή, κάπως διαμορφωμένη χαμηλά στο έδαφος. Από τα καλύβια, θα σκοπεύσουμε στα σπασμένα βράχια στα αριστερά, κάτω από τις απότομες πλαγιές των κορυφών. Αρχικά, θα ανηφορίσουμε σε ομαλά λιβάδια και αφήνοντάς τα θα γυρίσουμε αριστερά, σε σαφές ίχνος μονοπατιού, που διατρέχει πετρώδεις πλαγιές και σάρες. Μετά έναν πρώτο ώμο, όπου και μικρή πινακίδα που επισημαίνει ότι η πορεία αυτή οδηγεί στο Περήφανο, φτάνουμε κάτω από συμπαγέστερο βραχώδες ύψωμα, που το περιτρέχουμε από τα αριστερά.

Φτάνοντας πάνω στο βραχώδες ύψωμα, βλέπουμε το ίχνος του μονοπατιού να κάνει έναν μεγάλο ανοιχτό ελιγμό στην ομαλή πλαγιά και ανηφορίζει προς τον πλατύ αυχένα Περήφανου-2520. Φτάνουμε στον αυχένα με λίγους ελιγμούς και συναντάμε τον παλιό στρατιωτικό δρόμο Αετομηλίτσα-Γκέσος-2520. Από τη θέση αυτή, θα κινηθούμε προς τα αριστερά, πάνω στο ίχνος του παλιού δρόμου. Σύντομα, ο δρομάκος αυτός μπαίνει κάτω από την μαύρη κυριαρχία του απόκρημνου περάσματος του υψώματος Σκίρτση. Το καλοκαίρι, η διάβαση είναι χωρίς προβλήματα. Το χειμώνα, ωστόσο, και μέχρι το τέλος της άνοιξης, το πέρασμα φιλοξενεί επάλληλες, επικλινείς χιονούρες, που συχνά απαιτούν ασφαλιστικά μέσα. Βγαίνοντας από του Σκίρτση, θα χρειαστεί να ανηφορίσουμε αρκετά, πάντα πάνω στο ίχνος του παλιού δρόμου, ο οποίος θα μας φέρει ομαλά στη νότια βάση του κώνου της κορυφής, όπου θα φτάσουμε εύκολα.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 3 πινακίδες κατεύθυνσης και 69 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 138 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Στάνη Λάμπρου-Σούφλικας-Λιανοτόπι

Διαδρομή	Ανάλυση
Στάνη Λάμπρου-Σούφλικας-Λιανοτόπι	Μήκος = 19727 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1211. Μέγιστο υψόμετρο = 2164. Ανάβαση = 1339 m. Κατάβαση = -1161 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 9h9min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Χωματόδρομος : 1604 m (8 %) Κακός χωματόδρομος : 1663 m (8 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 4929 m (25 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 641 m (3 %) Πεζόδρομος : 3413 m (17 %) Σαφές μονοπάτι : 4247 m (22 %) Ασαφές μονοπάτι : 3230 m (16 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

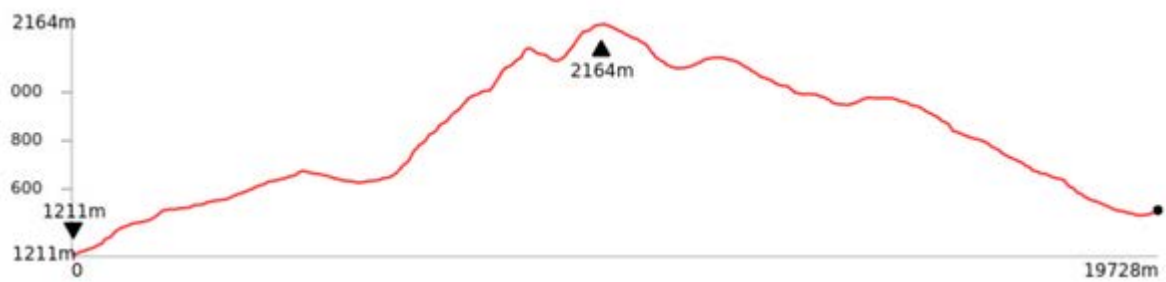
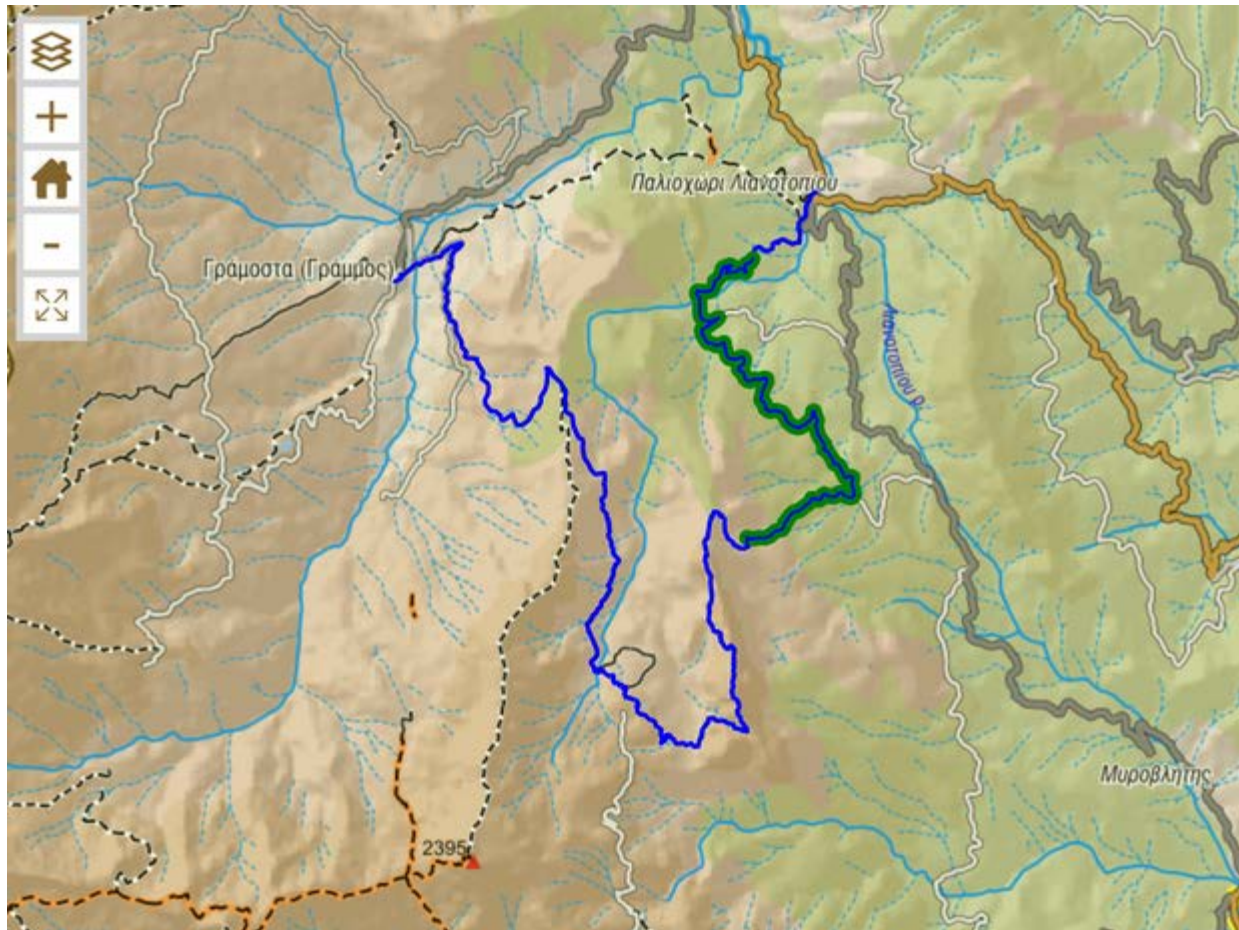
Η διαδρομή αρχίζει από το λιβάδι Στάνη Λάμπρου, όπου και η ομώνυμη κτηνοτροφική εγκατάσταση. Ανεβαίνουμε με χωματόδρομο μέχρι την περιοχή της μεγάλης αλπικής λίμνης. Από το δυτικό άκρο της λίμνης συνεχίζουμε ακολουθώντας αχνό μονοπάτι σε ομαλά λιβάδια. Συνεχίζουμε σε περισσότερες επικλινείς και ξηρές πλαγιές μέχρι τη βάση του συγκροτήματος του Σούφλικα. Με δυσδιάκριτο μονοπάτι κινούμαστε στο ανώτερο σημείο μιας σχετικά ομαλής πετρώδους ζώνης με οφιόλιθους και περνάμε κάτω από μια ομάδα βράχων. Γυρίζουμε δεξιά σε ρεματιά με πρασινόλιθους και βγαίνουμε στην κορυφογραμμή του Σούφλικα.

Όλη η κορυφογραμμή του Σούφλικα αποτελείται από ασβεστόλιθο. Ακολουθούμε την ακμή της κόψης προς τα Β και με συνεχή ανεβοκατεβάσματα φτάνουμε σε μικρό αυχένα πριν το μεγάλο σχίσμα στα νότια της ψηλότερης κορυφής. Καθώς το σχίσμα δεν είναι βαθύ, θα αφήσουμε εδώ την κόψη για να κατηφορίσουμε από στενό και δύσβατο μονοπάτι μέσα σε απόκρημνη βραχώδη ζώνη σε μια ύφεση των κλιτύων. Αν και το έδαφος δεν είναι πολύ σταθερό, το ίχνος του μονοπατιού διακρίνεται εύκολα. Φτάνοντας στη βάση του συγκροτήματος κινούμαστε κατηφορικά. Φτάνουμε στα πρώτα λιβάδια όπου βρίσκουμε μεμονωμένα πεύκα και στη συνέχεια ανηφορίζουμε σε εμφανές μονοπάτι ξανά σε βραχώδες πεδίο μέχρι να φτάσουμε στην βορειότερη απόληξη της κορυφογραμμής του Σούφλικα. Από εδώ θα κατηφορίσουμε έντονα προς μια σειρά από ράχες και διάσελα προς τα ΒΑ. Από το χαμηλότερο διάσελο και μπροστά σε μεγάλο βράχο, ακολουθούμε σχετικά σαφές κτηνοτροφικό μονοπάτι κατηφορίζοντας έντονα σε μια μεγάλη και απότομη λεκάνη με ασταθές έδαφος. Εκεί βρίσκουμε και πηγή με άφθονο νερό.

Από το χαμηλότερο σημείο της λεκάνης αυτής μπαίνουμε στα μεγάλα λιβάδια της Α πλευράς του Σούφλικα και αμέσως συναντάμε την αρχή εμφανούς χωμάτινου μονοπατιού. Το μονοπάτι ακολουθεί μια στενή ράχη καλυμμένη από οξιές και μαυρόπευκα. Σταδιακά πλησιάζουμε το οδικό δίκτυο της περιοχής Ζγούρου και καταλήγουμε σε χωματόδρομο.

Ακολουθώντας αυτό το χωματόδρομο προς τα δεξιά φτάνουμε στην τοποθεσία Κιάφα Ζγούρου. Από εδώ μπορούμε να ακολουθήσουμε το χωματόδρομο μήκους 4.7 χλμ που καταλήγει στο Λιανοτόπι.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού από Γράμμοστα έως Περήφανο

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 1+170 (x=234621, v=4475787)	ΧΘ : 7+060 (x=234470, v=4473167)	5888
Σύνολο		5888

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 12 πινακίδες κατεύθυνσης και 171 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 342 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα από Τρακοσάρα

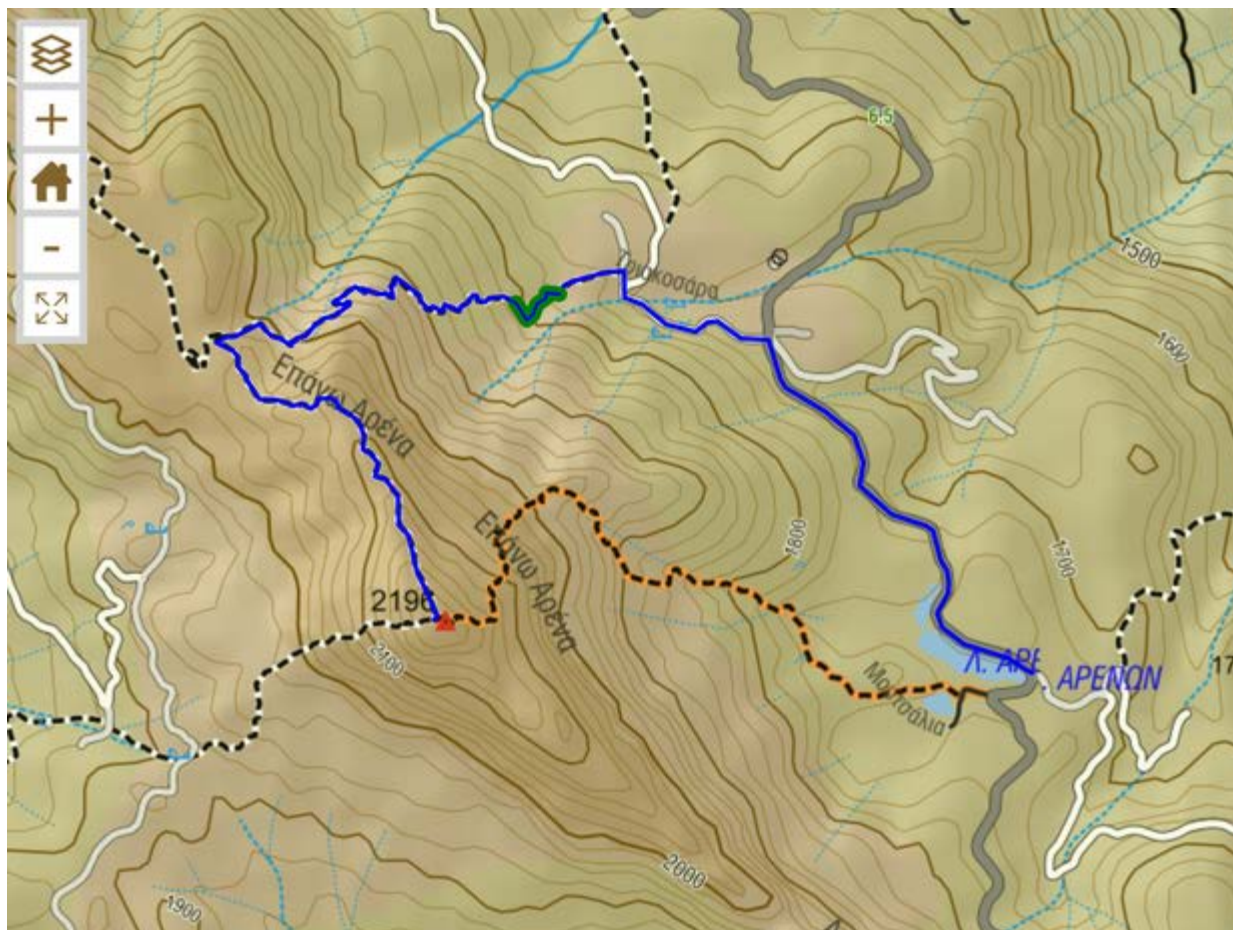
Διαδρομή	Ανάλυση
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα από Τρακοσάρα	Μήκος = 3937 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1726. Μέγιστο υψόμετρο = 2187. Ανάβαση = 491 m. Κατάβαση = -39 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 1h46min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κεντρικός χωματόδρομος : 1128 m (29 %) Κακός χωματόδρομος : 446 m (11 %) Σαφές μονοπάτι : 2363 m (60 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Η πορεία ξεκινά από τη λίμνη Μουτσάλια, τη μεγαλύτερη και χαμηλότερη από τις δίδυμες λίμνες των Αρενών. Από τη λίμνη θα πάρουμε το χωματόδρομο προς τα βόρεια και θα τον αφήσουμε στο μεγάλο λιβάδι Τριακοσάρα. Στο μέσον του λιβαδιού, ξεκινά ένα ωραίο μονοπάτι, στην αρχή ασαφές αλλά σύντομα ευδιάκριτο και κάπως σημασμένο με παλιά κόκκινα σημάδια. Το μονοπάτι αναζητά τον πιο βατό δρόμο μέσα από τους βραχώνες της Επάνω Αρένας και μετά από λίγους ελιγμούς βγαίνει σε ωραία αλπικά λιβάδια με λιμνούλες.

Από εδώ θα ανέβουμε τη γυμνή και με άπλετη θέα βόρεια κόψη της Επάνω Αρένας (2196 μ.). Πλησιάζοντας στην κορυφή θα περάσουμε μέσα από μια σειρά οχυρώσεις και αμπρί, όλα πετρώχιστα και τόσο πολλά και καλά οργανωμένα που μοιάζουν με μικρό χωριό. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα συγκροτήματα αμυντικών καταλυμάτων στις κορυφογραμμές του Γράμμου, που έφτιαξε ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού από Λίμνες Αρένες έως Επάνω Αρένα

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 1+740 (x=236835, v=4467240)	ΧΘ : 1+910 (x=236731, v=4467222)	162
Σύνολο		162

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 4 πινακίδες κατεύθυνσης και 59 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 118 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα direct

Διαδρομή	Ανάλυση
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα direct	Μήκος = 2241 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1734. Μέγιστο υψόμετρο = 2187. Ανάβαση = 462 m. Κατάβαση = -10 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 1h2min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κεντρικός χωματόδρομος : 125 m (6 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 92 m (4 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 2024 m (90 %)

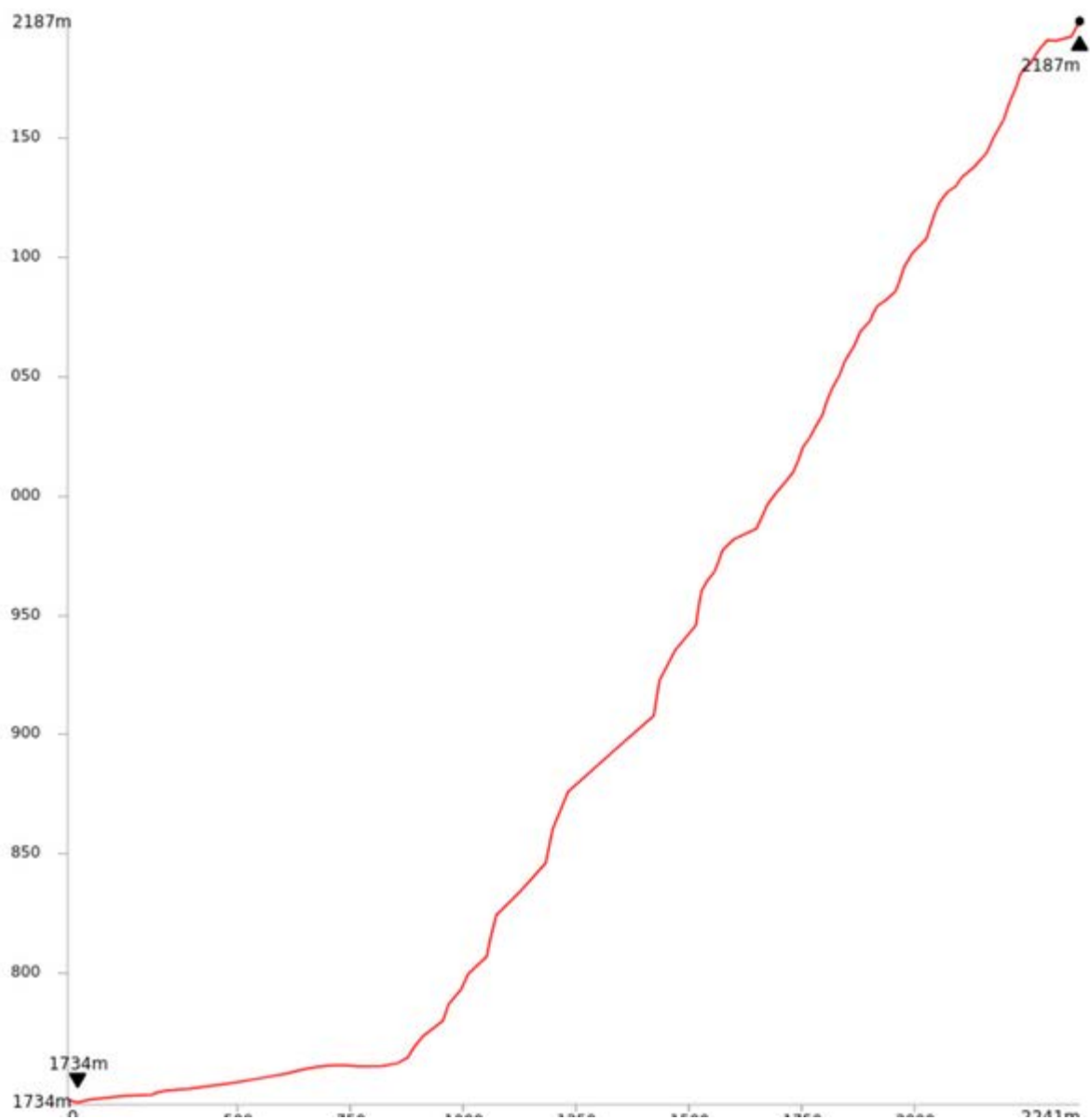
Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Η διαδρομή ξεκινά ομαλά από την κάτω λίμνη. Στην είσοδο της πάνω λίμνης βλέπουμε πινακίδα που μας ενημερώνει για τα στοιχεία της πορείας. Η ανατολική πλαγιά είναι έντονα ανηφορική, αλλά πουθενά δεν είναι απόκρημνη και το μονοπάτι είναι κάπως απαιτητικό αλλά όχι εκτεθειμένο. Από την πάνω λίμνη (νερό σε βράχινη κρήνη) ανηφορίζουμε κάπως επίμονα μέχρι ένα μεγάλο ώμο. Αφού απολαύσουμε τη θέα προς τα ανατολικά, συνεχίζουμε σε πολύ επικλινές λιβάδι. Μετά ένα μικρό ελιγμό σε πιο απότομο πεδίο με βράχια, βγαίνουμε σε 2ο ώμο.

Η κορυφή είναι πλέον κοντά: μια επίμονη αλλά σύντομη ανηφόρα σε σπασμένα βράχια θα σας φέρει καταμεσής μιας μεγάλης ομάδας οχυρώσεων του Εμφυλίου.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 3 πινακίδες κατεύθυνσης και 48 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 96 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Κοτύλη-Νεστόριο

Διαδρομή	Ανάλυση
Κοτύλη-Νεστόριο	Μήκος = 12720 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 781. Μέγιστο υψόμετρο = 1399. Ανάβαση = 380 m. Κατάβαση = -861 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 5h8min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Επαρχιακή οδός : 837 m (7 %) Ασφαλτος : 275 m (2 %) Στενός ασφαλτος : 1135 m (9 %) Κεντρικός χωματόδρομος : 368 m (3 %) Χωματόδρομος : 241 m (2 %) Κακός χωματόδρομος : 531 m (4 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 3216 m (25 %) Πεζόδρομος : 532 m (4 %) Καλντερίμι με σήμανση : 84 m (1 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 1360 m (11 %) Σαφές μονοπάτι : 3770 m (30 %) Ασαφές μονοπάτι : 137 m (1 %) Δρόμος : 233 m (2 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Ξεκινώντας από την πλατεία της Νέας Κοτύλης, ακολουθούμε δρομάκι μέχρι τη βάση του λόφου του Προφήτη Ηλία. Συνεχίζουμε στο χωματόδρομο που εξυπηρετεί την εκκλησία και τον αφήνουμε στην τελευταία καμπή.

Από εδώ ξεκινά μονοπάτι, που είναι αλλού αρκετά φανερό και αλλού λιγότερο. Το μονοπάτι ακολουθεί τη δεξιά πλευρά της ράχης, την τέμνει και επανέρχεται πάνω στην ακμή της, παρακολουθώντας κάπως τον

άξονα του ηλεκτρικού δικτύου (ξύλινες κολώνες). Σύντομα φτάνουμε σε ομαλή, γυμνή ράχη που κατηφορίζει ομαλά προς το ξωκλήσι του Αγίου Ιωάννη. Στο κατηφορικό αυτό τμήμα θα συναντήσουμε ένα μεγάλο αριθμό από κατεστραμμένες αμυντικές κατασκευές του Εμφυλίου, που πιθανότατα ανήκαν στη γραμμή πολυβολείων του ΔΣΕ.

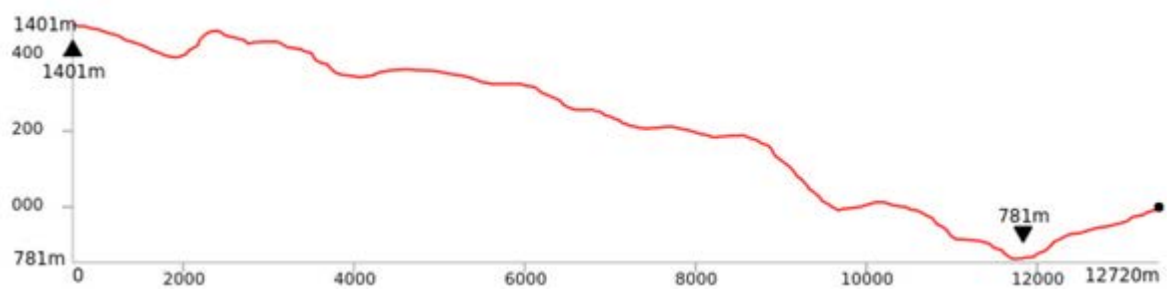
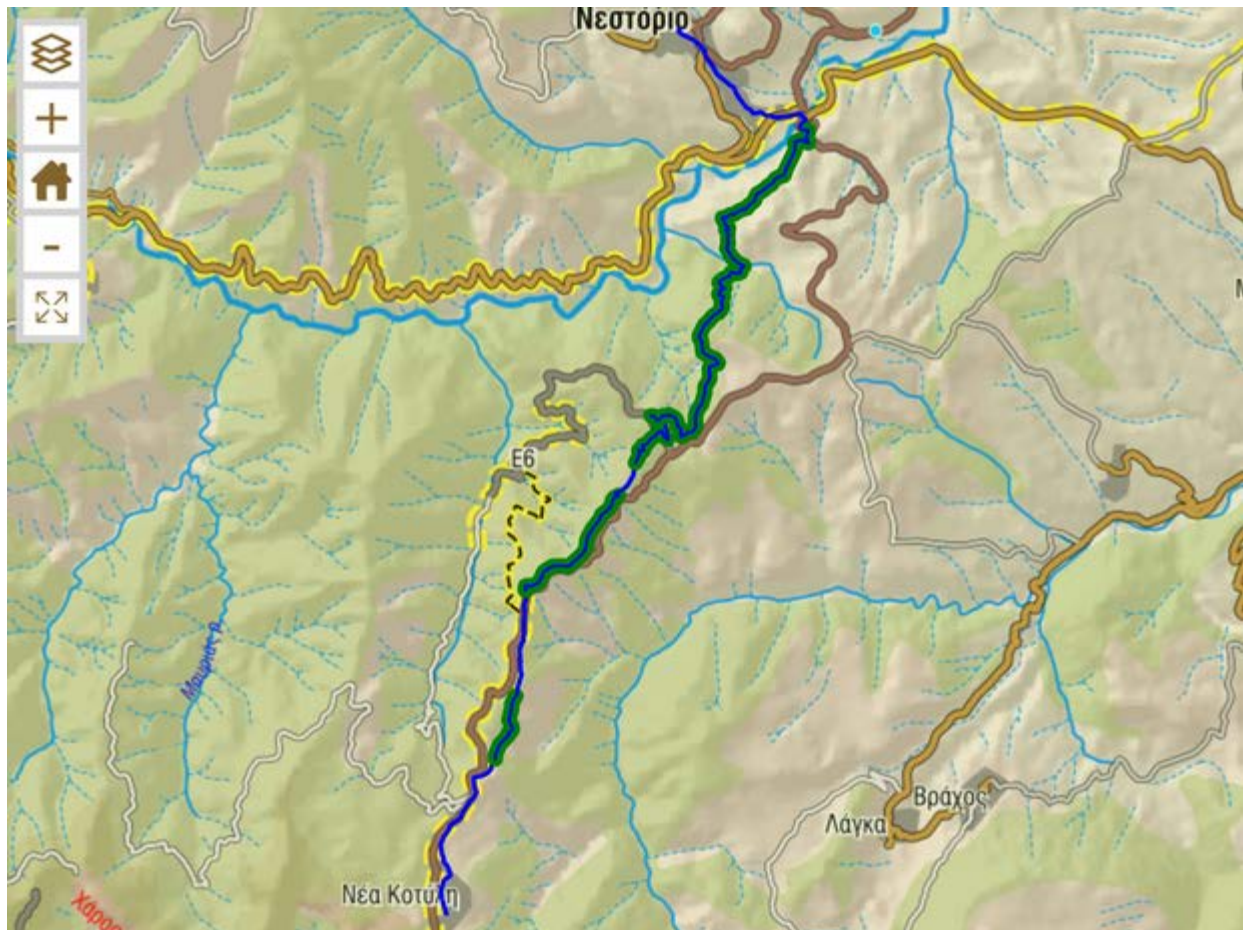
Στο εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου υπάρχει καλοφτιαγμένο κιόσκι και ποτίστρα με καλό νερό. Ακολουθούμε για λίγο τον άσφαλο και τον αφήνουμε για να μπούμε σε παλιό δρομάκι, που εξυπηρέτησε την τοποθέτηση των στύλων του ρεύματος. Το δρομάκι ακολουθεί την ακμή της ράχης, περνά νότια της κορυφής 1295 και συναντώντας άλλο δρομάκι και συνεχίζει πάλι στη ράχη. Τελικά, σβήνει σε μεγάλο λιβάδι, στην περιοχή Σούτκος.

Διασχίζουμε συστάδες δρυών και αμέσως συναντάμε το ίχνος πλατιού μονοπατιού, που καταλήγει στο δασικό δρόμο που εξυπηρετεί το ξωκλήσι του Αγίου Νικήτα. Ακολουθούμε το δρόμο αυτόν επί 350 μ. προς τα αριστερά, μέχρι παλιό αλλά εμφανές φρεάτιο. Μπαίνουμε στο δρομάκι που ξεκινά από το φρεάτιο: πρόκειται για την υποδομή ενός ανενεργού πλέον υδραγωγείου.

Το δρομάκι του υδραγωγείου είναι σαφές και βατό και κατά διαστήματα σηματομενόμενο με μεταλλικούς στύλους και πινακίδες ενός παλιότερου προγράμματος πεζοπορικών δικτύων. Μετά από ένα ενδιάμεσο φρεάτιο και αφού διανύσουμε 2.1 χλμ πάνω στο δρομάκι, συναντάμε το τρίτο φρεάτιο του υδραγωγείου. Εδώ ξεκινά το παλιό μονοπάτι, που κατηφορίζει έντονα προς το Νεστόριο, ενώ το δρομάκι συνεχίζει οριζόντια και συναντά τον άσφαλο στην κορυφή του αντερείσματος Κοντάρι. Μπαίνουμε στο μονοπάτι, που είναι αρκετά καθαρό, με μικρά τοπικά προβλήματα βλάστησης ή ασάφειας στην όδευση. Η βλάστηση είναι ένα μίγμα από κέδρα, βελανιδιές, οστρές, λεύκες και άλλα φυλλοβόλα. Περνάμε μεγάλη ρεματιά και συνεχίζουμε απέναντι, τραβερσάροντας το Κοντάρι, σε ξερές πλαγιές ντυμένες κυρίως με κέδρα και φρύγανα. Το μονοπάτι είναι πλέον πιο στενό, αλλά πάντα αρκετά σαφές και στρίβοντας προς τα βόρεια μας φέρνει σε ομαλό ώμο. Μπροστά μας είναι ένα μεγάλο ξύλινο κιόσκι: είναι η καθευατό θέση Κοντάρι.

Η διαδρομή μας ωστόσο γυρίζει προς τα ανατολικά, σε πλατύ μονοπάτι που σύντομα φτάνει σε πηγή με πετρόχτιστη κρήνη (η κρήνη δεν έχει νερό). Συνεχίζουμε οριζόντια και μετά ομαλά κατηφορικά μέχρι ξύλινη γέφυρα που περνά ρεματιά και σύντομα καταλήγουμε στον άσφαλο, λίγο ψηλότερα από τη γέφυρα της Κοτύλης. Με τοπικούς ασφάλτους ανεβαίνουμε στην πλατεία του Κάτω Νεστορίου και από εκεί στο οδικό κέντρο του χωριού, ανάμεσα στις δύο συνοικίες του.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού από Κοτύλη έως Νεστόριο

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 1+750 (x=248179, v=4471145)	ΧΘ : 2+460 (x=248393, v=4471733)	704
ΧΘ : 3+490 (x=248513, v=4472720)	ΧΘ : 4+870 (x=249423, v=4473582)	1380
ΧΘ : 5+290 (x=249591, v=4473883)	ΧΘ : 5+850 (x=249900, v=4474092)	565
ΧΘ : 6+230 (x=249752, v=4474319)	ΧΘ : 10+890 (x=251319, v=4476954)	4660
Σύνολο		7309

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 22 πινακίδες κατεύθυνσης και 138 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 276 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Νέα Κοτύλη- Παλαιά Κοτύλη

Διαδρομή	Ανάλυση
Νέα Κοτύλη-Παλαιά Κοτύλη	Μήκος = 5729 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1185. Μέγιστο υψόμετρο = 1523. Ανάβαση = 232 m. Κατάβαση = -448 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 2h17min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Επαρχιακή οδός : 303 m (5 %) Ασφαλτος : 307 m (5 %) Κεντρικός χωματόδρομος : 262 m (5 %) Χωματόδρομος : 298 m (5 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 91 m (2 %) Πεζόδρομος : 478 m (8 %) Καλντερίμι με σήμανση : 3310 m (58 %) Σαφές μονοπάτι : 680 m (12 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

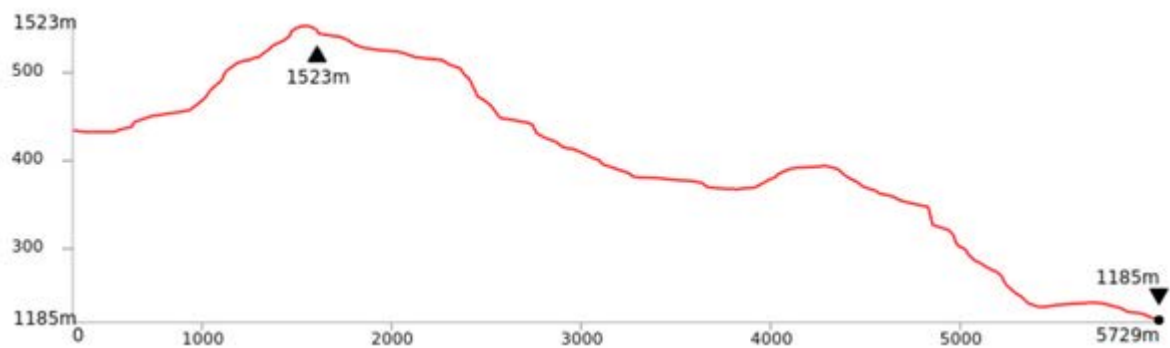
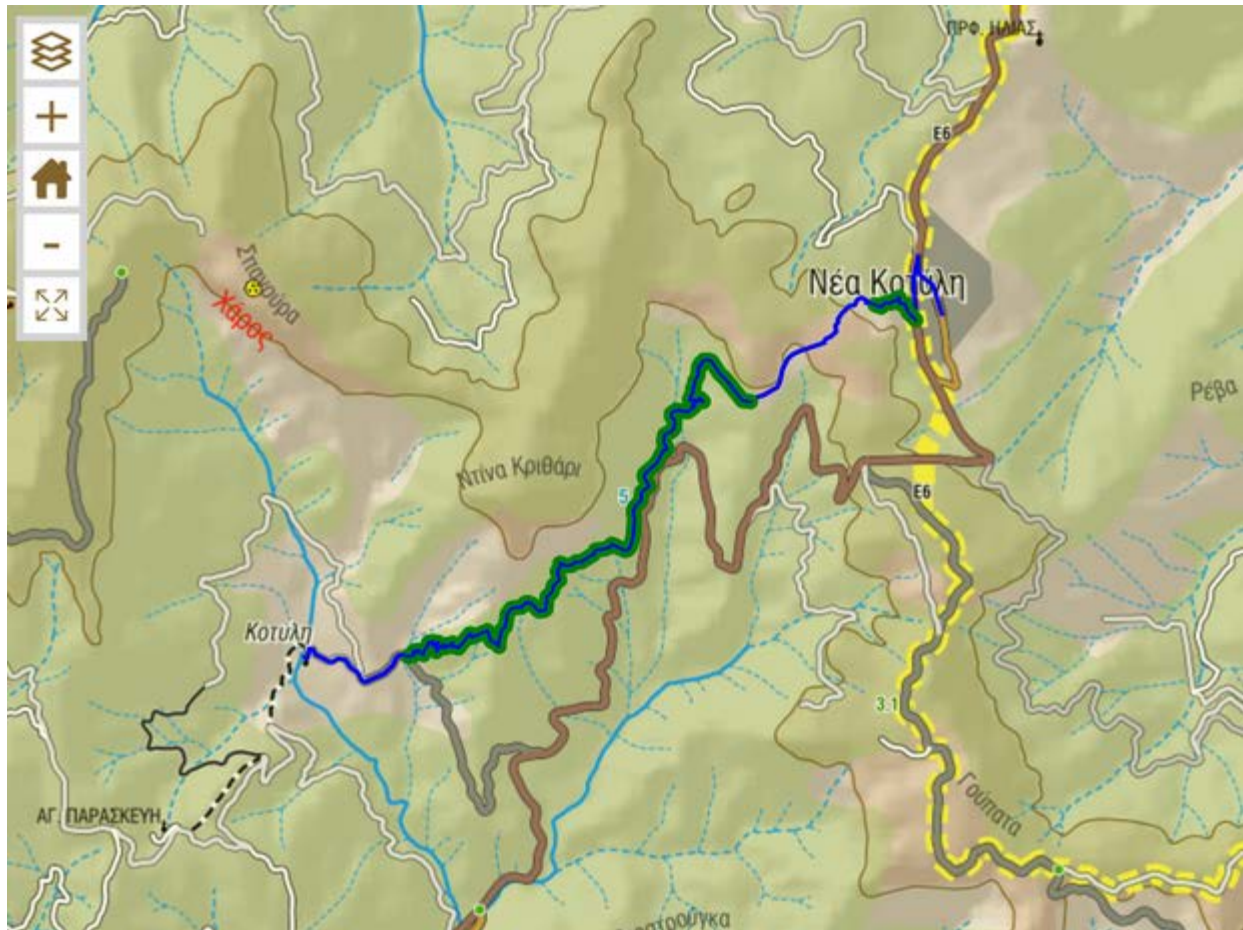
Η διαδρομή Νέα Κοτύλη-Παλαιά Κοτύλη ξεκινά από το κέντρο της Νέας Κοτύλης και από τον κεντρικό δρόμο φτάνει στον ξενώνα "1450". Από εδώ, μια κάπως απότομη αλλά σύντομη ανάβαση οδηγεί σε μια σειρά επικλινή λιβάδια που τελειώνουν στο δρόμο που εξυπηρετεί το Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης. Τέμνουμε το δρόμο και αμέσως αρχίζουμε μια μακριά κατηφορική πορεία, στην αρχή σε ανοιχτό πεδίο - η περιοχή κάηκε το 2005 - αλλά σύντομα σε αραιό δάσος μαυρόπευκων. Γύρω μας οι λεύκες προετοιμάζουν το έδαφος για το δάσος που αναγεννάται, ενώ οι χαρακτηριστικοί γεωλογικοί σχηματισμοί του Βοΐου οργανώνουν το χώρο σε στράτες.

Περνάμε ποτίστρα (δεν έχει νερό) και συνεχίζουμε σε μια μεγάλη τραβέρσα που αποτολμά να περάσει στη βάση του ψαμμιτικού τοίχου Γκουρούσια. Το μονοπάτι έχει αρκετά προβλήματα - πευκάκια, διαβρώσεις και εκτεθειμένα βήματα - αλλά είναι γενικά βατό.

Φτάνουμε σε ώμο, κάτω από την άκρη του γκρεμού που φέρει το εύγλωτο όνομα Χάρος και αρχίζουμε την κατάβαση προς την κοιλάδα της Παλαιάς Κοτύλης. Η "σκάλα" που ακολουθεί περνάει είτε με ελιγμούς πάνω στην ακμή της κόψης είτε από μεγάλους ελιγμούς στα δεξιά της. Σε ολόένα ευκολότερο πεδίο, φτάνουμε στον χωματόδρομο της Παλαιάς Κοτύλης.

Από το δρόμο φτάνουμε σύντομα στο χώρο του παλιού χωριού, όπου απομένουν μόνο η μεγάλη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και ένα μονότοξο γεφύρι.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού από Νέα Κοτύλη έως Παλαιά Κοτύλη

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 0+610 (x=247546, v=4469684)	ΧΘ : 0+900 (x=247356, v=4469762)	286
ΧΘ : 1+770 (x=246755, v=4469327)	ΧΘ : 5+080 (x=245100, v=4468184)	3310
Σύνολο		3596

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 7 πινακίδες κατεύθυνσης και 107 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 214 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Το Μονοπάτι της Αρκούδας

Διαδρομή	Ανάλυση
Το Μονοπάτι της Αρκούδας	Μήκος = 10545 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 798. Μέγιστο υψόμετρο = 1205. Ανάβαση = 596 m. Κατάβαση = -596 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 4h31min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Επαρχιακή οδός : 74 m (1 %) Άσφαλτος : 3212 m (30 %) Στενός άσφαλτος : 602 m (6 %) Χωματόδρομος : 252 m (2 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 1105 m (10 %) Πεζόδρομος : 746 m (7 %) Σαφές μονοπάτι : 3997 m (38 %) Ασαφές μονοπάτι : 557 m (5 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Η διαδρομή ξεκινά από το οδικό κέντρο του Νεστορίου και ανηφορίζει στην πλατεία του Πάνω Νεστορίου από τον κεντρικό δρόμο. Ακολουθούμε το δρόμο προς το ελικοδρόμιο, χωματόδρομο προς τις Αμμούδες και τελικά παλιό δρομάκι υλοτομιών προς το Αμμόρεμα.

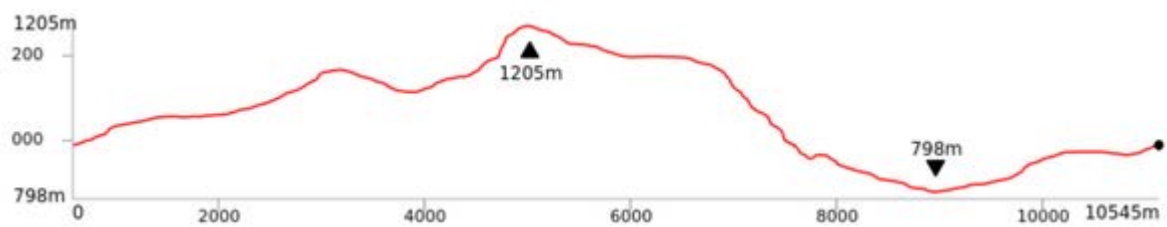
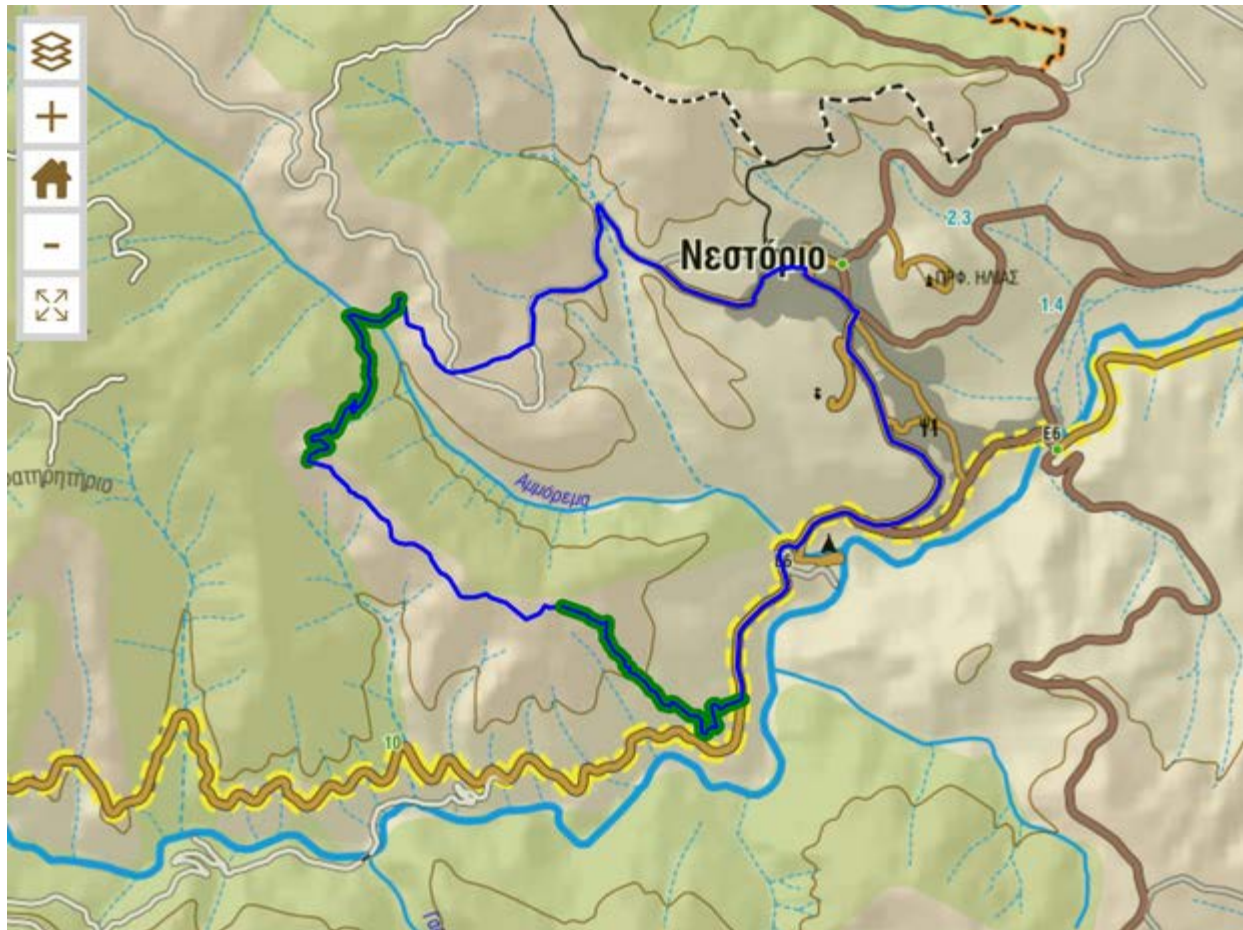
Στο μέσον του δρομίσκου, συναντάμε το παλιό μονοπάτι προς τον συνοικισμό Όρσετς και το κατηφορίζουμε προς τη ρεματιά. Περνάμε δίπλα από την ποτίστρα Ντόσνιτσα (η πηγή είναι λίγο ψηλότερα) και στη συνέχεια ανηφορίζουμε προς τη ράχη. Το μονοπάτι είναι πλατύ και σαφές, ενώ κατά τόπους είναι πετρόστρωτο.

Ψηλότερα βγαίνουμε σε λιβάδια και βλέπουμε τα πρώτα ερείπια του Όρσετς. Τελικά φτάνουμε στη ράχη, όπου λείψανο από εκκλησάκι και άλλα ερείπια (λίγο πιο πέρα βρίσκεται η πηγή-ποτίστρα του Όρσετς). Η συνέχεια της πορείας είναι παράλληλα με την ομαλή ράχη που χαμηλώνει προς τον Αλιάκμονα. Το μονοπάτι δεν είναι παντού σαφές, αλλά η τήρηση της πορείας διευκολύνεται από τα αραιά κόκκινα σημάδια. Μετά μεγάλο λιβάδι, αρχίζουμε μια έντονότερα κατηφορική πορεία προς τον Αλιάκμονα, που ακολουθεί ακριβώς τον άξονα της ράχης. Το ίχνος του μονοπατιού είναι μάλλον στενό, καθώς ελίσσεται ανάμεσα στα κέδρα, ενώ κατά τόπους θα χρειαστεί να υπερπηδήσουμε ένα πιο απότομο σκαλοπάτι. Περνάμε δίπλα από κολώνα ΔΕΗ και αμέσως γυρίζουμε προς τα αριστερά, σε ελάχιστο σαφές μονοπάτι, που καταλήγει σε παλιές διανοίξεις, λίγες δεκάδες μέτρα πάνω από τον ασφαλτο Νεστορίου-Γράμμου. Κατεβαίνουμε εντέλει στον ασφαλτο.

Το τμήμα αυτό έχει υψομετρική διαφορά 230 μ. και είναι αρκετά δύσκολο, κυρίως λόγω της ασάφειας του μονοπατιού.

Ακολουθώντας τον ασφαλτο προς τα βόρεια, συναντάμε σε 930 μ. την είσοδο του χώρου River Party και συνεχίζουμε προς το Κάτω Νεστόριο και την αφετηρία μας, στο οδικό κέντρο του Νεστορίου (συνολικά 2.7 χλμ σε ασφαλτο).

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού κυκλικής διαδρομής στο Νεστόριο

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 3+050 (x=248230, v=4477860)	ΧΘ : 4+520 (x=247769, v=4477114)	1471
ΧΘ : 6+090 (x=248944, v=4476390)	ΧΘ : 7+480 (x=249775, v=4475928)	1393
Σύνολο		2864

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 8 πινακίδες κατεύθυνσης και 100 θέσεις επιβεβαιωτικών σημάτων (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 200 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Το φαράγγι Καζαντζίνε

Διαδρομή	Ανάλυση
Το φαράγγι Καζαντζίνε	Μήκος = 4987 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 810. Μέγιστο υψόμετρο = 1002. Ανάβαση = 225 m. Κατάβαση = -225 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 2h25min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Επαρχιακή οδός : 74 m (1 %) Άσφαλτος : 2123 m (43 %) Στενός άσφαλτος : 808 m (16 %) Ασαφές μονοπάτι : 1981 m (40 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

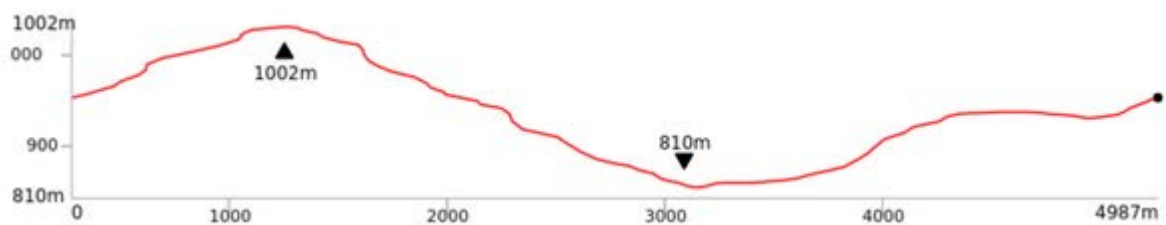
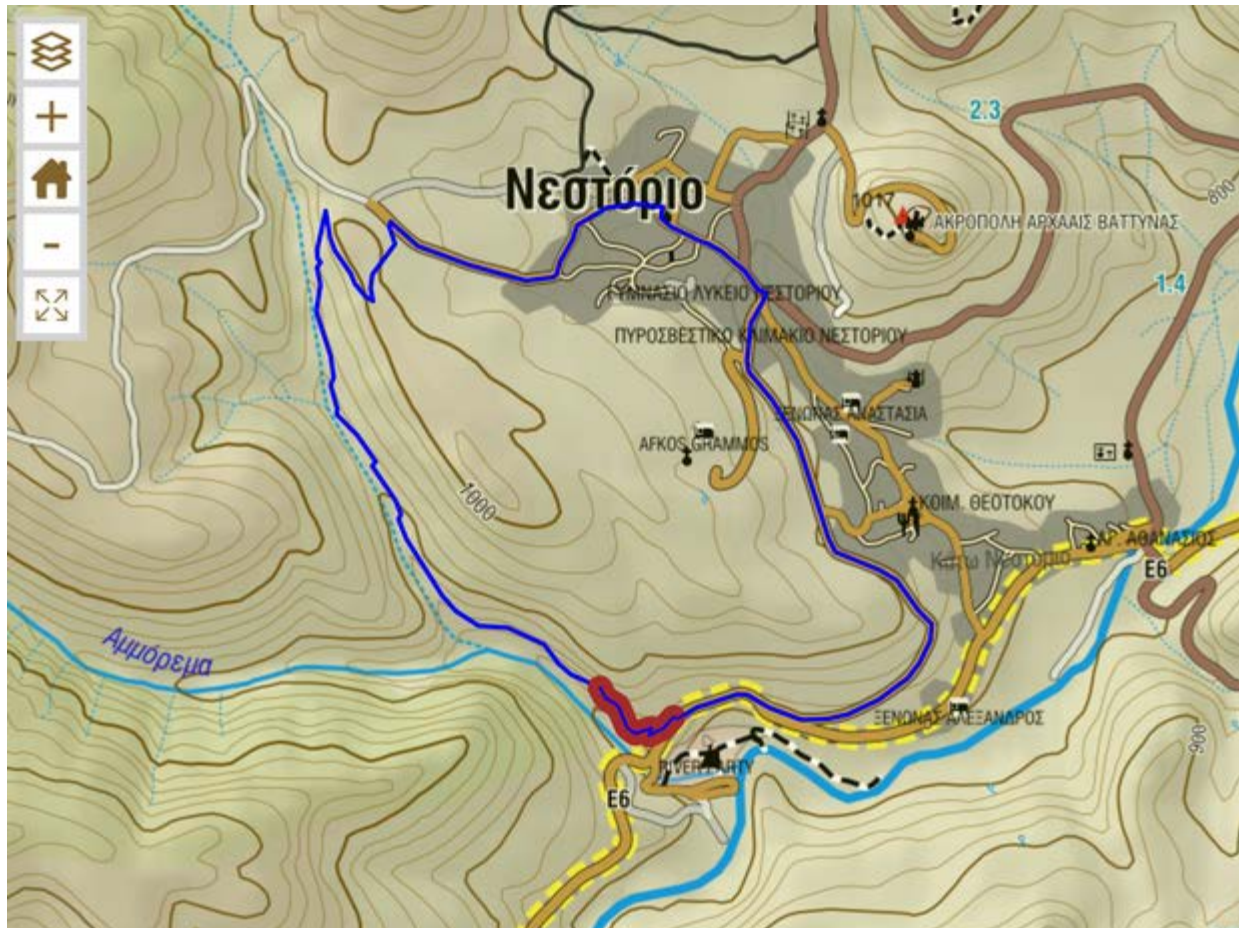
Η διαδρομή ξεκινά από την πάνω πλατεία του Νεστορίου και ακολουθεί τους δρόμους που εξυπηρετούσαν το παλιό ελικοδρόμιο του δήμου. Λίγο πριν το τέλος του δρόμου παίρνουμε ένα μονοπατάκι που μας φέρνει άμεσα στη ζώνη της ρεματιάς. Κατεβαίνουμε τα φυσικά σκαλοπάτια του πεδίου προς τον ωραίο καταρράκτη και τη βάθρα Μεγάλο Καζανάκι: αυτές οι βάθρες ήταν η καλοκαιρινή "παιδική χαρά" των παιδιών του Πάνω Νεστορίου και τα έλεγαν "καζανάκια", δηλαδή μικρά καζάνια, τοπικά Καζαντζίνε.

Από εδώ θα περπατήσουμε άλλοτε πάνω και άλλοτε ανάμεσα στις ζώνες του ψαμμίτη μέχρι ένα μεγάλο φυσικό σπάσιμο, κάτω από μια μεγάλη κροκαλοπαγή μάζα.

Στο επόμενο τμήμα της διαδρομής θα κινηθούμε κάτω από ένα "στεφάνι" κροκαλοπαγών βράχων, που στη ρίζα τους εκτείνεται μια επιμήκης αρνητική ζώνη, όπου κατά τόπους σχηματίζονται ρηχές ή βαθύτερες σπηλιές. Η περιοχή λέγεται Βράνιε και υπήρξε καταφύγιο ανάγκης των Νεστοριτών, που κρύβονταν προσωρινά εδώ - προφανώς από τη βαθιά αρχαιότητα, αλλά σίγουρα στα παραγμένα μέσα του 20ού αιώνα.

Μετά τη Βράνιε, το μονοπάτι χαμηλώνει γρήγορα προς την έξοδο της χαράδρας και με μια απότομη πλαγιά μας φέρνει στον ασφαλτο Νεστόριο-Γράμμος, πολύ κοντά στην κάθοδο προς το χώρο του River Party, που το βλέπουμε πανοραμικά χαμηλότερα, στην κοίτη του Αλιάκμονα. Η επιστροφή μπορεί να γίνει από τον ασφαλτο, περνώντας μέσα από το Κάτω Νεστόριο. Η διαδρομή έχει περιληφθεί στην πρόταση του Δήμου Νεστορίου προς το νέο πρόγραμμα μονοπατιών και πρόκειται να ασφαλιστεί κατάλληλα με συρματόσχοινο.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού κυκλικής διαδρομής στο Νεστόριο

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 2+670 (x=249956, v=4476814)	ΧΘ : 2+940 (x=250126, v=4476739)	270
Σύνολο		270

Απομάκρυνση φερτών υλικών		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 2+670 (x=249956, v=4476814)	ΧΘ : 2+940 (x=250126, v=4476739)	270
Σύνολο		270

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες διαδρομής, 4 πινακίδες κατεύθυνσης και 35 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 70 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Νεστόριο-Κοντάρι-River Party

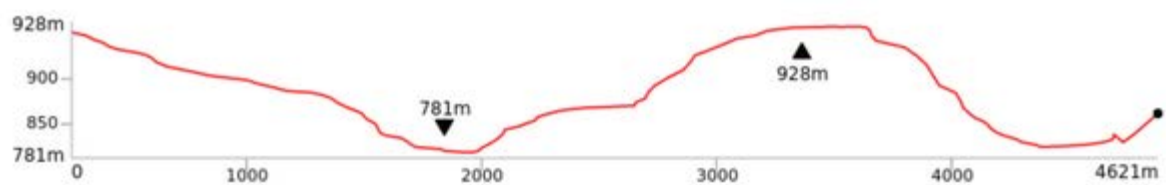
Διαδρομή	Ανάλυση
Νεστόριο-Κοντάρι-River Party	Μήκος = 4621 m. Δυσκολία = 2. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 781. Μέγιστο υψόμετρο = 928. Ανάβαση = 205 m. Κατάβαση = -296 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 1h52min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Επαρχιακή οδός : 332 m (7 %) Άσφαλτος : 230 m (5 %) Στενός άσφαλτος : 1254 m (27 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 1269 m (27 %) Καλντερίμι με σήμανση : 85 m (2 %) Καλντερίμι : 327 m (7 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 118 m (3 %) Σαφές μονοπάτι : 772 m (17 %) Δρόμος : 234 m (5 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Η διαδρομή ξεκινά από το κέντρο του Πάνω Νεστορίου και κατηφορίζει μέσα από τον οικισμό προς τη γέφυρα της Κοτύλης. Μετά τη γέφυρα, ανεβαίνουμε στο πρανές και περνάμε από ξύλινη γέφυρα στην αντίπερα πλευρά ρεματιάς μόνιμης ροής. Με καλό μονοπάτι και αφού περάσουμε πέτρινη κρήνη, φτάνουμε στη θέση Κοντάρι, όπου μεγάλο ξύλινο κιόσκι.

Από το κιόσκι ξεκινά καλό μονοπάτι, με λίγα τοπικά προβλήματα και κάποια σήμανση, που διασχίζει πλαγιά και φτάνει σε βραχώδες αντέρεισμα, πάνω από τον Αλιάκμονα και απέναντι από το χώρο του River Party. Κατεβαίνουμε απότομο αλλά βαθμιδωτό πεδίο και φτάνουμε στη μεγάλη πεζογέφυρα του Αλιάκμονα, μέσα στο χώρο του River Party. Περνάμε απέναντι και συνεχίζουμε μέχρι τον άσφαλο Νεστόριο-Γράμμος, όπου συνδεόμαστε με τις άλλες τοπικές διαδρομές και από όπου μπορούμε να επιστρέψουμε στο Κάτω ή το Πάνω Νεστόριο.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού κυκλικής διαδρομής στο Νεστόριο

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 1+830 (x=251319, v=4476954)	ΧΘ : 3+990 (x=250297, v=4476592)	2160
Σύνολο		2160

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 2 πινακίδες διαδρομής, 4 πινακίδες κατεύθυνσης και 24 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 48 επιβεβαιωτικά σημάδια).

Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ

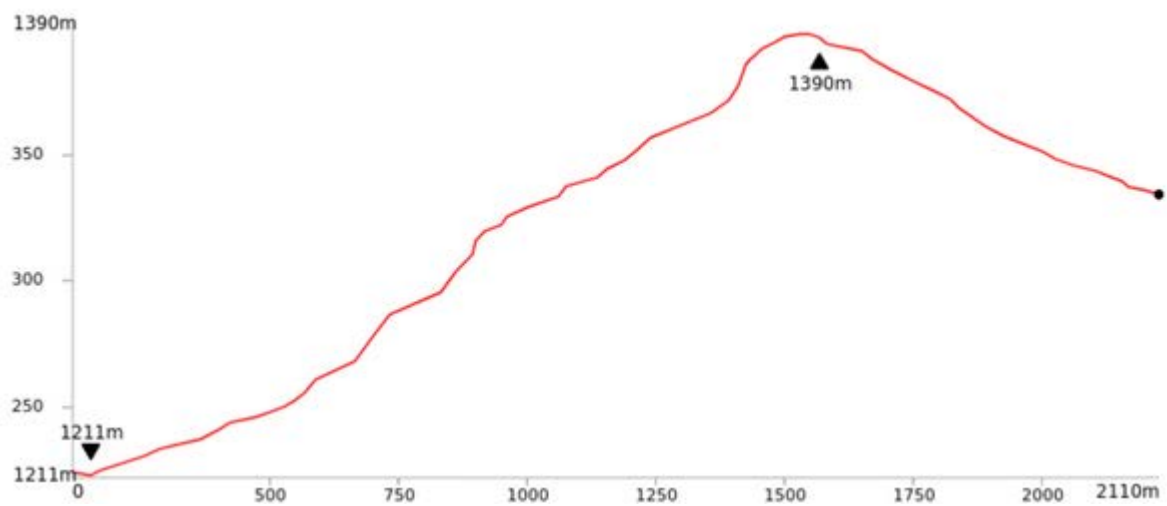
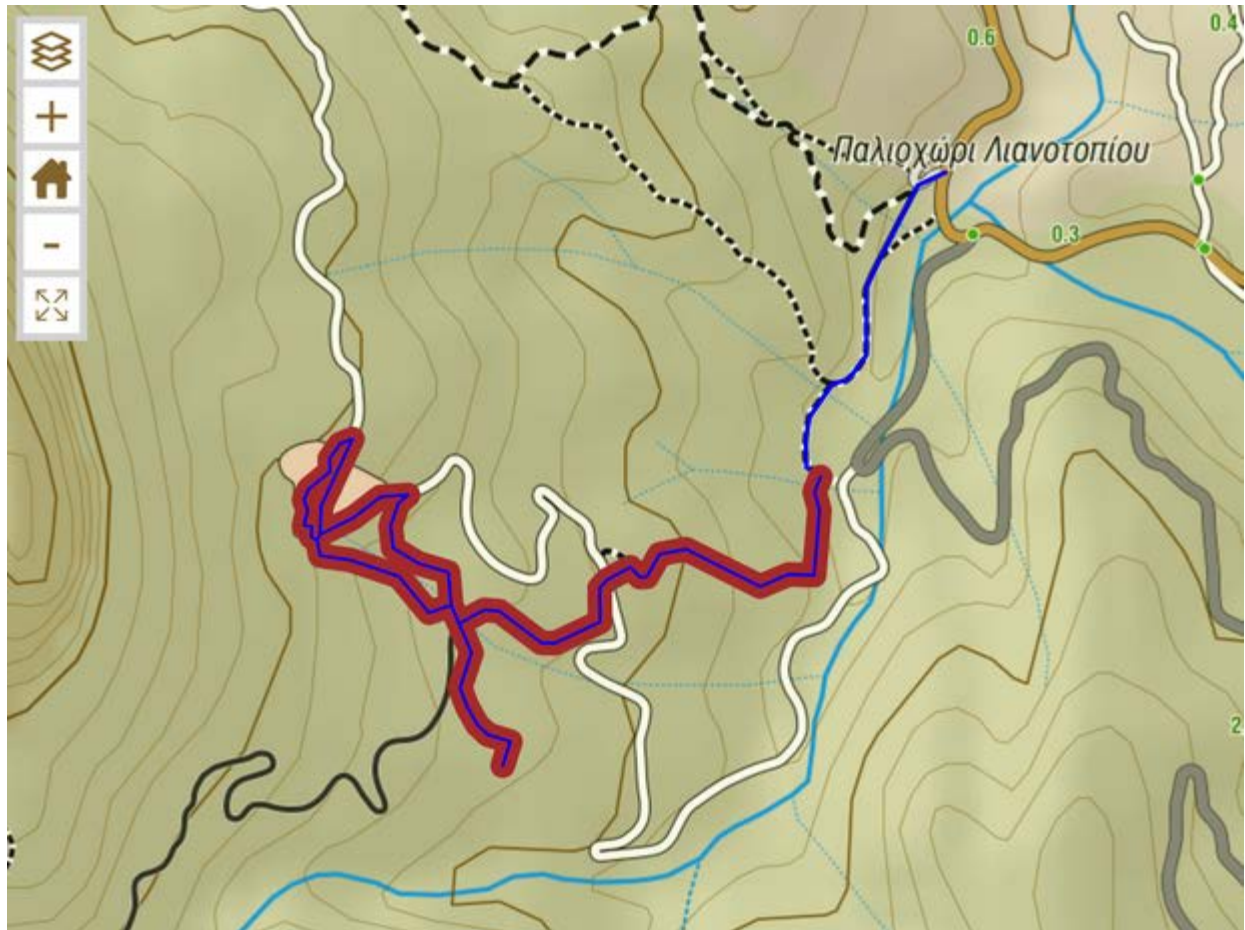
Διαδρομή	Ανάλυση
Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ	Μήκος = 2110 m. Δυσκολία = 1. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1211. Μέγιστο υψόμετρο = 1390. Ανάβαση = 180 m. Κατάβαση = -70 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 0h42min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Κακός χωματόδρομος : 35 m (2 %) Χωματόδρομος για 4x4 : 238 m (11 %) Πεζόδρομος με σήμανση : 641 m (30 %) Πεζόδρομος : 261 m (12 %) Σαφές μονοπάτι με σήμανση : 203 m (10 %) Σαφές μονοπάτι : 732 m (35 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Τα μονοπάτια της διαδρομής που διαμορφώνονται για την πεζοπορική περιήγηση στον ιστορικό τόπο της Νοσοκομειούπολης του ΔΣΕ στο Γράμμο προτείνεται να ακολουθούν τις προδιαγραφές και τις τεχνικές οδηγίες του ΦΕΚ 206/Β/30-01-2017, και πιο συγκεκριμένα:

1. Το έδαφος των μονοπατιών θα διαμορφώνεται με πατημένο χώμα και εκατέρωθεν αυτού θα τοποθετηθούν λιθοσειρές εγκυβωτισμού, από λίθους του άμεσου περιβάλλοντός του. Το καθαρό πλάτος θα κυμαίνεται από 80εκ. και μπορεί να φτάνει και τα 120εκ., ανάλογα με το ανάγλυφο του φυσικού εδάφους.
2. Θα δημιουργηθούν βαθμίδες (σκαλοπάτια) όπου χρειάζεται για την ασφαλή κίνηση των επισκεπτών. Τα τμήματα του μονοπατιού που απαιτούν βαθμίδες υπολογίζονται σε 200,00 μ. και εκτιμάται ότι θα απαιτηθούν 300 σκαλοπάτια.

Χάρτης - Μηκοτομή

Απλή συντήρηση υφιστάμενου μονοπατιού από Λιανοτόπι έως
Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ

Εκθαμνώσεις/Κλαδεύσεις		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 0+430 (x=235074, v=4476037)	ΧΘ : 2+080 (x=234698, v=4475739)	1649
Σύνολο		1649

Απομάκρυνση φερτών υλικών		
Από	Έως	Μήκος
ΧΘ : 0+430 (x=235074, v=4476037)	ΧΘ : 2+080 (x=234698, v=4475739)	1649
Σύνολο		1649

Έργα βελτίωσης βατότητας υφιστάμενου μονοπατιού από Λιανοτόπι έως
Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ

Έργα προτεραιότητας 1 (Βασική λειτουργία)						
Τύπος έργου	Αριθ.	Θέση ΕΓΣΑ87	Μονάδα	Κόστος μονάδας (€)	Μέγεθος (m/m2/m3/τεμ.)	Σημείωση
Ξύλινα σκαλοπάτια	1	234618, 4475945	τεμ.	38.64	300	300 Ξύλινα σκαλοπάτια,

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες περιοχής, 31 πινακίδες κατεύθυνσης και 64 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 128 επιβεβαιωτικά σημάδια).

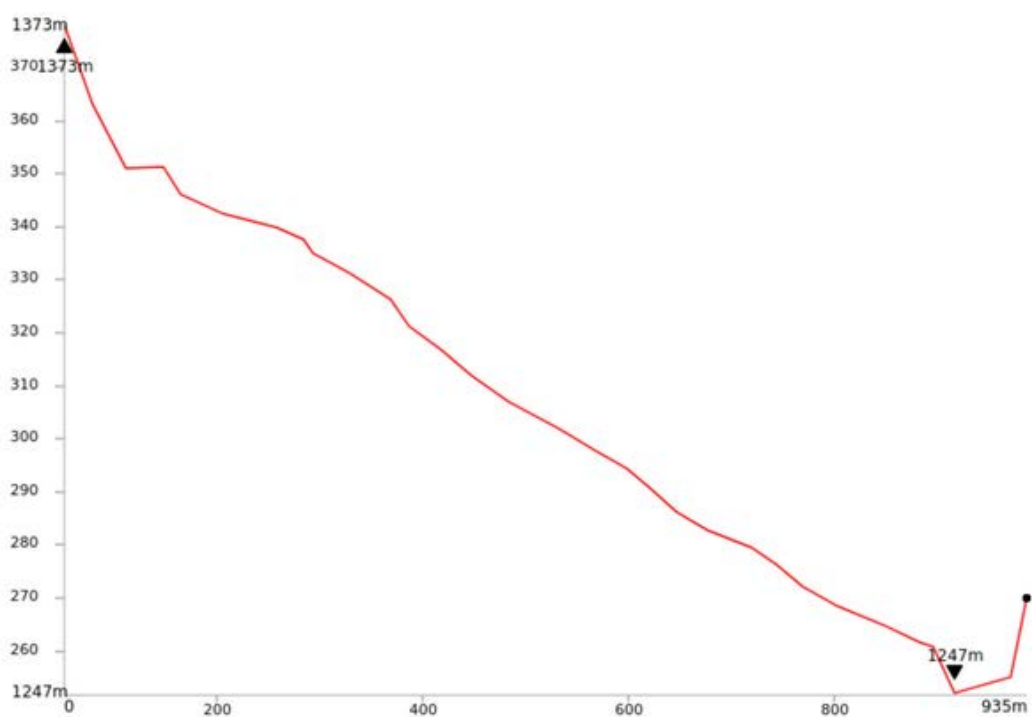
Ορειβατικό Πάρκο Γράμμου: Σπηλιά ΔΣΕ (Μικρό νοσοκομείο ΔΣΕ)

Διαδρομή	Ανάλυση
Σπηλιά ΔΣΕ (Μικρό νοσοκομείο ΣΔΕ)	Μήκος = 935 m. Δυσκολία = 1. Αισθητική = 4. Ελάχιστο υψόμετρο = 1247. Μέγιστο υψόμετρο = 1358. Ανάβαση = 20 m. Κατάβαση = -128 m. Εκτιμώμενος χρόνος πορείας = 0h15min
Κατανομή σε κλάσεις βατότητας	Καλντερίμι με σήμανση : 241 m (26 %) Σαφές μονοπάτι : 694 m (74 %)

Τεχνική περιγραφή της διαδρομής

Η διαδρομή αποκλίνει από τη Βλαχόστρατα και κατεβαίνει με τη βοήθεια δασόδρομου προς μεγάλο (σήμερα πλέον πυκνά δασωμένο) πλάτωμα με πηγές. Από το πλάτωμα, όπου διακρίνονται λείψανα κτιρίων, στενό μονοπάτι οδηγεί στη μεγάλη σπηλιά, όπου διατηρούνται υπολείματα στοιχειωδών κατασκευών που εξυπηρέτησαν ολιγόμηρη χρήση του χώρου ως θέση φύλαξης ασθενών του μεγάλου νοσοκομείου του ΔΣΕ, που βρισκόταν ψηλότερα.

Χάρτης - Μηκοτομή

Σήμανση

Η σήμανση συντίθεται από 1 πινακίδες περιοχής και 19 θέσεις επιβεβαιωτικών σημαδιών (στις περισσότερες από τις οποίες πρέπει να τοποθετηθούν δύο σημάδια, για να καλυφθούν σωστά οι δύο κατευθύνσεις της διαδρομής, άρα πρέπει να προϋπολογισθούν 38 επιβεβαιωτικά σημάδια).

ΠΡΟΜΕΤΡΗΣΗ ΕΡΓΟΥ

Όνομα Διαδρομής	Μήκος (μ)	Μονοπάτι (μ)	Χωματόδρομος (μ)	Επιστρωμένοι δρόμοι (μ)
Γράμμοστα-Τσουμιά-Λίμνες Αρένες	18511	7786	10725	0
Γράμμοστα-Μπαρούγκα-κορυφή Γκούμπελ	6301	3249	3052	0
Γράμμοστα-ράχη Φαρμάκη-Κιάφα-Περίφανο	12131	8899	3231	0
Γράμμοστα-Διάσελο Μπαρούγκα-Αυχένας Γκούμπελ-Λίμνη Γκιστόβα	12582	9491	3090	0
Γράμμοστα-Κιάφα-Περίφανο	11396	4169	7226	0
Γράμμοστα-Φακού-Σκάλα-Περίφανο	12719	6450	6268	0
Στάνη Λάμπρου-Σούφλικας-Λιανοτόπι	19727	11531	8196	0
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα από Τρακοσάρα	3937	2363	1574	0
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα direct	2241	2116	125	0
Κοτύλη-Νεστόριο	12720	9099	1140	2480
Νέα Κοτύλη-Παλαιά Κοτύλη	5729	4468	651	610
Το Μονοπάτι της Αρκούδας	10545	5300	1357	3888
Το φαράγγι Καζαντζίνε	4987	1981	0	3005
Νεστόριο-Κοντάρι-River Party	4621	2571	0	2050
Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ	2110	1837	273	0
Σπηλιά ΔΣΕ (Μικρό νοσοκομείο ΔΕΣ)	935	935	0	0
Σύνολο	141km	82km	47km	12km

Διαδρομή	Εργασίες Εκθάμνωση/Κλαδεύσεις Φερτά υλικά	Κατασκευές	Σήμανση πινακίδες
Γράμμοστα-Τσουμιά-Λίμνες Αρένες			Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 8 Επιβεβαίωσης: 144 με 20 θέσεις πασσάλου
Γράμμοστα-Μπαρούγκα-κορυφή Γκούμπελ			Δικτύου: 1 Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 8 Επιβεβαίωσης: 116 με 20 θέσεις πασσάλου
Γράμμοστα-ράχη Φαρμάκη-Κιάφα- Περήφανο			Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 3 Επιβεβαίωσης: 100 με 20 θέσεις πασσάλου
Γράμμοστα-Διάσελο Μπαρούγκα- Αυχένas Γκούμπελ-Λίμνη Γκιστόβα			Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 4 Επιβεβαίωσης: 92 με 40 θέσεις πασσάλου
Γράμμοστα-Κιάφα-Περήφανο			Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 7 Επιβεβαίωσης: 124 με 20 θέσεις πασσάλου
Γράμμοστα-Φακού-Σκάλα- Περήφανο			Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 3 Επιβεβαίωσης: 138 με 40 θέσεις πασσάλου
Στάνη Λάμπρου-Σούφλικας- Λιανοτόπι	2735 m 0 m		Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 12 Επιβεβαίωσης: 342 με 80 θέσεις πασσάλου
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα από Τρακοσάρα	162 m 0 m		Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 4 Επιβεβαίωσης: 118
Λίμνες Αρένες-Επάνω Αρένα direct			Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 3 Επιβεβαίωσης: 96 με 20 θέσεις πασσάλου
Κοτύλη-Νεστόριο	7309 m 0 m		Δικτύου: 1 Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 22 Επιβεβαίωσης: 276
Νέα Κοτύλη-Παλαιά Κοτύλη	4343 m 0 m		Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 7 Επιβεβαίωσης: 214 με 20 θέσεις πασσάλου
Το Μονοπάτι της Αρκούδας	1613 m		Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 8

Διαδρομή	Εργασίες Εκθάμνωση/Κλαδεύσεις Φερτά υλικά	Κατασκευές	Σήμανση πινακίδες
	0 m		Επιβεβαίωσης: 200 με 20 θέσεις πασσάλου
Το φαράγγι Καζαντζίνε	270 m 270 m		Διαδρομής: 1 Κατεύθυν.: 4 Επιβεβαίωσης: 70
Νεστόριο-Κοντάρι-River Party	2160 m 0 m		Διαδρομής: 2 Κατεύθυν.: 4 Επιβεβαίωσης: 48
Νοσοκομειούπολη ΔΣΕ	1679 m 1679 m	300 ξύλινα σκαλοπάτια	Περιοχής: 1 Κατεύθυν.: 31 Επιβεβαίωσης: 128
Σπηλιά ΔΣΕ (Μικρό νοσοκομείο ΔΣΕ)	935 m 935 m		Περιοχής: 1 Επιβεβαίωσης: 38
Σύνολο	21206 μ. 2884 μ.	300 Ξύλινα σκαλοπάτια	Δικτύου: 2 Περιοχής: 2 Διαδρομής: 20 Κατεύθυν.: 128 Επιβεβαίωσης: 2244 με 300 θέσεις πασσάλου

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Για την αποτελεσματική προβολή και σωστή αξιοποίηση του έργου, θα προγραμματιστούν οι πιο κάτω δράσεις:

1. Επέκταση υφιστάμενου Ιστοτόπου.

Επέκταση υφιστάμενου ιστοτόπου grammostrails.gr με επέκταση και συμπλήρωση περιεχομένου του υφιστάμενου ιστοτόπου, που είναι δομημένο σε περιβάλλον WordPress. Ο ιστότοπος **grammostrails.gr** περιλαμβάνει τις 10 διαδρομές που αποτυπώθηκαν και σημάνθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος Interreg. Οι προσθήκες που περιγράφονται πιο κάτω αφορούν τις διαδρομές του νέου προγράμματος ΟΦΥΠΕΚΑ/ δήμου Νεστορίου.

Το νέο περιεχόμενο θα προστεθεί τόσο στο μενού και κατάλληλες θέσεις στην αρχική σελίδα, όσο και στις θεματικές ενότητες (Η περιοχή, οι διαδρομές, χρήσιμα) και θα αφορά:

- την παρουσίαση των νέων διαδρομών. Η περιγραφή των διαδρομών πρέπει να αναφέρεται σε χαρακτηριστικές τοποθεσίες της διαδρομής, να αναφέρει λεπτομερώς τα σημεία ή ζώνες ιδιαίτερης δυσκολίας ή επικινδυνότητας, να περιγράφει τον απαραίτητο εξοπλισμό και να εκθέτει τα ιδιαίτερα στοιχεία της διαδρομής. Θα περιληφθούν κείμενα, χάρτης, φωτογραφίες και μετρητικά στοιχεία, στο πρότυπο των υφιστάμενων περιγραφών διαδρομών.

- την θεματική κάλυψη των επιπλέον γεωγραφικών ζωνών του Γράμμου που περιλαμβάνουν τις διαδρομές του προγράμματος (δηλαδή των περιοχών επιπλέον των υφιστάμενων διαδρομών του Interreg),

- την επέκταση θεματικών εννοιών με λεπτομερέστερη παρουσίαση των κεφαλαίων για το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, θα γίνει παρουσίαση των οικισμών, των μνημείων (συμπεριλαμβανομένου του Νοσοκομείου του ΔΣΕ) και ιστορικών τοποθεσιών και πιο αναλυτική παρουσίαση της βλάστησης, της χλωρίδας και της πανίδας με διπλασιασμό της έκτασης και της εικονογράφησης.

- την προσθήκη νέων στοιχείων: Θα αντικατασταθεί ο στατικός χάρτης με δυναμικό χάρτη με γεωφυσικό υπόβαθρο. Σε κάθε διαδρομή θα πρέπει να υπάρχει βίντεο διάρκειας τουλάχιστον 3 λεπτών με στιγμιότυπα από την εκτέλεση της διαδρομής.

Το έργο αφορά την κατασκευή και ένθεση του περιεχομένου (κείμενα, φωτογραφίες, χάρτες).

Ο Ιστότοπος θα πρέπει να υπάρχει όλος μεταφρασμένος και στα Αγγλικά και να υπάρχει επιλογή στο menu για εναλλαγή από τα Ελληνικά στα Αγγλικά.

Κόστος: 10.000 ευρώ + ΦΠΑ.

2. Εφαρμογή για mobile συσκευές.

Επικαιροποίηση της υφιστάμενης mobile εφαρμογής πεζοπορικής πλοήγησης και ξενάγησης **gramstopoguide**.

1. Γενικά

Κατασκευή ψηφιακής εφαρμογής για περιβάλλον Android και iOS, που θα λειτουργεί σε κινητά τηλέφωνα τύπου smartphones και τάμπλετς και θα αποτελεί έναν ψηφιακό οδηγό των πεζοπορικών διαδρομών, τως φυσικών χαρακτηριστικών και του πολιτισμικού πλούτου της περιοχής του Γράμμου. Επιπλέον, η εφαρμογή θα ενσωματώνει τις λειτουργίες μιας σύγχρονης χαρτογραφικής εφαρμογής: καταγραφές σημείων χρήστη (waypoints) και γραμμών (ίχνη πορείας) και λήψη πλοηγήσεων από τη θέση του χρήστη προς οποιαδήποτε θέση στην Ελλάδα.

Όλα τα χειριστήρια και τα κείμενα θα είναι στα ελληνικά και αγγλικά.

Η εφαρμογή θα λειτουργεί off-line (χωρίς σύνδεση με το Ίντερνετ). Όλα τα απαραίτητα δεδομένα (χάρτες, διαδρομές, ψηφιακός οδηγός, σημεία ενδιαφέροντος, φωτογραφίες κλπ) θα λαμβάνονται κατά την εγκατάσταση.

Η εφαρμογή θα περιέχει συνοπτικό οδηγό χρήσης σε ελληνικά και αγγλικά.

Η εφαρμογή θα ενταχθεί στο Google Play και το App Store για δωρεάν λήψη.

2. Δομή

Η εφαρμογή θα περιέχει τέσσερα κύρια συστατικά:

2α. Χάρτης

Ο χάρτης και το περιβάλλον του παρέχουν το χειρισμό για την εκκίνηση της πλοήγησης, την καταγραφή σημείων και γραμμών και την απεικόνιση και επιλογή Σημείων Ενδιαφέροντος και Διαδρομών. Στην ίδια ενότητα θα απεικονίζονται και η προσομοίωση της διαδρομής, η αναζήτηση των Σημείων Ενδιαφέροντος και των δεδομένων του χρήστη. Θα παρέχονται ποικίλοι χάρτες, με απαραίτητους το Ελληνικό Κτηματολόγιο, την τυπική ομάδα των χαρτών της Google (δορυφορικός, οδικός, μικτός και με ανάγλυφο) και τη βασική ομάδα των χαρτών Open Street Maps. Επιπλέον ορειβατικοί ή τοπογραφικοί χάρτες θα θεωρηθούν κριτήριο επιλογής. Ο ανάδοχος θα μεριμνήσει όλοι οι πιο πάνω χάρτες να παρέχονται δωρεάν.

Η αναζήτηση θα λειτουργεί με ακτίνα έρευνας και θα είναι ενεργή καθώς κινείται ο χρήστης ή ο χάρτης, δηλαδή το αποτέλεσμα της εύρεσης θα είναι ενεργητικό.

2β. Διαδρομές

Η εφαρμογή θα περιέχει όλες τις διαδρομές που θα σηματοδοτηθούν από το πρόγραμμα, συν τις διαδρομές που έχουν σηματοδοτηθεί από το πρόγραμμα Interreg.

Κάθε Διαδρομή περιλαμβάνει αναλυτική περιγραφή, μηκοτομή και μετρητικά στοιχεία. Οι διαδρομές θα είναι οργανωμένες σε ομάδες με κοινή αφετηρία ή διακριτή περιοχή.

Η εφαρμογή θα μπορεί να κάνει προσομοίωση της εκτέλεσης των διαδρομών, ώστε ο χρήστης να εξοικειωθεί με τις λειτουργίες που θα συναντήσει στην πραγματική χρήση. Στο πεδίο, η εφαρμογή θα κάνει συνεχώς αναζήτηση των διαδρομών σε σχέση με τη θέση του χρήστη και όταν ο χρήστης βρεθεί σε ορισμένη απόσταση από κάποια ή περισσότερες διαδρομές θα του προτείνεται ένα κατάλογος των πλησιέστερων διαδρομών. Μόλις ο χρήστης επιλέξει μία διαδρομή, θα του δίνονται οδηγίες για να πλησιάσει στο κοντινότερο σημείο της. Όταν ο χρήστης βρεθεί πάνω ή πολύ κοντά σε μια διαδρομή, η εφαρμογή του δίνει αναλυτικές οδηγίες για το πως θα την ακολουθήσει, δηλαδή τον ενημερώνει για το τι τύπο δρόμου ή μονοπατιού έχει μπροστά του, πως το ακολουθεί και πως στρίβει σε κάθε αλλαγή κατεύθυνσης και πόσα μέτρα ακολουθούν μέχρι την επόμενη σημαντική διακλάδωση. Παράλληλα, ο χρήστης μπορεί να δει πόσα μέτρα έχει ήδη περπατήσει και πόσα του μένουν μέχρι το πέρας της διαδρομής.

Με μια διαδρομή ενεργοποιημένη, καθώς κινείται ο χρήστης η εφαρμογή θα απεικονίζει αυτόματα τα Σημεία Ενδιαφέροντος των πιο σημαντικών πολιτιστικών και περιβαλλοντικών στοιχείων του άμεσου περιβάλλοντος (φυτά, ζώα, εκκλησίες, χωριά, μνημεία κλπ.) με περιγραφές και φωτογραφίες.

Αν ο χρήστης απομακρυνθεί από τη διαδρομή, ένα μήνυμα τον προτρέπει να επιστρέψει και η εφαρμογή τον καθοδηγεί να ξαναβρεί τη διαδρομή.

2γ. Ψηφιακός οδηγός

Θα παρέχεται ένα πολυσέλιδο ψηφιακό έντυπο πάνω στη γεωγραφία, τη γεωλογία, τη φύση, την ιστορία και τα μνημεία της περιοχής. Σε κάθε ένα από τα πιο πάνω κεφάλαια, θα αναλύονται όλα τα σημαντικά για την περιοχή στοιχεία (πχ. ενδημικά φυτά, θηλαστικά, πουλιά, ερπετά και αμφίβια, σπήλαια, μονές, ιστορικές θέσεις κλπ). Τα κείμενα, όπως και οι φωτογραφίες, θα είναι πρωτότυπα.

2δ. Σημεία Ενδιαφέροντος

Η περιοχή του Γράμμου θα πλαισιώνεται από όλα τα σημαντικά και αναγνωρισμένα Σημεία Ενδιαφέροντος του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής. Τα Σημεία Ενδιαφέροντος δεν μπορεί να είναι λιγότερα από 200 και το 50% από αυτά θα έχουν περιεχόμενο με περιγραφή και τουλάχιστον μια φωτογραφία. Τα Σημεία Ενδιαφέροντος θα παρουσιάζονται σε πίνακα, που θα είναι διαδραστικός ως προς το χάρτη και τον οδηγό, δηλαδή επιλέγοντας ένα Σημείο Ενδιαφέροντος είτε από τον πίνακα είτε από το χάρτη, εφόσον το Σημείο Ενδιαφέροντος έχει περιεχόμενο, γεγονός που θα υποδεικνύεται καταλλήλως, θα ανοίγει άμεσα το αντίστοιχο λήμμα του οδηγού, αλλιώς ο χρήστης θα μεταφέρεται στο σχετικό σημείο του χάρτη.

Τα Σημεία Ενδιαφέροντος θα είναι οργανωμένα σε ομάδες. Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μια ή περισσότερες ομάδες Σημείων και να τα απεικονίσει στο χάρτη.

3. Καταγραφές

Η καταγραφή σημείων υποστηρίζεται από παλέτα έτοιμων και κατάλληλων συμβόλων, οργανωμένων σε ομάδες (ενδεικτικοί τίτλοι ομάδων: Πεζοπορία, Φύση, Νερό, Μνημεία, Εκκλησιαστικά μνημεία, Τοπωνύμια, Άλλα). Η καταγραφή γραμμών θα έχει επιλογή γραμμικών συμβόλων (χρώμα, πάχος κλπ).

Τα σημεία και οι γραμμές του χρήστη θα ανταποκρίνονται στην αναζήτηση με ακτίνα εγγύτητας με

αναγνωριστικό το όνομα που τους έχει δώσει ο χρήστης.

Θα υποστηρίζεται η εισαγωγή και εξαγωγή των καταγραφών σε ένα τουλάχιστον κοινόχρηστο πρωτόκολλο (αρχεία KML ή/και GPX).

4. Συμβατότητα

Η εφαρμογή θα είναι συμβατή με όλες τις απαιτήσεις των Google και Apple περί πολιτικών προστασίας του χρήστη, περιεχομένου κλπ. Την περίοδο της παραλαβής, η εφαρμογή πρέπει να είναι συμβατή με την τρέχουσα κανονική (όχι beta) έκδοση του λειτουργικού των συσκευών.

5. Επέκταση και αναβάθμιση

Επικαιροποίηση της υφιστάμενης mobile εφαρμογής με όλες τις νέες διαδρομές της περιοχής, αυτόματη πλοήγηση στα μονοπάτια, ψηφιακό βιβλίο, πίνακα Σημείων Ενδιαφέροντος. Ανάπτυξη σε native κώδικα για Android και iOS.

Ο ανάδοχος δεσμεύεται για την αναβάθμιση της εφαρμογής σε νέα έκδοση του λειτουργικού περιβάλλοντος των συσκευών για τους επόμενους 12 μήνες.

Κόστος: 6.000 + ΦΠΑ.

3. Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου - οδηγός για τη φύση, τον πολιτισμό και τις πεζοπορίες

Το βιβλίο-οδηγός αποτελεί κομβικό συστατικό της προβολής του έργου και της περιοχής.

Δομή του εντύπου

Το βιβλίο θα πρέπει να νοείται ως επέκταση του υφιστάμενου βιβλίου που εκδόθηκε στο πλαίσιο του Interreg (και τα πνευματικά δικαιώματα του οποίου ανήκουν στο Δήμο Νεστορίου) και θα ακολουθεί το ίδιο πνεύμα την ίδια δομή και την ίδια γραφιστική προσέγγιση.

Συγκεκριμένα, το βιβλίο θα περιλαμβάνει Εισαγωγικό Σημείωμα (με αναφορά στο συγκεκριμένο έντυπο και τις άλλες ενέργειες του προγράμματος), πρόλογο (του δημάρχου ή άλλου τοπικού παράγοντα), σώμα και παραρτήματα.

Το σώμα θα διαιρείται σε 2 μέρη: Εισαγωγή στην περιοχή και περιγραφές των διαδρομών.

Στην Εισαγωγή θα χρησιμοποιηθούν η δομή και τα κείμενα του υφιστάμενου βιβλίου (κεφάλαια για τη γεωγραφία, τη βλάστηση, τη χλωρίδα, την πανίδα, τα πολιτιστικά στοιχεία και τους οικισμούς) και θα γίνουν οι σχετικές προσθήκες και συμπληρώσεις (αναφορά σε κρήνες, γεφύρια, εκκλησίες, μονές, αρχαιολογικούς χώρους κλπ και ποικίλα περιγραφικά, πολιτιστικά και άλλα στοιχεία για τους οικισμούς). Θα δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην προβολή του περιβαλλοντικού πλούτου του Γράμμου, με όσο το δυνατόν εκτενέστερη, πιο σωστά τεκμηριωμένη και πλουσιότερα εικονογραφημένη παρουσίαση της βλάστησης, της χλωρίδας και της πανίδας.

Τα κείμενα της εισαγωγής πρέπει να υπογράφονται από περισσότερους από έναν ή περισσότερους επιστήμονες, πτυχιούχους ΑΕΙ συναφούς ειδικότητας (πχ, ανάλογα με το αντικείμενο του κάθε κεφαλαίου: από ιστορικό, γεωγράφο, βιολόγο, δασολόγο, γεωλόγο ή άλλη ειδικότητα με σαφή σχέση με την ανάλυση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος).

Το μέρος Β (περιγραφές των διαδρομών) θα πρέπει να έχει ένα γενικό κεφάλαιο που θα παρουσιάζει τη δομή του πεζοπορικού δικτύου και αναλυτικά κεφάλαια για κάθε διαδρομή. Και στα δυο θα πρέπει να περιληφθούν τα στοιχεία των διαδρομών που υλοποιήθηκαν από το πρόγραμμα Cult2Routes που χρηματοδοτήθηκε από το Interreg, με τα στοιχεία και το υλικό που έχουν ήδη δημοσιευτεί στο υφιστάμενο έντυπο του δήμου Νεστορίου, παρόμοια σελιδοποίηση και επικαιροποίηση όπου υπάρχουν νέα δεδομένα (πχ. παρακάμψεις, αλλαγές οδευσης, νεότερη σήμανση κλπ).

Προβλέπεται τουλάχιστον ένα δισέλιδο (σε σαλόνι, μια ζυγή αριστερά και μια μονή δεξιά σελίδα) ανά διαδρομή: κάθε διαδρομή παρουσιάζεται με χάρτη, πίνακα μετρητικών στοιχείων με εικονίδια, λεκτική περιγραφή και 1-3 φωτογραφίες.

Τα Παραρτήματα θα περιέχουν πίνακες με χρήσιμες πληροφορίες για τη διαμονή, εστίαση, άλλες σχετικές υπηρεσίες, προσπέλαση, διάσωση, πρώτες βοήθειες κλπ. Θα περιληφθεί πίνακας με βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή των κειμένων.

Τεχνικά χαρακτηριστικά

Εξώφυλλο-οπισθόφυλλο: Χαρτί: 300gr.

Εσωτερικές σελίδες: Χαρτί: 115-120gr.

Διαστάσεις: 14 x 21 εκ.

Σελίδες: Το βιβλίο πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον εκατόν σαράντα τέσσερις (144) σελίδες, ωστόσο

θα προτιμηθεί η προσφορά που εντός του παρόντος προϋπολογισμού προτείνει περισσότερες σελίδες.

Εκτύπωση: 4χρωμία.

Βιβλιοδεσία: ραφτό-κολλητό.

Γλώσσα : Ελληνικά **Ποσότητα:** 2000 τεμάχια

Γλώσσα : Αγγλικά **Ποσότητα:** 1500 τεμάχια

Δείγμα εκτύπωσης: Πριν την μαζική παραγωγή, θα παραδοθεί η ηλεκτρονική ηλιοτυπία του εντύπου **υπογεγραμμένη από τις σχετικές επιστημονικές ειδικότητες** προκειμένου να δοθεί η έγκριση από την Αναθέτουσα Αρχή.

Αγγλική έκδοση

Το σύνολο του κειμένου του εντύπου, οι πίνακες, οι χάρτες και οι λεζάντες των φωτογραφιών θα μεταφραστούν στα αγγλικά. Η αγγλική έκδοση θα γίνει επί της μακέτας του ελληνικού εντύπου, με μικρές μόνο αλλαγές στις διαστάσεις χαρτών και φωτογραφιών, ώστε να καλυφθούν διαφορές στο μέγεθος του κειμένου.

Λόγω της αναπόφευκτης πληθώρας τεχνικών όρων (πεζοπορική και ορειβατική ορολογία, τεχνικοί όροι, ονόματα ζώων, φυτών, δέντρων, πετρωμάτων), η μετάφραση θα πρέπει να αναληφθεί από γεωτεχνικό επιστήμονα με αποδεδειγμένη ευχέρεια στα αγγλικά (απαιτείται αντίγραφο πτυχίου, αντίγραφο πιστοποιητικού επιπέδου των αγγλικών και υπεύθυνη δήλωση του μεταφραστή ως προς την εξοικείωσή του με την πεζοπορική και ορειβατική ορολογία).

Το αγγλικό έντυπο θα έχει τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά με το ελληνικό.

Ελληνική έκδοση : Κόστος 14.000 ευρώ + ΦΠΑ για 2000 αντίτυπα.

Αγγλική έκδοση : Κόστος 10.500 ευρώ + ΦΠΑ για 1500 αντίτυπα.

Στην τιμή συμπεριλαμβάνεται ο γραφιστικός σχεδιασμός του εντύπου, η ψηφιακή μακέτα η εκτύπωση της συνολικής ποσότητας και η μεταφορά στον Δήμο Νεστορίου.

4. Δημιουργία και παραγωγή ορειβατικού χάρτη μεγέθους 70X100, κατάλληλης κλίμακας, δύο έγχρωμες όψεις.

A όψη

Στην Α όψη θα υπάρχει χάρτης του Γράμμου, κατάλληλης κλίμακας, με όλα τα μονοπάτια του παρόντος προγράμματος, τα σκέλη του υπό κατασκευή Μεγάλου Μονοπατιού Γράμμος-Πρέσπα της Π.Ε. Καστοριάς και τα μονοπάτια του Interreg. Ο χάρτης θα έχει γεωφυσικό υπόβαθρο, πλήρες υπόμνημα και όλες τις χρήσιμες πληροφορίες για την περιοχή. Ο χάρτης θα είναι στο σύστημα συντεταγμένων ΕΓΣΑ87. Όλα τα περιεχόμενα θα είναι στα ελληνικά και αγγλικά (λατινική απόδοση τοπωνυμίων). Θα υπάρχει πίνακας με σύνοψη των διαδρομών (όνομα, απόσταση, χρονοαπόσταση, σύμβολο σήμανσης).

B όψη

Στη Β όψη θα υπάρχει χαρτογραφική αποτύπωση ολόκληρου του δήμου Νεστορίου με ανάδειξη των βασικών αξιοθέατων και δραστηριοτήτων.

Ο χάρτης θα είναι παρόμοιος με το χάρτη της Α όψης (γεωφυσικά χαρακτηριστικά, υψόμετρα και ισοϋψείς καμπύλες κορυφών βουνών, λίμνες, ποτάμια και ρέματα, σπήλαια, φαράγγια, ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά, οικισμοί, όρια δημοτικών ενοτήτων, πλήρες ασφαλτοστρωμένο οδικό δίκτυο και κάποιους βασικούς χωματόδρομους με χιλιομετρικές αποστάσεις). Θα δοθεί έμφαση στην αποτύπωση πληροφοριών που αφορούν τον επισκέπτη όπως λίμνη, βουνά, παρόχθια δάση, εκκλησίες, αρχοντικά, μουσεία, επισκέψιμοι χώροι, αρχαιολογικοί χώροι, οχυρώσεις, μοναστήρια, ναοί, αρχιτεκτονικά μνημεία, γεφύρια κ.α

Η Β όψη θα έχει επίσης το εξώφυλλο του εντύπου.

Χαρτί: 130gr illustration (πλαστικοποίηση δύο όψεων).

Διαστάσεις διπλωμένο: 23εκ. x 11εκ..

Εκτύπωση: 4χρωμία.

Βιβλιοδεσία: δίπλωση στα δύο στο ύψος και σε 7 πτυχές στο πλάτος.

Ποσότητα: 2000 τεμάχια.

Δείγμα εκτύπωσης: Πριν την μαζική παραγωγή (εκτύπωση δείγματος του εντύπου προκειμένου να συγκριθεί με το ηλεκτρονικό πρωτότυπο αρχείο (μακέτα) ώστε να δοθεί η έγκριση από την Αναθέτουσα Αρχή.

Κόστος 8000 ευρώ + ΦΠΑ για 2000 αντίτυπα.

Στην τιμή συμπεριλαμβάνεται ο γραφιστικός σχεδιασμός του εντύπου, η ψηφιακή μακέτα η εκτύπωση της συνολικής ποσότητας και η μεταφορά στον Δήμο Νεστορίου.

Ιδιοκτησία – δικαιώματα

Όλα τα αποτελέσματα - μελέτες, στοιχεία και κάθε άλλο έγγραφο ή αρχείο (είτε σε έντυπη είτε σε ηλεκτρονική μορφή) σχετικό με το έργο, καθώς και όλα τα υπόλοιπα παραδοτέα (προϊόντα και υπηρεσίες) που θα αποκτηθούν ή θα αναπτυχθούν από τον ανάδοχο με δαπάνες του έργου, θα αποτελούν αποκλειστική και απόλυτη ιδιοκτησία της Αναθέτουσας Αρχής, ήτοι του Δήμου Νεστορίου.

Το υλικό θα ανήκει στην πλήρη ιδιοκτησία του δήμου Νεστορίου, ο οποίος θα έχει και τα αποκλειστικά πνευματικά δικαιώματα χωρίς κανέναν περιορισμό χρήσης και εκμετάλλευσής του όπως, η χρησιμοποίησή του σε τηλεοπτικές, εκθεσιακές, διαδικτυακές και άλλες καμπάνιες, καθώς στην παραγωγή εντύπων, αφισών και άλλων μορφών εκτυπώσεων

Εμπειρία

Ο υποψήφιος ανάδοχος θα πρέπει να καταθέσει τουλάχιστον 2 από τα πιο πάνω προϊόντα την τελευταία πενταετία. (2 χάρτες, 2 βιβλία, 2 ιστοτόπους και 2 εφαρμογές)

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ

α/α	Περιγραφή	Ποσότητα	Τιμή μονάδας	Δαπάνη [€]
1	Επέκταση υφιστάμενου ιστοτόπου	1	10.000,00	10.000,00
2	Εφαρμογή για mobile συσκευές	1	6.000,00	6.000,00
3	Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου -οδηγός (ελληνικά)	2.000	7	14.000,00
	Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου -οδηγός (αγγλικά)	1.500	7	10.500,00
4	Δημιουργία και παραγωγή ορειβατικού χάρτη	2.000	4	8.000,00
ΣΥΝΟΛΟ				48.500,00
Φ.Π.Α 24 %				11.640,00
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ				60.140,00

Συντάχθηκε

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΔΑΣΟΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΟΝΤΟΛΟΓΟΣ
 ΓΙΑΝΝΙΤΣΙΩΝ 75 - Τ.Κ. 61627 ΘΕΣΣ.ΝΙΚΗ
 ΤΗΛ. 2314094163 - ΚΙΝ. 6938718350
 Α.Φ.Μ. 066575963 ΔΟΥ: Α' ΘΕΣΣ/ΝΙΚΗΣ

Σωτήρης Κωνσταντίνου
 Δασολόγος

 Γεώργιος Λιαμίδης
 Πολιτικός Μηχανικός

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο Προϊστάμενος Δ/σης Τ.Υ.

Γεώργιος Λιαμίδης
 Πολιτικός Μηχανικός

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – ΕΕΕΣ)-

Μέρος Ι: Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και την αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα

Στοιχεία της δημοσίευσης

Για διαδικασίες σύναψης σύμβασης για τις οποίες έχει δημοσιευτεί προκήρυξη διαγωνισμού στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι πληροφορίες που απαιτούνται στο Μέρος Ι ανακτώνται αυτόματα, υπό την προϋπόθεση ότι έχει χρησιμοποιηθεί η ηλεκτρονική υπηρεσία ΕΕΕΣ για τη συμπλήρωση του ΕΕΕΣ. Παρατίθεται η σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Προσωρινός αριθμός προκήρυξης στην ΕΕ: αριθμός [], ημερομηνία [], σελίδα []

Αριθμός προκήρυξης στην ΕΕ 0000/S 000-000000
0000/S 000-000000

Εάν δεν έχει δημοσιευθεί προκήρυξη διαγωνισμού στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αν δεν υπάρχει υποχρέωση δημοσίευσης εκεί, η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας θα πρέπει να συμπληρώσει πληροφορίες με τις οποίες θα είναι δυνατή η αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (π.χ. παραπομπή σε δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο)

Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο: (π.χ. [www.promitheus.gov.gr/\[ΑΔΑΜ Προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ\]](http://www.promitheus.gov.gr/[ΑΔΑΜ Προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ]))
[www.promitheu.gov.gr / www.nestorio.gr / \[ΑΔΑΜ Προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ: 25PROC0.....\], \[ΑΔΑΜ Διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ: 25PROC0.....\] , \[ΑΔΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗΣ ΔΙΑΥΓΕΙΑ \]](http://www.promitheu.gov.gr / www.nestorio.gr / [ΑΔΑΜ Προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ: 25PROC0.....], [ΑΔΑΜ Διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ: 25PROC0.....] , [ΑΔΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗΣ ΔΙΑΥΓΕΙΑ])

Στην περίπτωση που δεν απαιτείται δημοσίευση γνωστοποίησης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρακαλείστε να παράσχετε άλλες πληροφορίες με τις οποίες θα είναι δυνατή η αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Ταυτότητα του αγοραστή

Επίσημη ονομασία:
ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ

Α.Φ.Μ., εφόσον υπάρχει:
800255883

Δικτυακός τόπος (εφόσον υπάρχει):
www.nestorio.gr

Πόλη:
ΝΕΣΤΟΡΙΟ

Οδός και αριθμός:
ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ

Ταχ. κωδ.:
52051

Αρμόδιος επικοινωνίας:
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΡΑΓΓΑΛΑ

Τηλέφωνο:
+302467352323

Φαξ:
+302467031242

Ηλ. ταχ/μείο:
avragala@nestorio.gr

Χώρα:
GR

Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία σύναψης σύμβασης

Τίτλος:
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΓΑΡΜΜΟΥ / ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ (ΥΠΟΕΡΓΟ 2 : ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ)

Σύντομη περιγραφή:

Αντικείμενο της σύμβασης είναι η προβολή πεζοπορικών, ορειβατικών και ιστορικών διαδρομών στο όρος Γράμμος και περιλαμβάνει τα παρακάτω : 1)Επέκταση υφιστάμενου ιστοτόπου 2)Εφαρμογή για mobile συσκευές 3)Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου – οδηγός (ελληνικά) 4) Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου – οδηγός (αγγλικά) 5)Δημιουργία και παραγωγή ορειβατικού χάρτη

Αριθμός αναφοράς αρχείου που αποδίδεται στον φάκελο από την αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα (εάν υπάρχει):

-

Μέρος II: Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα

Α: Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα

Επωνυμία:

Οδός και αριθμός:

Ταχ. κωδ.:

Πόλη:

Χώρα:

Αρμόδιος επικοινωνίας:

Ηλ. ταχ/μείο:

Τηλέφωνο:

Φαξ:

Α.Φ.Μ., εφόσον υπάρχει:

Δικτυακός τόπος (εφόσον υπάρχει):

Ο οικονομικός φορέας είναι πολύ μικρή, μικρή ή μεσαία επιχείρηση; Ναι / Όχι

Ο ΟΦ αποτελεί προστατευόμενο εργαστήριο

Μόνο σε περίπτωση προμήθειας κατ' αποκλειστικότητα: ο οικονομικός φορέας είναι προστατευόμενο εργαστήριο, «κοινωνική επιχείρηση» ή προβλέπει την εκτέλεση συμβάσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων προστατευόμενης απασχόλησης;

Απάντηση:

☒ Ναι

Ποιο είναι το αντίστοιχο ποσοστό των εργαζομένων με αναπηρία ή μειονεκτούντων εργαζομένων;
%

Εφόσον απαιτείται, ορίστε την κατηγορία ή τις κατηγορίες στις οποίες ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεξία

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☒ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Ο ΟΦ είναι εγγεγραμμένος σε Εθνικό Σύστημα (Προ)Επιλογής

Κατά περίπτωση, ο οικονομικός φορέας είναι εγγεγραμμένος σε επίσημο κατάλογο εγκεκριμένων οικονομικών φορέων ή διαθέτει ισοδύναμο πιστοποιητικό [π.χ. βάσει εθνικού συστήματος (προ) επιλογής];

Απάντηση:

☒ Ναι

Αναφέρετε την ονομασία του καταλόγου ή του πιστοποιητικού και τον σχετικό αριθμό εγγραφής ή πιστοποίησης, κατά περίπτωση:

—

Εάν το πιστοποιητικό εγγραφής ή η πιστοποίηση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

—

Αναφέρετε τα δικαιολογητικά στα οποία βασίζεται η εγγραφή ή η πιστοποίηση και κατά περίπτωση, την κατάταξη στον επίσημο κατάλογο

—

Η εγγραφή ή η πιστοποίηση καλύπτει όλα τα απαιτούμενα κριτήρια επιλογής;

Ναι / Όχι

☐ Όχι

Ο οικονομικός φορέας θα είναι σε θέση να προσκομίσει βεβαίωση πληρωμής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και φόρων ή να παράσχει πληροφορίες που θα δίνουν τη δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή ή στον αναθέτοντα φορέα να τη λάβει απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος μέλος αυτή διατίθεται δωρεάν;

Ναι / Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☒ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Ο ΟΦ συμμετάσχει στη διαδικασία μαζί με άλλους Οικονομικούς Φορείς

Ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης σύμβασης από κοινού με άλλους;

Απάντηση:

☒ Ναι

Αναφέρετε τον ρόλο του οικονομικού φορέα στην ένωση (συντονιστής, υπεύθυνος για συγκεκριμένα καθήκοντα...):

—

Προσδιορίστε τους άλλους οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν από κοινού στη διαδικασία σύναψης σύμβασης:

—

Κατά περίπτωση, επωνυμία της συμμετέχουσας ένωσης:

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Τμήματα που συμμετάσχει ο ΟΦ

Κατά περίπτωση, αναφορά του τμήματος ή των τμημάτων για τα οποία ο οικονομικός φορέας επιθυμεί να υποβάλει προσφορά.

Απάντηση:

—

B: Πληροφορίες σχετικά με τους εκπροσώπους του οικονομικού φορέα #1

Όνομα:

Επώνυμο:

Ημερομηνία γέννησης:

Τόπος γέννησης:

Οδός και αριθμός:

Ταχ. κωδ.:

Πόλη:

Χώρα:

Τηλέφωνο:

Ηλ. ταχ/μείο:

Γ: Πληροφορίες σχετικά με τη στήριξη στις ικανότητες άλλων οντοτήτων

Βασίζεται σε ικανότητες άλλων οντοτήτων

Ο οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων οντοτήτων προκειμένου να ανταποκριθεί στα κριτήρια επιλογής που καθορίζονται στο μέρος IV και στα (τυχόν) κριτήρια και κανόνες που καθορίζονται στο μέρος V κατωτέρω;

Απάντηση:

☒ Ναι

Όνομα της οντότητας

—

Ταυτότητα της οντότητας

—

Τύπος ταυτότητας

—

Κωδικοί CPV

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☒ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Δ: Πληροφορίες σχετικά με υπεργολάβους στην ικανότητα των οποίων δεν στηρίζεται ο οικονομικός φορέας

Δεν βασίζεται σε ικανότητες άλλων οντοτήτων

Ο οικονομικός φορέας προτίθεται να αναθέσει οποιοδήποτε τμήμα της σύμβασης σε τρίτους υπό μορφή υπεργολαβίας;

Απάντηση:

☒ Ναι

Όνομα της οντότητας

—

Ταυτότητα της οντότητας

—

Τύπος ταυτότητας

—

Κωδικοί CPV

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Μέρος III: Λόγοι αποκλεισμού

Α: Λόγοι που σχετίζονται με ποινικές καταδίκες

Λόγοι που σχετίζονται με ποινικές καταδίκες βάσει των εθνικών διατάξεων για την εφαρμογή των λόγων που ορίζονται στο άρθρο 57 παράγραφος 1 της οδηγίας:

Συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

–

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

–

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

–

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού (“αυτοκάθαρση”);

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

–

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

–

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

–

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

–

☐ Όχι

Διαφθορά

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☒ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

—

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

—

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☒ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☒ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι**Απάτη**

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

-

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

-

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

-

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

-

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

-

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι**Τρομοκρατικά εγκλήματα ή εγκλήματα συνδεδεμένα με τρομοκρατικές δραστηριότητες**

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

-

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

-

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

-

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

-

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

-

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι**Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας**

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

-

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

-

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

-

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Παιδική εργασία και άλλες μορφές εμπορίας ανθρώπων

Έχει ο ίδιος ο οικονομικός φορέας ή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού του οργάνου ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό καταδικαστεί με τελεσίδικη απόφαση για έναν από τους λόγους που παρατίθενται στο σχετικό θεσμικό πλαίσιο, η οποία έχει εκδοθεί πριν από πέντε έτη κατά το μέγιστο ή στην οποία έχει οριστεί απευθείας περίοδος αποκλεισμού που εξακολουθεί να ισχύει;

Απάντηση:

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Λόγος(-οι)

—

Προσδιορίστε ποιος έχει καταδικαστεί

—

Εφόσον καθορίζεται απευθείας στην καταδικαστική απόφαση, διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού και σχετικό(-ά) σημείο(-α)

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Β: Λόγοι που σχετίζονται με την καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης

Καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης:

Καταβολή φόρων

Ο οικονομικός φορέας έχει ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις όσον αφορά την καταβολή φόρων, τόσο στη χώρα στην οποία είναι εγκατεστημένος όσο και στο κράτος μέλος της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντα φορέα, εάν είναι άλλο από τη χώρα εγκατάστασης;

Απάντηση:

☐ Ναι

Χώρα ή κράτος μέλος για το οποίο πρόκειται

—

Ενεχόμενο ποσό

—

Με άλλα μέσα; Διευκρινίστε:

☐ Ναι

Διευκρινίστε:

—

Ο οικονομικός φορέας έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, είτε καταβάλλοντας τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλει, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δεδουλευμένων τόκων ή των προστίμων, είτε υπαγόμενος σε δεσμευτικό διακανονισμό για την καταβολή τους;

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Η εν λόγω απόφαση είναι τελεσίδικη και δεσμευτική;

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Σε περίπτωση καταδικαστικής απόφασης, εφόσον ορίζεται απευθείας σε αυτήν, η διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού:

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης

Ο οικονομικός φορέας έχει ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις όσον αφορά την καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, τόσο στη χώρα στην οποία είναι εγκατεστημένος όσο και στο κράτος μέλος της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντα φορέα, εάν είναι άλλο από τη χώρα εγκατάστασης;

Απάντηση:

☐ Ναι

Χώρα ή κράτος μέλος για το οποίο πρόκειται

—

Ενεχόμενο ποσό

—

Με άλλα μέσα; Διευκρινίστε:

☐ Ναι

Διευκρινίστε:

—

Ο οικονομικός φορέας έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, είτε καταβάλλοντας τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλει, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δεδουλευμένων τόκων ή των προστίμων, είτε υπαγόμενος σε δεσμευτικό διακανονισμό για την καταβολή τους;

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Η εν λόγω απόφαση είναι τελεσίδικη και δεσμευτική;

☐ Ναι

Ημερομηνία της καταδίκης

..

Σε περίπτωση καταδικαστικής απόφασης, εφόσον ορίζεται απευθείας σε αυτήν, η διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού:

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Γ: Λόγοι που σχετίζονται με αφερεγγυότητα, σύγκρουση συμφερόντων ή επαγγελματικό παράπτωμα

Πληροφορίες σχετικά με πιθανή αφερεγγυότητα, σύγκρουση συμφερόντων ή επαγγελματικό παράπτωμα

Αθέτηση των υποχρεώσεων στον τομέα του περιβαλλοντικού δικαίου

Ο οικονομικός φορέας έχει, εν γνώσει του, αθετήσει τις υποχρεώσεις του στους τομείς του περιβαλλοντικού δικαίου;

Απάντηση:

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Αθέτηση των υποχρεώσεων στον τομέα του κοινωνικού δικαίου

Ο οικονομικός φορέας έχει, εν γνώσει του, αθετήσει τις υποχρεώσεις του στους τομείς του κοινωνικού δικαίου;

Απάντηση:

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Αθέτηση των υποχρεώσεων στον τομέα του εργατικού δικαίου

Ο οικονομικός φορέας έχει, εν γνώσει του, αθετήσει τις υποχρεώσεις του στους τομείς του εργατικού δικαίου;

Απάντηση:

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Πτώχευση

Ο οικονομικός φορέας τελεί υπό πτώχευση;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου

εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Διαδικασία εξυγίανσης ή ειδικής εκκαθάρισης

Έχει υπαχθεί ο οικονομικός φορέας σε διαδικασία εξυγίανσης ή ειδικής εκκαθάρισης;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού

Έχει υπαχθεί ο οικονομικός φορέας σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Ανάλογη κατάσταση προβλεπόμενη σε εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις

Βρίσκεται ο οικονομικός φορέας σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση προκύπτουσα από παρόμοια διαδικασία προβλεπόμενη σε εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι**Υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο**

Τελεί ο οικονομικός φορέας υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι**Αναστολή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων**

Έχουν ανασταλεί οι επιχειρηματικές δραστηριότητες του οικονομικού φορέα;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Διευκρινίστε τους λόγους για τους οποίους, ωστόσο, μπορείτε να εκτελέσετε τη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές δεν είναι απαραίτητο να παρασχεθούν εάν ο αποκλεισμός των οικονομικών φορέων στην παρούσα περίπτωση έχει καταστεί υποχρεωτικός βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης όταν ο οικονομικός φορέας είναι, ωστόσο, σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση.

-

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

-

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι**Ένοχος σοβαρού επαγγελματικού παραπτώματος**

Έχει διαπράξει ο οικονομικός φορέας σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

-

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

-

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

-

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι

Συμφωνίες με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού

Έχει συνάψει ο οικονομικός φορέας συμφωνίες με άλλους οικονομικούς φορείς με σκοπό τη στρέβλωση του ανταγωνισμού;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

—

☐ Όχι☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι**Σύγκρουση συμφερόντων λόγω της συμμετοχής του στη διαδικασία σύναψης σύμβασης**

Γνωρίζει ο οικονομικός φορέας την ύπαρξη τυχόν σύγκρουσης συμφερόντων λόγω της συμμετοχής του στη διαδικασία σύναψης σύμβασης;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

—

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι**Παροχή συμβουλών ή εμπλοκή στην προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης**

Έχει παράσχει ο οικονομικός φορέας ή επιχείρηση συνδεδεμένη με αυτόν συμβουλές στην αναθέτουσα αρχή ή στον αναθέτοντα φορέα ή έχει με άλλο τρόπο εμπλακεί στην προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

-

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

-

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

-

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

-

☐ Όχι**Πρώρη καταγγελία, αποζημιώσεις ή άλλες παρόμοιες κυρώσεις**

Έχει υποστεί ο οικονομικός φορέας πρώρη καταγγελία προηγούμενης δημόσιας σύμβασης, προηγούμενης σύμβασης με αναθέτοντα φορέα ή προηγούμενης σύμβασης παραχώρησης, ή επιβολή αποζημιώσεων ή άλλων παρόμοιων κυρώσεων σε σχέση με την εν λόγω προηγούμενη σύμβαση;

Απάντηση:

☐ Ναι

Παρακαλώ αναφέρετε λεπτομερείς πληροφορίες

-

Σε περίπτωση καταδίκης, ο οικονομικός φορέας έχει λάβει μέτρα που να αποδεικνύουν την αξιοπιστία του παρά την ύπαρξη σχετικού λόγου αποκλεισμού ("αυτοκάθαρση");

☐ Ναι

Περιγράψτε τα μέτρα που λήφθηκαν

-

☐ Όχι

☐ Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Ψευδείς δηλώσεις, απόκρυψη πληροφοριών, ανικανότητα υποβολής δικαιολογητικών, απόκτηση εμπιστευτικών πληροφοριών

Ο οικονομικός φορέας επιβεβαιώνει ότι: α) έχει κριθεί ένοχος σοβαρών ψευδών δηλώσεων κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της απουσίας των λόγων αποκλεισμού ή την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, β) έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές, γ) δεν ήταν σε θέση να υποβάλει, χωρίς καθυστέρηση, τα δικαιολογητικά που απαιτούνται από την αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα, και δ) έχει επιχειρήσει να επηρεάσει με αθέμιτο τρόπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντα φορέα, να αποκτήσει εμπιστευτικές πληροφορίες που ενδέχεται να του αποφέρουν αθέμιτο πλεονέκτημα στη διαδικασία σύναψης σύμβασης ή να παράσχει εξ αμελείας παραπλανητικές πληροφορίες που ενδέχεται να επηρεάσουν ουσιαστικά τις αποφάσεις που αφορούν τον αποκλεισμό, την επιλογή ή την ανάθεση;

Απάντηση:

Ναι / Όχι

Εάν η σχετική τεκμηρίωση διατίθεται ηλεκτρονικά, αναφέρετε:

☐ Ναι

Διαδικτυακή Διεύθυνση

—

Επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων

—

Αρχή ή Φορέας έκδοσης

—

☐ Όχι

Δ: Άλλοι λόγοι αποκλεισμού που ενδέχεται να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα

Δεν έχει επιλεγεί κανένα κριτήριο σε αυτή την ενότητα

Μέρος IV: Κριτήρια επιλογής

α: Γενική ένδειξη για όλα τα κριτήρια επιλογής

Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής (ενότητα α ή ενότητες Α έως Δ του παρόντος μέρους), ο οικονομικός φορέας δηλώνει ότι:

Πληροί όλα τα απαιτούμενα κριτήρια επιλογής

Απάντηση:

☒ Ναι

Λήξη

Μέρος VI: Τελικές δηλώσεις

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος, δηλώνω επισήμως ότι τα στοιχεία που έχω αναφέρει σύμφωνα με τα μέρη II έως V ανωτέρω είναι ακριβή και ορθά και ότι έχω πλήρη επίγνωση των συνεπειών σε περίπτωση σοβαρών ψευδών δηλώσεων.

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος, δηλώνω επισήμως ότι είμαι σε θέση, κατόπιν αιτήματος και χωρίς καθυστέρηση, να προσκομίσω τα πιστοποιητικά και τις λοιπές μορφές αποδεικτικών εγγράφων που αναφέρονται, εκτός εάν:

α) Η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας έχει τη δυνατότητα να λάβει τα σχετικά δικαιολογητικά απευθείας με πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος μέλος αυτή διατίθεται δωρεάν [υπό την προϋπόθεση ότι ο οικονομικός φορέας έχει παράσχει τις απαραίτητες πληροφορίες (διαδικτυακή διεύθυνση, αρχή ή φορέα έκδοσης, επακριβή στοιχεία αναφοράς των εγγράφων) που παρέχουν τη δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή ή στον αναθέτοντα φορέα να το πράξει] ή

β) Από τις 18 Οκτωβρίου 2018 το αργότερο (ανάλογα με την εθνική εφαρμογή του άρθρου 59 παράγραφος 5 δεύτερο εδάφιο της οδηγίας 2014/24/ΕΕ), η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας έχουν ήδη στην κατοχή τους τα σχετικά έγγραφα.

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος δίδω επισήμως τη συγκατάθεσή μου στην αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα, όπως καθορίζεται στο Μέρος I, ενότητα Α, προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση σε δικαιολογητικά των πληροφοριών που έχουν υποβληθεί στο Μέρος III και το Μέρος IV του παρόντος Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης για τους σκοπούς της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, όπως καθορίζεται στο Μέρος I.

Ημερομηνία, τόπος και, όπου ζητείται ή απαιτείται, υπογραφή(-ές):

Ημερομηνία

Τόπος

Υπογραφή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Έντυπο Οικονομικής Προσφοράς

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΗΜΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ

Ταχυδ. Δ/ση Νεστόριο Καστοριάς

Τ.Κ 52051

Τηλ: +302467352300

e-mail: dimos_nestoriou@nestorio.gr

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ : 38 / 2025

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ:

«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ
ΓΑΡΜΜΟΥ / ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ
ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ ,
ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ
ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ

(ΥΠΟΕΡΓΟ 2 : ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ , ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟΣ)»

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 60.140,00 € (με ΦΠΑ 24%)

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ :

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

ΕΡΓΟ «Δημιουργία εθνικού δικτύου μονοπατιών και

διαδρομών πεζοπορίας» (κωδ. ΟΠΣ ΤΑ 5190260)

της Δράσης 16851– «Η προστασία της βιοποικιλότητας ως
κινητήριος μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης» (ΕΣΑΑ - ΠΔΕ)

ΕΝΤΥΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

α/α	Περιγραφή	Ποσότητα	Τιμή μονάδας	Δαπάνη [€]
1	Επέκταση υφιστάμενου ιστοτόπου (CPV 72400000-4)	1		
2	Εφαρμογή για mobile συσκευές (CPV 72400000-4)	1		
3	Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου - οδηγός (ελληνικά) (CPV 22140000-3)	2.000		
	Δημιουργία και παραγωγή βιβλίου - οδηγός (αγγλικά) (CPV 22140000-3)	1.500		
4	Δημιουργία και παραγωγή ορειβατικού χάρτη (CPV 22140000-3)	2.000		
ΣΥΝΟΛΟ				
Φ.Π.Α 24 %				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ				

Ο Προσφέρων

(ημ/νία, σφραγίδα, υπογραφή)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV – Ενημέρωση φυσικών προσώπων για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (Προσαρμοσμένο από την Αναθέτουσα Αρχή)

Η Αναθέτουσα Αρχή ενημερώνει υπό την ιδιότητά της ως υπεύθυνης επεξεργασίας το φυσικό πρόσωπο που υπογράφει την προσφορά ως Προσφέρων ή ως Νόμιμος Εκπρόσωπος Προσφέροντος, ότι το ίδιο ή και τρίτοι, κατ' εντολή και για λογαριασμό του, θα επεξεργάζονται τα ακόλουθα δεδομένα ως εξής:

I. Αντικείμενο επεξεργασίας είναι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται στους φακέλους της προσφοράς και τα αποδεικτικά μέσα τα οποία υποβάλλονται στην Αναθέτουσα Αρχή, στο πλαίσιο του παρόντος Διαγωνισμού, από το φυσικό πρόσωπο το οποίο είναι το ίδιο Προσφέρων ή Νόμιμος Εκπρόσωπος Προσφέροντος.

II. Σκοπός της επεξεργασίας είναι η αξιολόγηση του Φακέλου Προσφοράς, η ανάθεση της Σύμβασης, η προάσπιση των δικαιωμάτων της Αναθέτουσας Αρχής, η εκπλήρωση των εκ του νόμου υποχρεώσεων της Αναθέτουσας Αρχής και η εν γένει ασφάλεια και προστασία των συναλλαγών. Τα δεδομένα ταυτοπροσωπίας και επικοινωνίας θα χρησιμοποιηθούν από την Αναθέτουσα Αρχή και για την ενημέρωση των Προσφερόντων σχετικά με την αξιολόγηση των προσφορών.

III. Αποδέκτες των ανωτέρω (υπό Α) δεδομένων στους οποίους κοινοποιούνται είναι:

(α) Φορείς στους οποίους η Αναθέτουσα Αρχή αναθέτει την εκτέλεση συγκεκριμένων ενεργειών για λογαριασμό της, δηλαδή οι Σύμβουλοι, τα υπηρεσιακά στελέχη, μέλη Επιτροπών Αξιολόγησης, Χειριστές του Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού και λοιποί εν γένει προστεθέντες της, υπό τον όρο της τήρησης σε κάθε περίπτωση του απορρήτου.

(β) Το Δημόσιο, άλλοι δημόσιοι φορείς ή δικαστικές αρχές ή άλλες αρχές ή δικαιοδοτικά όργανα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους.

(γ) Έτεροι συμμετέχοντες στο Διαγωνισμό, στο πλαίσιο της αρχής της διαφάνειας και του δικαιώματος προδικαστικής και δικαστικής προστασίας των συμμετεχόντων στο Διαγωνισμό, σύμφωνα με το νόμο.

IV. Τα δεδομένα θα τηρούνται για χρονικό διάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης, και μετά τη λήξη αυτής για χρονικό διάστημα πέντε ετών, για μελλοντικούς φορολογικούς-δημοσιονομικούς ή ελέγχους χρηματοδοτών ή άλλους προβλεπόμενους ελέγχους από την κείμενη νομοθεσία, εκτός εάν η νομοθεσία προβλέπει διαφορετική περίοδο διατήρησης. Σε περίπτωση εκκρεμοδικίας αναφορικά με δημόσια σύμβαση τα δεδομένα τηρούνται μέχρι το πέρας της εκκρεμοδικίας. Μετά τη λήξη των ανωτέρω περιόδων, τα προσωπικά δεδομένα θα καταστρέφονται.

V. Το φυσικό πρόσωπο που είναι είτε Προσφέρων είτε Νόμιμος Εκπρόσωπος του Προσφέροντος, μπορεί να ασκεί κάθε νόμιμο δικαίωμά του σχετικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, απευθυνόμενο στον υπεύθυνο προστασίας προσωπικών δεδομένων της Αναθέτουσας Αρχής.

VI. Η Αναθέτουσα Αρχή έχει υποχρέωση να λαμβάνει κάθε εύλογο μέτρο για τη διασφάλιση του απόρρητου και της ασφάλειας της επεξεργασίας των δεδομένων και της προστασίας τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση από οποιονδήποτε και κάθε άλλης μορφή αθέμιτη επεξεργασία.